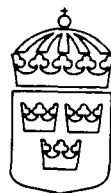

Regeringens proposition 1994/95:7

Lag om civilt försvar

Prop.
1994/95:7

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 16 juni 1994

Carl Bildt

Anders Björck
(Försvarsdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås en lag om civilt försvar. Den nya lagen reglerar kommunernas, landstingens och de kyrkliga kommunernas ansvar inom det civila försvaret. Lagen innehåller också bestämmelser om hem-skydd, verkskydd och befolkningsskydd.

Civilt försvaret upphör att existera som statlig organisation. I stället blir befolkningsskydd och räddningstjänst en kommunal uppgift även under höjd beredskap. Benämningen skyddsrumsorter tas bort och i stället skall skyddsrum och skyddade utrymmen byggas i områden som i krig kan antas bli särskilt utsatta för verkningar av stridsmedel. Skyddade utrymmen skall även byggas i andra utsatta områden. Kommunen skall bestämma dessa områden i samråd med länsstyrelsen.

Den nya lagen ersätter civilförsvarslagen (1960:74), lagen (1964:63) om kommunal beredskap, lagen (1981:1216) om kyrklig beredskap, m.fl. lagar. Följdändringar föreslås i ett flertal andra lagar.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 1995.

1	Förslag till riksdagsbeslut	5
2	Lagtext	6
2.1	Förslag till lag om civilt försvar	6
2.2	Förslag till lag om ändring i brottsbalken	21
2.3	Förslag till lag om ändring i räddningstjänstlagen (1986:1102)	23
2.4	Förslag till lag om ändring i lagen (1953:771) om skydd för vissa internationella sjukvårdsbeteckningar och för civilförsvarets internationella kännetecken	26
2.5	Förslag till lag om ändring i förfogandelagen (1978:262)	27
2.6	Förslag till lag om ändring i lagen (1982:1004) om skyldighet för näringsidkare, arbetsmarknadsorganisationer m.fl. att delta i totalförsvarsplaneringen	28
2.7	Förslag till lag om ändring i lagen (1923:116) om hundskatt	30
2.8	Förslag till lag om ändring i lagen (1942:335) om särskilda skyddsåtgärder för vissa kraftanläggningar m.m.	31
2.9	Förslag till lag om ändring i lagen (1971:309) om behörighet för allmän förvaltningsdomstol att pröva vissa mål	32
2.10	Förslag till lag om ändring i lagen (1972:435) om överlastavgift	35
2.11	Förslag till lag om ändring i vapenlagen (1973:1176)	36
2.12	Förslag till lag om ändring i trafikskadelagen (1975:1410)	37
2.13	Förslag till lag om ändring i lagen (1981:691) om socialavgifter	38
2.14	Förslag till lag om ändring i plan- och bygglagen (1987:10)	39
2.15	Förslag till lag om ändring i polislagen (1984:387) . .	40
2.16	Förslag till lag om ändring i lagen (1990:217) om skydd för samhällsviktiga anläggningar m.m.	41
2.17	Förslag till lag om ändring i lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl.	42
3	Ärendet och dess beredning	43
4	Bakgrund	44
5	Nuvarande ordning	45

6	Behovet av ändringar	46	Prop. 1994/95:7
7	Lagteknisk lösning	47	
8	Vissa grundläggande begrepp	49	
9	Beredskapsförberedelser och verksamheten under höjd beredskap	52	
10	Civilplikt	64	
11	Hemskydd	65	
12	Verkskydd	68	
13	Skyddsrum och skyddade utrymmen	71	
14	Särskilda skyldigheter för ägare och andra innehavare av egendom m.m.	77	
15	Utrymning och inkvartering m.m.	79	
16	Säkerhetsskyddet i kommuner och landsting	86	
17	Straff m.m.	90	
18	Överklagande av beslut	92	
19	Kostnader	94	
20	Ikraftträdande	95	
21	Författningskommentar	96	
21.1	Förslaget till lag om civilt försvar	96	
21.2	Förslaget till lag om ändring i brottsbalken	120	
21.3	Förslaget till lag om ändring i räddningstjänstlagen (1986:1102)	120	
21.4	Förslaget till lag om ändring i lagen (1953:771) om skydd för vissa internationella sjukvårdsbeteckningar och för civilförsvarets internationella kännetecken	121	
21.5	Förslaget till lag om ändring i förfogandelagen (1978:262)	122	
21.6	Förslaget till lag om ändring i lagen (1982:1004) om skyldighet för näringsidkare, arbetsmarknadsorganisationer m.fl. att delta i totalförsvarsplaneringen	122	
21.7	Förslaget till lag om ändring i lagen (1981:691) om socialavgifter	122	

21.8	Förslaget till lag om ändring i lagen (1990:217) om skydd för samhällsviktiga anläggningar m.m.	122	Prop. 1994/95:7
21.9	Förslaget till lag om ändring i lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl.	123	
21.10	Övriga förslag till lagändringar	123	
Bilaga 1	Sammanfattning av betänkandet SOU 1989:42 Det civila försvaret	124	
Bilaga 2	Betänkandets förslag till lagtext	134	
Bilaga 3	Förteckning över remissinstanser som yttrat sig över betänkandet Det civila försvaret	177	
Bilaga 4	Lagradsremissens lagförslag	178	
Bilaga 5	Lagrådets yttrande	216	
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 16 juni 1994 .	226	
	Rättsdatablad	227	

Regeringen föreslår att riksdagen

antar regeringens förslag till

1. lag om civilt försvar,
2. lag om ändring i brottsbalken,
3. lag om ändring i räddningstjänstlagen (1986:1102),
4. lag om ändring i lagen (1953:771) om skydd för vissa internationella sjukvårdsbeteckningar och för civilförsvarets internationella kännetecken,
5. lag om ändring i förfogandelagen (1978:262),
6. lag om ändring i lagen (1982:1004) om skyldighet för näringsidkare, arbetsmarknadsorganisationer m.fl. att delta i totalförvarsplaneringen,
7. lag om ändring i lagen (1923:116) om hundskatt,
8. lag (1942:335) om särskilda skyddsåtgärder för vissa kraftanläggningar m.m.,
9. lag om ändring i lagen (1971:309) om behörighet för allmän förvaltningsdomstol att pröva vissa mål,
10. lag om ändring i lagen (1972:435) om överlastavgift,
11. lag om ändring i vapenlagen (1973:1176),
12. lag om ändring i trafikskadelagen (1975:1410),
13. lag om ändring i lagen (1981:691) om socialavgifter,
14. lag om ändring i plan- och bygglagen (1987:10),
15. lag om ändring i polislagen (1984:387),
16. lag om ändring i lagen (1990:217) om skydd för samhällsviktiga anläggningar m.m.,
17. lag om ändring i lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl.

Regeringen har följande förslag till lagtext

2.1 Förslag till lag om civilt försvar

Härigenom föreskrivs följande.

1 kap. Inledande bestämmelser

1 § I denna lag ges bestämmelser om kommunernas, landstingens och de kyrkliga kommunernas ansvar inom det civila försvaret. Lagen innehåller också bestämmelser om hemskydd, verkskydd och befolkningsskydd.

2 § Med befolkningsskydd avses åtgärder för att skydda befolkningen och civil egendom från krigets verkningar. Sådana åtgärder är

1. utrymning och inkvartering,
2. tillhandahållande och iordningställande av skyddsrum och skyddade utrymmen,
3. tillhandahållande av andningsskydd,
4. mörkläggning,
5. information om självskydd,
6. kompletterande åtgärder som är nödvändiga för att verksamhet enligt denna paragraf skall kunna bedrivas.

3 § Bestämmelserna i 5 – 8 kap. gäller inte militär verksamhet eller anläggningar som är avsedda för sådan verksamhet eller för ledning av rikets försvar.

4 § Vad som föreskrivs i denna lag gäller inte om annat sägs i lagen (1942:335) om särskilda skyddsåtgärder för vissa kraftanläggningar m.m.

5 § Vad som föreskrivs i denna lag om landsting gäller också kommuner som inte tillhör något landsting.

2 kap. Beredskapsförberedelser m.m.

Ansaret för beredskapsförberedelser m.m.

1 § Kommunerna, landstingen och de kyrkliga kommunerna skall vidta de beredskapsförberedelser som behövs för deras respektive verksamhet under höjd beredskap.

Kommunstyrelsen och landstingsstyrelsen ansvarar inom kommunen respektive landstinget för att beredskapsförberedelserna får en enhetlig

inriktning och genomförs på ett ändamålsenligt sätt. Inom den kyrkliga kommunen ligger detta ansvar på kyrkorådet eller motsvarande organ.

Prop. 1994/95:7

Beredskapsförberedelserna skall genomföras i samverkan med berörda statliga myndigheter, kommuner, landsting och kyrkliga kommuner. Den kyrkliga kommunen skall också samverka med övriga trossamfund inom den kyrkliga kommunen.

2 § Kommunen skall verka för att beredskapsförberedelserna för den civila verksamhet som bedrivs i kommunen av statliga myndigheter, landstinget, kyrkliga kommuner samt organisationer och företag får en enhetlig inriktning och för att samverkan kommer till stånd mellan dem. Detta gäller dock endast i fråga om sådan verksamhet som är inriktad på kommunen.

3 § Stiftsstyrelsen skall inom stiftssamfälligheten verka för att de kyrkliga kommunernas beredskapsförberedelser genomförs på ett ändamålsenligt sätt och med en enhetlig inriktning. Stiftsstyrelsen skall samråda med domkapitlet.

4 § Varje kommun, landsting och kyrklig kommun skall medverka i sådan utbildning som utgör ett led i beredskapsförberedelserna och som genomförs av något annat sådant organ eller av en statlig myndighet och som berör kommunen, landstinget eller den kyrkliga kommunen.

5 § Kommunen skall hålla den myndighet som regeringen bestämmer underrättad om de beredskapsförberedelser som vidtagits och om de övriga förhållanden som har betydelse för det civila försvaret i kommunen.

Ersättningsskyldighet för staten

6 § Staten skall betala ersättning till kommunerna för kostnaderna för beredskapsförberedelserna enligt detta kapitel. Ersättningen skall bestämmas med utgångspunkt i varje kommuns utsatthet och risker i krig.

Staten skall betala ersättning till landstingen för kostnaderna för sådan utbildning som utgör ett led i beredskapsförberedelserna.

Ersättningarna bestäms och betalas ut av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

3 kap. Verksamhet under höjd beredskap

1 § Under höjd beredskap ansvarar kommunstyrelsen för ledningen av den del av det civila försvaret som kommunen skall bedriva.

Kommunstyrelsen skall under höjd beredskap också verka för att sådan verksamhet som sägs i 2 kap. 2 § får en enhetlig inriktning och för att samverkan kommer till stånd mellan dem som bedriver verksamheten.

2 § Under höjd beredskap ansvarar landstingsstyrelsen för ledningen av den civila hälso- och sjukvården samt den övriga verksamhet för det civila försvaret som landstinget skall bedriva. Prop. 1994/95:7

3 § Under höjd beredskap ansvarar kyrkorådet eller motsvarande organ för ledningen av den del av det civila försvaret som den kyrkliga kommunen skall bedriva.

4 § Kommunen skall under höjd beredskap eller när ransoneringslagen (1978:268) i annat fall tillämpas, i den omfattning som regeringen bestämmer,

1. vidta de åtgärder som behövs för försörjningen med nödvändiga varor,
2. medverka vid allmän prisreglering och ransonering,
3. medverka i övrigt vid genomförandet av åtgärder som är viktiga för landets försörjning.

5 § Om en kommun eller ett landsting har en för totalförsvaret viktig uppgift och denna blir oskäligt betungande till följd av krigsskada eller andra utomordentliga förhållanden som orsakats av krig eller krigsfara, är andra kommuner och landsting skyldiga att lämna hjälp.

Omfattningen av hjälpen bestäms av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

6 § Kommunen skall under höjd beredskap hålla den myndighet som regeringen bestämmer underrättad om beredskapsläget och de övriga förhållanden som har betydelse för det civila försvaret i kommunen.

4 kap. Hemskydd

1 § I varje kommun skall det finnas ett hemskydd.

2 § Hemskyddet är en beredskapsorganisation som under höjd beredskap har till uppgift att

1. förmedla information mellan kommunen och befolkningen,
2. verka för att skydda, rädda och i övrigt hjälpa befolkningen i samband med stridshandlingar,
3. verka för att trygga sådan försörjning som är nödvändig för befolkningens överlevnad.

3 § Hemskyddet består av totalförsvarspliktiga som skrivits in för civilplikt och av frivilliga.

5 kap. Verkskydd

1 § Verkskyddet är en beredskapsorganisation som under höjd beredskap har till uppgift att, vid den anläggning där det organiserats, medverka vid skydd av verksamheten och personalen samt i räddningstjänst.

2 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får besluta att det vid en anläggning skall finnas verkskydd, om det vid anläggningen bedrivs verksamhet som har stor betydelse för totalförsvaret, och om anläggningen med hänsyn till sin belägenhet eller verksamhetens art kan antas bli särskilt utsatt vid stridshandlingar.

Ett sådant beslut skall innehålla ett föreläggande för den som bedriver verksamheten vid anläggningen att

1. organisera verkskyddet,
2. planlägga dess verksamhet,
3. hålla det med materiel och förnödenheter,
4. se till att personalen får den utbildning som avses i 3 §, samt
5. även i övrigt vidta de åtgärder som behövs för verkskyddets verksamhet.

Föreläggandet får också riktas mot ägaren till den anläggning där verksamheten bedrivs.

3 § Utbildning av verkskyddets personal skall genomföras av den myndighet som regeringen bestämmer. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får efter överenskommelse med en kommun besluta att denna skall genomföra utbildningen.

Den som enligt första stycket skall genomföra utbildning får efter överenskommelse med den som skall organisera verkskyddet besluta att denne i stället skall genomföra utbildningen.

4 § En räddningsledare enligt 31 § räddningstjänstlagen (1986:1102) får under höjd beredskap ta i anspråk verkskydd inom kommunen för räddningstjänstuppgifter som rör annat än den anläggning där verkskyddet organiserats.

5 § Den myndighet som regeringen bestämmer eller kommunen får förelägga den som bedriver verksamhet vid eller äger en anläggning som avses i 2 § första stycket att lämna de upplysningar och tillhandahålla de handlingar om anläggningen och verksamheten som behövs för myndighetens eller kommunens befattning med verkskyddet.

6 § Den som enligt 2 § är skyldig att organisera verkskydd skall betala kostnader för sådan utbildning av verkskyddets personal som genomförs av en myndighet eller av kommunen.

7 § Om ett verkskydd har tagits i anspråk enligt 4 §, har den som svarar för verkskyddet rätt till skälig ersättning av staten dels för kostnaderna för verkskyddets personal, dels för skador som inte är ringa på materiel och annan egendom.

Anspråk på ersättning prövas på det sätt som föreskrivs i förfogandelagen (1978:262).

Inledande bestämmelser

1 § För att under krig skydda befolkningen skall det i de områden som kan antas bli särskilt utsatta för verkningar av stridsmedel finnas skyddsrum och skyddade utrymmen. Skyddade utrymmen skall också finnas i andra utsatta områden.

Med skyddsrum avses ett utrymme som redan under fred utformas och utrustas så att det ger skydd mot de stridsmedel som kan antas komma till användning i krig.

Med skyddat utrymme avses ett utrymme som utformas och utrustas så att det ger ett skäligt skydd mot radioaktiv strålning och splitter samt i särskilt utsatta områden mot byggnadsras. Skyddade utrymmen anordnas först under höjd beredskap. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får dock besluta att ett skyddat utrymme skall anordnas redan dessförinnan.

2 § Kommunen skall i samråd med länsstyrelsen besluta inom vilka områden det skall finnas skyddsrum och skyddade utrymmen. Om enighet inte kan nås, skall kommunen överlämna frågan till regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

3 § Kommunen skall besluta om byggande av skyddsrum samt, i den omfattning staten ställer medel till förfogande, kontrollera att inrättade skyddsrum har en tillfredsställande skyddsförmåga.

Kommunen skall också besluta om byggande av skyddade utrymmen.

4 § Kommunen skall föra register över samtliga skyddsrum i kommunen och över de skyddade utrymmen som planlagts.

Placering och utformning

5 § Skyddsrummen skall placeras och utformas med hänsyn till befolkningens möjligheter att efter varning hinna fram till dem i tid och att uppehålla sig där under den tid som behövs.

6 § Skyddsrummen skall utformas så att de under fredstid kan användas för andra ändamål. De skall dock skyndsamt kunna ställas i ordning.

7 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter eller i särskilda fall besluta om hur skyddsrum och skyddade utrymmen skall utformas och utrustas.

Anmälningsskyldighet för byggnadsåtgärder

8 § Den som inom ett område där skyddsrum skall byggas avser att utföra sådana byggnadsåtgärder som anges i 9 kap. 2 § 1 och 3 plan-

och bygglagen (1987:10) och som kräver bygganmälan skall underrätta kommunen om sin avsikt. Kommunen skall till den som lämnat sådan underrättelse lämna besked om skyddsrum skall byggas i byggnaden eller anläggningen och, om så är fallet, lämna uppgift om det antal personer som skall kunna få plats i skyddsrummet. Kommunen skall förelägga den som lämnat underrättelsen att vidta åtgärder i enlighet med beskedet.

Besked som kommunen lämnat enligt första stycket gäller i två år eller, om bygganmälan enligt 9 kap. 2 § plan- och bygglagen har gjorts, under två år från dagen för bygganmälan. Kommunen får ändra beskedet endast om den som lämnat underrättelsen godtar ändringen.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, kommunen får meddela föreskrifter om undantag från underrättelseskyldigheten enligt första stycket.

9 § Vid byggsamråd enligt 9 kap. 7 § plan- och bygglagen (1987:10) skall en genomgång göras av de åtgärder för besiktning, tillsyn och övrig kontroll som är nödvändiga för att ett skyddsrum skall kunna antas komma att uppfylla de krav som ställs i 6 § och med stöd av 7 §.

Bestämmelserna i 9 kap. 9 och 10 §§ plan- och bygglagen om kontroll m.m. och om slutbevis skall tillämpas på arbetet med att inrätta skyddsrummet.

10 § Staten och landstinget skall, även i de fall då skyldighet att göra bygganmälan inte föreligger enligt 9 kap. 3 § 4 plan- och bygglagen (1987:10), anmäla sådana byggnadsåtgärder som avses i 9 kap. 2 § 3 plan- och bygglagen till kommunen.

Ansaret för att bygga, utrusta och underhålla skyddsrum och skyddade utrymmen

11 § En byggherre som utför sådana byggnadsåtgärder som anges i 8 § skall bygga och utrusta sådant skyddsrum som enligt föreläggande av kommunen skall finnas i byggnaden eller anläggningen. Han skall därvid se till att skyddsrummet stämmer överens med föreläggandet enligt 8 § samt med vad som sägs i 6 § och vad som bestämts med stöd av 7 §.

Ägaren till en byggnad eller annan anläggning är skyldig att bygga och utrusta ett skyddat utrymme där sådant utrymme enligt föreläggande av kommunen skall finnas.

12 § Ägaren till en byggnad eller annan anläggning där skyddsrum eller skyddat utrymme har byggts är skyldig att underhålla skyddsrummet eller det skyddade utrymmet och dess utrustning.

Om någon åsidosätter sina skyldigheter enligt första stycket, skall kommunen förelägga honom att fullgöra dem.

13 § Om kommunen beslutar att skyddsrum skall finnas i befintliga byggnader eller andra anläggningar, skall kommunen bygga, utrusta och underhålla skyddsrummet.

Första stycket gäller dock inte om frågan uppkommer i samband med sådana byggnadsåtgärder som avses i 8 § första stycket.

Kommunen skall även bygga, utrusta och underhålla skyddsrum som är belägna på mark som är avsedd för gata, torg, park eller annan allmän plats.

14 § Om det finns särskilda skäl, får länsstyrelsen förelägga ägaren eller nyttjanderättshavaren till mark, byggnader eller andra anläggningar att i stället för kommunen vidta de åtgärder som anges i 13 §.

15 § Ägaren till en byggnad eller annan anläggning där det finns skyddsrum är skyldig att, efter föreläggande av kommunen, vidta de åtgärder som behövs för att skyddsrummet skall ha en bra skyddsförmåga.

16 § Den som innehar en byggnad eller annan anläggning med nyttjanderätt får inte hindra ägaren att inrätta skyddsrum eller företa andra åtgärder enligt detta kapitel.

Skyldighet att bereda plats

17 § Ägaren eller nyttjanderättshavaren till en byggnad eller annan anläggning där det finns ett skyddsrum eller skyddat utrymme är under höjd beredskap skyldig att bereda plats i skyddsrummet eller det skyddade utrymmet åt dem som behöver skydd.

Skyltning

18 § Ägaren till en byggnad eller annan anläggning där det finns ett skyddsrum skall genom skyltning på byggnaden eller anläggningen ge anvisning om var skyddsrummet finns.

Kommunen skall se till att skyldigheten fullgörs. Om ägaren inte fullgör sin skyldighet, skall kommunen förelägga honom att göra det.

Avveckling av skyddsrum

19 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får besluta att ett utrymme inte längre skall vara skyddsrum.

20 § Den som skall bygga och utrusta ett skyddsrum enligt 11 § första stycket har rätt till ersättning av staten för de merkostnader som uppkommer för att bygga och utrusta skyddsrummet.

Ersättningen beslutas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

21 § Om den som är berättigad till ersättning enligt 20 § inte är redovisningsskyldig enligt mervärdesskattelagen (1994:200), skall ersättningsbeloppet räknas upp med den skattesats som enligt 7 kap. 1 § den lagen gällde vid tidpunkten för slutbesiktning av skyddsrummet.

22 § Den som skall bygga och utrusta ett skyddat utrymme enligt 11 § andra stycket, underhålla ett skyddsrum eller ett skyddat utrymme enligt 12 § eller vidta åtgärder enligt 14 § har rätt till ersättning av staten för sina kostnader.

Den som vidtagit åtgärder som anges i 15 § har rätt till ersättning av staten för de kostnader som åtgärden föranlett. Ersättning lämnas dock inte för åtgärder som har föranletts av att ägaren eftersatt underhållet av skyddsrummet, gjort otillåtna ingrepp i det eller på annat sätt varit försumlig.

Ersättningen beslutas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Ersättning till kommunen för vissa kostnader

23 § Kommunen har rätt till ersättning av staten för kostnader som uppkommer för kommunen på grund av åtgärder enligt 13 §. När ersättningen bestäms, skall skälig hänsyn tas till det värde som de vidtagna åtgärderna kan ha för byggnadens eller anläggningens användning i fred. Kommunen har rätt till förskott på ersättningen, om det finns särskilda skäl för det.

Ersättning och förskott beslutas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

7 kap. Särskilda skyldigheter för ägare och andra innehavare av egendom m.m.

Varning och mörkläggning

1 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva att ägare av byggnader eller andra anläggningar skall

1. hålla med utrustning och vidta de övriga förberedelser som behövs för att varna dem som vistas i eller vid byggnaden eller anläggningen,

2. tåla att utrustning för att varna befolkningen installeras på byggnaden eller anläggningen,

3. hålla med utrustning och vidta de övriga förberedelser som behövs för mörkläggnings av byggnaden eller anläggningen.

I särskilda fall får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer förelägga ägaren av en byggnad eller annan anläggning att vidta eller tåla de åtgärder som anges i första stycket.

Den som disponerar en byggnad eller anläggning helt eller delvis är skyldig att ha hand om utrustning för mörkläggnings.

2 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om varning och mörkläggnings under höjd beredskap.

Besiktning

3 § Ägaren eller nyttjanderättshavaren till en byggnad eller annan anläggning är skyldig att låta länsstyrelsen eller kommunen besiktiga eller regelbundet kontrollera byggnaden eller anläggningen för ändamål som har samband med tillämpningen av denna lag eller föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen.

Om någon inte fullgör sina skyldigheter enligt första stycket, får den kommun eller länsstyrelse som har att genomföra besiktningen eller kontrollen förelägga honom att hålla byggnaden eller anläggningen tillgänglig. Om föreläggandet inte följs, får kommunen eller länsstyrelsen hos polismyndigheten begära den handräckning som behövs.

Skyldigheter för nyttjanderättshavare m.fl.

4 § De skyldigheter som ägaren av en viss egendom har enligt denna lag skall också gälla för den som innehar egendomen med fri förfoganderätt, fideikommissrätt eller annan därmed jämförlig rätt.

5 § En nyttjanderättshavare är skyldig att på begäran av ägaren till en byggnad eller annan anläggning betala ett skäligt bidrag till kostnader som ägaren får på grund av skyldigheter enligt denna lag. Detta gäller dock endast om

1. ägaren inte kände till att åtgärderna skulle vidtas då nyttjanderättsavtalet träffades eller senast kunde sägas upp och minst två år återstod av nyttjanderätten då skyldigheten att vidta åtgärderna blev kända för ägaren, och

2. det kan anses uppenbart oskäligt att ägaren skall svara för hela kostnaden.

6 § Om en byggnad tillhör en bostadsrättsförening, skall bostadsrätts-havarna ersätta föreningen för kostnader som denna skall svara för på grund av skyldigheter enligt denna lag. Detta gäller oavsett vad som föreskrivs i bostadsrättsföreningens stadgar.

7 § Länsstyrelsen eller kommunen får förbjuda att samlingslokaler, skolor, förskolor eller andra lokaler för motsvarande ändamål används under höjd beredskap, om inte skyddsrum finns för de personer som kan komma att vistas i lokalen.

Skyldighet att förmedla meddelanden m.m.

8 § Ägaren eller nyttjanderättshavaren till en byggnad eller annan anläggning eller den som i fråga om förvaltning och skötsel företräder honom är skyldig att

1. förmedla myndigheternas beslut och meddelanden i frågor som rör verksamhet enligt denna lag till dem som bor eller bedriver verksamhet i byggnaden eller anläggningen,

2. medverka vid åtgärder som föranleds av ransonering.

Samma skyldighet gäller också för arbetsgivare i fråga om de anställda.

9 § Var och en är skyldig att på fråga av en statlig eller kommunal myndighet ange om han har egendom som kan behöva tas i anspråk för verksamhet enligt denna lag.

8 kap. Utrymning och inkvartering m.m.

Utrymning

1 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får under höjd beredskap besluta att de som uppehåller sig inom ett område skall utrymma området om

1. området blivit eller kan antas bli utsatt för stridshandlingar och utrymningen är nödvändig för att skydda befolkningen, eller

2. det i området behöver vidtas militära åtgärder av väsentlig betydelse och åtgärderna allvarligt försvåras om inte utrymning sker.

2 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får besluta, att de som omfattas av ett utrymningsbeslut skall vistas på en viss plats, och meddela föreskrifter för vistelsen.

Beslutet får inte utformas så att det inskränker den enskildes frihet mer än vad som är nödvändigt med hänsyn till syftet med utrymningen och förhållandena på vistelseplatsen.

Utflyttningsförbud

3 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får under höjd beredskap meddela förbud för dem som uppehåller sig inom ett visst område att lämna detta om

1. en utflyttning allvarligt skulle försvåra åtgärder av väsentlig betydelse för totalförsvaret, eller Prop. 1994/95:7
2. en utflyttning skulle vara förenad med uppenbar livsfara.

Inflyttningsförbud

4 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får under höjd beredskap meddela förbud för dem som inte är bosatta inom ett visst område att annat än tillfälligt uppehålla sig inom området, om en inflyttning allvarligt skulle försvåra åtgärder av väsentlig betydelse för totalförsvaret.

Skyldighet att upplåta inkvarteringsbostad

5 § En kommun får förelägga innehavaren av en byggnad eller bostadslägenhet (inkvarteringsvärd) att under höjd beredskap upplåta bostad och utrustning åt den som behöver en bostad (inkvarteringsbostad) på grund av beslut om utrymning eller på grund av att denne till följd av krigshändelser tvingats lämna sin ordinarie bostad.

Ett sådant föreläggande får meddelas endast om behovet av bostad inte kan tillgodoses på annat lämpligt sätt. Beslutet får inte medföra större olägenhet för inkvarteringsvärden än vad som är nödvändigt och får inte avse utrymmen som behövs för inkvarteringsvärden och hans familj eller någon dem närstående.

6 § Om inkvarteringsvärden inte följer föreläggandet enligt 5 §, får kommunen hos polismyndigheten begära den handräckning som behövs för att den som skall inkvarteras skall få tillträde till inkvarteringsbostaden.

Ersättning

7 § Inkvarteringsvärden har rätt till skälig ersättning av kommunen för inkvarteringsbostaden.

8 § Om bostaden eller dess utrustning skadas när bostaden används som inkvarteringsbostad, är den skadelidande berättigad till ersättning av kommunen. Är skadan ringa, betalas dock ingen ersättning.

9 § Ersättningen enligt 7 och 8 §§ provas på det sätt som anges i förfogandelagen (1978:262).

Om taxa enligt 33 § förfogandelagen har fastställts, bestämmer kommunen ersättningen. I annat fall bestäms ersättningen av den lokala värderingsnämnden.

10 § Den som disponerat en inkvarteringsbostad enligt 5 § skall till kommunen betala tillbaka vad kommunen betalat till inkvarteringsvärden enligt 7 och 8 §§.

Om det med hänsyn till den inkvarterades ekonomiska förhållanden eller annars är oskäligt, skall kommunen helt eller delvis befria den inkvarterade från återbetalningsskyldigheten.

Skyldighet att ta hand om utrymmande och utläningar som söker skydd i Sverige

11 § Kommuners och landstings skyldighet att ta hand om utrymmande och utläningar som söker skydd i Sverige regleras i socialtjänstlagen (1980:620), hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) och lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl.

Under höjd beredskap är varje kyrklig kommun skyldig att bedriva verksamhet för invånare från andra kyrkliga kommuner och för utläningar som söker skydd i Sverige, på samma sätt som gäller för dem som bor inom den egna kyrkliga kommunen.

Skyldighet att hjälpa andra kommuner och landsting

12 § Kommuner och landsting som befolkningen lämnar på grund av utrymning är under höjd beredskap skyldiga att i skälig omfattning lämna hjälp till de kommuner och landsting som i större omfattning får ta emot befolkningen.

9 kap. Säkerhetsskydd

Inledande bestämmelse

1 § Varje kommun, landsting och kyrklig kommun skall se till att det inom dess verksamhetsområde finns ett tillfredsställande säkerhetsskydd för uppgifter och förhållanden av betydelse för totalförsvaret eller rikets säkerhet i övrigt.

Säkerhetsskyddet skall omfatta

1. skydd mot att obehöriga får kännedom om uppgifter som är av betydelse för totalförsvaret eller rikets säkerhet i övrigt och som enligt sekretesslagen (1980:100) omfattas av sekretess (sekretessskydd),

2. skydd mot att obehöriga får tillträde till anläggningar, områden och andra ställen där de kan få kännedom om uppgifter som avses i punkt 1 eller där verksamhet som har betydelse för totalförsvaret eller rikets säkerhet i övrigt bedrivs (tillträdesskydd),

3. skydd mot att någon som inte är pålitlig från säkerhetssynpunkt får sådan tjänst eller sådant vikariat eller uppdrag som är av betydelse för totalförsvaret eller rikets säkerhet i övrigt (infiltrationsskydd),

4. information till berörda arbets- och uppdragstagare om sekretess-, tillträdes- och infiltrationsskyddet i kommunen, landstinget respektive den kyrkliga kommunen,

5. kontroll av sekretess-, tillträdes- och infiltrationsskyddet i kommunen, landstinget respektive den kyrkliga kommunen och av information om detta skydd.

Prop. 1994/95:7

Krav på svenskt medborgarskap m.m.

2 § En befattning hos en kommun eller ett landsting vars innehavare i inte obetydlig omfattning får del av uppgifter som omfattas av sekretess enligt 2 kap. 2 § sekretesslagen (1980:100) får innehas endast av den som är svensk medborgare och pålitlig från säkerhetssynpunkt.

Tystnadsplikt

3 § Den som på grund av någon bestämmelse i denna lag har fått kännedom om en enskild persons ekonomiska förhållanden, om ett företags affärs- eller driftförhållanden eller om förhållanden av betydelse för totalförsvaret eller rikets säkerhet i övrigt får inte obehörigen röja eller utnyttja vad han fått kännedom om.

I fråga om tystnadsplikt i det allmännas verksamhet gäller sekretesslagen (1980:100).

10 kap. Straff m.m.

Påföljder

1 § Till böter eller fängelse i högst ett år döms den som

1. uppsåtligen eller av grov oaktsamhet lämnar oriktiga uppgifter om förhållanden som han enligt 5 kap. 5 § är skyldig att lämna uppgift om,

2. uppsåtligen eller av oaktsamhet inte fullgör sin skyldighet enligt 6 kap. 17 §,

3. uppsåtligen eller av oaktsamhet som inte är ringa inte fullgör sina skyldigheter enligt 7 kap. 8 eller 9 §, eller vid fullgörandet lämnar oriktiga uppgifter,

4. inte följer ett åläggande eller förbud som meddelats enligt 8 kap., eller

5. uppsåtligen eller av oaktsamhet som inte är ringa vanvårdar egendom som han har tagit emot av en myndighet för totalförvarsändamål.

2 § Har ett brott enligt 1 § begåtts under höjd beredskap döms, om brottet medfört avsevärt men för totalförsvaret eller annars är att anse som grovt, till fängelse längst sex månader och högst fyra år.

3 § Till böter döms den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot någon bestämmelse som meddelats med stöd av 6 kap. 7 § eller inte iakttar förbud enligt 7 kap. 7 §.

4 § Ett föreläggande enligt 5 kap. 2 § andra eller tredje stycket eller 5 §, 6 kap. 11, 12, 14, 15 eller 18 § eller 7 kap. 1 § andra stycket får förenas med vite.

5 § Om ett föreläggande enligt denna lag inte följs, får åtgärden vidtas av den som meddelat föreläggandet. En sådan åtgärd vidtas på den försumliges bekostnad, om han inte på grund av bestämmelse i denna lag är berättigad till ersättning för åtgärden om den vidtas frivilligt.

11 kap. Överklagande av beslut

1 § Beslut av en kommun som har meddelats enligt denna lag eller enligt föreskrifter som utfärdats med stöd av denna lag får överklagas hos länsstyrelsen, om inte annat föreskrivs i 3, 4 eller 8 §.

2 § Beslut av en länsstyrelse som har meddelats enligt denna lag eller enligt föreskrifter som utfärdats med stöd av denna lag får överklagas hos den myndighet som regeringen bestämmer, om inte annat föreskrivs i 3 eller 8 §.

3 § Beslut av en kommun eller en myndighet i frågor enligt 5 kap. 2 och 5 §§, 6 kap. 3, 11, 12, 14, 15, 18, 20 och 22 §§, 7 kap. 1 § andra stycket och 3 §, 8 kap. 5 § andra stycket och 10 § samt 10 kap. 4 § får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

4 § Beslut av en kommun enligt 8 kap. 9 § andra stycket får överklagas hos den lokala värderingsnämnden. Värderingsnämndens beslut i ett sådant ärende får inte överklagas.

Den lokala värderingsnämndens beslut i andra fall enligt 8 kap. 9 § andra stycket får överklagas hos Riksvärderingsnämnden.

Riksvärderingsnämndens beslut får inte överklagas.

5 § Beslut av en central myndighet i ett dit överklagat ärende får inte överklagas.

Andra beslut av en central myndighet får överklagas hos regeringen, om inte annat föreskrivs i 8 §.

6 § En central myndighet får till regeringen överlämna prövningen av ett överklagat ärende, om myndigheten bedömer att ärendet är av särskild vikt.

7 § Ett beslut som en kommun, en statlig myndighet eller en allmän förvaltningsdomstol under höjd beredskap meddelar enligt denna lag eller enligt föreskrift som utfärdats med stöd av lagen skall gälla omedelbart, om inte annat bestäms i beslutet.

8 § Beslut som meddelats i frågor enligt 3 kap. 4 §, 5 kap. 4 §, 6 kap. 2 §, 7 kap. 7 § samt 8 kap. 1 – 4 §§ får inte överklagas. Prop. 1994/95:7

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995.

2. Genom lagen upphävs

- civilförsvarslagen (1960:74),
- lagen (1964:47) om krigshjälp,
- lagen (1964:63) om kommunal beredskap,
- lagen (1964:64) om skyldighet att upplåta inkvarteringsbostad i krig m.m.,

- lagen (1973:861) om lokal kristidsförvaltning,
- lagen (1976:276) med provisoriska bestämmelser om statsbidrag till kommuner för vissa civilförsvarskostnader,
- lagen (1981:1216) om kyrklig beredskap.

3. För det arbete med planläggning och andra beredskapsförberedelser som kommuner, landsting, kyrkliga kommuner och enskilda har fullgjort före lagens ikraftträdande gäller äldre bestämmelser.

4. Den som fått ett besked om att skyddsrum skall byggas enligt 32 § civilförsvarslagen (1960:74) skall anses ha fått sådant besked enligt 6 kap. 8 § den nya lagen.

5. Äldre bestämmelser gäller i fråga om överklagande av beslut som meddelats före lagens ikraftträdande.

6. Om det i lag eller annan författning hänvisas till någon av de upphävda lagarna eller till en föreskrift i dessa som har ersatts med en föreskrift i den nya lagen, skall hänvisningen i stället avse den nya lagen eller den nya föreskriften.

Härigenom föreskrivs att 22 kap. 6 § brottsbalken skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

22 kap.

6 §¹

Den som gör sig skyldig till en svår överträdelse av något sådant avtal med främmande makt eller någon sådan allmänt erkänd grundsats, som rör den internationella humanitära rätten i väpnade konflikter, skall dömas för *folkrättsbrott* till fängelse i högst fyra år. Sådana svåra överträdelser är bland andra

1. att använda stridsmedel som är förbjudna enligt folkrätten,
2. att missbruka *kännetecknet röda korset*, Förenta Nationernas kännetecken, *civilförsvarets internationella kännetecken*, parlamentära flaggor eller andra internationellt erkända kännetecken eller att med hjälp av förrädiskt förfarande av något annat slag döda eller skada en motståndare,
2. att missbruka Förenta Nationernas kännetecken, *kännetecken som avses i lagen (1953:771) om skydd för vissa internationella sjukvårdsbeteckningar m.m.*, parlamentära flaggor eller andra internationellt erkända kännetecken eller att med hjälp av förrädiskt förfarande av något annat slag döda eller skada en motståndare,
3. att anfalla civilpersoner eller den som är försatt ur stridbart skick,
4. att inleda ett urskillningslöst anfall med vetskap om att anfallet kommer att förorsaka synnerligen svåra förluster eller skador på civilpersoner eller civil egendom,
5. att inleda anfall mot anläggningar eller installationer som åtnjuter särskilt folkrättsligt skydd,
6. att tillfoga av folkrätten särskilt skyddade personer allvarligt lidande, att tvinga krigsfångar eller civilpersoner att tjänstgöra hos deras motparts väpnade styrkor eller att i strid mot folkrätten beröva civilpersoner friheten,
7. att, i andra fall än som anges i 1 – 6, godtyckligt och i stor omfattning förstöra eller tillägna sig egendom som åtnjuter ett särskilt folkrättsligt skydd.

Är brottet grovt, skall dömas till fängelse i högst tio år eller på livstid. Vid bedömande om brottet är grovt skall särskilt beaktas, om det har förövats genom ett stort antal skilda handlingar eller om många människor dödats eller skadats eller omfattande egendomsförlust uppkommit på grund av brottet.

¹ Senaste lydelse 1986:645.

Om ett folkrättsbrott har begåtts av den som är krigsman, skall också Prop. 1994/95:7
hans förman dömas i den mån denne haft möjlighet att förutse brottet
men inte gjort vad som ankommit på honom för att förhindra detta.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995.

Härigenom föreskrivs i fråga om räddningstjänstlagen (1986:1102)¹

dels att 63 § skall upphöra att gälla,
dels att nuvarande 64 § skall betecknas 66 § och nuvarande 65 – 68 §§
skall betecknas 69 – 72 §§,
dels att 21 § och den nya 66 § skall ha följande lydelse,
dels att det i lagen skall införas fem nya paragrafer, 63 – 65, 67 och
68 §§, av följande lydelse,
dels att rubrikerna närmast före nuvarande 63 och 65 §§ skall sättas
närmast för de nya 64 respektive 69 §.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

21 §

För varje kommun skall det finnas en räddningstjänstplan. Planen
skall innehålla uppgifter om

1. räddningskårens organisation i stora drag,
2. vattenreservoarer, brandposter, varningssystem och andra anordningar för räddningstjänsten och hur de skall underhållas,
3. insatstider till kommunens olika delar,
4. det lägsta antal befäl och övrig personal som ständigt skall finnas för första utryckning i styrkorna inom räddningskåren och tiden från alarmering av personalen till dess räddningsstyrkans första fordon kan utgå (anspanningstid),
5. den kompetens som krävs för att vara befäl i räddningskåren,
6. det minsta antal övningar som skall hållas med personalen i räddningskåren,
7. hur allmänheten skall varnas och informeras vid allvarliga olyckshändelser,

*8. de kompletterande åtgärder
som behövs för räddningstjänsten
under höjd beredskap.*

I förekommande fall skall planen också innehålla uppgifter om

1. anläggningar som avses i 43 § samt vattentäkter och andra områden där en olyckshändelse kan medföra allvarliga skador i miljön,
2. hamnar och deras gränser i vattnet,
3. avtal om samverkan inom kommunalförbund och räddningsregion.

¹ Lagen omtryckt 1992:948.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får besluta om att enskilda, företag, organisationer eller andra sammanslutningar skall medverka vid övningar av betydelse för befolkningsskyddet eller den räddningstjänst som skall bedrivas under höjd beredskap.

64 §

När den totalförsvarspliktiga personal som är inskriven för civilplikt vid räddningskåren inkallats för tjänstgöring enligt 4 kap. 7 § lagen (1994:000) om totalförsvarsplikt ingår även denna personal i räddningskåren.

65 §

I syfte att skydda och rädda befolkningen och civil egendom från krigets verkningar skall räddningskåren under höjd beredskap, utöver vad som i övrigt framgår av denna lag, ansvara för

1. upptäckande, utmärkning och röjning av farliga områden,

2. indikering, sanering och andra åtgärder för skydd mot kärnvapen och kemiska stridsmedel,

3. kompletterande åtgärder som är nödvändiga för att verksamhet enligt denna paragraf skall kunna fullgöras.

Räddningskåren skall under samma tid vidare delta i åtgärder för första hjälp åt och transport av skadade samt för befolkningsskydd.

Vad som gäller vid kommunal räddningstjänst skall gälla även när räddningskåren utför uppgifter enligt första och andra styckena.

Är riket i krig eller krigsfara eller råder sådana utomordentliga förhållanden som är föranledda av krig eller av krigsfara vari riket har befunnit sig, får regeringen meddela sådana från denna lag avvikande föreskrifter som är av betydelse för totalförsvaret eller som behövs för att nödvändig räddningstjänst i övrigt eller sanering efter utsläpp av radioaktiva ämnen skall kunna genomföras.

Är Sverige i krig eller krigsfara eller råder *det* sådana utomordentliga förhållanden som är föranledda av att *det* är krig utanför Sveriges gränser eller av att Sverige har varit i krig eller krigsfara, får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela sådana från denna lag avvikande föreskrifter som är av betydelse för totalförsvaret eller som behövs för att nödvändig räddningstjänst i övrigt eller sanering efter utsläpp av radioaktiva ämnen skall kunna genomföras.

67 §

Under höjd beredskap får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer besluta att räddningskåren får tas i anspråk för uppgifter som inte rör den egna kommunen.

Om räddningskåren tagits i anspråk enligt första stycket, har kommunen rätt till ersättning av staten för skäligen kostnader.

68 §

Beslut som meddelats med stöd av 67 § första stycket får inte överklagas.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995.

2. De kompletteringar av kommunernas räddningstjänstplaner som följer av 21 § i dess nya lydelse skall ha genomförts senast den 1 juli 1997.

2.4 Förslag till lag om ändring i lagen (1953:771) om skydd för vissa internationella sjukvårdsbeteckningar och för civilförsvarets internationella kännetecken

Prop. 1994/95:7

Härigenom föreskrivs att rubriken till lagen (1953:771) om skydd för vissa internationella sjukvårdsbeteckningar och för civilförsvarets internationella kännetecken¹ samt 4 § lagen skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Lag om skydd för vissa internationella sjukvårdsbeteckningar och för civilförsvarets internationella kännetecken

Föreslagen lydelse

Lag om skydd för vissa internationella sjukvårdsbeteckningar *m.m.*

4 §²

Civilförsvarets internationella kännetecken, bestående av en liksidig blå triangel mot orange-färgad bakgrund, må icke offentligen brukas utan medgivande av regeringen eller myndighet, som regeringen bestämmer.

Det internationella kännetecknet för civilförsvaret, bestående av en liksidig blå triangel mot orange-färgad bakgrund, får inte användas offentligt utan medgivande av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995.

¹ Senaste lydelse av lagens rubrik 1979:744.

² Senaste lydelse 1979:744.

Härigenom föreskrivs att 7 § förfogandelagen (1978:262) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 §

Om förfogande beslutar regeringen eller *myndighet som regeringen bestämmer*. Förfogande över egendom skall riktas mot bestämd ägare eller innehavare av *egendom*. I fall som avses i 1 § eller 2 § första stycket 1 eller 2 får dock regeringen föreskriva om förfogande som avser alla eller viss krets av ägare och innehavare av egendom av det slag som förfogandet gäller.

Om förfogande beslutar regeringen eller, *efter regeringens bemyndigande, kommuner, lands-
ting eller statliga myndigheter*. Förfogande över egendom skall riktas mot *en* bestämd ägare eller innehavare av *egendomen*. I fall som avses i 1 § eller 2 § första stycket 1 eller 2 får dock regeringen föreskriva om förfogande som avser alla eller en viss krets av ägare och innehavare av egendom av det slag som förfogandet gäller.

Dispositionsförbud och förlängning av tiden för sådant förbud beslutas av den myndighet som har rätt att besluta om förfogandet.

Om förfogande göres för annans räkning än statens, gäller vad som i denna lag sägs om staten i tillämpliga delar den för vars räkning förfogandet sker.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995.

2.6 Förslag till lag om ändring i lagen (1982:1004) om skyldighet för näringsidkare, arbetsmarknadsorganisationer m.fl. att delta i totalförsvarsplaneringen

Prop. 1994/95:7

Härigenom föreskrivs att 1 och 2 §§ lagen (1982:1004) om skyldighet för näringsidkare, arbetsmarknadsorganisationer m.fl. att delta i totalförsvarsplaneringen skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

1 §
Ägare eller innehavare av industriella anläggningar, andra näringsidkare, *myndigheter* samt arbetsgivarorganisationer och arbetstagarorganisationer som avses i 6 § lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet, är skyldiga att på begäran av den myndighet som regeringen *förordnar* (totalförsvarsmyndighet), delta i totalförsvarsplaneringen enligt bestämmelserna i denna lag.

Lagen gäller inte statliga myndigheter och inte heller den som i stället omfattas av särskilda föreskrifter för totalförsvaret.

Föreslagen lydelse

1 §
Ägare eller innehavare av industriella anläggningar, andra näringsidkare samt *sådana* arbetsgivarorganisationer och arbetstagarorganisationer som avses i 6 § lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet, är skyldiga att på begäran av den myndighet som regeringen *bestämmer* (totalförsvarsmyndighet), delta i totalförsvarsplaneringen enligt bestämmelserna i denna lag.

Lagen gäller inte statliga myndigheter, *kommunala myndigheter eller landstingsmyndigheter* och inte heller den som i stället omfattas av särskilda föreskrifter för totalförsvaret.

2 §

Ägare eller innehavare av industriella anläggningar och andra näringsidkare *samt myndigheter* skall lämna de upplysningar om personal, lokaler, maskiner och annan utrustning, produktion, förbrukning av energi, råvaror och andra förnödenheter, lagerhållning, inköp, leveranser och annat dylikt som totalförsvarsmyndigheterna behöver för sitt planeringsarbete samt, om det behövs, i övrigt medverka vid planeringen av de egna uppgifterna inom totalförsvaret.

Ägare eller innehavare av industriella anläggningar och andra näringsidkare skall lämna de upplysningar om personal, lokaler, maskiner och annan utrustning, produktion, förbrukning av energi, råvaror och andra förnödenheter, lagerhållning, inköp, leveranser och annat dylikt som totalförsvarsmyndigheterna behöver för sitt planeringsarbete samt, om det behövs, i övrigt medverka vid planeringen av de egna uppgifterna inom totalförsvaret.

Den som på grund av bestämmelserna i första stycket har fått utföra arbete som har medfört betydande kostnader, kan få ersättning för detta

av allmänna medel. Kan överenskommelse om ersättningen inte träffas Prop. 1994/95:7
med den myndighet som har begärt arbetet, skall frågan hänskjutas till
avgörande av skiljemän enligt lagen (1929:145) om skiljemän. Skilje-
männen avgör om ersättning skall utgå och bestämmer i så fall ersätt-
ningens storlek.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995.

Härigenom föreskrivs att 1 § 1 mom. lagen (1923:116) om hundskatt¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

1 mom.² För varje hund skall hundskatt årligen erläggas till kommunen. Skatteplikt föreligger dock inte för en hund

a) som inte uppnått en ålder av tre månader,

b) som av samerna används för renskötseln,

c) som tillhör staten och används inom försvarsmakten, civilförsvaret, polisväsendet eller tullverket eller som tillhör en enskild person så länge hunden, efter godkänd tjänstedressyr, på grund av särskild förbindelse skall hållas till försvarsmaktens, civilförsvarets, polisväsendets eller tullverkets förfogande,

d) som enligt 12 § lagen (1944:219) om djurskydd används för vetenskapligt eller därmed jämförligt ändamål,

e) som är en utbildad ledarhund, avsedd att betjäna den som är synskadad,

f) som tillhör tjänsteman vid främmande makts härvarande beskickning eller lönade konsulat.

c) som tillhör staten och används inom Försvarsmakten, räddningstjänsten, polisväsendet eller tullverket eller som tillhör en enskild person så länge hunden, efter godkänd tjänstedressyr, på grund av särskild förbindelse skall hållas till Försvarsmaktens, räddningstjänstens, polisväsendets eller tullverkets förfogande,

d) som enligt 19 § djurskyddslagen (1988:534) används för vetenskapligt eller därmed jämförligt ändamål,

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995.

¹ Lagen omtryckt och senaste lydelse av lagens rubrik 1980:516.

² Senaste lydelse 1985:254.

2.8 Förslag till lag om ändring i lagen (1942:335) om särskilda skyddsåtgärder för vissa kraftanläggningar m.m.

Prop. 1994/95:7

Härigenom föreskrivs att i 4, 15 och 16 §§ lagen (1942:335) om särskilda skyddsåtgärder för vissa kraftanläggningar m.m.¹ ordet "civilförsvaret" skall bytas ut mot "befolkningsskyddet och räddningstjänsten".

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995.

¹ Senaste lydelse av lagens rubrik 1978:163

4 § 1978:163

15 § 1982:488

16 § 1982:488.

2.9 Förslag till lag om ändring i lagen (1971:309) om behörighet för allmän förvaltningsdomstol att pröva vissa mål

Prop. 1994/95:7

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1971:309) om behörighet för allmän förvaltningsdomstol att pröva vissa mål skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Om besvär mot beslut, vilket meddelats med stöd av lag eller annan författning som utfärdats före den 1 januari 1972, enligt vad hittills gällt skall anföras hos Konungen, skall besvären, i den mån ej annat föreskrives i 2 §, i stället anföras hos kammarrätt i följande mål:

1. mål om val till befattning eller uppdrag, mål om val för upprättande av förslag till befattning eller uppdrag,

4. mål om annan ersättning som enligt författning utgår av statsmedel, såvida ej författningen hänvisar den som gör anspråk på ersättning att vid tvist anhängiggöra talan hos allmän domstol eller expropriationsdomstol eller ersättning enligt författningen utgår till kommun eller annan kommunal förvaltningsenhet eller fråga är om ersättning eller hittelön enligt lagen (1942:350) om fornminnen eller om ersättning enligt naturvårdslagen (1964:822),

5. mål om beslut av tullmyndighet i samband med in- eller utförsel av vara med undantag dock för sådant beslut om befrielse från eller nedsättning eller återbetalning av tull, skatt eller annan avgift som meddelats med stöd av regeringens bemyndigande, mål om tillstånd att hålla provianteringsfrilager,

6. mål om beslut rörande statens, kommunens eller annan kommunal förvaltningsenhets uttagande enligt gällande föreskrift av skatt eller annan avgift, såvida ej beslutet avser nedsättning eller befrielse och meddelats med stöd av regeringens bemyndigande eller fråga är om oljeavgift eller avgift, vars uttagande genom utmätning förutsätter beslut av allmän domstol,

7. mål om beslut rörande återbetalning av utskylder, böter eller andra allmänna medel, såvida ej beslutet meddelats med stöd av regeringens bemyndigande eller avser avgift vars uttagande genom utmätning förutsätter beslut av allmän domstol,

8. anmärknings- och avkortningsmål, mål om tillsyn över stiftelser,

9. mål om beslut som enligt författning eller föreskrift rörande den allmänna hälsovården, rörande förebyggande eller bekämpande av djur- eller växtsjukdomar eller rörande djurs vård eller behandling i särskilt fall meddelats angående förbud, föreläggande, föreskrift, tillstånd eller godkännande eller angående omhändertagande, smittrening, oskadliggörande eller liknande åtgärd, såvida ej fråga är om skyldighet, som

¹ Senaste lydelse 1987:440.

enligt författning åvilar kommun eller annan kommunal förvaltningsenhet, eller om beslut enligt arbetarskyddslagen (1949:1) eller med stöd därav meddelade föreskrifter, allmänna ordningsstadgan (1956:617), lagen (1956:618) om allmänna sammankomster eller strålskyddslagen (1958:110) eller i ärende som avses i skogsförädlingslagen (1963:246),

11. mål om föreläggande vid vite, såvida ej fråga är om skyldighet, som enligt författning åvilar kommun eller annan kommunal förvaltningsenhet, eller om föreläggande enligt lagen (1919:240) om fondkommissionsrörelse och fondbörsversamhet, *lagen (1940:358) med vissa bestämmelser till skydd för försvaret m.m.*, lagen (1942:335) om särskilda skyddsåtgärder för vissa kraftanläggningar, lagen (1948:433) om försäkringsrörelse, lagen (1950:272) om rätt för utländsk försäkringsanstalt att driva försäkringsrörelse här i riket, lagen (1950:596) om rätt till fiske, lagen (1955:183) om bankrörelse, lagen (1955:416) om sparbanker, lagen (1956:216) om jordbruksskasserörelsen, lagen (1959:73) med vissa bestämmelser om inländsk försäkringsrörelse vid krig m.m., lagen (1959:118) om krigsansvarighet för liv- och invaliditetsförsäkring, *civilförsvarslagen (1960:74)*, lagen (1963:76) om kreditaktiebolag, jordförvärvslagen (1965:290), förordningen (1968:576) om Konungariket Sveriges stadshypotekskassa och om stadshypoteksföreningar, miljöskyddslagen (1969:387), jordhävdslagen (1969:698), lagen (1970:65) om Sveriges allmänna hypoteksbank och om landshypoteksföreningar, lagen (1970:596) om förenklad aktiehantering eller lagen (1971:827) om registrering av aktieinnehav,

12. mål om utdömande av vite,

13. mål om beslut som i särskilt fall meddelats angående

11. mål om föreläggande vid vite, såvida ej fråga är om skyldighet, som enligt författning åvilar kommun eller annan kommunal förvaltningsenhet, eller om föreläggande enligt lagen (1919:240) om fondkommissionsrörelse och fondbörsversamhet, *lagen (1942:335) om särskilda skyddsåtgärder för vissa kraftanläggningar*, lagen (1948:433) om försäkringsrörelse, lagen (1950:272) om rätt för utländsk försäkringsanstalt att driva försäkringsrörelse här i riket, lagen (1950:596) om rätt till fiske, lagen (1955:183) om bankrörelse, lagen (1955:416) om sparbanker, lagen (1956:216) om jordbruksskasserörelsen, lagen (1959:73) med vissa bestämmelser om inländsk försäkringsrörelse vid krig m.m., lagen (1959:118) om krigsansvarighet för liv- och invaliditetsförsäkring, lagen (1963:76) om kreditaktiebolag, jordförvärvslagen (1965:290), förordningen (1968:576) om Konungariket Sveriges stadshypotekskassa och om stadshypoteksföreningar, miljöskyddslagen (1969:387), jordhävdslagen (1969:698), lagen (1970:65) om Sveriges allmänna hypoteksbank och om landshypoteksföreningar, lagen (1970:596) om förenklad aktiehantering eller lagen (1971:827) om registrering av aktieinnehav,

behandlingen av häktad eller den som anhållits eller gripits för brott Prop. 1994/95:7
eller som eljest hålles i förvar tillfälligt eller angående verkställighet av
straff eller annan brottspåföljd eller av intagning i arbetsanstalt,
14. mål om handräckning.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995.

Härigenom föreskrivs att 9 § lagen (1972:435) om överlastavgift skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 §¹

Bestämmelserna i 3 § andra stycket och tredje stycket första meningen, 9 §, 10 § andra stycket, 45 § första stycket, 56, 61 – 63, 66 och 85 §§ fordonsskattelagen (1988:327) äger motsvarande tillämpning på överlastavgift. Vad där sägs om beskattningsmyndighet gäller då länsstyrelsen. Allmänt ombud för överlastavgift är den som förordnats som ombud med stöd av 3 § fjärde stycket fordonsskattelagen.

Denna lag gäller ej i fråga om fordon som är registrerat i militära fordonsregistret, brukas av Försvarsmakten enligt skriftligt avtal med denna eller är taget i anspråk med nyttjanderätt enligt förfogandelagen (1978:262) eller civilförsvarslagen (1960:74).

Denna lag gäller ej i fråga om fordon som är registrerat i militära fordonsregistret, brukas av Försvarsmakten enligt skriftligt avtal med denna eller är taget i anspråk med nyttjanderätt enligt förfogandelagen (1978:262).

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995.

¹ Senaste lydelse 1993:1604.

Härigenom föreskrivs att 45 § vapenlagen (1973:1176)¹ skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

45 §

Bestämmelserna i 5 § gäller inte innehav av skjutvapen som överlämnats från staten till

1. statlig tjänsteman eller person som tillhör försvars-, civilförsvars- eller polisväsendet om denne är skyldig att inneha vapnet för tjänsten,	1. statlig tjänsteman eller person som tillhör <i>det militära försvaret, räddningstjänsten</i> eller polisväsendet om denne är skyldig att inneha vapnet för tjänsten,
--	---

2. den som för statens räkning tillverkar krigsmateriel.

Regeringen bemyndigas att föreskriva om undantag från 5 § även för innehav av skjutvapen som överlämnats från staten till sammanslutningar.

Den till vilken vapen överlämnats med stöd av första eller andra stycket är även berättigad att utan tillstånd inneha behövlig ammunition till vapnet.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995.

¹ Lagen omtryckt 1991:1181.

Härigenom föreskrivs att 3 § trafikskadelagen (1975:1410)¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §²

Staten är ej skyldig att hålla trafikförsäkring. Sådan skyldighet åvilar ej heller annan beträffande

1. motordrivet fordon under tid då fordonet är taget i anspråk med nyttjanderätt enligt förfogandelagen (1978:262) eller civilförsvarslagen (1960:74) eller då fordonet brukas för att avlämnas enligt någon av dessa lagar eller hemföras efter rekvisition eller förfogande eller då det brukas i samband med besiktning för uttagning för totalförsvarets behov,

1. motordrivet fordon under tid då fordonet är taget i anspråk med nyttjanderätt enligt förfogandelagen (1978:262) eller då fordonet brukas för att avlämnas enligt den lagen eller hemföras efter förfogande eller då det brukas i samband med besiktning för uttagning för totalförsvarets behov,

2. motordrivet fordon under tid då fordonet innehas av Försvarsmakten enligt skriftligt avtal som har träffats av myndigheten eller då fordonet brukas för att avlämnas eller hemföras enligt sådant avtal.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995.

¹ Lagen omtryckt 1992:43.

² Senaste lydelse 1993:1606

2.13 Förslag till lag om ändring i lagen (1981:691) om socialavgifter

Prop. 1994/95:7

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 4 § första stycket 7 lagen (1981:691) om socialavgifter¹ skall upphöra att gälla vid utgången av juni 1995.

¹ Lagen omtryckt 1989:633. Senaste lydelse av 2 kap. 4 § 1994:744.

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 4 § och 9 kap. 12 § plan- och bygglagen (1987:10)¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

4 §

Inom områden med sammanhållen bebyggelse skall bebyggelsemiljön utformas med hänsyn till behovet av

1. skydd mot uppkomst och spridning av brand samt mot trafikolyckor och andra olyckshändelser,

2. skyddsåtgärder för civilförsvaret, 2. åtgärder för att skydda befolkningen mot och begränsa verkningarna av stridshandlingar,

3. hushållning med energi och vatten samt goda klimatiska och hygieniska förhållanden,

4. trafikförsörjning och god trafikmiljö,

5. möjligheter för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga att använda området,

6. förändringar och kompletteringar.

Inom eller i nära anslutning till områden med sammanhållen bebyggelse skall det finnas lämpliga platser för lek, motion och annan utevistelse samt möjlighet att anordna en rimlig samhällsservice och kommersiell service.

9 kap.

12 §²

Om en sådan försäkring för byggnadsarbeten behövs som avses i lagen (1993:320) om byggförsäkring, får byggnadsarbetena inte påbörjas förrän bevis om försäkringen företetts för byggnadsnämnden. Detsamma gäller om ett besked om skyddsrum krävs enligt 32 § civilförsvarslagen (1960:64).

Om en sådan försäkring för byggnadsarbeten behövs som avses i lagen (1993:320) om byggförsäkring, får byggnadsarbetena inte påbörjas förrän bevis om försäkringen företetts för byggnadsnämnden. Detsamma gäller om ett besked om skyddsrum krävs enligt 6 kap. 8 § lagen (1994:000) om civilt försvar.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995.

¹ Lagen omtryckt 1992:1769.

² Senaste lydelse 1994:852.

2.15 Förslag till lag om ändring i polislagen (1984:387)

Prop. 1994/95:7

Härigenom föreskrivs att femte punkten i övergångsbestämmelserna till polislagen (1984:387) skall upphöra att gälla den 1 juli 1995.

2.16 Förslag till lag om ändring i lagen (1990:217) om skydd för samhällsviktiga anläggningar m.m.

Prop. 1994/95:7

Härigenom föreskrivs att 4 § lagen (1990:217) om skydd för samhällsviktiga anläggningar m.m. skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §¹

Som skyddsobjekt får förklaras

1. statliga förvaltningsbyggnader samt statschefens residens och statsministerns bostad,

2. anläggningar och områden till vilka staten har äganderätt eller nyttjanderätt och som disponeras av Försvarmakten, Försvarets materielverk eller Försvarets radioanstalt samt militära fartyg och luftfartyg,

3. anläggningar eller områden som används eller är avsedda för ledning av *civilförsvarsverksamhet*, för energiförsörjning, vattenförsörjning, rundradioförsörjning, radio- och telekommunikationer, transporter eller försvarsindustriella ändamål,

3. anläggningar eller områden som används eller är avsedda för ledning av *befolkningsskyddet och räddningstjänsten eller det civila försvaret i övrigt*, för energiförsörjning, vattenförsörjning, rundradioförsörjning, radio- och telekommunikationer, transporter eller försvarsindustriella ändamål,

4. områden där Försvarmakten, Försvarets materielverk eller Försvarets radioanstalt tillfälligt bedriver övningar, prov eller försök, och

5. områden där Försvarmakten har satts in för att möta ett väpnat angrepp mot Sverige eller för att hindra en kränkning av Sveriges territorium.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995.

¹ Senaste lydelse 1993:1611.

2.17 Förslag till lag om ändring i lagen (1994:137) om
mottagande av asylsökande m.fl.

Prop. 1994/95:7

Härigenom föreskrivs att det i lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. skall införas en ny paragraf, 25 §, samt närmast före 25 § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Krig och krigsfara m.m.

25 §

Regeringen får meddela särskilda föreskrifter som avviker från denna lag, om Sverige är i krig eller krigsfara eller det råder sådana utomordentliga förhållanden som är föranledda av att det är krig utanför Sveriges gränser eller av att Sverige har varit i krig eller krigsfara.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995.

Den 17 januari 1985 beslutade regeringen om direktiv (dir. 1985:1) till en särskild utredare med uppdrag att se över civilförsvarslagstiftningen. Med stöd av regeringens bemyndigande tillkallade chefen för Försvarsdepartementet hovrättspresidenten Carl-Ivar Skarstedt som särskild utredare. Utredningen, som antog namnet CFL-utredningen, fick i uppdrag att överväga om kommunernas verksamhet i totalförsvaret skulle samlas i en författning samt skapa ett regelsystem som bättre än det nuvarande hängde ihop systematiskt och begreppsmässigt. Vidare skulle utredningen klarlägga frågan om krav på svenskt medborgarskap för vissa tjänstemän i kommuner och landsting samt sträva efter att förenkla regelsystemet. Den 20 augusti 1987 beslutade regeringen om tilläggsdirektiv (dir. 1987:38) där utredningen fick i uppdrag att överväga en ny terminologi inom vad som i dag benämns civilförsvar, se över lagen (1960:513) om beredskapstillstånd och övriga författningar som berördes av den samt överväga behovet av ytterligare lednings- och samordningsbestämmelser för totalförsvarets civila del. Utredningen lämnade sitt betänkande (SOU 1989:42) Det civila försvaret i juni 1989.

En sammanfattning av betänkandet finns i *bilaga 1*. De lagförslag som läggs fram i betänkandet och som behandlas i denna proposition finns i *bilaga 2*.

Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över de remissinstanser som har avgett yttrande finns i *bilaga 3*. Remissyttrandena finns tillgängliga i lagstiftningsärendet (dnr. 1338/89).

Nämnas skall även att Utredningen om lednings- och myndighetsorganisationen för försvaret (LEMO) i delbetänkande (SOU 1993:95) Ansvars- och uppgiftsfördelning inom det civila försvaret har utrett och behandlat vissa frågor rörande det civila försvaret. Även detta betänkande har remissbehandlats. Remissyttrandena finns tillgängliga i ärendet Dnr. Fo93/2420/CIV.

Efter remissbehandlingen av CFL-utredningens betänkande valde regeringen, eftersom vissa frågor beträffande förslaget till en ny lagstiftning om det civila försvaret återstod att lösa, att bryta ut den del av betänkandet som gällde förslag till ny lagstiftning om beredskapshöjningar (prop. 1992/93:76). I propositionen föreslogs en lag om höjd beredskap. Riksdagen beslutade i enlighet med regeringens förslag (bet. 1992/93:FöU2, rskr. 1992/93:83, SFS 1992:1403). Lagen (1992:1403) om höjd beredskap reglerar bl.a. under vilka förutsättningar beredskapen i Sverige kan höjas till skärpt beredskap eller högsta beredskap för att stärka landets totalförsvaret. Lagen reglerar även vad som i stort åligger kommuner, landsting och kyrkliga kommuner vid höjd beredskap. I denna proposition avser regeringen att ta upp de frågor som återstår i utredningens betänkande. Utredningens förslag rörande plikt-tjänstgöring tas dock inte upp här utan det görs i den proposition om totalförsvarsplikt som regeringen också beslutar i dag.

Regeringen beslutade den 21 april 1994 att inhämta Lagrådets yttrande över de lagförslag som finns i *bilaga 4*. Lagrådets yttrande finns i *bilaga 5*. Lagrådets synpunkter är av i huvudsak författningsteknisk karaktär.

Regeringen har i propositionen huvudsakligen följt Lagrådets förslag. Beträffande Lagrådets synpunkter angående utformningen av bestämmelsen om ersättningsskyldighet för staten till kommunerna för beredskapsförberedelserna har regeringen dock valt att inte följa förslaget. Med anledning av vad som förekommit vid lagrådsföredragningen har vidare vissa redaktionella ändringar gjorts i lagtexten. Vi återkommer till Lagrådets synpunkter vid respektive paragraf i författningskommentaren.

4 Bakgrund

Ett modernt krig är totalt och drabbar hela samhället. Civila och militära resurser måste därför samverka för att stå emot och lindra krigets verkningar. Detta är tanken bakom begreppet totalförsvar. Fredssamhället, dvs. det samhälle som skall värnas genom en försvarsansträngning, utgör samtidigt basen för alla försvarsresurser. Vår beredskap grundas med andra ord på samhällets inneboende förmåga att möta kriser och krig.

Totalförsvaret skall i första hand vara fredsbevarande genom att ha en sådan styrka, sammansättning och beredskap att en angripares förluster och andra uppoffringar i samband med försök att utnyttja vårt land inte ter sig rimliga i förhållande till fördelarna.

I krig omfattar totalförsvaret vårt samhälles totala ansträngningar. Det svenska totalförsvaret har tidigare beskrivits som ett maskineri med olika kugghjul, där kugghjulen har symboliserat det militära försvaret, civilförsvaret, det ekonomiska försvaret, det psykologiska försvaret och övrigt totalförsvar, där bl.a. hälso- och sjukvården samt post-, tele- och polisväsendet har ingått. Denna definition har i allt väsentligt byggt på ett organisationstänkande.

Sedan slutet av 1970-talet har emellertid detta organisationstänkande kommit att omvärderas. Man talar nu istället om att vårt totalförsvar omfattar militära och civila verksamheter som måste upprätthållas för samhällets överlevnad. Detta innebär att en mängd verksamheter måste kunna fungera såväl under kriser som i krig. För att beredskapen att möta hot av skilda slag skall vara god krävs olika typer av förberedelser på såväl civil som militär sida.

Beredskapsförberedelser berör såväl statliga myndigheter som kommuner, landsting och kyrkliga kommuner. Förberedelserna betyder också mycket för enskilda personer och för sådana företag som behövs för att trygga befolkningens överlevnad, upprätthålla viktiga samhällsfunktioner och stödja försvarsmakten.

Enligt den definition av begreppet totalförsvaret som finns i beredskapsförordningen (1993:242) avses med totalförsvaret den verksamhet som är nödvändig för att förbereda landet inför yttre hot och för att ställa om samhället till krigsförhållanden. Vidare sägs i förordningen att under krigsförhållanden omfattar totalförsvaret hela den samhällsverksamhet som då skall bedrivas.

Totalförvarstanken innebär således att beredskapsfrågorna är en angelägenhet för hela samhället, vilket i sin tur innebär att såväl statliga myndigheter, kommuner, landsting och kyrkliga kommuner som organisationer, företag och enskilda skall samverka mot en gemensam hotbild både i fredstid och under krigsförhållanden.

Den civila delen av totalförsvaret skall värna civilbefolkningen mot verkningarna av krigshandlingar samt under kriser och i krig trygga en livsnödvändig försörjning. Vidare skall totalförsvarets civila del stödja försvarsmakten under kriser och i krig samt upprätthålla de viktigaste samhällsfunktionerna (Jfr. prop. 1991/92:102 Totalförsvarets utveckling till och med budgetåret 1996/97 samt anslag för budgetåret 1992/93, s. 92 f och bet. 1991/92FöU:12 s. 3).

Under 1980-talet genomgick det civila försvarets ledningsstruktur betydande förändringar. Dessa innebar bl.a. att kommunerna fick en mer framträdande roll på lokal nivå, att det civila försvaret indelades i funktioner och att den centrala organisationen ombildades. Förändringarna har medfört att den nuvarande regleringen av den civila delen av totalförsvaret dåligt speglar den verksamhet som rent faktiskt bedrivs. Regleringen har även i många andra stycken blivit otidsenlig.

En särskild kommitté har tillsatts för att utreda påfrestningar och risker i det fredstida samhället samt vissa frågor inom totalförsvarets civila del, Hot- och riskutredningen (dir. 1993:4). Utredningen behandlar ett flertal scenarion som kan tänkas uppkomma. Vidare skall utredningen göra en översiktlig bedömning av om samhällsutvecklingen kan medföra väsentliga problem på områden som har central betydelse för förmågan hos totalförsvarets civila del under säkerhetspolitiska kriser och i krig.

5 Nuvarande ordning

Civilförsvarslagstiftningen har sina rötter i 1930-talets luftskyddslagstiftning och i lagar om utrymning m.m. som antogs under andra världskriget. År 1944 antogs en civilförsvarslag (1944:536) och bestämmelserna samlades då i huvudsak i denna. År 1960 antogs den nu gällande civilförsvarslagen (1960:74). Regleringen av civilförsvarets verksamhet bygger på att detta är en särskild organisation. Civilförsvaret leds under regeringen på central nivå av Statens räddningsverk och på regional nivå av civilbefälhavaren och länsstyrelsen. På lokal nivå leds verksamheten vid beredskap och i krig av kommunen. Staten ställer en civilförsvarschef med stab till kommunernas förfogande.

Staten ställer också personal och materiel till civilförsvarets förfogande. Kommunens räddningskår ingår i krig i civilförvarsorganisationen. Prop. 1994/95:7

Kommunstyrelsen är högsta civila totalförvarsmyndighet på lokal nivå (prop. 1984/85:160, bet. 1984/85: FöU11, rskr. 1984/85:388).

I civilförvarslagen finns bl.a. bestämmelser om civilförvarsplikt, anordnande av skyddsrum, utrymning och inkvartering, bortflyttnings och inflyttningsförbud, kommunernas skyldigheter, fastighetsägarnas skyldigheter samt förfoganderätt för civilförsvarets behov.

Bestämmelser om kommunernas, landstingens och de kyrkliga kommunernas beredskapsförberedelser finns, förutom i civilförvarslagen, också i lagen (1964:63) om kommunal beredskap och lagen (1981:1216) om kyrklig beredskap. Dessa bestämmelser innehåller bl.a. regler för planläggning, anskaffning av reservanordningar och reparationsberedskap.

Alla svenska medborgare som bor i landet är civilförvarspliktiga från och med sexton till och med sextiofem års ålder och är skyldiga att tjänstgöra inom civilförvarsorganisationen. Enligt lagen (1984:272) om skyldighet för civilförvarspliktiga att tjänstgöra utanför civilförvaret kan civilförvarspliktiga även tas i anspråk för verksamheter som inte ingår i civilförvaret. Särskilda regler om tjänsteplikt för personal inom hälso- och sjukvården finns i lagen (1981:292) om tjänsteplikt för hälso- och sjukvårdspersonal samt veterinärpersonal m.m.

6 Behovet av ändringar

Den nuvarande lagstiftningen om civilförvaret härrör således från andra världskriget och de närmaste tio till femton åren därefter. Regelverket har under årens lopp kommit att bli tämligen heterogent och svåröverskådligt. Det framstår som angeläget att skapa en modern reglering där de många olika lagar som finns på området sammanförs i så stor utsträckning som möjligt.

Som framgår av beskrivningen av totalförvarstanken har synen på samhällets beredskapsåtgärder genomgått en stor förändring under det senaste årtiondet. Bl.a. har principen att den som har ansvaret för en verksamhet i fred skall behålla detta ansvar under krig (ansvarsprincipen) accepterats och kommunerna har tilldelats en viktig roll när det gäller det civila försvaret på lokal nivå. Förändringarna har också i väsentliga hänseenden genomförts i praktiken. I den nuvarande regleringen återspeglas emellertid dessa förändringar endast provisoriskt eller inte alls. Det måste därför vara en viktig uppgift att bringa lagstiftningen i överensstämmelse med de faktiska förändringarna.

Regeringens förslag: I en ny lag samlas en stor del av de bestämmelser om den civila delen av totalförsvaret som riksdagen bör besluta om. Detta gäller bl.a. kommunernas övergripande ansvar, hemskydd, verkskydd och befolkningsskydd. För vissa verksamhetsområden såsom hälso- och sjukvård, socialtjänst och räddningstjänst regleras dock verksamheten under höjd beredskap i stället i respektive speciallag.

Utredningens förslag: Utredningen har föreslagit att det i en ny lagom civilt försvar tas in bestämmelser om räddningstjänsten under höjd beredskap. Utredningen har också föreslagit att det i lagen tas in föreskrifter om Överstyrelsen för civil beredskaps, civilbefälhavarnas och länsstyrelsernas beredskapsförberedelser och verksamhet under höjd beredskap. Utredningen har vidare föreslagit att detaljerade föreskrifter om planläggning m.m. tas in i lagen. I övrigt överensstämmer utredningens förslag med regeringens.

Remissinstanserna: Remissinstanserna har tillstyrkt utredningens förslag eller lämnat det utan erinran.

Skälen för regeringens förslag: Man bör sträva efter att samla de grundläggande reglerna för den civila delen av totalförsvaret i en lag, eftersom en splittring på flera lagar försvårar en rationell hantering av beredskapsförberedelserna i kommuner och landsting. Om vad som gäller den civila delen av totalförsvaret i så stor utsträckning som möjligt regleras i en lag, skapas en bättre överblick över de beredskapsförberedelser som krävs för att samhället skall kunna fungera under kriser och i krig, samt över de speciella åtgärder som måste vidtas under sådana förhållanden för framför allt befolkningens skydd och överlevnad, upprätthållandet av viktiga samhällsfunktioner och stödet till det militära försvaret. Regeringen delar därför utredningens uppfattning att det skulle vara en stor fördel om den civila delen av totalförsvaret kunde regleras i en enda lag.

En stor del av den verksamhet som bedrivs inom den civila delen av totalförsvaret finns emellertid redan reglerad i specialförfattningar. Det gäller t.ex. hälso- och sjukvården, räddningstjänsten och socialtjänsten. Även på försörjningsområdet finns ett stort antal lagar gällande verksamhet inom det civila försvaret, t.ex. ransoneringslagen (1978:268), förfogandelagen (1978:262) och lagen (1982:1004) om skyldighet för näringsidkare, arbetsmarknadsorganisationer m.fl. att delta i totalförsörjningsplaneringen. Dessa stora verksamhetsområden kan inte på ett praktiskt och meningsfullt sätt inordnas i en lag som reglerar den civila delen av totalförsvaret. För dessa områden gäller i huvudsak samma regler i fred och krig. I den relativt begränsade omfattning som det för

dess verksamheter behövs särskilda regler för kris- och krigssituationer är det systematiskt bättre att föra in dessa regler i den författning som reglerar respektive fredstida verksamhet än att låta dem ingå i en lag om den civila delen av totalförsvaret.

Frågor om ledning och samordning samt om skyldigheten att vidta beredskapsförberedelser bör emellertid regleras i den nya lagen även för de verksamhetsområden som i övrigt regleras separat. Skälet till detta är att just samordningen i dessa delar mellan olika verksamhetsområden är av avgörande betydelse för att undvika dubbelarbete och dubbelinvesteringar i fred och för att erhålla största möjliga försvarseffekt i krig.

Utredningen har valt att i sitt förslag till reglering av den civila delen av totalförsvaret även ta in föreskrifter om den beredskapsplanläggning som skall ske hos olika statliga myndigheter såsom civilbefälvärnarna, länsstyrelserna m.fl. Denna lösning har fördelen att den ger en samlad bild av beredskapsplanläggningen inom den civila delen av totalförsvaret. Enligt 8 kap. 13 § första stycket 2 regeringsformen, den s.k. restkompetensen, har regeringen behörighet att meddela föreskrifter i alla sådana hänseenden där det inte i grundlag finns någon regel som gör riksdagens medverkan nödvändig. Inom detta område kan regeringen alltså meddela föreskrifter för myndigheter som lyder under regeringen. Regeringen ser i detta fall inget som hindrar att regeringen utnyttjar denna möjlighet. Regeringen har också i beredskapsförordningen (1993:242) i olika hänseenden reglerat vad som skall gälla för statliga myndigheter i fred, under skärpt beredskap och under högsta beredskap. Vi föreslår därför att bestämmelser som riktar sig till myndigheter under regeringen utmönstras ur lagförslaget och att dessa frågor i stället även fortsättningsvis regleras i förordning.

Regeringens förslag innehåller således inte någon uttömmande reglering av den civila delen av totalförsvaret utan inriktar sig på kommunernas, landstingens och de kyrkliga kommunernas samt enskilda personers, företags och organisationers roll i vissa centrala delar av totalförsvaret. Vid sidan av den lag vi nu föreslår finns det regler som berör den civila delen av totalförsvaret i ett stort antal lagar och förordningar.

Utredningen har vidare i flera hänseenden, bl.a. i fråga om beredskapsplanläggningen, föreslagit en tämligen detaljerad reglering i lagen. Det är vår uppfattning att statsmakternas styrning av myndigheter och kommuner skall göras i form av övergripande mål och inriktningsbeslut och inte genom detaljbestämmelser. Sådana bestämmelser tenderar att kräva ofta återkommande ändringar till följd av den snabba samhällsutvecklingen. Det är därför vår uppfattning att det i lagen endast bör tas in regler av övergripande och principiell natur och att det bör lämnas åt regeringen att meddela föreskrifter på detaljplanet.

Regeringens förslag: I den nya lagen används begreppet *civilt försvar* för att beteckna den del av totalförsvaret som inte är militärt försvar. I lagen definieras begreppet *befolkningsskydd*.

Utredningens förslag: Utredningen har föreslagit att den s.k. ansvarsprincipen skrivs in i lagen och att begreppet befolkningsskydd och räddningstjänst definieras i den nya lagen. I övrigt överensstämmer utredningens förslag i huvudsak med regeringens.

Remissinstanserna: Remissinstanserna har i allt väsentligt tillstyrkt utredningens förslag eller lämnat det utan erinran. Flera remissinstanser har dock anmält tvekan beträffande uttrycket befolkningsskydd och räddningstjänst.

Skälen för regeringens förslag: Begreppet *totalförsvar* är, som vi tidigare utvecklat (avsnitt 4) en av grundvalarna för vår beredskapsplanläggning. Begreppet finns i dag definierat i beredskapsförordningen (1993:242) som "den verksamhet som är nödvändig för att förbereda landet inför yttre hot och för att ställa om samhället till krigsförhållanden. Under krigsförhållanden omfattar totalförsvaret hela den samhällsverksamhet som då skall bedrivas."

Totalförsvarsbegreppet är av grundläggande betydelse och används utan att definieras på många ställen i lagstiftningen. Som exempel kan nämnas att begreppet förekommer i tryckfrihetsförordningen, riksdagsordningen, brottsbalken och sekretesslagen (1980:100).

LEMO har i sitt delbetänkande (SOU 1993:95) Ansvar och uppgiftsfördelning inom det civila försvaret också behandlat begreppet totalförsvaret såsom ett led vid definition och avgränsning av begreppet det civila försvaret.

Regeringen har beslutat i riktlinjerna för förberedelserna för nästa totalförvarsbeslut att Militärhögskolan och Försvarets forskningsanstalt skall analysera hur innebörden av totalförsvarskonceptet har förändrats över tiden. Detta kan leda till en ny definition av begreppet totalförsvar. Trots att begreppet totalförsvar är så centralt och av sådan vikt anser regeringen att resultatet av pågående arbete bör avvaktas innan en definition av begreppet tas in i lag. Regeringen föreslår därför inte nu att någon definition av begreppet totalförsvar tas in i lagen.

Totalförsvaret består av två delar; militärt försvar och civilt försvar.

Det finns oklarheter och missuppfattningar när det gäller begreppen *civilt försvar*, *civilt försvar* och *den civila delen av totalförsvaret*. Regeringen har därför funnit det angeläget att överväga den fortsatta användningen av dessa begrepp.

I förarbetena till den nuvarande civilförsvarslagstiftningen uttalades att civilförsvaret skulle utöva sådan verksamhet för rikets försvar som inte åvilade försvarsmakten och som avsåg att skydda och rädda liv och egendom vid anfall mot riket samt annan likartad verksamhet. Det var således fråga om en civil försvarsorganisation.

Civilförsvarslagen byggde på tanken att civilförsvaret utgjorde en särskild organisation som administrerades centralt av den då ansvariga myndigheten Civilförsvarsstyrelsen. Det var länsstyrelserna som svarade för planläggningen och som, liksom fortfarande är fallet, rekryterade personal i olika befattningar med stöd av civilförsvarsplikten. På lokal nivå leddes civilförsvarsverksamheten av en civilförsvarschef.

En av grundtankarna i 1982 års försvarsbeslut var att ansvaret för ledningen av civilförsvarsverksamheten under civilförsvarsberedskap skulle läggas på kommunerna. Civilförsvarsberedskap var den förstärkta beredskap för civilförsvarsorganisationen som regeringen enligt 2 § civilförsvarslagen kunde besluta om när landet befinner sig i krig eller krigsfara eller när det råder sådana utomordentliga förhållanden som är föranledda av krig eller av krigsfara som landet befunnit sig i. Begreppet civilförsvarsberedskap finns inte längre kvar. 2 § civilförsvarslagen upphävdes i samband med att lagen om höjd beredskap trädde i kraft. Regeringen ges i den sistnämnda lagen under samma omständigheter möjlighet att besluta om skärpt eller högsta beredskap.

I det nämnda försvarsbeslutet angavs bl.a. att begreppet civilförsvaret borde beteckna en verksamhet och inte en organisation. Till följd av beslutet genomfördes vissa ändringar i civilförsvarslagen från och med den 1 januari 1985 (prop. 1984/85:49, bet. 1984/85:FöU5, rskr. 1984/85:93). Genom ändringarna fick begreppet civilförsvaret en definition som närmare knöt an till definitionerna i tilläggsprotokoll I den 10 juni 1977 till Genèvekonventionerna den 10 augusti 1949 rörande skydd för offren i internationella väpnade konflikter.

Regeringen delar utredningens uppfattning att man inte bör utvidga civilförsvarsbegreppet till att omfatta alla icke-militära verksamheter inom totalförsvaret, eftersom ett på det sättet utvidgat begrepp med säkerhet skulle leda till sammanblandningar med det som i 1977 års tilläggsprotokoll I till 1949 års Genèvekonventioner betecknas som "civil defence" och som till svenska översatts med "civilförsvaret". Sådana sammanblandningar skulle leda till missuppfattningar i fråga om omfattningen av det folkrättsliga skydd som ges i artiklarna 62 och 63 i tilläggsprotokollet.

Totalförsvaret omfattar såväl militära som civila verksamheter. De civila verksamheterna inom totalförsvaret bör enligt vår mening sammanfattas med uttrycket civilt försvar eller i bestämd form, *det civila försvaret*. Det har sin motsvarighet i uttrycket militärt försvar på den militära sidan. Det civila försvaret omfattar all den civila verksamhet som ingår i totalförsvaret, dvs. alla de beredskapsförberedelser som statliga civila myndigheter, kommuner, landsting och kyrkliga kommuner samt enskilda och företag vidtar i fredstid och all den civila verksamhet som behövs under krigsförhållanden för att stödja Försvarsmakten, skydda och rädda liv och egendom, trygga en livsnödvändig

försörjning och upprätthålla viktiga samhällsfunktioner. Det civila försvaret är alltså inte någon myndighet eller organisation. Inte heller är det militära försvaret benämningen på en organisation utan avser den verksamhet som bedrivs av Försvarsmakten och andra organ. S y n o - nymt med civilt och militärt försvar förekommer ofta uttrycket totalförsvarets civila och militära del. Vi har valt att i detta sammanhang undvika dessa uttryck för att inte skapa oklarhet. På senare tid har regeringen också i en del propositioner och författningar valt att använda begreppet civilt försvar. Så har skett i bl.a. budgetpropositionen 1993/94:100 Bilaga 5, förordning (1990:1510) med länsstyrelseinstruktion och förordning (1988:1121) med instruktion för civilbefälvärnarna. Till den fortsatta användningen av begreppet civilförsvar återkommer vi.

Den s.k. *ansvarsprincipen* innebär att den som har ansvaret för en viss verksamhet i fred skall behålla detta ansvar under krig, om verksamheten skall upprätthållas då.

I en krigssituation skall vår produktion av varor och tjänster dels säkerställa befolkningens överlevnad, dels understödja det militära försvaret så att största möjliga försvarseffekt kan uppnås.

För snart sagt varje verksamhet i vårt samhälle innebär en krigssituation stora förändringar och stora svårigheter. Grundvalen för verksamheten är emellertid oftast densamma som i fred. Det måste därför vara lättare för den som är insatt i fredsverksamheten att bemästra de svårigheter som uppkommer i krigssituationen. Det ligger således uppenbara fördelar i att låta den som ansvarar för en verksamhet i fred ansvara för den även i krig, jämfört med att skapa särskilda beredskapsorganisationer.

Ansvarsprincipen syftar inte på en viss person utan på den myndighet, nämnd etc. som ansvarar för en viss verksamhet. För att fördelarna med denna ordning skall visa sig fullt ut är det givetvis önskvärt att personalen åtminstone i stort förblir densamma i krig som i fred. Även om personalen i något fall skulle komma att bytas helt finns det emellertid enligt vår mening fördelar med ansvarsprincipen, eftersom man undviker den förvirring som kan uppkomma i en redan ansträngd situation om verksamheter flyttas till speciella organ.

Regeringen anser, mot bakgrund av vad som här har redovisats, att ansvarsprincipen bör genomsyra beredskapsplaneringen inom det civila försvaret. CFL-utredningen har föreslagit att principen skrivs in i den nya lagen. Vi anser för vår del emellertid att en allmän princip av detta slag inte lämpar sig för att uttryckas i lagform.

Som vi nyss sade omfattar civilförsvaret endast de verksamheter som regleras genom nuvarande civilförsvarslag medan begreppet civilt försvar är betydligt mera vidsträckt. Att använda två så likalydande uttryck med olika innebörd torde ofrånkomligen leda till oklarheter och missförstånd. Språkligt sett kan civilt försvar och civilförsvar ses som varianter av ett och samma uttryck.

Begreppet civilförsvar bör därför inte längre användas. Utredningen har föreslagit att uttrycket *befolkningsskydd och räddningstjänst* skall användas i dess ställe. I vårt förslag definieras befolkningsskydd i den

nya lagen medan räddningstjänsten – liksom i dag – definieras i räddningstjänstlagen (1986:1102). Befolkningsskydd avser de åtgärder som vidtas för att skydda befolkningen och civil egendom från krigets verkningar.

Prop. 1994/95:7

I 2 § räddningstjänstlagen ges en allmän definition av begreppet räddningstjänst, som lyder: "Med räddningstjänst avses i lagen de räddningsinsatser som staten eller kommunerna skall svara för vid olyckshändelse och överhängande fara för olyckshändelser för att hindra och begränsa skador på människor eller egendom eller i miljön". I propositionen till räddningstjänstlagen (prop. 1985/86:170) anges att som olyckshändelser också räknas händelser som beror på människors handlande eller underlåtenhet att handla, oberoende av om detta skett uppsåtligt eller ej. Även om det inte särskilt nämns i propositionen menar vi att det måste stå klart att även händelser som uppstår till följd av krigshandlingar är att betrakta som olyckshändelser i räddningstjänstlagens mening.

Vårt förslag innebär – i förhållande till CFL-utredningens förslag – att begreppet befolkningsskydd och räddningstjänst löses upp i två begrepp som allt efter behov kan användas separat eller tillsammans.

Den verksamhet som bedrivs inom såväl befolkningsskydd som räddningstjänst är sådan att det folkrättsliga skydd som avses i artiklarna 62 och 63 i 1977 års tilläggsprotokoll I till 1949 års Genèvekonventioner gäller för personalen inom dessa verksamheter (ytterligare om detta under avsnitt 11).

9 Beredskapsförberedelser och verksamheten under höjd beredskap

Regeringens förslag:

Beredskapsförberedelser

Kommunernas, landstingens och de kyrkliga kommunernas ansvar för de egna beredskapsförberedelserna läggs fast samtidigt som kommunstyrelsens, landstingsstyrelsens och kyrkorådets ansvar för beredskapsförberedelserna inom respektive organisation lagfästs.

- Kommunen skall verka för att statliga myndigheters, kommunens, landstingets och den kyrkliga kommunens beredskapsförberedelser på lokal nivå samordnas.
- Den kyrkliga kommunen skall vid beredskapsplanläggningen samverka även med andra trossamfund än Svenska kyrkan.
- Stiftsstyrelsen skall verka för ändamålsenlighet i de kyrkliga beredskapsförberedelserna inom stiftet.
- Kommunen, landstinget och den kyrkliga kommunen skall medverka i utbildning.

Verksamheten vid höjd beredskap

- Kommunens ansvar för det civila försvaret inom kommunens område under höjd beredskap lagfästs.
- Kommunstyrelsen, landstingsstyrelsen och kyrkorådet eller motsvarande organ skall inom kommunen, landstinget respektive den kyrkliga kommunen ha ansvaret för ledningen av verksamheten under höjd beredskap.
- Befolkningsskydd och räddningstjänst under höjd beredskap, dvs. det nuvarande civilförsvaret, blir en kommunal angelägenhet. Den statliga civilförvarsorganisationen avskaffas.
- En kommun eller ett landstings möjlighet att få hjälp av andra kommuner eller landsting vid stora påfrestningar vid exceptionella förhållanden vidgas.

Ersättningsfrågan

- Kommunerna skall få ersättning för sina beredskapsförberedelser. Ersättningen skall beräknas med utgångspunkt i bl.a. hur utsatt respektive kommun bedöms vara i krig.
- Landstingen skall få ersättning för sina kostnader för utbildning som utgör ett led i beredskapsförberedelserna.

Utredningens förslag: Utredningen har föreslagit bestämmelser om övergången till krigsorganisation, om ledningen av det civila försvaret under höjd beredskap samt om mobiliseringen av räddningskåren och hemskyddsorganisationen. Utredningen har också föreslagit en skyldighet för kommunerna att utreda konsekvenserna av bedömda hot och risker som underlag för sin planläggning. I sitt lagförslag har utredningen också reglerat beredskapsförberedelserna hos vissa statliga myndigheter under regeringen samt tagit in detaljerade bestämmelser om planläggning samt om övning och annan utbildning. Utredningen har även föreslagit att kommunernas skyldighet att hålla med reservanordningar och reparationsberedskap skärps. I fråga om skärpning av reparationsberedskapen har utredningen föreslagit motsvarande för landstingen. Utredningen har även föreslagit en skyldighet för förtroendevalda att genomgå utbildning. Utredningen har vidare föreslagit att ersättning till kommuner och landsting för beredskapsförberedelser i form av planläggning och utbildning samt byggande av ledningsplatser m.m. skall utgå med hälften av kostnaden. I övrigt överensstämmer utredningens förslag med regeringens.

Remissinstanserna: Statskontoret, Svenska Kommunförbundet m.fl. har ifrågasatt om inte kommunernas ansvar för det civila försvaret på lokal nivå bör förenas med föreskriftsrätt i någon form. Beträffande utredningens förslag till regler om reparationsberedskapen anför kommunför-

bundet att lagerhållning av reservdelar är mycket resurskrävande och att kommunerna måste kompenseras ekonomiskt, om det anses nödvändigt att införa en lagerhållningsskyldighet. Landstingsförbundet avstyrker förslaget om skyldighet för landstingen att trygga den egna verksamhetens försörjning med elektricitet, gas, värme, vatten och avlopp under höjd beredskap. Flertalet remissinstanser avstyrker utredningens förslag till hälftindelning av kostnaderna för vissa beredskapsförberedelser. I övrigt har remissinstanserna i huvudsak tillstyrkt utredningens förslag eller lämnat det utan erinran.

Skälen för regeringens förslag:

Ansvar för beredskapsförberedelserna och verksamheten under höjd beredskap

Av skäl som regeringen tidigare anfört (avsnitt 7) anser vi att frågan om beredskapsförberedelser vad beträffar statliga myndigheter under regeringen inte skall regleras i lag.

Bestämmelser om kommunernas och landstingens beredskapsförberedelser finns i dag i civilförsvarslagen och i lagen om kommunal beredskap. Vi föreslår att sådana bestämmelser nu i stället tas in i lagen om civilt försvar. Landstingen skall på motsvarande sätt som kommunerna genomföra de beredskapsförberedelser som behövs för att under allvarliga kriser och i krig kunna upprätthålla den civila hälso- och sjukvården och den övriga verksamhet som landstinget skall bedriva enligt annan lagstiftning. Exempel på sådan övrig verksamhet är omsorgsverksamheten, som i likhet med hälso- och sjukvården har en nära koppling till kommunernas ansvar för socialtjänsten. Bl.a. mot den bakgrunden skall landstingens beredskapsförberedelser genomföras i samverkan med berörda statliga myndigheter och berörda kommuner. Motsvarande gäller för kommuner som inte tillhör något landsting.

För domkapitlens och de kyrkliga kommunernas beredskapsförberedelser finns i dag bestämmelser i lagen (1981:1216) om kyrklig beredskap. Även vissa av dessa bestämmelser bör ingå i en lag om civilt försvar. De uppgifter som i dag åvilar kyrkliga myndigheter har en nära koppling till såväl kommunal verksamhet som landstingsverksamhet. Exempel på detta är den själavårdande verksamheten och begravningsverksamheten som båda får ökad betydelse i en krigssituation.

Enligt vår mening bör ansvaret för beredskapsförberedelserna läggas på det främsta verkställande organet inom kommunen, landstinget och den kyrkliga kommunen, dvs. på kommunstyrelsen, landstingsstyrelsen respektive kyrkorådet.

Utredningen har föreslagit förhållandevis detaljerade bestämmelser om planläggning, utbildning och skyldighet att anordna ledningsplatser m.m. Detta överensstämmer mindre väl med den strävan att ge kommunerna större frihet att själva bestämma formerna för sin verksamhet som numera råder. Det måste vara självklart att det krävs en aktuell planläggning samt en väl anpassad utbildning av personal för att säker-

ställa att kommunens, landstingets respektive den kyrkliga kommunens verksamhet kan fortgå under krig. Likaså är det självklart att kommunen, för att kunna fullgöra sina skyldigheter när det gäller att leda det civila försvaret, kan vara tvungen att ha ledningsplatser, skyddade uppehållsplatser eller andra anläggningar som behövs för det civila försvaret. Det är enligt vår uppfattning inte nödvändigt att i lagtexten särskilt ange dessa beredskapsförberedelser. De inryms i stället i den allmänna skyldigheten att vidta de beredskapsförberedelser som behövs för den kommunala verksamheten under höjd beredskap.

Det är givetvis mycket viktigt att beredskapsförberedelserna på kommunal nivå samordnas med övriga beredskapsförberedelser inom det civila försvaret. Detta åstadkoms bäst genom samverkan med övriga nivåer.

Det får ankomma på regeringen att – på motsvarande sätt som skett med anledning av lagen om höjd beredskap (jfr prop. 1992/93:76 s. 94 f.) – meddela verkställighetsföreskrifter till lagregleringen av kommunernas, landstingens och de kyrkliga kommunernas ansvar för beredskapsförberedelser.

I enlighet med de riktlinjer som beslutades av riksdagen i juni 1985 (prop. 1984/85:160, bet. 1984/85:FöU11, rskr. 1984/85:388) föreslår vi att det i den nya lagen om civilt försvar tas in en bestämmelse om att kommunstyrelsen på den lokala nivån skall verka för att samverkan kommer till stånd mellan statliga myndigheter, kommunen, landstinget och den kyrkliga kommunen samt med berörda organisationer och företag. Några remissinstanser har föreslagit att kommunen, för att den skall kunna fullgöra denna uppgift, bör utrustas med en direktivrätt. I den proposition som föregick riksdagens nyss nämnda beslut betonade den dåvarande försvarsministern särskilt att kommunerna inte borde ges några befogenheter gentemot statliga eller landstingskommunala organ. Enligt vår mening kan det inte vara lämpligt att ge ett lokalt organ som kommunstyrelsen rätt att ge direktiv till organ som har att beakta nationella och regionala intressen. Vi föreslår därför inte någon direktivrätt för kommunstyrelsen.

Kommunstyrelsen får i stället sträva efter att få till stånd samråd mellan kommunen och berörda organ och mellan organen sinsemellan och på så sätt verka för en samordnad inriktning av beredskapsförberedelserna i fred och verksamheten under höjd beredskap.

I den numera upphävida förordningen (1986:294) om ledning och samordning inom totalförsvarets civila del (ledningsförordningen) låg ansvaret för funktionen Kyrklig beredskap på Överstyrelsen för civil beredskap.

Ledningsförordningen har ersatts av beredskapsförordningen. Av 15 § tredje stycket i den förordningen framgår att Svenska kyrkans centralstyrelse leder och samordnar den kyrkliga beredskapen i enlighet med vad centralstyrelsen avtalar med kyrkliga kommuner och andra trossamfund. Föreskriften hänvisar även till att det i lagen om kyrklig beredskap finns bestämmelser om domkapitlets ansvar för den kyrkliga beredskapen inom stiftet. Beredskapsförordningens föreskrifter innebär inte att centralstyrelsen har ålagts något funktionsansvar.

Den kyrkliga beredskapsplanläggningen måste beakta att det numera finns stora grupper i vårt samhälle som bekänner sig till icke kristna religioner. Vi föreslår därför att den skyldighet som den kyrkliga kommunen nu har att samråda med andra kristna trossamfund vidgas till att avse även icke kristna trossamfund som verkar inom den kyrkliga kommunens område.

Nu gällande lagstiftning ålägger domkapitlet att övervaka de kyrkliga beredskapsförberedelserna. Med hänsyn till den uppgiftsfördelning som numera råder mellan domkapitel och stiftsstyrelse bör det i stället vara stiftsstyrelsen som har att verka för att de kyrkliga beredskapsförberedelserna genomförs på ett ändamålsenligt sätt och med en enhetlig inriktning. Stiftsstyrelsen bör därvid samråda med domkapitlet.

En värdefull form av utbildning är de övningar där flera kommuner, landsting, statliga myndigheter etc. deltar och som ger tillfälle till samverkan såväl horisontellt som vertikalt. Vi föreslår att det i lagen införs en bestämmelse om att kommuner, landsting och kyrkliga kommuner är skyldiga att medverka i utbildning som anordnas av något annat sådant organ eller av någon statlig myndighet, om utbildningen berör den egna kommunen.

Vi föreslår däremot inte någon skyldighet för förtroendevalda som skall ingå i krigsorganisationen i kommuner, landsting och kyrkliga kommuner att delta i utbildning för detta ändamål. Det är enligt vår mening självklart att den som är förtroendevald och som ingår i en kommuns eller ett landstings krigsorganisation frivilligt ställer sig till förfogande för erforderlig utbildning.

Inte heller behöver man införa en skyldighet att genomgå utbildning för dem som ingår i krigsorganisationen och samtidigt är anställda hos kommunen, landstinget eller den kyrkliga kommunen. Deras skyldighet i detta hänseende bör följa av deras anställningsavtal.

Uppföljning och utvärdering

Den nya rollfördelningen innebär att staten skall ge kommunerna underlag för beredskapsåtgärderna på lokal nivå i form av övergripande mål och andra planeringsförutsättningar. Staten skall också följa upp resultatet av vidtagna åtgärder och beredskapsläget i kommunerna. Uppföljningen skall avse resultatet av verksamheten och inte medlen.

Staten behöver också information tillbaka från kommunerna om de olika stödverksamheter som den skall svara för som t.ex. utbildning, metodutveckling och materielutveckling.

Det är länsstyrelserna som skall upprätthålla en fortlöpande dialog med kommunerna om beredskapsfrågorna och andra förhållanden som har betydelse för det civila försvaret. Dialogen skall också möjliggöra samlade redovisningar och bedömningar av beredskapsläget på regional och central nivå. De statliga myndigheterna på den centrala nivån skall ge länsstyrelserna det underlag som de behöver för att kunna genomföra dialogen med kommunerna. Vi föreslår att det tas in en bestämmelse i lagen som lägger fast kommunens skyldigheter att ge de statliga myn-

digheterna underlag för deras uppföljning och utvärdering av verksamheten på den lokala nivån. Kommunens skyldighet bör regleras på så sätt att underrättelser sker till den myndighet som regeringen bestämmer. Eftersom uppföljningen och utvärderingen bör göras på regional nivå, avser regeringen att föreskriva att dessa uppgifter skall åligga länsstyrelserna.

Reservanordningar och reparationsberedskap

1984 års försvarskommitté uppmärksammade särskilt frågorna om den kommunaltekniska försörjningens sårbarhet. I försvarsbeslutspropositionen (1986/87:95, bil. 1 s. 102) betonades vikten av att kommunerna analyserar konsekvenserna av störningar såväl i fred som under kriser och i krig. Vidare underströks att erfarenheterna visade att tillgången på reservkraftsaggregat för fredstida behov är av stor betydelse för såväl kommuner och landsting som näringsidkare. I 1989 års budgetproposition (1988/89:100 bil. 6, s. 21) framhölls att det är väsentligt att man åstadkommer en tillräcklig säkerhet mot fredstida störningar och att det är kommunerna som måste vidta åtgärder för att åstadkomma detta.

Enligt lagen om kommunal beredskap skall kommunerna och landstingen efter länsstyrelsens förordnande vidta reservanordningar för gas-, vatten- och elektricitetsförsörjningen. Statsbidrag för kostnader som kommunerna och landstingen har för sådana åtgärder utgår med 90 procent.

I lagen föreskrivs vidare att kommun eller landsting som ombesörjer distribution av gas, värme, vatten eller elektricitet eller ombesörjer renhållning eller ansvarar för samfärdsleder, kommunikationer eller avlopp eller som utövar annan därmed jämförlig verksamhet skall vidta förberedelser för att verksamheten i erforderlig omfattning skall kunna återupptas efter krigsskador. För denna reparationsberedskap lämnas ingen ersättning.

Enligt CFL-utredningen borde en tillämpning av ansvarsprincipen innebära att det är en skyldighet för kommuner och landsting att se till att det finns reservanordningar. Skyldigheten borde också omfatta anordningar för värmeförsörjning och avloppshantering. Om försörjning med de nyttigheter för vilka lagen kräver reservanordningar ombesörjs av någon annan än kommunen eller av ett kommunägt företag, ansåg CFL-utredningen att det borde åligga kommunen att dels teckna avtal om sådana reservanordningar med de företag som ombesörjer försörjningen, dels själv som abonnent anskaffa reservanordningar så att den egna verksamheten kan upprätthållas vid skärpt och högsta beredskap.

CFL-utredningen föreslog också att landstingen skall ha skyldighet att trygga sin egen försörjning med el, värme m.m.

Bestämmelserna om reservanordningar i lagen om kommunal beredskap tillämpas i praktiken inte längre. Sedan ett antal år har i stället en försöksverksamhet med ett särskilt stimulansbidrag för åtgärder som säkerställer den kommunaltekniska försörjningen funnits. Kommuner som gjort en integrerad riskanalys för freds-, kris- och krigsförhåll-

anden har kunnat få statsbidrag med upp till 50 procent av kostnaden för att skaffa reservanordningar. Landstingen har haft samma möjlighet att få statsbidrag för reservanordningar till bl.a. sjukhusen.

Frågan om uthålligheten i de tekniska försörjningssystemen är föremål för utredning i olika sammanhang. Hot- och riskutredningen skall enligt sina direktiv bl.a. utreda hur samhällets ökade sårbarhet i fred kan minskas och hur åtgärder för större uthållighet och robusthet i olika samhällsfunktioner skall kunna vidtas i ett sammanhang för fredsförhållandena och för säkerhetspolitiska kriser och i krig. Kommittén skall överväga och föreslå metoder för förbättrad beredskapshänsyn i planeringen.

Ellagstiftningsutredningen har i tilläggsdirektiv (dir. 1993:93) fått i uppdrag att redovisa riktlinjer för beredskapsverksamheten på elområdet. Den särskilde utredaren skall lämna förslag om gränstragningen mellan myndigheternas och andras ansvar för att säkerställa elförsörjningen vid kriser och i krig. Utredaren skall också analysera möjligheten att i lagstiftningen formulera ett generellt krav på att elsystemet skall utformas så att en rimlig försörjning kan upprätthållas såväl vid fredstida störningar som i krig. I direktiven förutsätts att branschen i allt väsentligt skall bära kostnaderna även för sådana åtgärder som motiveras enbart av beredskapsnyttan.

Slutligen kan också nämnas att Överstyrelsen för civil beredskap haft regeringens uppdrag att belysa konsekvenserna för totalförsvarets civila del av den pågående bolagiseringen och privatiseringen av statliga, landstingskommunala och kommunala verksamheter. Överstyrelsen föreslår i sin rapport Bolagisering, privatisering och civil beredskap att företag vars verksamhet är viktig för totalförsvaret skall åläggas att vidta behövliga beredskapsåtgärder förutsatt att verksamheten är av sådan art att den tidigare normalt har utförts av staten, kommun eller landsting. Med lagen om kommunal beredskap som mönster bör det enligt Överstyrelsen för civil beredskap således övervägas att ålägga företag inom vissa områden – vatten och avlopp, el, fjärrvärme m.fl. – att vidta de förberedelser som behövs för att företagen skall kunna upprätthålla eller utöva för totalförsvaret viktig verksamhet under höjd beredskap. Företagen skall också vidta förberedelser för att verksamheten i erforderlig omfattning skall kunna återupptas efter krigsskador. Överstyrelsens rapport bereds för närvarande inom regeringskansliet.

Vi gör följande bedömning av vad som nu bör göras för att förbättra beredskapen i den tekniska försörjningen. Statsmakterna har i olika sammanhang betonat behovet av en bättre säkerhet på detta område och det ömsesidiga beroendet mellan olika delar i dessa system. Särskilt elförsörjningens betydelse för olika verksamheter och stödfunktioner inom totalförsvaret har uppmärksamats.

Den reglering av kommunernas och landstingens skyldigheter inom det civila försvaret som vi nu föreslår innebär att kommunerna och landstingen skall vidta de beredskapsförberedelser som behövs för den kommunala verksamheten under höjd beredskap. Bestämmelsen innebär därmed ett ansvar att också vidta åtgärder på elområdet och inom den kommunaltekniska försörjningen i den omfattning som kommunen gen-

om lag eller frivilligt åtagande själv svarar för sådan verksamhet. Eftersom det i många fall är andra huvudmän än kommunen själv som svarar för dessa uppgifter, så kommer emellertid en betydande del av verksamheten inte att träffas av en sådan bestämmelse.

Vi har erfarit att resultatet av den hittills genomförda försöksverksamheten med särskild ersättning till reservanordningar i kommunerna är gott.

Vi föreslår inte nu någon skyldighet i lag för kommunerna att svara för beredskapsåtgärder inom den kommunaltekniska försörjningen på det sätt som CFL-utredningen gjorde. Vi avser att ta ställning till frågan om vem som skall ansvara för att dessa beredskapsåtgärder kommer till stånd och till finansieringen av åtgärderna i samband med att resultatet av de ovan nämnda utredningarna bereds.

Landstingens ansvar för reservanordningar avser säkerheten i ett andra led, nämligen försörjningen av en abonnent med en högt prioriterad verksamhet. Landstingsförbundet har anfört att det inte är rimligt att ålägga landstingen ett sådant ansvar, eftersom det skulle medföra mycket höga kostnader för dem. Landstinget saknar enligt Landstingsförbundet i väsentlig grad möjlighet att uppfylla kraven. Enligt vad vi erfarit fungerar den nuvarande lösningen med frivillighet och särskild ersättning väl också på detta område. Vi anser därför att landstingen tills vidare inte skall åläggas en skyldighet i lag att anskaffa reservanordningar. Den nuvarande verksamheten med frivillighet och särskild ersättning bör därför fortsätta i oförändrad form.

Befolkningsskyddet och räddningstjänsten

Riksdagen godkände i 1992 års försvarsbeslut (prop. 1991/92:102, bet. 1991/92:FöU12, rskr. 1991/92:337) regeringens förslag om överföring av uppgifter från staten till kommunerna, varigenom dessa skulle få ett samlat ansvar för befolkningsskyddet och räddningstjänsten på den lokala nivån. Enligt regeringen borde ansvaret för materielhantering och personalförsörjning ligga på kommunerna. All mobilisering och den planläggning som sammanhänger med den borde göras av kommunerna själva. En integrering av beredskapsåtgärderna inom befolkningsskyddet och räddningstjänsten med kommunernas förebyggande och skadeavhjälpande verksamhet i fred skulle genomföras inom den närmaste femårsperioden.

Regeringen föreslår att kommunernas ansvar på detta område förtydligas. Detta bör ske på så sätt att räddningstjänstlagen reglerar hela räddningstjänstens verksamhet, under såväl krig som fred.

Vid utsläpp av radioaktiva ämnen från en kärnteknisk anläggning i sådan omfattning att särskilda åtgärder krävs för att skydda allmänheten eller vid överhängande fara för ett sådant utsläpp svarar länsstyrelsen för räddningstjänsten. Länsstyrelsen svarar också för saneringen efter sådana utsläpp. Ansvaret gäller både i fred och i krig. LEMO ansåg att detta ansvarsförhållande för räddningstjänst och sanering också bör gälla vid insats av kärnvapen (radioaktiva stridsmedel).

Enligt vår bedömning bör samtliga uppgifter som i dag utförs av civilförsvarsorganisationen på lokal nivå tas över av kommunerna. En utvidgad uppgift för länsstyrelserna i enlighet med LEMO:s förslag anser vi skulle leda till oklarhet om ansvar och ledningsförhållanden på den lokala nivån. Det bör i stället vara länsstyrelsernas uppgift att när en insats av kärnvapen gjorts ge kommunerna stöd och ställa experter och andra resurser till förfogande.

Kommunalförbund

För att uppnå största möjliga försvarseffekt i händelse av ett beredskapsläge är det, som vi tidigare har sagt, nödvändigt att samverkan sker mellan olika delar och på alla nivåer i totalförsvaret.

Räddningstjänstlagen ålägger kommuner och de statliga myndigheter som svarar för räddningstjänst att samarbeta med varandra och med den som berörs av verksamheten. För den kommunala räddningstjänsten gäller att kommunerna skall ta tillvara möjligheterna att utnyttja varandras resurser för räddningstjänsten.

Erfarenheter visar att en samverkan mellan två eller flera kommuner, mellan skilda landsting eller mellan en kommun och ett landsting kan medföra rationella och från samhällsekonomisk synpunkt fördelaktigare lösningar än om varje kommun och landsting själv skall svara för att verksamheten genomförs. Detta är också tanken bakom 1985 års kommunalförbundslag (1985:894). Uppenbart är emellertid att frågor om ledning och samordning kan bereda särskilda problem i fråga om kommunalförbund som skall verka även under höjd beredskap. I fråga om räddningstjänsten innebär nuvarande 63 § räddningstjänstlagen att kommunstyrelsen skall överta den eller de kommunala nämnders som har hand om räddningstjänsten uppgifter under höjd beredskap samt att räddningskårens uppgifter skall övertas av civilförsvarsorganisationen i kommunen. Om räddningstjänstens uppgifter har överlåtits på kommunalförbund uppstår svårigheter för kommunstyrelsen att vid höjd beredskap överta denna eller dessa nämnders uppgifter, eftersom nämnden då ofta är identisk med kommunalförbundets styrelse. Om den nämnd som har hand om räddningstjänsten och räddningskåren är gemensam för flera kommuner, är föreskriften i 63 § räddningstjänstlagen praktiskt omöjlig att uppfylla för kommunen. Det är inte heller möjligt att vid höjd beredskap dela upp en räddningskår som är gemensam för flera kommuner i syfte att fördela uppgifterna och resurserna på dessa kommuner. Problemet har varit föremål för överväganden.

I juni 1991 uppdrog regeringen åt Överstyrelsen för civil beredskap att i samverkan med Statens räddningsverk utreda hur de kommunalförbund som bildats för räddningstjänst i fredstid skall kunna ansvara för räddningstjänsten också under beredskap och krig – höjd beredskap. Utredningen undersökte tre alternativ; 1. Kommunalförbund för räddningstjänsten upplöses under höjd beredskap, 2. Hela det civila försvaret integreras i kommunalförbundets uppgifter och 3. Kommunalförbunden för räddningstjänsten behålls även under höjd beredskap. Över-

styrelsen förordar det tredje alternativet. Utredningens synpunkter och slutsatser är redovisade i till Försvarsdepartementet inkommet ärende i december 1991, Dnr Fo91/2557/8.

Som ovan nämnts är en samordning av kommunernas räddningstjänst oftast mycket fördelaktig från såväl kvalitativ som kvantitativ synpunkt. Även kostnaderna minskar. Om en kommun blir tvungen att utöver kostnaden för räddningstjänst i fredstid även svara för en beredskapsorganisation på samma område, förtas en stor fördel med kommunalförbund. Att lägga över hela ansvaret för det civila försvaret på kommunalförbund medför en otymplig organisation samt innebär ett avsteg från principen om att varje kommun skall ha det övergripande ansvaret för det civila försvaret inom sitt territorium.

Nackdelen med det tredje alternativet är att kommunstyrelsens möjligheter att direkt påverka ledningen av räddningstjänsten begränsas starkt. Å andra sidan svarar räddningschefen enligt lag för den direkta ledningen av räddningstjänsten och det blir i praktiken aldrig aktuellt för den politiska ledningen att utöva denna direkta ledning. Kommunernas politiska ledning har dock alltså det övergripande ansvaret för hela det civila försvaret och räddningschefen måste beakta de övergripande prioriteringar den politiska ledningen gör.

Sammanfattningsvis medför det enligt regeringens bedömning stora fördelar att en i fredstid fungerande räddningstjänst utgör grunden för verksamheten också under höjd beredskap. Det bör därför finnas en möjlighet för kommunerna att även under höjd beredskap samordna räddningstjänsten i kommunalförbund.

Ersättningskyldighet för staten

CFL-utredningen föreslog att staten och kommunerna respektive landstingen skulle dela kostnaderna lika för de beredskapsåtgärder som kommunerna och landstingen genomför. Förslaget avsåg bl.a. kostnaderna för planläggning, övning och annan utbildning samt investeringar i ledningsplatser och reservanordningar. Ett stort antal remissinstanser avstyrkte förslaget.

I 1992 års försvarsbeslut togs frågan om ersättningen upp på nytt. En överföring av uppgifter och ansvar borde enligt regeringen föregås av överläggningar med kommunerna om den statliga ersättningen för kommunernas nya uppgifter och om tidpunkten för överföringen. Utgångspunkten borde vara att kommunerna gavs full kostnadstäckning för de nya uppgifterna. Riksdagen godkände förslaget.

Chefen för Försvarsdepartementet tillsatte i september 1992 en arbetsgrupp om kommunal beredskap. Arbetsgruppen, AG Kommun, skulle med utgångspunkt i 1992 års totalförsvarsbeslut följa arbetet med överföring av uppgifter inom det civila försvaret från staten till kommunerna. AG Kommun har utarbetat en modell för hur detta skall ske som inkluderar ett förslag till ersättningssystem och former för statens stöd, uppföljning och utvärdering av det civila försvaret på den lokala nivån.

På regeringens uppdrag har därefter en särskild förhandlare, f.d. generaldirektören Gunnar Nordbeck, tagit upp överläggningar med Svenska Kommunförbundet i frågan. Nordbeck och Svenska Kommunförbundet har kommit överens om ett förslag i frågan.

Förslaget i överenskommelsen innebär att en årlig ersättning skall utgå med 100 000 kronor per kommun (total kostnad cirka 28,6 miljoner kronor) vartill kommer ett tilläggsbelopp om lägst 8 kronor och högst 28 kronor per invånare med hänsyn till kommunernas bedömda utsatthet vid krig enligt en indelning i fem riskklasser (total kostnad cirka 132,6 miljoner kronor). Ersättningen, som är beräknad i prisläge augusti 1995, skall enligt förslaget räknas upp halvårsvis enligt konsumentprisindex.

Särskild ersättning skall utgå för engångsinsatser som anordnande av ledningsplatser och reservanordningar samt för byggande och besiktning av skyddsrum.

Enligt förslaget till överenskommelse bör tillämpningen av ersättningssystemet utvärderas av regeringen och Svenska Kommunförbundet i samarbete under år 1999.

Regeringen anser att ett nytt system för statens ersättning till kommunerna för det civila försvaret skall utformas i enlighet med förslaget i överenskommelsen mellan den särskilde förhandlaren och Svenska Kommunförbundet. Det innebär att ett särskilt ersättningssystem för det civila försvaret i kommunerna skapas. Kommunens ersättning kommer att bestå av ett grundbelopp, som är lika stort för alla kommuner, och ett tilläggsbelopp. Det senare bestäms av respektive kommuns utsatthet och risker i krig. Ersättningen skall vara värdebeständig. De nuvarande statsbidragen för planläggning och utbildning i kommunerna upphör när det nya ersättningssystemet träder i kraft eller den 1 juli 1995. Nuvarande ordning för bidrag till investeringar i ledningsplatser, reservanordningar, skyddsrum m.m. bibehålls.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bör bemyndigas att utforma och administrera det nya ersättningssystemet.

Lagrådet har i den här delen haft synpunkter beträffande utformningen av lagtexten. Vi återkommer till detta i författningskommentaren.

Den nuvarande ersättningen till sjukvårdshuvudmännen för bl.a. övning och annan utbildning förändras inte.

Lokal kristidsförvaltning

Den lokala kristidsverksamheten är en viktig kommunal beredskapsuppgift. Bestämmelserna i den nuvarande lagen (1973:861) om lokal kristidsförvaltning har på flera punkter en nära knytning till lagstiftningen om det civila försvaret. Vi föreslår därför att sakinnehållet i flertalet av dessa bestämmelser förs över till den nya lagen.

Den nu gällande kristidslagen skall tillämpas när landet kommer i krig. Dessutom får regeringen föreskriva att kommunerna, i den omfattning som regeringen bestämmer, skall fullgöra uppgifter för att fylla be-

folkningens eller produktionens behov av viktiga förnödenheter eller för att tillgodose annat ändamål av betydelse för folkförsörjningen, om landet befinner sig i krigsfara eller det råder sådana förhållanden som avses i 2 § första stycket 2 ransoneringslagen (1978:268). Ransoneringslagen kan enligt denna bestämmelse sättas i tillämpning, om det till följd av krig eller av krigsfara vari riket har befunnit sig eller av annan utomordentlig händelse föreligger knapphet eller betydande risk för knapphet inom riket på förnödenheter av vikt för totalförsvaret eller folkförsörjningen.

På samma sätt som gäller för fullmaktslagstiftningen i övrigt anser vi att bestämmelserna för den lokala kristidsförvaltningen bör gälla under höjd beredskap. Dessutom bör den lokala kristidsförvaltningen kunna sättas i funktion i den omfattning som regeringen bestämmer, om ransoneringslagen har satts i tillämpning.

Kommunens uppgifter i fråga om kristidsförvaltningen bör i lagtexten anges endast i stora drag, eftersom det inte är nödvändigt att mera i detalj ange de olika uppgifter som kan bli aktuella för kommunen. I sak föreslås inga ändringar i förhållande till vad som nu anges i 2 § lagen om lokal kristidsförvaltning.

Lagen om lokal kristidsförvaltning innehåller i övrigt bestämmelser om planläggning, tillsyn och hur beslut överklagas. Dessa bestämmelser behöver inte föras över till den nya lagen, eftersom de kommer att täckas av innehållet i andra kapitel i den lagen och av kommande tillämpningsföreskrifter.

Hjälp mellan kommuner och landsting

Vissa kommuner och landsting kan komma att utsättas för exceptionellt stora påfrestningar till följd av krigsskador eller utomordentliga förhållanden som orsakats av krig eller krigsfara. Det kan vara en verksamhet inom totalförsvaret som av olika anledningar blir alltför betungande för en kommun eller ett landsting. Enligt 5 § andra stycket lagen om kommunal beredskap är kommuner eller landsting därför skyldiga att i ett sådant fall ge tillfällig hjälp till de drabbade kommunerna och landstingen. Beslut om sådan hjälp fattas av länsstyrelsen i det län där den kommun eller det landsting som skall lämna hjälpen ligger.

Av motivtexten till lagrummet i lagen om kommunal beredskap framgår att den nu nämnda formen av hjälp är avsedd att lämnas mellan närbelägna kommuner och landsting. Det finns enligt vår mening inte anledning att begränsa skyldigheten på det sättet. Tvärtom kan man nå större uthållighet och bättre utnyttja resurserna, om biståndsskyldigheten gäller gentemot alla kommuner och landsting. Rätten att bestämma omfattningen av hjälpen föreslår vi skall ligga på regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Regeringens bedömning: Det civila försvarets behov av personal under höjd beredskap skall kunna tillgodoses genom plikttjänstgöring. Skyldigheten att med plikt tjänstgöra i det civila försvaret regleras i en ny lag om totalförsvarsplikt. Regeringen beslutar i dag en proposition med förslag till sådan lagstiftning.

Utredningens förslag: Utredningen har föreslagit att civilförsvarsplikten ersätts med en civilplikt som också skall kunna omfatta annan verksamhet än den som i dag är civilförsvarsverksamhet, främst hälso- och sjukvård. Den särskilda tjänsteplikten för hälso- och sjukvårdspersonal samt veterinärpersonal kan därför avskaffas. Vidare har utredningen i huvudsak föreslagit att civilplikten skall omfatta även utländska medborgare som bor i Sverige, att civilplikten skall förlängas med fem år till och med det år man fyller sjuttio år, att civilplikten inte skall vara förenad med bruk av vapen samt att civilförsvarsorganisationen avskaffas som begrepp.

Remissinstanserna: Flera remissinstanser, bl.a. Hovrätten för Nedre Norrland, har ifrågasatt termen "civilplikt" och föreslår, i något fall, i stället termen "civil försvarsplikt". Andra remissinstanser, såsom bl.a. Överstyrelsen för civil beredskap och Arbetsmarknadsstyrelsen, tillstyrker termen. Överbefälhavaren har betonat vikten av att det av utredningen föreslagna förbudet mot tjänstgöring som medför bruk av vapen inte får hindra att icke värnpliktig hälso- och sjukvårdspersonal tas i anspråk inom det militära försvaret. Några remissinstanser har ifrågasatt lämpligheten av att tiden för civilplikten förlängs till och med det år man fyller sjuttio år.

Skälen till regeringens bedömning: Kommunernas och även landstingens allt större ansvar och roll i totalförsvaret ställer krav på att verksamheten skall vara så väl förberedd att den kan upprätthållas i händelse av krig. En viktig del av dessa förberedelser är att se till att tillräckligt med personal, och utbildad sådan, finns tillgänglig för uppgiften. Det är inte möjligt att täcka hela personalbehovet för kommuner och landsting enbart med hjälp av anställd personal eller på frivillig väg. Personalförsörjningen inom det civila försvaret måste därför säkerställas även genom regler om plikttjänstgöring.

Pliktutredningen (SOU 1992:139) och Utredningen om författningsreglering av totalförsvarsplikten (SOU 1993:36 och 101) har lämnat ett heltäckande förslag till reglering av plikttjänstgöring inom totalförsvaret. Detta lagförslag omfattar alltså även skyldighet att med civilplikt tjänstgöra i det civila försvaret. Regeringen beslutar i dag också en proposition med förslag till lag om totalförsvarsplikt i huvudsak i enlighet med Pliktutredningens och Författningsutredningens förslag. Lagen om totalförsvarsplikt föreslås träda i kraft samma dag som lagen om

11 Hemskydd

Regeringens förslag: I lagen om civilt försvar införs bestämmelser om hemskydd. De nya bestämmelserna innebär att hittills tillämpade grunder för hemskyddet blir lagreglerade.

Utredningens förslag: Utredningen har föreslagit att en skyldighet införs för myndigheter och organisationer som medverkar i rekryteringen av frivilliga till hemskyddet att lämna underlag till kommunen för dess mobilisering av hemskyddet. I övrigt överensstämmer utredningens förslag med regeringens.

Remissinstanserna: Remissinstanserna har – med reservation för frågan om hemskyddspersonalens folkrättsliga status – i huvudsak tillstyrkt utredningens förslag eller lämnat det utan erinran.

Skälen för regeringens förslag: I sitt betänkande (Ds Fö 1981:14) föreslog 1978 års försvarskommitté att en hemskyddsorganisation skulle skapas med uppgift att bl.a. vid beredskap och krig tjänstgöra som förbindelselänk mellan myndigheterna och befolkningen. Genom 1982 års försvarsbeslut (prop. 1981/82:102 bil.2, bet. 1981/82:FöU18, rskr. 1981/82:374) fastställdes att en hemskyddsorganisation skulle inrättas. Av en annan proposition (prop. 1984/85:49 om ändringar i civilförsvarslagen m.m.) framgår att en av organisationens viktigaste uppgifter är att under beredskap och krig fungera som en länk mellan invånarna och kommunens ledning främst beträffande civilförsvarsverksamheten men även vad gäller annan kommunal verksamhet.

Genom försvarsbeslut har hemskyddets organisation byggts upp i dag. Hemskyddet skall byggas upp i hela landet och utgå från indelningen av landet i kommuner. Varje kommun indelas i hemskyddsområden som omfattar 500 – 2 000 invånare. Varje hemskyddsområde indelas i delområden som omfattar ett kvarter eller motsvarande 50 – 200 invånare.

Inom varje hemskyddsområde leds hemskyddet av en hemskyddsgrupp om tre personer. Dessa rekryteras bland civilförsvarspliktiga och skrivs in, utbildas och övas i fredstid. För verksamheten inom ett delområde svarar ett hemskyddsombud. Hemskyddsombuden, som lyder under hemskyddsgruppen, skall i fredstid rekryteras på frivillig väg och ges nödvändig utbildning.

Hemskyddet i en kommun är en resurs för hela kommunen. Fullt utbyggt omfattar hemskyddet i hela landet cirka 8 000 hemskyddsgrupper och 80 000 – 100 000 hemskyddsombud.

Hemskyddet har som framgått en lokal prägel. Detta innebär också att de närmare uppgifterna för organisationen kan variera efter de lokala

förhållandena som råder i fråga om bl.a. risker för befolkningen och tillgång på skydd. Som tidigare nämnts är huvudinriktningen att hemskyddet skall tjänstgöra som en länk mellan myndigheterna och befolkningen.

Till hemskyddsombudet och hemskyddsgruppen skall allmänheten kunna vända sig för att få information i de mångskiftande frågor som uppkommer i en krigssituation. Det kan gälla var skyddsrum finns, var ransoneringskort delas ut eller hur försörjningen med vatten genomförs, hur socialtjänsten eller hälso- och sjukvården fungerar eller vart befolkningen skall utrymma och var inkvartering kommer att äga rum. En viktig uppgift för hemskyddspersonalen är att hålla kommunens ledning underrättad om sådana förhållanden i de olika delarna av kommunen som kan föranleda åtgärder från kommunledningens sida. Hemskyddspersonalen skall också kunna medverka i räddningstjänsten med information om skadelägen m.m.

Hemskyddet anses i dag ingå som en del i kommunens krigsorganisation. Som tidigare framgått (avsnitt 8) kommer man inte längre att kunna tala om en civilförsvarsorganisation. Detta skapar ett behov av att i lag närmare definiera hemskyddets verksamhet och uppgifter, i synnerhet som hemskyddspersonalen delvis kommer att tas i anspråk med totalförsvarsplikt i samband med höjd beredskap.

Utredningen har i sitt lagförslag använt uttrycket hemskyddsorganisationen. Regeringen finner dock detta uttryck otympligt och har därför valt att föreslå att uttrycket "hemskyddet" används.

I lagen bör föreskrivas att det i varje kommun skall finnas ett hemskydd. Vidare bör det av lagen framgå vilka uppgifter hemskyddet har och när det skall vara verksamt. Hemskyddets personal skall bestå av totalförsvarspliktiga som skrivits in för civilplikt samt av frivilliga. Även detta bör regleras i lag. Däremot föreslår regeringen inte någon reglering av hemskyddets omfattning och uppbyggnad. Utifrån lokala förutsättningar och med ledning av försvarsbeslut får varje kommun – liksom hittills – själv avgöra hur hemskyddet bör vara uppbyggt och vilka ledningsförhållanden som skall gälla.

Utredningen har föreslagit en regel om skyldighet för myndigheter och organisationer som medverkar i rekryteringen av frivilliga till hemskyddet att förse kommunen med erforderligt underlag för dess planering m.m. av hemskyddet. Syftet med det rekryteringsarbete som bedrivs är just att förse hemskyddet med hemskyddsombud. Detta arbete skulle ju vara helt meningslöst, om man inte till den som ansvarar för hemskyddet överlämnar uppgifter om dem man rekryterat. Det framstår därför som så självklart att underlaget överlämnas att vi inte anser att det kan vara nödvändigt att föra in en sådan skyldighet i lagen.

Utredningen har föreslagit att hemskyddspersonalen inte skall ha det särskilda skydd som enligt artiklarna 62 och 63 i 1977 års tilläggsprotokoll I till 1949 års Genèvekonventioner tillkommer civilförsvarspersonal.

Åtskilliga remissinstanser pekar på vikten av att hemskyddspersonal har folkrättslig status som civilförsvarspersonal. Överbefälhavaren, Överstyrelsen för civil beredskap och Sveriges Civilförsvarsförbund

anser att man kan tolka konventionstexten så att hemskyddets uppgifter ryms däri. Statens räddningsverk menar att hemskyddets uppgifter gör att dess personal inte kan få folkrättsligt skydd. Verket anser därför att man bör anpassa hemskyddets uppgifter till konventionen på ett sådant sätt att dess personal erhåller skydd som civilförsvarspersonal.

Avsikten är ju att hemskyddet skall verka i hela totalförsvarets intresse. Det har i samband med den pågående uppbyggnaden av hemskyddet också ofta betonats att hemskyddet har viktiga uppgifter som berör många olika kommunala förvaltningar, t.ex. socialtjänsten, miljö- och hälsoskyddet samt skolan. Det gäller i första hand att förmedla information mellan berörda myndigheter och allmänheten. Hemskyddet skall således vara en resurs för den kommunala verksamheten i dess helhet och kommunerna skall själva ha ett stort inflytande över vilka närmare uppgifter som skall läggas på organisationen. Att föra in alla de uppgifter som hemskyddet avses fullgöra under den definitionen av civilförsvarsuppgifter som finns i artikel 61 i 1977 års tilläggsprotokoll I till 1949 års Genèvekonventioner vore enligt vår mening att tänja konventionstexten alltför långt. Hemskyddet är i den föreslagna formen en viktig och användbar organisation. Det vore olyckligt att begränsa dess uppgifter för att få dem anpassade till tilläggsprotokollets definition av civilförsvarsuppgifter.

Det skydd civilförsvarspersonal i folkrättsligt hänseende åtnjuter skiljer sig ifrån det skydd som civila i allmänhet har främst på så sätt att civilförsvarspersonalen inte får hindras i sitt arbete annat än i fall av tvingande militär nödvändighet och att den inte heller får berövas sin utrustning.

Hemskyddets uppgifter har, trots att de utan tvivel är utomordentligt betydelsefulla, inte de inslag av akut räddande av liv och egendom som t.ex. räddningstjänstens uppgifter har. Den olägenhet som blir följden om hemskyddspersonalens arbete hindras blir, vid en jämförelse med räddningstjänsten, mindre kännbar.

Vid en avvägning mellan vikten av att hemskyddet kan arbeta ostört och vikten av att Sveriges trovärdighet i detta sammanhang inte sätts i fara genom en alltför vid tolkning av konventionstexten, stannar vi för att hemskyddspersonalen bör åtnjuta samma folkrättsliga status som huvuddelen av personalen i kommunen och som civilbefolkningen i övrigt, dvs. som civila i allmänhet och inte som civilförsvarspersonal. I detta sammanhang erinrar regeringen om att det i 4 § lagen (1953:771) om skydd för vissa internationella sjukvårdsbeteckningar och civilförsvarets internationella kännetecken framgår att det krävs särskilt medgivande från regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer för att offentligt använda det internationella kännetecknet för civilförsvaret. Missbruk av kännetecknet är straffsanktionerat. Den som missbrukar kännetecknet kan med stöd av 22 kap. 6 § brottsbalken dömas för folkrättsbrott.

Regeringens förslag: Verkskydd skall organiseras vid anläggningar som har stor betydelse för totalförsvaret, om anläggningarna med hänsyn till sin belägenhet eller verksamhetens art kan antas bli särskilt utsatta vid stridshandlingar. Verkskyddet skall normalt organiseras av den som bedriver verksamhet vid anläggningen.

Utredningens förslag: Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens.

Remissinstanserna: Remissinstanserna tillstyrker i allt väsentligt utredningens förslag eller lämnar det utan erinran.

Skälen för regeringens förslag: Verkskyddet har till uppgift att i krig skydda och rädda personalen samt verksamheten vid en viss anläggning. Personalen i verkskyddet rekryteras bland personalen vid anläggningen. Verkskyddet organiseras vid anläggningar som har stor betydelse för totalförsvaret, om anläggningen kan antas bli särskilt utsatt vid stridshandlingar. Syftet med verkskyddet är att skapa bättre förutsättningar för att kunna hålla viktiga anläggningar i gång genom att man skapar en särskild räddningsorganisation som snabbt kan sättas in och som har god kännedom om förhållandena vid anläggningen. Genom att utsätta anläggningar på detta sätt får en egen räddningsstyrka avlastas den kommunala räddningstjänsten.

Verkskyddet är för närvarande en del av civilförsvarsorganisationen och dess uppgifter betecknas i civilförsvarslagen som civilförsvarsuppgifter. Med den terminologi som vi nu föreslår bör verkskyddets uppgift under höjd beredskap i stället anges som medverkan vid skyddet av personalen och verksamheten samt i räddningstjänsten vid den egna anläggningen. Härmed avses inte någon ändring i sak.

Utredningen har föreslagit att de resurser i form av räddningsstyrkor och materiel som redan i fredstid finns vid ett antal företag och anläggningar skall ingå i verkskyddet vid anläggningen, om inte särskilda skäl hindrar detta.

Även vi anser det eftersträvarsamt att fredstida räddningsresurser i större utsträckning än för närvarande utgör grunden när man bygger upp ett verkskydd. Den fredstida beredskapen för att möta skilda slag av olyckor torde nämligen i flertalet fall innefatta både en lämplig organisation och sådana kunskaper om de lokala förhållandena som behövs för ett väl fungerande verkskydd.

Den som beslutar om att verkskydd skall finnas vid en anläggning bör även bestämma verkskyddets utformning. Frågan om integrering av en fredstida räddningsorganisation i verkskyddet kan då lösas efter vad som är lämpligt i varje enskilt fall.

I 47 § civilförsvarslagen sägs i dag att det är ägaren av en anläggning eller byggnad som skall vidta de åtgärder som följer av ett beslut om att

verkskydd skall organiseras vid ett företag eller en anläggning. Såsom utredningen föreslagit är det lämpligt att ansvaret i stället vilar på den som bedriver verksamheten, eftersom det primärt är denna verksamhet och inte byggnaden där den bedrivs som är intressant från verkskyddssynpunkt.

I det övervägande antalet fall torde det vara så att byggnader och verksamhet är i samma ägares hand. Det är således redan i dag normalt den som bedriver verksamheten som har ansvaret för att vidta de åtgärder som behövs för verkskyddets organisering och verksamhet. Några omfattande förändringar i praktiken bör den föreslagna ändringen därför inte medföra.

För närvarande gäller i princip att om en byggnad eller en anläggning i sin helhet är upplåten med nyttjanderätt, skall nyttjanderättshavaren överta de skyldigheter som ägaren av byggnaden eller anläggningen har i fråga om verkskyddet, om inte länsstyrelsen i det särskilda fallet bestämmer något annat.

Med regeringens förslag att ansvaret för att organisera verkskyddet skall vila på den som bedriver verksamheten behövs givetvis inte längre någon möjlighet att ålägga en nyttjanderättshavare att organisera verkskydd. Däremot kan det i vissa fall även fortsättningsvis finnas behov av att kunna förelägga ägaren av en anläggning att ansvara för verkskyddet.

Att ålägga för den som bedriver en verksamhet att t.ex. anordna och underhålla en ledningsplats eller någon annan uppehållsplats för verkskyddet i en byggnad eller på mark som han inte äger skulle kunna föranleda en rad civilrättsliga komplikationer, eftersom åtgärden kan kräva mer eller mindre omfattande ingrepp i den egendom där uppehållsplatsen skall anordnas. För att komma till rätta med detta problem har utredningen föreslagit att anordnande av ledningsplats eller någon annan uppehållsplats skall åvila ägaren av den berörda egendomen, om anordnandet kräver ingrepp som inte är endast ringa. Utredningen har vidare föreslagit att länsstyrelsen skall ha möjlighet att godkänna en överenskommelse mellan egendomens ägare och den som enligt huvudregeln skall organisera verkskyddet om att den senare skall anordna uppehållsplatsen, om detta skulle visa sig vara en bättre lösning.

Regeringen förordar i stället en enklare lösning, innebärande att den som beslutar att det skall finnas verkskydd vid en anläggning skall kunna direkt rikta föreläggandet – helt eller delvis – mot egendomens ägare i stället för mot den som bedriver verksamheten.

Det bör vara möjligt för räddningsledaren att under höjd beredskap disponera alla tillgängliga räddningsresurser. Verkskyddet bör således också – i den mån det inte behövs för insatser inom den egna anläggningen – under höjd beredskap stå till räddningsledarens förfogande för insatser utanför denna.

Som ovan nämnts rekryteras personalen i verkskydd bland den anställda personalen vid de anläggningar där verkskydd skall finnas. Regeringen anser att – till skillnad mot vad som gäller i dag – personalens tjänstgöringsskyldighet skall regleras genom respektive anställds an-

ställningsavtal. Personalen blir däremot under höjd beredskap tjänstgöringsskyldig genom den allmänna tjänsteplikten. Prop. 1994/95:7

De personer som tillhör verkskyddet, och som inte är sjukvårdspersonal, har folkrättslig ställning som civilförsvarspersonal enligt artikel 61 i 1977 års tilläggsprotokoll I till 1949 års Genèvekonventioner när de medverkar i befolkningsskydd eller räddningstjänst utanför den egna anläggningen.

Regeringens förslag:

- Benämningen skyddsrumsorter tas bort. I stället skall skyddsrum och skyddade utrymmen byggas i områden som i krig kan antas bli särskilt utsatta för verkningarna av stridsmedel. Skyddade utrymmen skall också finnas i andra utsatta områden. Kommunen skall i samråd med länsstyrelsen bestämma i vilka områden det skall finnas skyddsrum och skyddade utrymmen.
- Kommunen skall alltjämt svara för att bygga skydd i befintliga anläggningar m.m. Länsstyrelsen skall dock ha möjlighet att ålägga ägaren av anläggningen att i stället för kommunen vidta nödvändiga åtgärder.
- Skyldigheten att underhålla skyddsrum skall kvarstå även om det i det område där skyddsrummet finns inte längre skall byggas skyddsrum. Det öppnas dock en möjlighet för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att besluta att ett utrymme inte längre skall vara skyddsrum.
- Staten och landstingen skall vara skyldiga att anmäla till kommunen när de avser att vidta byggnadsåtgärder, även om de enligt plan- och bygglagen (1987:10) är befriade från att göra bygganmälan.
- I lagen läggs också fast en skyldighet för fastighetsägaren att genom skyltning ge anvisning om var det finns skyddsrum.

Utredningens förslag: Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredningen har dock föreslagit att man skall behålla den nuvarande möjligheten att besluta att lämpliga utrymmen skall förberedas så att de vid höjd beredskap kan ställas i ordning till skyddsrum.

Remissinstanserna: Länsstyrelsen i Jämtlands län anser att de långsiktiga konsekvenserna av att begreppet skyddsrumsort tas bort bör övervägas ytterligare. Länsstyrelsen befarar att det kan få olyckliga konsekvenser från bl.a. trovärdighetssynpunkt, om inte befolkningskyddet får en enhetlig utformning inom orter med sammanhängande bebyggelse.

Räddningsverket har i fråga om underhåll av skyddsrum förordat att fastighetsägaren skall vara ansvarig för underhållet av skyddsrum som finns i en byggnad även i de fall kommunen svarat för skyddsrummets byggande. Som skäl för sin uppfattning har verket anfört att det i praktiken är svårt för kommunen att sköta underhållet av skyddsrum som är belägna i en byggnad som tillhör någon annan.

Länsstyrelsen i Malmöhus län anser att det skulle vara av stort värde, om det skapades möjlighet att i fastighetsboken anteckna den belastning på en fastighet som skyddsrum utgör. Detta skulle enligt länsstyrelsen

få till resultat att t.ex. vitesförelägganden som rör skyddsrummet skulle uppmärksammas i samband med försäljningar. Prop. 1994/95:7

I övrigt har remissinstanserna tillstyrkt utredningens förslag eller lämnat det utan erinran.

Skälen för regeringens förslag

Bakgrund

De nu gällande lagreglerna för skyddsrummsbyggande, som återfinns i civilförsvarslagen, infördes i huvudsak år 1975 (SOU 1972:50, prop. 1975:21, bet. 1975:FöU17, rskr. 1975:174).

Det nuvarande systemet för byggande av skyddsrum innebär i korthet följande.

Skyddsrummen skall byggas i orter som bedöms kunna bli särskilt utsatta vid stridshandlingar. Dessa orter (skyddsrumsorter) utses av regeringen. I andra områden skall enklare åtgärder kunna vidtas när det behövs vid höjd beredskap. Skyddsrummen skall anpassas till och planeras för de verkliga behoven. För detta ändamål skall en särskild skyddsrumspanering ske i de kommuner där skyddsrum skall byggas. Skyddsrumspanerna skall ingå i kommunens skyddsplaner.

Vid beräkningen av skyddsbehoven skall hänsyn bl.a. tas till befolkningens fördelning under dagen och under natten. Också personer som bor i småhusområden och mindre byggnader skall räknas in i skyddsbehovet.

Skyddsrummen skall byggas i samband med att nya byggnader och andra anläggningar uppförs. Skyddsrum skall byggas i sådana byggnader och andra anläggningar, där det är särskilt lämpligt med hänsyn till skyddstaktiska och ekonomiska synpunkter. I första hand skall skyddsrummen byggas i utrymmen som ändå skall finnas i byggnaden. Skyddsrummet skall ha en meningsfull användning också i fredstid. Av planeringen skall framgå vilka planerade byggnadsobjekt som är lämpliga för att inrymma skyddsrum.

Kommunen beslutar med ledning av planen var skyddsrum skall byggas. Kommunen har också en skyldighet att i vissa fall bygga skyddsrum i byggnader och andra anläggningar som redan finns.

Fastighetsägaren får ersättning av statsmedel för byggandet av skyddsrummet. Ersättningen inkluderar kompensation för det fortlöpande underhållet av skyddsrummet. Kommunen får ersättning av statsmedel för sådana skyddsrum som kommunen byggt.

I fråga om de s.k. skyddade utrymmena finns en skyldighet för fastighetsägaren att förbereda och under höjd beredskap förse anläggningen eller byggnaden med anordningar som kan bereda dem som vistas där skäligt skydd mot radioaktiv strålning och splitter. I områden som kan antas bli särskilt utsatta för stridshandlingar skall skäligt skydd även beredas mot byggnadsras.

I juni 1988 tillkallades en kommitté (1988 års befolkningsskyddskommitté) med uppdrag att lämna dels förslag till grundsyn för de regionala mål- och riskanalyser som bör styra planeringen inom totalförsvaret m.m., dels förslag till en samlad syn på befolkningens behov av skydd i krig.

Vad kommittén framfört i sitt betänkande (SOU 1989:17) Risker och skydd för befolkningen har i stor utsträckning legat till grund för CFL-utredningens förslag.

Regeringen delar CFL-utredningens uppfattning att det ökar över-skådligheten, om reglerna om skyddsrum och skyddade utrymmen samlas och tas in i den nya lagen. Reglerna bör i detta sammanhang ses över från redaktionella och språkliga utgångspunkter. Vi avser emellertid även att föreslå vissa sakliga nyheter. Dessa kommenteras i det följande.

Till att börja med skulle det vara värdefullt om det i lag definieras vad som avses med uttrycken skyddsrum och skyddat utrymme, varför det föreslås att sådana definitioner tas in i den nya lagen.

1987 års försvarsbeslut innebar (prop. 1986/87:95, bil 1, bet. 1986/87: FöU11, rskr. 1986/87:310) att skyddsrumbygget i högre grad än tidigare skulle inriktas på sådana områden inom en ort där mer betydande risker finns för civilbefolkningen. Nu gällande principer för skyddet av befolkningen i krig fastställdes i 1992 års försvarsbeslut. I detta preciserades ytterligare i vilka områden skyddsrum och andra former av skydd skall byggas. Med hänsyn till detta föreslår regeringen, liksom utredningen har gjort, att skyddsrumsbegreppet tas bort och att det i lagen i stället tas in bestämmelser om att kommunen skall bestämma inom vilka områden i kommunen som det skall finnas skyddsrum och skyddade utrymmen. Genom att man inte längre knyter skyddsrumbygget till en hel ort skapar man ett mer flexibelt system för byggande av skyddsrum. Kommunens beslut om i vilka områden skyddsrum och skyddade utrymmen skall byggas bör fattas i samråd med länsstyrelsen, eftersom denna kommer att ha bättre möjlighet att överblicka skyddsrumbygget i regionen och kommer att ha ett fullständigare planeringsunderlag. Kommunen och länsstyrelsen bör vara överens i frågan. Om inte enighet kan nås, bör frågan hänskjutas till regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. Med anledning av farhågor som framförts under remissbehandlingen vill regeringen understryka vikten av att befolkningsskyddet utformas mot bakgrund av alla människors lika värde och att man när man fastställer i vilka områden skyddsrum skall byggas ser till att gränsdragningen sker på ett sådant sätt att den för kommunens invånare framstår som motiverad och rättvis.

Beträffande skyddade utrymmen visar erfarenheterna att ambitionen att dessa skall ge skäligt skydd mot kemiska stridsmedel inte är realistisk. Det är angeläget att lagtexten inte ger intryck av att de skyddade utrymmena står emot mer än vad som i verkligheten blir fallet. Kemiska

stridsmedel bör därför tas bort ur beskrivningen av det skydd som ett sådant utrymme skall ge. Prop. 1994/95:7

CFL-utredningen har föreslagit, på samma sätt som gäller för närvarande, att de som har för avsikt att vidta byggnadsåtgärder som kräver bygglov skall anmäla detta till kommunen. Kommunen skall ange om skyddsrum skall byggas eller inte och, om skyddsrum skall byggas, hur stort det skall vara. I fråga om hur länge beskedet skall gälla har utredningen föreslagit en förändring som är anpassad till plan- och bygglagen (1987:10), i dess nuvarande lydelse, innebärande att beskedet bör gälla i två år eller, om bygglov eller tillstånd enligt 8 kap. 34 § plan- och bygglagen (förhandsbesked) meddelats, under samma tid som bygglovet eller tillståndet gäller. Regeringen har dock i proposition 1993/94:178 Ändring i plan- och bygglagen, m.m. föreslagit ett nytt system för tillsynen och kontrollen avseende byggnadsverksamheten. Riksdagen har nyligen beslutat i enlighet med propositionen (bet. 1993/94:BoU18, rskr. 1993/94:372, SFS 1994:852). Lagändringen träder i kraft den 1 januari 1995. Ändringen i nu aktuellt avseende innebär att byggherren skall göra en bygganmälan till byggnadsnämnden innan vissa större byggnadsåtgärder får vidtas, vilka i princip överensstämmer med de åtgärder som kräver bygglov i dagens läge. Med hänsyn till den beslutade lagändringen föreslår regeringen att anmälnings-skyldigheten i lagen om civilt försvar knyts till fall som kräver bygganmälan enligt plan- och bygglagen. I enlighet med detta bör även den tid som skyddsrumsbeked skall gälla knytas till bygganmälan. Kommunen bör, liksom för närvarande, få ändra beskedet, om den som har lämnat underrättelsen medger det.

För närvarande får bygglov inte meddelas, om inte besked i skyddsrumsförfrågan föreligger. I det nyss nämnda riksdagsbeslutet har bestämts att det i plan- och bygglagen tas in en bestämmelse om att byggnadsarbeten inte får påbörjas innan skyddsrumsbeked har företetts för byggnadsnämnden. Härvid har den nu gällande regeln i civilförsvarslagen om att bygglov inte får meddelas innan besked i skyddsrumsförfrågan föreligger blivit överflödigt och kommer att upphöra när lagändringarna till följd av nämnda riksdagsbeslut träder i kraft den 1 januari 1995.

Regeringen föreslår ytterligare en förändring i fråga om skyddsrumsbeked. Enligt plan- och bygglagens lydelse enligt det nämnda riksdagsbeslutet krävs inte bygganmälan för staten eller landstinget för vissa byggnadsåtgärder, bl.a. ändringar av byggnader som berör konstruktionen av de bärande delarna eller som avsevärt påverkar byggnadernas planlösning. I sådana fall kan det vara av stort värde för kommunen att ändå få vetskap om de planerade byggnadsarbetena för att kunna ta upp en diskussion om skyddsrum med företrädare för staten eller landstinget. Det föreslås därför att staten och landstinget skall, även i de fall då skyldighet att göra bygganmälan inte finns, anmäla dessa byggnadsåtgärder till kommunen.

I fråga om skyddsrum i befintliga byggnader m.m. bör som nu kommunen vara huvudansvarig för byggandet. För närvarande åligger det även kommunen att underhålla de skyddsrum som byggts i befintliga byggnader. Som Statens räddningsverk anför medför det svårigheter för

kommunen att ansvara för underhållet av skyddsrum som är belägna i byggnader som tillhör någon annan. I praktiken har detta lösts genom avtal mellan kommunen och fastighetsägaren. Regeringen menar att det är en lämpligare ordning att ansvaret för underhållet även i dessa fall läggs på fastighetsägaren.

I gällande lagstiftning finns en skyldighet för fastighetsägaren att tåla ett intrång i byggnaden för skyddsrumsbbyggande (68 § civilförsvarslagen). Regeringen föreslår emellertid att denna bestämmelse tas bort och att man i stället tillämpar reglerna om expropriation. Man bör dock gå ytterligare ett steg och i lagen ta in en skyldighet för ägaren eller nyttjanderättshavaren att i kommunens ställe bygga skyddsrum i befintliga byggnader m.m. Beslut i dessa frågor bör fattas av länsstyrelsen, dock endast om det finns särskilda skäl. Fastighetsägaren skall givetvis ha full ersättning av staten för åtgärderna.

Regeringen delar utredningens uppfattning att ägaren till en byggnad som inrymmer skyddsrum skall vara skyldig att genom skyltning visa var skyddsrummet finns. På de skyltar som utmärker skyddsrum bör det internationella kännetecknet för civilförsvar som omnämns i lagen (1953:771) om skydd för vissa internationella sjukvårdsbeteckningar och för civilförsvarets internationella kännetecken användas.

För närvarande finns en möjlighet för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att föreskriva om att skyddsrum skall underhållas trots att orten där skyddsrummet finns inte längre skall vara skyddsrumsort. Denna regel bör ändras på så sätt att skyldigheten att underhålla skyddsrummen alltid skall gälla, även om det enligt ett senare beslut inte skall finnas skyddsrum i området. Detsamma bör gälla andra skyldigheter som är förknippade med skyddsrummet, exempelvis den nyss nämnda skyldigheten att märka ut skyddsrummet. Länsstyrelsen bör dock, om särskilda skäl finns, kunna få besluta om att ett utrymme inte längre skall vara skyddsrum och att skyldigheterna kring detta kan upphöra.

I 10 § tredje stycket civilförsvarslagen finns en bestämmelse om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva att förberedelser skall vidtas så att lämpliga utrymmen skall kunna ställas i ordning till skyddsrum under höjd beredskap. Utredningen har föreslagit att bestämmelsen skall överföras till den nya lagen med endast språkliga och redaktionella ändringar. Det är enligt vår mening inte realistiskt att räkna med att det i en situation där höjd beredskap beslutas skall finnas resurser tillgängliga för så krävande arbeten.

Även om det föreslagna skyddsrumssystemet kan synas täcka alla situationer för produktion av skyddsrum, kan det finnas tillfällen då man behöver frånga huvudprinciperna för skyddsrumproduktionen. Det kan nämligen förekomma att man i samband med ett stort byggnadsprojekt får möjlighet att lösa en svår bristsituation. Vid sådana tillfällen passar stundom inte de generella reglerna om skyddsrummens utformning och utrustning och inte heller reglerna för ersättning. En möjlighet att göra avsteg från huvudprinciperna bör enligt vår mening därför lagfästas. I sådana fall bör högre ersättning än normalt kunna betalas

om ersättningen annars skulle bli oskäligt låg. På detta sätt kan udda skyddsrumprojekt få sin lösning. Prop. 1994/95:7

Stockholms stad har begärt en ändring av statsbidragsbestämmelserna avseende samordnat skyddsrum- och garagebyggande Dnr 241/89. Statens räddningsverk har i yttrande i ärendet avstyrkt stadens begäran och anført att nuvarande bestämmelse att ersättningen skall motsvara merkostnaden för skyddsrummet inte bör ändras. Vi delar Räddningsverkets uppfattning och vidtar ingen åtgärd med anledning av framställningen.

En remissinstans har föreslagit att möjlighet skapas att i fastighetsboken anteckna den belastning på en fastighet som ett skyddsrum innebär. I fastighetsboken antecknas i dag belastningar av civilrättsligt slag. Förelägganden och andra påbud av offentligrättslig karaktär antecknas däremot i allmänhet inte. Vi har stannat för att en sådan möjlighet inte bör öppnas avseende skyddsrum.

Regeringens förslag:

- De nuvarande reglerna i civilförsvarslagen om skyldigheter för fastighetsägare m.fl. tas in i den nya lagen efter en språklig och redaktionell översyn.
- Den nuvarande skyldigheten för ägaren av en byggnad eller anläggning att maskera byggnaden avskaffas emellertid, liksom skyldigheten att ställa i ordning en skadad bostadsbyggnad. Även bestämmelserna om möjlighet att låta ägare eller nyttjare av en byggnad eller annan anläggning anordna ledningscentral eller annan skyddad uppehållsplats för civilförsvarsorganisationen tas bort. Också skyldigheten för ägaren eller innehavaren av en byggnad eller anläggning att lämna civilförsvarsmyndigheten upplysningar om dem som bor eller är verksamma inom byggnaden eller anläggningen avskaffas. Slutligen avskaffas också skyldigheten för ägare av egendom att tåla varje åtgärd som är oundgänglig för att tillgodose ändamål som civilförsvaret har att ombesörja.

Utredningens förslag: Utredningen har föreslagit att bestämmelsen om skyldighet för ägaren eller innehavaren av en byggnad eller annan anläggning att lämna upplysningar om dem som bor eller är verksamma där, liksom bestämmelsen om skyldighet för ägare av egendom att tåla varje åtgärd som är oundgänglig för att tillgodose ändamål som civilförsvaret har att ombesörja, skall tas in i den nya lagen. I övrigt överensstämmer utredningens förslag i allt väsentligt med regeringens.

Remissinstanserna: Remissinstanserna har i huvudsak lämnat förslagen utan erinran.

Skälen för regeringens förslag: I 57 § första stycket a-c civilförsvarslagen finns bestämmelser om skyldighet för ägare av anläggningar eller byggnader att

- vidta erforderliga anordningar för alarmering av dem som vistas i eller vid anläggningen eller byggnaden,
- vidta erforderliga anordningar för mörkläggning av anläggningen eller byggnaden,
- i vissa fall tåla eller vidta åtgärder för maskering av byggnaden eller anläggningen.

I 58 § civilförsvarslagen finns bestämmelser om skyldighet att vidta åtgärder för att ställa i ordning bostadsbyggnader som skadats genom fiendlig verksamhet.

I 61 § civilförsvarslagen finns bestämmelser om skyldighet att vidta andra åtgärder beträffande egendom än vad som tidigare sagts i samma kapitel i lagen, om åtgärden är oundgänglig för att tillgodose ändamål som civilförsvarsorganisationen skall klara av.

Regeringen anser – liksom utredningen – att de nuvarande skyldigheterna att vidta åtgärder för alarmering och mörkläggning bör föras över till den nya lagen efter vissa språkliga ändringar. Bl.a. bör termen alarmering i detta sammanhang bytas ut mot varning, eftersom alarmering numera oftast, t.ex. i räddningstjänstlagen, används när det är fråga om att underrätta exempelvis räddningstjänsten om att något inträffat som kräver ingripande, medan termen varning används just när det är fråga om att varna befolkningen för en fara av något slag. Dessutom bör en ägare uttryckligen åläggas skyldighet att tåla att utrustning för varning av befolkningen installeras på byggnader eller andra anläggningar.

När det gäller mörkläggning, kan det, mot bakgrund av bl.a. den militärtekniska utvecklingen och de praktiska svårigheter som kan vara förknippade med ett effektivt genomförande av mörkläggning, ifrågasättas om denna skyddsmetod kommer att ha någon väsentlig betydelse i framtiden. Emellertid bör man tills vidare behålla möjligheten att besluta om mörkläggning. Däremot finns det enligt vår mening inte anledning att till den nya lagen överföra bestämmelserna om maskering eller om att ställa i ordning skadade bostadsbyggnader. Maskering av byggnader är en åtgärd som i framtiden knappast kommer att aktualiseras utanför det militära försvaret. Eftersom det med säkerhet i många fall kommer att saknas resurser för att iordningställa skadade byggnader, är det olämpligt att behålla en skyldighet att vidta sådana åtgärder.

Inte heller bör någon motsvarighet till den nuvarande möjligheten att ålägga ägaren eller innehavaren av en viss egendom att tåla eller vidta varje åtgärd som är oundgänglig för att tillgodose ändamål som civilförsvarsorganisationen skall klara av föras in i den nya lagen. För de åtgärder som skulle kunna framtvingas med hjälp av denna bestämmelse kan man i stället använda förfogandelagen (1978:262), lagen (1992:1402) om undanförelse och förstöring samt räddningstjänstlagen. Det finns således ingen anledning att behålla en bestämmelse av detta slag.

I 63 § civilförsvarslagen finns bestämmelser om nyttjanderättshavares skyldighet att i vissa fall bidra till betalningen av kostnader för åtgärder som ägaren till en byggnad eller annan anläggning måste vidta. Skyldigheten gäller under förutsättning att minst två år återstår av nyttjanderätten då åtgärden fullbordats och att det är uppenbart oskäligt att ägaren skall stå för hela kostnaden. Denna skyldighet bör gälla även fortsättningsvis. Emellertid bör det som en ytterligare förutsättning för att skyldigheten skall inträda föreskrivas att ägaren inte kände till att åtgärden skulle vidtas då nyttjanderättsavtalet träffades eller senast kunde sägas upp, eftersom ägaren i sådant fall får anses redan ha haft möjlighet att kompensera sig för kostnaden genom att utkräva högre ersättning från nyttjanderättshavaren.

Enligt 39 § civilförsvarslagen får länsstyrelsen föreskriva att det under högsta beredskap skall gälla förbud mot att använda samlingslokal eller barnstuga, om det inte finns skyddsrum för dem som kan komma att vistas i lokalen. Bestämmelsen bör överföras till den nya lagen samtidigt som den utvidgas något. Således bör även kommunen, som ju

med regeringens förslag har ett ansvar för befolkningsskydd och räddningstjänst under höjd beredskap, få rätt att meddela ett sådant förbud. Förbudet bör även kunna avse dels skolor, dels andra lokaler som är avsedda för ändamål som motsvarar ändamålet med de uppräknade lokalerna.

Prop. 1994/95:7

52 § civilförsvarslagen innehåller bl.a. en skyldighet för ägare eller innehavare av en byggnad eller annan anläggning eller dennes företrädare, liksom även för arbetsgivare, att lämna civilförsvarsmyndigheten upplysningar om dem som bor eller är verksamma i byggnaden eller anläggningen. Utredningen har föreslagit att skyldigheten skall föras över till den nya lagen och gälla gentemot statliga och kommunala myndigheter. En motsvarande bestämmelse fanns redan i 1938 års luftskyddsförfogandelag. Syftet med bestämmelsen var då att myndigheterna skulle kunna skaffa uppgifter om personer som var lämpliga att tas i anspråk i olika tidiga motsvarigheter till civilförsvaret. Denna metod att rekrytera personal torde väsentligen ha mist sin betydelse samtidigt som en bestämmelse med detta innehåll inger starka betänkligheter i en tid när vikten av att skydda den personliga integriteten så ofta understryks. Bestämmelsen kan enligt regeringens mening undvaras.

Liksom enligt nuvarande 66 § första stycket civilförsvarslagen bör var och en vara skyldig att på förfrågan upplysa om huruvida han har egendom som kan behöva tas i anspråk för den verksamhet som lagen reglerar. Skyldigheten bör dock fortsättningsvis gälla även i förhållande till kommunen. Enligt 54 § första stycket civilförsvarslagen får länsstyrelsen medge att någon annan än kommunen anordnar en ledningsplats eller annan skyddad uppehållsplat för civilförsvarsorganisationen utom verkskyddet. Såvitt regeringen kunnat finna har denna möjlighet aldrig utnyttjats. Vi anser att det inte heller i fortsättningen kommer att finnas något behov av en sådan bestämmelse, varför någon motsvarighet till den inte bör tas med i den nya lagen.

15 Utrymning och inkvartering m.m.

Regeringens förslag:

- De nu gällande reglerna om utrymning och inkvartering samt om inflyttningsförbud och bortflyttningsförbud tas in i den nya lagen efter en språklig och redaktionell översyn. Termen omflyttning skall inte längre användas och termen bortflyttningsförbud ersättas av utflyttningsförbud.

- Beslut om inkvarteringsbostad skall meddelas av kommunen och inkvarteringsvärden har rätt till skälig ersättning av kommunen för upplåtelsen. Om bostaden eller dess utrustning skadas i samband med inkvarteringen, skall kommunen betala skälig ersättning. Kommunen skall dock ha rätt att av den inkvarterade kräva återbetalning av vad som utbetalats till inkvarteringsvärden.
- De kyrkliga kommunerna skall vara skyldiga att bedriva verksamhet även för dem som kommer till kommunen på grund av beslut om utrymning eller till följd av andra utomordentliga förhållanden.
- Kommunernas, landstingens och Statens Invandrarverks skyldighet att hjälpa utrymmande och utlänningar som söker skydd i Sverige skall i fortsättningen helt grundas på socialtjänstlagen (1980:620), hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) och lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl, varför de nu gällande särreglerna kan avskaffas.

Utredningens förslag: Utredningen har som kriterium för när inflyttningsförbud får beslutas även tagit upp att inflyttningen är förenad med uppenbar livsfara. Utredningen har också föreslagit att det i den nya lagen tas in särskilda regler om kommunernas och landstingens skyldighet att ta hand om utrymmande och utlänningar som söker skydd i Sverige. I övrigt överensstämmer utredningens förslag i allt väsentligt med regeringens.

Remissinstanserna: Länsstyrelsen i Östergötlands län tillstyrker att begreppet "omflyttning" avskaffas medan Länsstyrelsen i Malmöhus län menar att begreppet bör behållas, eftersom det betecknar en åtgärd med annat syfte än utrymning. Länsstyrelsen i Malmöhus län ifrågasätter den föreslagna rätten för kommunen att besluta om utrymning inom kommunen, eftersom kommunen torde ha mycket begränsad möjlighet att bedöma när en sådan åtgärd bör påbörjas. Riksförsäkringsverket har anfört att trögheten i utbetalningsformerna för ersättningar enligt socialförsäkrings- och bidragssystemet kan göra det svårt att tillgodose snabba och omedelbara medelsbehov hos en krigsdrabbad befolkning och menar att krigshjälpen fyller en viktig funktion som det sista och yttersta trygghetssystemet i krigstid. Kommunförbundet har anfört att mottagar kommuner kommer att drabbas mycket hårt, eftersom socialtjänstlagen inte innehåller några bestämmelser om att kommuner skall ersätta varandra för utgivna socialbidrag. I övrigt har remissinstanserna tillstyrkt utredningens förslag eller lämnat det utan erinran.

Utrymning

Bestämmelser om utrymning infördes i lagstiftningen i början av 1940-talet som en viktig del av skyddet för civilbefolkningen. Numera råder en något annorlunda syn på utrymning som instrument för att skydda befolkningen. Bestämmelserna om utrymning tillkom mot bakgrund av erfarenheterna från det då pågående andra världskriget. Kärnvapenhotet förstärkte sedan behovet av omfattande utrymningar. Tillgången på skyddsrum var begränsad och utrymning ansågs vara ett bra alternativ. Samhällsstrukturen var då ännu sådan att utrymningar i stor skala ansågs möjliga att genomföra.

I dag bedöms det konventionella kriget som det största hotet. Korta förvarningstider, snabba stridsförlopp, risken för att uppmarschvägar blockeras och att allmän förvirring och oreda uppstår är faktorer som begränsar möjligheten att genomföra en utrymning. Landsbygdens avfolkning och därmed bristande förmåga att klara inkvarteringen, socialtjänsten och livsmedelsförsörjningen för den utrymda befolkningen har också i hög grad ändrat förutsättningarna för att använda utrymning över längre avstånd enligt tidigare intentioner. Med den koncentration av befolkning till tätorter som finns i dag klarar inte heller transportsystemet omfattande utrymningar på kort tid.

På grund av det moderna samhällets komplexa infrastruktur ställs det nu helt andra krav än tidigare på att de viktigaste samhällsfunktionerna kan hållas i gång även i krigstid. Härtill kommer de ökade kraven på att det civila försvaret skall understödja det militära försvaret, när det gäller t.ex. sjukvård, transporter, samband och försörjning. Med detta följer önskemålet att en så stor del av befolkningen som möjligt stannar kvar på hemorten för att upprätthålla totalförsvarsfunktionerna.

I de senaste försvarsbesluten har man betonat att befolkningen i första hand skall ges ett bra skydd där den bor och arbetar och att behovet av utrymning minskar och att utrymning mer bör ses som ett komplement till skydd genom skyddsrum.

Det finns emellertid fortfarande, och kommer under lång tid att finnas, brister i fråga om tillgången på skyddsrum. Med hänsyn till att riskerna för angrepp med kort militär förvarning och markstrider över stora områden anses vara större i dag än förr, försvåras möjligheterna att täcka dessa brister. Möjligheten att utrymma befolkningen bör därför finnas kvar.

Med anpassning till lagen om höjd beredskap föreslås att regeringen eller den statliga myndighet som regeringen bestämmer får besluta om utrymning under höjd beredskap.

Med utrymning menas att invånare inom ett område skall lämna området och uppehålla sig utanför detta. Beslut om utrymning bör få fattas om området blivit eller kan antas bli utsatt för stridshandlingar och åtgärden är nödvändig för att skydda befolkningen eller om det i om-

rådet behöver vidtas militära åtgärder av väsentlig betydelse för landets försvar som skulle allvarligt försvåras om befolkningen finns kvar.

Prop. 1994/95:7

Utredningen har föreslagit att även kommunerna, i samråd med länsstyrelsen, skall kunna få fatta beslut om utrymning inom sitt eget område. Uttrycket "i samråd" innebär att kommunen och länsstyrelsen skall vara överens innan beslutet kan fattas. Utrymning är en för den berörda befolkningen mycket ingripande åtgärd. Kommunerna kommer enligt regeringens bedömning oftast att sakna det underlag som måste krävas innan ett sådant beslut fattas. Eftersom utredningens förslag ändå innebär att det blir nödvändigt med en kontakt med en statlig myndighet innan beslut om utrymning kan fattas av kommunen, innebär det ingen större nackdel om rätten att besluta om utrymning i stället läggs på regeringen eller på den myndighet som regeringen bestämmer. Vi föreslår därför inte någon rätt för kommunen att besluta om utrymning.

I civilförsvarslagen används termen omflyttning för en befolknings-skyddsåtgärd som avser förhållanden när beslut om utrymning har meddelats. Då kan beslutas att den som är bosatt inom en viss del av ett utrymningsområde skall omflyttas till en annan del av området. Denna möjlighet kan utnyttjas för att flytta befolkningen från ett område där det saknas skyddsrumspplatser till ett område där det finns överskott på skyddsrumspplatser. Regeringen anser att det är onödigt att använda olika termer för befolkningsomflyttningar beroende på om de skall ske inom en kommun eller över kommungränserna.

Utflyttnings- och inflyttningsförbud

I dagligt tal används termen utflyttning som motsats till inflyttning. Främst av den anledningen bör den nuvarande termen bortflyttningsförbud ersättas med termen utflyttningsförbud, när reglerna förs in i den nya lagen.

Bestämmelserna om ut- och inflyttningsförbud behövs med hänsyn till bl.a. behovet av att undvika stora skador på civilbefolkningen i samband med militära transporter och förbandsrörelser, t.ex. vid markstrider med snabba förlopp. De behövs också för att undvika att befolkningen spontant utrymmer och flyttar till områden där markstrider kan komma att äga rum.

Förutsättningarna för att meddela beslut om utflyttnings- och inflyttningsförbud bör ändras något. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bör under höjd beredskap få besluta om utflyttningsförbud, om en utflyttning allvarligt skulle försvåra viktiga totalförsvarsåtgärder eller om utflyttningen är förenad med uppenbar livsfara. På motsvarande sätt bör ges möjlighet att meddela beslut om inflyttningsförbud, om en inflyttning allvarligt skulle försvåra viktiga totalförsvarsåtgärder. Regeringen har emellertid, till skillnad från utredningen, valt att inte som kriterium för när inflyttningsförbud får meddelas ta med att en inflyttning är förenad med uppenbar livsfara. Skälet härtill är att ett inflyttningsförbud inte avses träffa tillfällig vistelse på den plats

där förbudet gäller. Det är svårt att motivera att det på grund av uppenbar livsfara skall vara förbjudet att flytta in i ett område medan det samtidigt och med samma risk är tillåtet att bege sig in i området för en tillfällig vistelse.

Prop. 1994/95:7

Inkvartering

Regeringen föreslår att bestämmelserna i lagen (1964:64) om skyldighet att upplåta inkvarteringsbostad i krig m.m. förs över till den nya lagen. Det är dock angeläget att även den – svensk eller utlänning – som av krigshändelserna tvingats fly kan beredas bostad även om han inte omfattas av ett utrymningsbeslut eller har fått den ordinarie bostaden skadad. Skyldigheten att upplåta inkvarteringsbostad vidgas därför till att gälla även i förhållande till dem som tvingats lämna sin ordinarie bostad på grund av andra krigshändelser än beslut om utrymning eller krigsskada.

I fråga om ersättning till inkvarteringsvärden bör en förändring göras. Enligt nuvarande bestämmelser skall den inkvarterade betala ersättning för bostaden till inkvarteringsvärden. För att garantera inkvarteringsvärden att han, under de redan så besvärliga förhållanden som råder då inkvarteringsbestämmelserna är aktuella, skall få den ersättning som tillkommer honom oberoende av den inkvarterades betalningsförmåga föreslår regeringen att den kommun, som tar emot personer från andra kommuner, i fortsättningen skall betala ut inkvarteringsersättningen. Kommunen bör emellertid ges rätt att av den inkvarterade återkräva vad som betalats ut, om inte ett sådant krav i det enskilda fallet framstår som oskäligt. Ett system med återkrav från kommunens sida mot de inkvarterade kräver givetvis en ganska omfattande administration. Det ter sig därför naturligt att en sådan process inte sätts i gång förrän efter ett krig eller en krisperiod. Reglerna om inkvarteringsersättningens storlek och sättet för dess bestämmande överförs oförändrade till den nya lagen.

Skyldighet att ta hand om utrymmande och utlänningar som söker skydd i Sverige

Enligt 1 § lagen om kommunal beredskap är kommuner och landsting under höjd beredskap skyldiga att ta hand om befolkning från andra kommuner och landsting som lämnat sina hemorter till följd av krigsskada, utrymning eller andra med krig eller krigsfara sammanhängande utomordentliga förhållanden. Kommunerna och landstingen har skyldighet att ta hand om denna befolkning på samma sätt som gäller för de egna invånarna. Utredningen har föreslagit att en motsvarande bestämmelse tas in i den nya lagen.

I dag regleras bistånd till dem som behöver det på grund av "krigsskada, utrymning eller andra med krig eller krigsfara sammanhängande utomordentliga förhållanden" dels i 1 och 2 §§ lagen om kommunal beredskap, dels i 3 § lagen (1964:47) om krigshjälp. Den sistnämnda

bestämmelsen behandlar krigshjälp i form av kontant bidrag eller naturhjälp till dem som saknar tillgängliga medel för sitt livsuppehälle eller till nödvändig vård. I bestämmelsen anges också att kommunen inte är skyldig att utge ekonomisk hjälp enligt socialtjänstlagen till den som saknar medel till följd av krigsskada, utrymning eller andra med krig eller krigsfara sammanhängande förhållanden.

I tider av krig, krigsfara eller andra utomordentliga förhållanden kommer befolkningsrörelserna att öka. Förflyttningar kan bero på myndigheternas beslut om utrymning eller på att invånarna själva beslutar att flytta från ett område. Verkningarna av flyttningarna blir i många fall desamma oavsett om utrymningen sker efter myndighetsbeslut eller på enskilt initiativ. I tider av oro i vår nära omvärld måste man utgå från att flyende i större omfattning än annars kommer till vårt land. Kommunerna, landstingen och de kyrkliga kommunerna måste naturligtvis ta hand om såväl utrymmande som utlännningar som söker skydd i Sverige.

I detta sammanhang avses med utrymmande alla som är bosatta i Sverige och som tvingats lämna sin hemkommun, vare sig det skett efter beslut om utrymning eller ej.

I 3 § socialtjänstlagen fastslås att kommunen har det yttersta ansvaret för att de som vistas i kommunen får det stöd och den hjälp som de behöver. Något undantag för utrymmande eller utlännningar som söker skydd i Sverige finns inte annat än – fr.o.m. den 1 juli 1994 – beträffande utlännningar som omfattas av lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. Enligt den sistnämnda lagen, som reglerar sysselsättning och bistånd till vissa i lagen särskilt angivna grupper av utlännningar, har Statens invandrarverk huvudansvaret för mottagandet av asylsökande och skyddsökande utlännningar som beviljats tidsbegränsat uppehållstillstånd. De riktlinjer för socialtjänsten och Statens invandrarverk som finns i fred gäller också i krig och under andra utomordentliga förhållanden. Regeringen kan dock med stöd av 78 § socialtjänstlagen meddela särskilda föreskrifter för socialtjänsten, om landet kommer i krig eller krigsfara eller om det råder utomordentliga förhållanden som hänger samman härmed.

I 4 § hälso- och sjukvårdslagen åläggs landstinget att erbjuda akut-sjukvård åt var och en som vistas inom landstinget. I 29 § samma lag ges regeringen bemyndigande att meddela särskilda föreskrifter om hälso- och sjukvården i krig, vid krigsfara eller under sådana utomordentliga förhållanden som är föranledda av att det är krig utanför Sveriges gränser eller att Sverige har varit i krig eller krigsfara. Dessa bestämmelser ger redan nu möjlighet att garantera utrymmande och utlännningar som söker skydd i Sverige erforderlig sjukvård.

Regeringen anser att man vid bestämmande av ansvaret för människor som kommer till en kommun eller ett landsting under höjd beredskap bör utgå från regleringen av ansvaret i socialtjänstlagen, hälso- och sjukvårdslagen och lagen om mottagande av asylsökande m.fl.. Någon ytterligare lagreglering krävs inte för att tillförsäkra de nu aktuella kategorierna erforderlig hjälp. Någon motsvarighet till bestämmelserna i 1 och 2 §§ lagen om kommunal beredskap behövs således inte i den

nya lagen. Enligt regeringens mening finns det inte heller längre behov av särskilda bestämmelser om krigshjälp. Lagen om krigshjälp bör därför kunna upphävas. Några regler om statlig ersättning till kommunerna för åtgärder som motsvarar den nuvarande krigshjälpen behövs inte heller för närvarande. Vi hänvisar här till dels den regel om skyldighet för utrymningskommunen att hjälpa mottagarkommunen som vi föreslår förs över i sak oförändrad från lagen om kommunal beredskap, dels till vad som anförts under avsnitt 9 om en allmän skyldighet för kommuner och landsting att hjälpa andra kommuner och landsting som drabbats särskilt hårt. De särskilda regler om bistånd åt asylsökande som finns i lagen om mottagande av asylsökande m.fl. gäller givetvis även under höjd beredskap för dem som där avses. Regeringen bör dock ha möjlighet att meddela särskilda föreskrifter – i likhet med vad som följer av socialtjänstlagen och hälso- och sjukvårdslagen – som avviker från lagens bestämmelser om landet kommer i krig eller krigsfara eller om det råder utomordentliga förhållanden som hänger samman härmed.

De problem Riksförsäkringsverket befarar på grund av tröghet i utbetalningen i socialförsäkrings- och bidragssystemet kan enligt regeringens mening mötas genom tillfälliga insatser inom ramen för socialtjänsten och Statens invandrarverks verksamhet.

I fråga om de kyrkliga kommunerna finns inte någon reglering av deras skyldigheter gentemot dem som inte tillhör den kyrkliga kommunen. Det torde därför vara nödvändigt att i lagen ta in en skyldighet för de kyrkliga kommunerna att utöva verksamhet för invånare från andra kyrkliga kommuner och för utlänningar som söker skydd i Sverige på samma sätt som för dem som bor inom den kyrkliga kommunen.

I fråga om omhändertagande av utlänningar som söker skydd i Sverige förhåller det sig så att den beredskap Statens invandrarverk har för att även i en krissituation kunna ordna flyktmottagning efter i huvudsak samma principer som i fred skall utnyttjas så långt det är möjligt. Den möjlighet för regeringen att utfärda särskilda bestämmelser som nyss talades om är avsedd att träda in i situationer när den normala organisationen inte förmår möta exceptionellt stora strömmar av flyende.

Den bestämmelse i lagen om kommunal beredskap som föreskriver skyldighet för kommuner och landsting, varifrån utrymning sker, att hjälpa mottagande kommuner och landsting bör föras över till den nya lagen. Föreskriften att hjälpen särskilt skall avse personal och utrustning bör emellertid inte gälla i fortsättningen. Behoven kommer med säkerhet att variera från fall till fall, varför det bör överlämnas åt de inblandade parterna eller, om de inte kan komma överens, åt länsstyrelsen i det län varifrån de utrymnande kommer, att avgöra vilken form hjälpen skall ha.

16 Säkerhetsskyddet i kommuner och landsting

Regeringens förslag: Kommunernas, landstingens och de kyrkliga kommunernas ansvar för att det hos dem finns ett tillfredsställande säkerhetsskydd i frågor av betydelse för totalförsvaret eller rikets säkerhet i övrigt lagfästs. Tjänstemän och uppdragstagare i kommuner och landsting som i inte obetydlig omfattning får del av sekretessbelagda uppgifter av betydelse för totalförsvaret eller rikets säkerhet i övrigt skall vara svenska medborgare.

Utredningens förslag: Utredningen har föreslagit att det i kommunallagen införs bestämmelser om att endast förtroendevalda som är svenska medborgare får delta i handläggningen av ärenden som i inte ringa omfattning innehåller sekretessbelagda uppgifter av betydelse för totalförsvaret eller rikets säkerhet i övrigt. Utredningen har också föreslagit att reglerna om svenskt medborgarskap för vissa tjänstemän skall omfatta även de kyrkliga kommunerna. Utredningens förslag överensstämmer i övrigt i huvudsak med regeringens.

Remissinstanserna: Remissinstanserna tillstyrker utredningens förslag eller lämnar det utan erinran. Ett undantag utgör Sveriges frikyrkoråd som anför att den föreslagna inskränkningen av rätten för förtroendevalda som inte är svenska medborgare att delta i handläggningen av ärenden som innehåller sekretessbelagda uppgifter, skulle innebära en allvarlig och orimlig begränsning av utländska medborgares rättigheter i Sverige.

Skälen för regeringens förslag

Säkerhetsskydd

Kommunernas ökade ansvar för det civila försvaret på lokal nivå medför med nödvändighet att den mängd sekretesskänsliga uppgifter som man i kommunerna kommer att hantera ökar markant. Kommunerna kommer själva att upprätta planer som innehåller uppgifter som omfattas av sekretess. Kommunerna måste också få del av centralt och regionalt upprättade planer och analyser med högt sekretessvärde och kommunal personal kommer att delta i utbildning som ger inblick i verksamheter och system som skyddas av sekretess. Vad nu sagts gäller i de flesta stycken i lika hög grad för landstingen och i viss utsträckning för de kyrkliga kommunerna.

Säkerhetsskyddet omfattar skydd mot att obehöriga får kännedom om uppgifter som är av betydelse för totalförsvaret eller rikets säkerhet i övrigt och som omfattas av sekretess enligt sekretesslagen (sekretessskydd), skydd mot att obehöriga får tillträde till anläggningar, områden m.m. där de kan få kännedom om sådana uppgifter eller där det bedrivs verksamhet som har betydelse för totalförsvaret eller rikets säkerhet i

övrigt (tillträdesskydd), skydd mot att någon som inte är pålitlig från säkerhetssynpunkt får tjänst, uppdrag e.dyl. som är av betydelse för totalförsvaret eller rikets säkerhet i övrigt (infiltrationsskydd), samt kontroll av sekretess-, tillträdes-, och infiltrationsskyddet och av informationen om skyddet.

För kommuner och landsting finns i dag inga andra bestämmelser som rör säkerhetsskyddet än dem som finns i sekretesslagen och i lagen (1990:217) om skydd för samhällsviktiga anläggningar m.m. För statliga myndigheter finns dessutom bestämmelser i lagen (1983:953) om säkerhetsskydd vid riksdagen, förordningen (1981:421) om säkerhetsskyddet vid statliga myndigheter, förordningen (1975:608) om krav på svenskt medborgarskap för tillträde till vissa statliga tjänster och personalkontrollkungörelsen (1969:446). Ingen av dessa författningar gäller för kommuner och landsting. När nu uppgifter som omfattas av sekretess i ökande utsträckning kommer att hanteras i kommuner och landsting måste det tillskapas ett system för säkerhetsskydd som svarar mot denna ökning.

Som framgått finns det ett uppenbart behov av att säkerhetsskyddet regleras också beträffande kommuner, landsting och kyrkliga kommuner. De bör således åläggas att se till att de har ett bra säkerhetsskydd. Det bör överlåtas åt regeringen att ge närmare detaljföreskrifter.

Säkerhetsskyddsutredningen (Ju 1993:09) ser för närvarande över dels personalkontrollförfarandet (dir. 1993:81), dels frågan om en lagreglering av säkerhetsskyddet hos myndigheter m.m. (dir. 1993:123). Utredningen har att göra en översyn av den tidigare nämnda förordningen om säkerhetsskyddet vid statliga myndigheter. Med hänsyn till kommuners och landstings ökade betydelse inom totalförsvaret samt den ökade bolagiseringen av statlig och kommunal verksamhet skall utredningen även undersöka i vilken utsträckning kommuner och enskilda skall omfattas av en ny reglering om säkerhetsskydd. Utredningen bör enligt direktiven redovisa sitt uppdrag i denna del före utgången av oktober 1994.

Lämpligast är att alla regler rörande säkerhetsskyddet i kommuner, landsting och hos enskilda organ samlas i en lag. Lagen om civilt försvar föreslås träda i kraft den 1 juli 1995. Det är osäkert om en ny generell lagstiftning om säkerhetsskyddet på grundval av Säkerhetsskyddsutredningens arbete kan träda i kraft vid samma tidpunkt. Regeringen anser dock att en reglering på detta område såvitt avser kommuner, landsting och kyrkliga kommuner är av sådan vikt att den bör göras redan i lagen om civilt försvar. Om en ny lag om säkerhetsskydd kommer att föreslås med ikraftträdande den 1 juli 1995 eller därefter, avser regeringen att föreslå att reglerna om säkerhetsskydd i lagen om civilt försvar skall upphävas.

Krav på svenskt medborgarskap

Under senare år kan inriktningen beträffande utländska medborgares rättsliga ställning här i landet sägas ha inneburit en strävan att de i

större utsträckning skall ha möjlighet att aktivt delta i samhällsutvecklingen. På så sätt kan i Sverige bosatta utländska medborgare i större utsträckning känna samhörighet med det svenska samhället.

I en kris- eller krigssituation kan det emellertid hända att en utländsk medborgare många gånger har sin lojalitet hos det land där han är medborgare. I tider av ökande internationella spänningar kan utländska medborgare komma att utsättas för olika former av påtryckningar, och risken för lojalitetskonflikter är betydligt större än för den som är svensk medborgare. När det gäller svenska medborgare, finns också betydligt bättre möjligheter att göra en personbedömning med hjälp av personalkontroll än vad som är fallet med en utländsk medborgare, eftersom denne oftast tillbringat en stor del av sitt liv i ett annat land – något som gör det svårt för svenska myndigheter att erhålla tillförlitliga uppgifter om hans förflutna.

Regeringen anser att det är nödvändigt att uppställa vissa krav för att en tjänsteman eller uppdragstagare skall anses vara behörig att hantera sekretessbelagd information av betydelse för totalförsvaret eller rikets säkerhet i övrigt. Så är redan nu fallet vid statliga myndigheter som hanterar frågor som rör försvarssekretessen. Sådan anställning får endast innehas av svensk medborgare, jfr. förordningen om krav på svenskt medborgarskap för tillträde till vissa statliga tjänster. Med hänsyn till kommunernas och landstingens stora betydelse för beredskapsförberedelserna och det ökade ansvar som med detta förslag kommer att åläggas dem, anser vi att goda skäl talar för att samma utgångspunkter måste gälla för kommunernas och landstingens tjänstemän som för tjänstemän vid statliga myndigheter, dvs. att endast den som är svensk medborgare får ta del av sekretessbelagda uppgifter av betydelse för totalförsvaret eller rikets säkerhet i övrigt, medverka i beredskapsplanläggningen eller delta i ledningsövningar.

Den i och för sig otvivelaktigt viktiga beredskapsplanering som den kyrkliga kommunen bedriver är enligt regeringens uppfattning dock inte sådan att det finns anledning att uppställa krav på svenskt medborgarskap för den kyrkliga kommunens tjänstemän.

I 12 kap. 4 § utlänningslagen (1989:529) finns en bestämmelse som ger regeringen rätt att meddela föreskrifter att gälla vid krig, vid krigsfara eller under sådana utomordentliga förhållanden som är föranledda av krig eller av krigsfara som Sverige har befunnit sig i, rörande bl.a. utlänningsars rätt att ha anställning eller offentligt förtroendeuppdrag. Någon föreskrift med stöd av detta bemyndigande har inte utfärdats. Bestämmelsen i utlänningslagen är emellertid inte tillräcklig för att tillgodose de nyss nämnda intressena, eftersom den inte kan tillämpas beträffande den planering och övningsverksamhet m.m. som sker i fredstid.

Det bör därför i den nya lagen uppställas ett krav på svenskt medborgarskap för innehav av vissa befattningar hos kommuner och landsting.

Det är givetvis endast en begränsad grupp tjänstemän som kan komma att beröras av ett sådant krav.

Utredningen har föreslagit att krav på svenskt medborgarskap skall införas även beträffande förtroendevalda för att de skall få delta i handläggningen av ärenden som i inte ringa omfattning innehåller sekretessbelagda uppgifter av betydelse för totalförsvaret eller rikets säkerhet i övrigt.

Även de förtroendevalda ledamöterna i fullmäktige, vissa styrelser och nämnder får del av sekretessbelagda uppgifter av betydelse för totalförsvaret eller rikets säkerhet i övrigt. Givetvis kan de argument som nyss anförts för krav på svenskt medborgarskap för vissa tjänstemän användas för motsvarande krav för de förtroendevalda. När det gäller förtroendevalda blir emellertid konflikten mellan å ena sidan önskemålet att låta utländska medborgare i ökad utsträckning få ta aktiv del i samhällsutvecklingen och å andra sidan intresset av att endast svenska medborgare skall få hantera vissa sekretessbelagda uppgifter mer framträdande. När de regler varigenom utländska medborgare gavs rösträtt och valbarhet i kommunal- och landstingsval infördes år 1976, utgick man från att denna rösträtt inte skulle ge inflytande i frågor som rör bl.a. landets försvar. Genom den förskjutning av ansvaret för det civila försvaret som skett mot kommunen, har denna förutsättning i någon mån ändrats.

Den bestämmelse i 12 kap. 4 § utlänningslagen som nyss nämnts gäller även förtroendevalda men inte heller beträffande dem är den tillämplig på planering m.m. som sker i fred.

Som utredningen anført finns det alltså skäl som talar för en begränsning av utländska medborgares rätt att delta i handläggningen av ärenden som innehåller sekretessbelagd information.

Mot en begränsning talar emellertid redan det faktum att vi i Sverige valt att låta utländska medborgare få rösträtt och vara valbara vid kommunal- och landstingsval. En begränsning i behörigheten för utländska medborgare som fått förtroendeuppdrag skulle på ett olyckligt sätt kunna skapa bilden av att det finns förtroendevalda i fullmäktige, styrelser och nämnder som inte är fullvärdiga ledamöter. Mot talar också avsikten att engagera även utländska medborgare i det civila försvaret genom att totalförsvarsplikten skall gälla även utländska medborgare som är bosatta i Sverige (jfr. förslag till lag om totalförsvarsplikt). Härtill kommer att även en utländsk medborgare som är bosatt i Sverige givetvis har intresse av att civil försvarsverksamhet som exempelvis befolkningsskydd och räddningstjänst samt sjukvård fungerar väl i en krigssituation. Vid en jämförelse med de anställda i kommunens och landstingets tjänst, för vilka krav på svenskt medborgarskap bör uppställas, kan man också konstatera att en förtroendevald ledamot av fullmäktige, styrelse eller nämnd knappast kommer att få samma detaljkunskap om beredskapsplanering m.m. som den tjänsteman som t.ex. handlägger beredskapsfrågor.

Vid en avvägning mellan de intressen som nu redovisats stannar regeringen för att skälen emot en begränsning väger tyngst. Regeringen föreslår därför inte någon begränsning av rätten för förtroendevalda utländska medborgare att delta i handläggningen av ärenden som innehåller sekretessbelagd information.

Personalkontroll

Liksom CFL-utredningen anser regeringen det angeläget att möjlighet skapas för kommuner och landsting att genomföra personalkontroll beträffande vissa känsliga befattningar.

Som anförts utreds för närvarande personalkontrollförfarandet av Säkerhetsskyddsutredningen. I avvaktan på resultatet av detta arbete bör inte regeringen nu lägga fram förslag till regler om personalkontroll av tjänstemän i kommuner och landsting.

17 Straff m.m.

Regeringens förslag: Straffet för grova brott enligt den nya lagen skärps, medan straffet för vissa brott som begås i fredstid mildras. I några fall införs straff även för oaktsamma handlingar. Vid vägran att tillåta besiktning av byggnad eller anläggning skall fortsättningsvis vite användas i stället för straff.

Utredningens förslag: Utredningen har föreslagit att civilpliktiga straffansvar regleras i lagen om civilt försvar samt att begreppet laga förfall ersätts av giltigt skäl. Utredningens förslag i övrigt överensstämmer i huvudsak med regeringens.

Remissinstanserna: Remissinstanserna har i huvudsak lämnat förslaget utan erinran.

Skälen för regeringens förslag: Det civila försvaret får en ökad betydelse och kommer att i hög grad påverka hela totalförsvarets effektivitet och funktion. Därmed kan också brott mot bestämmelserna som gäller det civila försvaret i viss mån sägas förtjäna att betraktas som allvarligare än tidigare. I vart fall gäller detta brott mot mera centrala bestämmelser som begås under höjd beredskap. Det är då naturligt att detta i någon mån återspeglas i straffskalan för de grova brotten.

Straffet för grova brott mot den nya lagen bör enligt regeringens mening sättas till lägst sex månader och högst fyra år.

Däremot måste de brott som nu anges i 81 § första stycket 9 civilförsvarslagen och som kan ge straff i form av böter eller fängelse i högst ett år anses ha ett något lägre straffvärde än vad straffskalan anger. För dessa lindrigare fall av brott mot bestämmelserna i lagen anser regeringen att enbart böter bör komma i fråga. Med hänsyn till att denna typ av brott närmast har ordningskaraktär finns det inte anledning att, som nu är fallet, kunna döma för grovt brott.

Samtidigt är flera av de skyldigheter som sanktioneras genom straffbestämmelserna så viktiga att även ett åsidosättande av oaktsamhet bör vara straffbart. Regeringen föreslår därför att det i några fall införs en möjlighet att döma den som av oaktsamhet åsidosatt sina skyldigheter.

Enligt 81 § första stycket 6 civilförsvarslagen kan den som utan skälig anledning vägrar att låta civilförsvarsmyndighet eller kommun besiktiga en anläggning eller en byggnad straffas med böter eller fängelse i högst ett år. Enligt regeringens uppfattning bör, i stället för straff, vitesföreläggande och eventuellt handräckning användas för att komma till rätta med en sådan vägran.

Den som vägrar upplåta inkvarteringsbostad kan i dag föreläggas att vid vite upplåta bostaden. Det finns också möjlighet att genom handräckning bereda den inkvarterade tillträde till bostaden. Man kan utgå ifrån att situationen i samhället, när det blir aktuellt att upplåta inkvarteringsbostad, är ansträngd. Stora mängder människor skall beredas bostad. I en sådan situation bör det krävas att utpekade inkvarteringsvärdar rättar sig efter fattade beslut utan att tveka. Den kommunala myndigheten kommer inte att ha resurser att med hjälp av vitesförelägganden tvinga fram rättelse. Regeringen föreslår därför att det i stället skall vara straffbart att vägra rätta sig efter ett beslut om att man skall upplåta inkvarteringsbostad. Möjligheten att med hjälp av handräckning bereda den inkvarterade tillträde bör finnas kvar.

I lagen om kommunal beredskap och i lagen om lokal kristidsförvaltning finns bestämmelser som möjliggör för länsstyrelsen att förelägga en kommun vite, om kommunen inte fullgör sina skyldigheter enligt lagen. Det finns också möjlighet för länsstyrelsen att på kommunens bekostnad vidta en åtgärd som åligger kommunen. I den förstnämnda lagen finns samma möjligheter beträffande landsting.

Regeringen anser för sin del att det med dagens syn på kommunernas och landstingens verksamhet är mindre tilltalande att behålla dylika regler. Det måste förutsättas att kommuner och landsting lojalt fullgör vad som enligt lag åläggs dem. Reglerna om vitesföreläggande bör därför inte tas in i den nya lagen.

I konsekvens med regeringens tidigare ställningstagande i frågan om att civilplikten bör regleras i lagen om totalförsvarsplikt lämnar regeringen inte i lagen om civilt försvar något förslag om straffbestämmelser vid brott mot civilplikten (jfr. avsnitt 10).

Civilförsvarslagens bestämmelse om förverkande saknar i dagens läge funktion eftersom situationer där förverkande kan bli aktuella redan täcks av allmänna regler. Regeringen föreslår därför inte att någon förverkanderegeln tas in i den nya lagen.

Regeringens förslag:

- Regler om överklagande tas in i den nya lagen. Reglerna om överklagande görs mer överskådliga.
- Beslut av en kommun skall kunna överklagas till länsstyrelsen och länsstyrelsens beslut skall kunna överklagas till den centrala myndighet som regeringen bestämmer.
- Beslut rörande bl.a. frågor om byggande av skyddsrum och skyddade utrymmen samt föreläggande av vite skall kunna överklagas till länsrätt.
- Möjligheten att överklaga inskränks något i förhållande till vad som gäller i dag.
- Regeringen skall endast pröva överklaganden av beslut där regeringens prövning kan sägas vara av särskild vikt, såsom när ett politiskt ställningstagande från regeringen framstår som nödvändigt.

Utredningens förslag: Utredningen har föreslagit att vissa beslut skall kunna överklagas till kammarrätten. I övrigt överensstämmer utredningens förslag i huvudsak med regeringens.

Remissinstanserna: Remissinstanserna har i allt väsentligt tillstyrkt utredningens förslag eller lämnat det utan erinran.

Skälen för regeringens förslag: Bestämmelserna om överklagande i den nuvarande civilförsvarslagen är svåröverskådliga. För att göra regleringen överskådligare föreslås att bestämmelserna delas upp på flera paragrafer och att en enhetligare instansordning införs.

Vissa beslut är till sin karaktär sådana att de lämpligen bör överklagas till domstol. Detta gäller beträffande beslut där en enskild person berörs av beslutet och frågan av rättssäkerhetsskäl därför bör prövas av domstol. Så är fallet exempelvis beträffande beslut om förelagda vite och frågor rörande byggande av skyddsrum och skyddade utrymmen. Regeringen föreslår därför att bl.a. beslut av kommuner och myndigheter i fråga om skyddsrum och skyddade utrymmen samt beslut gällande förelagda vite skall kunna överklagas till domstol.

Till skillnad från utredningen föreslår regeringen att överklagandet till domstol skall ske till länsrätt och inte till kammarrätt. Detta med anledning av riksdagens principbeslut, efter förslag framlagt av regeringen i 1993 års budgetproposition, om att den första domstolsprövningen skall ligga i länsrätt (prop. 1992/93:100 bil. 3 s. 24f och 93, bet. 1992/93:JuU24, rskr. 1992/93:289). Principbeslutet bygger på betänkandet Domstolarna inför 2000-talet Arbetsuppgifter och förfaranderegler (SOU 1991:106). Med anledning härav har riksdagen nyligen beslutat om ändring angående instansordningen m.m. i de allmänna förvaltningsdomstolarna (prop. 1993/94:133, bet. 1993/94:JuU24, rskr. 1993/94:319). Beslutet innebär bl.a. att länsrätt ges en allmän behörig-

het att vara första domstolsinstans vid överklagande av förvaltningsbeslut och att prövningstillstånd kan krävas i kammarrätten. Av den sist nämnda propositionen framgår att det beträffande varje målgrupp får avgöras särskilt om prövningstillstånd skall krävas eller inte för att få ett mål prövat av kammarrätten. Av propositionen framgår vidare att prövningstillstånd till kammarrätten främst bör användas i de fall målet har prövats av en förvaltningsmyndighet innan det prövas av länsrätt (prop. 1993/94:133 s. 34). De beslut som kan överklagas enligt lagen om civilt försvar har i allmänhet först prövats av en kommun och, eller av en länsstyrelse innan de kommer till länsrätt. För att instanskedjan inte skall bli onödigt lång synes denna målgrupp vara väl lämpad för att kräva prövningstillstånd till kammarrätten. Regeringen föreslår därför att första domstolsinstans skall vara länsrätt samt att det skall krävas prövningstillstånd för att ett överklagande skall tas upp av kammarrätten.

Till viss del kommer beslut av kommuner och myndigheter med stöd av den nya lagen om civilt försvar att vara beslut grundade på mer eller mindre renodlade lämplighetsbedömningar utifrån det civila försvarets verksamhet. Beslut av den karaktären kräver mycket god kännedom, bred erfarenhet och överblick på området av beslutsfattarna. Dessa beslut bör därför överprövas av myndigheter som är insatta i sakfrågorna. Regeringen anser att sådana beslut av en kommun skall kunna överklagas till länsstyrelsen. Även en länsstyrelses beslut bör kunna överklagas, både i fall då länsstyrelsen är första instans och i fall då den överprövar en kommuns beslut. Enligt nuvarande regler kan flera beslut av länsstyrelsen överklagas till regeringen. Utvecklingen de senaste åren har dock gått mot att regeringen inte skall överpröva förvaltningsärenden utan att överprövningarna i stället görs av olika centrala myndigheter. Skäl att inte gå till väga på samma sätt beträffande beslut enligt lagen om civilt försvar finns inte enligt regeringens mening. Sista instans för frågor av detta slag bör bli den centrala myndighet som regeringen bestämmer.

Det kan dock finnas beslut som bör komma under regeringens prövning. Möjlighet bör därför finnas för en central myndighet att överlämna överprövningen till regeringen när det är fråga om beslut av särskild vikt. Beslut av sådan särskild vikt kan exempelvis vara beslut där politisk styrning behövs eller där det kan bli fråga om att ändra en tidigare framvuxen praxis. Regeringen delar alltså utredningens förslag att den centrala myndigheten skall ha möjlighet att överlämna prövningen av ett överklagande till regeringen i de fall då frågan kan bedömas ha särskild vikt.

Beslut som över huvud taget inte bör kunna överklagas är beslut om att verkskydd tas i anspråk för räddningstjänsten, beslut om i vilka områden skyddsrum och skyddade utrymmen skall byggas, beslut om att kommun eller landsting skall erhålla hjälp från annan kommun eller landsting i vissa fall, beslut om att samlingslokaler, skolor m.m. under höjd beredskap inte får användas när de saknar skyddsrum samt beslut angående utrymning samt in- och utflyttningsförbud.

Vissa beslut som fattas med stöd av den nya lagen är till sin natur sådana att de då höjd beredskap råder bör börja gälla omedelbart utan att det skall behöva avvaktas att beslutet vinner laga kraft. Redan i dagsläget gäller att beslut träder i kraft omedelbart då högsta beredskap råder eller "eljest när särskilda skäl äro därtill" och myndigheten förordnar därom (83 § femte stycket civilförsvarslagen). Regeringen anser dock att som huvudregel skall gälla att beslut som en kommun eller en statlig myndighet meddelar under höjd beredskap enligt den nya lagen om civilt försvar skall gälla omedelbart. Kommunen eller myndigheten i fråga bör dock kunna särskilt besluta om att ett beslut inte skall träda i kraft omedelbart. Förslaget innebär alltså en omkastning av den nu gällande regeln. Vidare innebär förslaget att inte bara beslut som meddelats under högsta beredskap utan även beslut som meddelats under skärpt beredskap blir direkt verkställbara. Huvudregeln om direkt verkställbara beslut skall, så som *Lagrådet* påpekat, även gälla beslut av en allmän förvaltningsdomstol.

19 Kostnader

Som framgår av avsnitt 9 skall staten betala kommunerna en årlig ersättning för deras beredskapsförberedelser inom det civila försvaret. Ett särskilt ersättningssystem tillskapas. Ersättningen beräknas uppgå till sammanlagt cirka 161,2 miljoner kronor det första året. Kostnaden finansieras genom omfördelning av medel från befintliga anslag som nu disponeras av främst Överstyrelsen för civil beredskap och Statens räddningsverk under fjärde huvudtiteln och länsstyrelserna under trettonde huvudtiteln. Dessa medel har hittills använts för olika uppgifter som materielhantering, övning, personalförsörjning och planläggning, vilka övertas av kommunerna när lagen om civilt försvar träder ikraft. Vissa kostnader därutöver för bl.a. engångsåtgärder i samband med överföringen av uppgifter till kommunerna finansieras genom omdisponering inom den civila planeringsramen under fjärde huvudtiteln.

Den föreslagna ändringen av instansordningen kommer att innebära en viss minskning av arbetsbördan för regeringen. Någon prognos över hur de allmänna förvaltningsdomstolarnas arbetsbörda kommer att påverkas till följd av att vissa nya ärenden kan komma att prövas av dessa finns inte. Regeringen anser dock inte, med hänsyn till typen av ärenden som blir aktuella, att förändringen kommer att innebära någon nämnvärd ökning av arbetsbelastningen för de allmänna förvaltningsdomstolarna. Det kan även påpekas att en del ärenden som i dag kan överklagas till kammarrätt inte längre kommer att belasta de allmänna förvaltningsdomstolarna över huvud taget. Genom nedflyttning av ärenden från kammarrätt till länsrätt och införande av prövningstillstånd kommer arbetsbördan att minska för kammarrätterna.

Den nya lagen om civilt försvar och samtliga följdändringar med anledning av den nya lagen föreslås träda ikraft den 1 juli 1995. Av vikt är att lagen om civilt försvar träder i kraft samma dag som den föreslagna lagen om totalförsvarsplikt (jfr. avsnitt 10).

21.1 Förslaget till lag om civilt försvar

1 kap. Inledande bestämmelser

1 §

Paragrafen anger vad som regleras i lagen om civilt försvar. Med kyrkliga kommuner avses församlingar och kyrkliga samfälligheter.

2 §

I paragrafen ges en beskrivning av begreppet befolkningsskydd. Bestämmelsen motsvarar delvis 1 § civilförsvarslagen. Som framgår av lagtexten är bestämmelsen inriktad på åtgärder för skydd av befolkningen i krig. Samtliga de verksamheter som är uppräknade i paragrafen faller in under vad som i tilläggsprotokoll I till Genèvekonventionerna benämns "civil defence". Den personal som är verksam inom befolkningsskyddet åtnjuter således folkrättsligt skydd. I 65 § räddningstjänstlagen i dess lydelse enligt detta förslag tas de ytterligare uppgifter som räddningskåren har att utföra under höjd beredskap upp. Med utrymning avses i denna paragraf sådan utrymning som behandlas i lagens åttonde kapitel.

3 §

Paragrafen syftar till att klargöra att bestämmelserna om verkskydd, skyddsrum och skyddade utrymmen, skyldigheter för ägare och andra innehavare av egendom m.m. samt om utrymning och inkvartering inte gäller militär verksamhet eller anläggningar som är avsedda för militär verksamhet. Det samma gäller anläggningar avsedda för rikets försvar.

4 §

I lagen (1942:335) om särskilda skyddsåtgärder för vissa kraftanläggningar m.m. finns bestämmelser om vilka åtgärder som skall vidtas vid större kraftanläggningar till skydd mot skada genom luftanfall, annan krigshandling eller sabotage. Paragrafen klargör att dessa bestämmelser skall tillämpas framför bestämmelserna i denna lag.

5 §

Göteborgs, Malmö och Gotlands kommuner tillhör inte något landsting. Landstingets uppgifter fullgörs där av kommunen. I paragrafen klargörs att vad som i denna lag sägs om landsting gäller även dessa kommuner.

2 kap. Beredskapsförberedelser m.m.

Bestämmelserna i 2 kap. behandlas även i avsnitt 9.

1 §

I *första stycket* fastslås kommunernas, landstingens och de kyrkliga kommunernas ansvar för att den egna verksamheten under kris och krig redan i fred har förberetts i den omfattning som behövs. Behovet av förberedelser kan naturligtvis variera kraftigt mellan olika kommuner etc. beroende på storlek, geografiskt läge m.m.

Bland de beredskapsförberedelser som åsyftas kan nämnas planläggning av verksamheten under höjd beredskap. Ansaret för att nödvändiga planer upprättas åligger numera kommunen. Länsstyrelsen har inte längre några planeringsuppgifter för kommunernas räkning. Utbildning är en annan av de beredskapsförberedelser som åsyftas. En annan typ av förberedelser är anskaffning av ledningsplatser, skyddade uppehållsplatser och andra särskilda anläggningar som behövs för det civila försvaret.

Bestämmelsen innebär även att kommunen är skyldig att vidta beredskapsförberedelser i form av reservanordningar och reparationsberedskap på områden såsom försörjning med elektricitet, gas, värme, vatten och avlopp i fall när kommunen genom lag är skyldig eller frivilligt har åtagit sig att svara för sådan verksamhet.

Bestämmelsen syftar på alla de olika typer av förberedelser som är nödvändiga för att en kommuns verksamhet skall fungera under de svåra förhållanden som kan råda under krig. Den uppräknade av olika förberedelser som gjorts ovan avses inte att vara uttömmande.

I 6 § finns regler om vilken ersättning staten skall lämna kommunerna och landstingen för olika beredskapsförberedelser.

I kommunerna, landstingen och de kyrkliga kommunerna kommer beredskapsförberedelserna naturligen ofta att skötas av olika underorgan, beroende på vilken del av verksamheten det gäller. I *andra stycket* åläggs emellertid det högsta verkställande organet inom respektive organisation ansaret för att beredskapsförberedelserna kommer till stånd och samordnas. Med motsvarande organ till kyrkorådet avses sådana organ som enligt 18 kap. 4 § 5 kyrkolagen (1992:300) får ges annan benämning än kyrkoråd.

I *tredje stycket* åläggs kommunerna, landstingen och de kyrkliga kommunerna att även samordna beredskapsförberedelser med motsvarande förberedelser hos de myndigheter, kommuner, landsting etc. som på något sätt kommer i beröring med den egna organisationen. Syftet med denna samverkan är att beredskapsförberedelserna skall få bästa möjliga effekt samtidigt som dubbelarbete och onödiga kostnader undviks. Vidare åläggs den kyrkliga kommunen att vid sina beredskapsförberedelser samverka med de övriga trossamfund – såväl kristna som icke kristna – som verkar inom den kyrkliga kommunens område.

2 §

I paragrafen läggs på kommunen ett ansvar att verka för att de beredskapsförberedelser som statliga myndigheter, landstinget, kyrkliga

kommuner samt olika organisationer och företag vidtar för verksamhet inom kommunen samordnas inte bara med kommunens egen verksamhet utan även sinsemellan. Kommunen får en sammanhållande roll. Det är således kommunen som har att ta initiativet till de samråd som krävs för att få denna samverkan till stånd. När det är frågan om statliga myndigheter och landsting är det endast den verksamhet som bedrivs med inriktning på kommunens verksamhet som avses. Kommunen har givetvis inget ansvar för samverkan av rikstäckande eller regional verksamhet som en statlig myndighet bedriver. Som behandlas i avsnitt 9 innebär bestämmelsen inte att kommunen får någon rätt att ge direktiv.

3 §

Enligt den nu gällande lagen om kyrklig beredskap åligger det domkapitlet att följa tillämpningen av lagen. Lagförslaget innebär att domkapitlets ansvar i denna del tas bort och stiftsstyrelsen i stället åläggs ett samordningsansvar inom stiftet. Någon rätt att ge de övriga kyrkliga kommunerna direktiv följer dock inte av bestämmelsen.

4 §

Den verksamhet som en kommun, ett landsting eller en kyrklig kommun bedriver under höjd beredskap tangerar på en mängd olika sätt motsvarande verksamhet hos andra kommuner, landsting och kyrkliga kommuner samt hos statliga myndigheter. För att en övning som genomförs av något sådant organ skall kunna genomföras på ett realistiskt och ändamålsenligt sätt krävs ofta medverkan från andra berörda organ. Paragrafen ålägger kommuner etc. att i olika avseenden medverka vid sådana övningar och annan utbildning. För de kyrkliga kommunernas del kommer denna skyldighet i praktiken att åvila pastorat eller kyrkliga samfälligheter.

5 §

Paragrafen införs för att staten skall ha möjlighet att följa upp och utvärdera beredskapen på den kommunala nivån. Den myndighet som regeringen här avser är – såsom också framgår av avsnitt 9 – länsstyrelsen.

Ersättningskyldighet för staten

6 §

I bestämmelsen regleras kommunernas och landstingens rätt till ersättning från staten för beredskapsförberedelserna enligt 2 kap.

De nuvarande statsbidragsbestämmelserna innebär att staten ersätter kommunerna för kostnaderna för vissa angivna åtgärder. Det innebär att staten bestämmer vilka medel kommunerna skall använda för att genomföra sina uppgifter inom det civila försvaret. Den föreslagna bestämmelsen bygger på att staten skall ge varje kommun en samlad ersättning för kommunens löpande beredskapsförberedelser. Ersättningens storlek skall enligt *första stycket* bestämmas av kommunens utsatthet och risker

i krig. Det ankommer på den enskilda kommunen att själv avgöra hur ersättningen bäst skall användas för olika åtgärder inom det civila försvaret i kommunen.

Staten betalar i dag ersättning till landstingen för deras kostnader för övning och annan utbildning. Statens skyldighet är inte reglerad i lag. I den nya lagens *andra stycke* tas in en bestämmelse om statens skyldighet att utge ersättning.

I paragrafens *tredje stycke* bemyndigas regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att utforma ersättningssystemen och svara för den fortlöpande administrationen av systemen.

Av *Lagrådets* yttrande framgår att Lagrådet är kritiskt mot utformningen av lagtexten i förevarande paragraf. Lagrådet anser att de redovisade grunddragen i det avsedda bidragssystemet inte kan utläsas av den föreslagna bestämmelsen i första stycket och förordar därför att detta omarbetas. I avsnitt 9 redovisas närmare det arbete som ligger till grund för utformningen av regeln om ersättningsskyldighet för staten. Enligt regeringens uppfattning är det mindre lämpligt att i själva lagtexten beskriva den överenskommelse som träffats mellan staten och Svenska Kommunförbundet om ersättningssystemet. Det avtalade systemet med ett fast grundbelopp per kommun och ett rörligt tilläggsbelopp skall fortlöpande utvärderas av parterna med en särskild kontrollstation under år 1999. Härtill kommer att den av Lagrådet föreslagna utformningen av lagtexten inte i någon avgörande grad preciserar bestämmelsens innehåll. Regeringen anser därför att det är mest ändamålsenligt att det i lagen fastställs att ersättningen skall bestämmas med utgångspunkt i varje kommuns utsatthet och risker i krig samt att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bemyndigas att närmare utforma ersättningssystemet.

3 kap. Verksamhet under höjd beredskap

1 §

I *första stycket* slås fast att ansvaret för ledningen av det civila försvaret inom kommunen under höjd beredskap åvilar kommunstyrelsen. Här åsyftas det övergripande ansvaret för ledningen av det civila försvaret. Det är däremot inte meningen att kommunstyrelsen skall ägna sig åt att leda operativ verksamhet, såsom t.ex. räddningsinsatser. I förhållande till lagrådsremissens lagtext har regeringen valt att använda begreppet "som kommunen skall bedriva" i stället för "som ankommer på kommunen". Detta innebär dock ingen ändring i sak.

I 2 kap. 2 § åläggs kommunen ett ansvar för att beredskapsförberedelserna för olika verksamheter inom kommunens område samordnas. I denna paragrafs *andra stycke* ges motsvarande bestämmelse för verksamheten sedan höjd beredskap inträtt. Det slås här fast att det under höjd beredskap är kommunstyrelsen som har ansvaret. Inte heller i denna situation har kommunen rätt att ge direktiv.

2 §

Prop. 1994/95:7

Paragrafen slår fast att ansvaret för ledningen av landstingets verksamhet under höjd beredskap åvilar landstingsstyrelsen. Lagtexten har utformats med beaktande av *Lagrådets* synpunkter. På motsvarande sätt som i 1 § används begreppet "som landstinget skall bedriva". Landstingsstyrelsens ledningsansvar omfattar således den verksamhet som landstinget har skyldighet att bedriva för det civila försvaret.

3 §

Paragrafen slår fast att ansvaret för ledningen av den kyrkliga kommunens verksamhet under höjd beredskap åvilar kyrkorådet eller motsvarande organ. Med motsvarande organ avses sådana organ som enligt 18 kap. 4 § 5 kyrkolagen (1992:300) får ges annan benämning än kyrkoråd. Lagtexten har - med viss språklig justering - utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag. Således omfattar kyrkorådets ledningsansvar endast den verksamhet som åvilar den kyrkliga kommunen.

4 §

Paragrafen innehåller bestämmelser som med endast redaktionella ändringar överförts från lagen om lokal kristidsförvaltning. Som redovisats i avsnitt 9 har övriga regler i lagen om lokal kristidsförvaltning utgått eftersom de täcks av andra bestämmelser i den nya lagen.

5 §

Paragrafen motsvarar 5 § andra stycket lagen om kommunal beredskap. Av motivtexten till det nämnda lagrummet (prop. 1964:4 s. 64) framgår att hjälpen är avsedd att lämnas mellan närbelägna kommuner. Som anförts i avsnitt 9 är inte avsikten att på detta sätt begränsa den skyldighet som i denna paragraf ålagts kommunerna och landstingen. I detta sammanhang erinras också om den hjälp som en kommun och ett landsting är skyldig att lämna till följd av bestämmelsen i 8 kap. 12 §.

6 §

Paragrafen införs för att staten skall ha möjlighet att följa upp beredskapsläget inom kommunerna även under höjd beredskap.

4 kap. Hemskydd

1 §

Regleringen av hemskyddet saknar motsvarighet i nu gällande lagstiftning. I första paragrafen föreskrivs skyldighet för kommunerna att organisera ett hemskydd. Det är kommunen som svarar för att hemskyddet intar krigsorganisation vid höjd beredskap.

I paragrafen klargörs att hemskyddet är en beredskapsorganisation. Härav följer att hemskyddet endast är verksamt under höjd beredskap. Vidare anges hemskyddets uppgifter.

För det första har hemskyddet till uppgift att fungera som en länk mellan de kommunala myndigheterna och befolkningen i kommunen när det gäller att förmedla information i båda riktningarna. I ett krigsläge kommer det att finnas ett ökat behov av information samtidigt som de normala informationsvägarna kan komma att fungera sämre eller i värsta fall helt upphöra att fungera.

För det andra har hemskyddet till uppgift att verka för att skydda, rädda och i övrigt hjälpa befolkningen i samband med stridshandlingar. Här i ligger främst en förebyggande verksamhet där befolkningen informeras om lämpliga skyddsåtgärder och ges stöd och hjälp när åtgärderna vidtas. Det kan vara fråga om mörkläggnings-, tillprovning av skyddsmasker, förberedelser för vistelse i skyddsrum m.m. Hemskyddets möjligheter till direkta räddningsinsatser i samband med stridshandlingar är begränsade. Sådana räddningsinsatser skall utföras av den krigsorganiserade räddningstjänsten men givetvis kan hemskyddspersonalens lokalkännedom vara till god hjälp vid räddningsarbetet.

För det tredje har hemskyddet till uppgift att verka för att trygga sådan försörjning som är nödvändig för befolkningens överlevnad. Det kan här vara fråga om att i skadade bostadsområden medverka till att trygga försörjningen med vatten eller att anordna utspisning.

3 §

Av paragrafen framgår att för uppgifterna inom hemskyddet kan användas dels personal som skrivits in för civilplikt med stöd av bestämmelserna om totalförsvarsplikt, dels frivilliga. Som anförts i avsnitt 11 är avsikten att personalen i hemskyddsgrupperna skall skrivas in med civilplikt medan hemskyddsombuden skall rekryteras på frivillig väg. Man får dock räkna med att under höjd beredskap kommer ytterligare hemskyddsombud att behöva rekryteras med civilplikt.

5 kap. Verkskydd

1 §

Av paragrafen framgår att verkskyddet är en beredskapsorganisation som skall träda i funktion först vid höjd beredskap.

Verkskyddet har – vid den anläggning där det organiserats – till uppgift att medverka dels vid anordnandet av skydd för verksamheten och personalen, dels i räddningstjänst om anläggningen utsätts för stridshandlingar. Förekomsten av ett verkskydd vid en anläggning innebär inte att räddningskåren i kommunen befrias från sitt ansvar när det gäller personalen vid anläggningen men när räddningskårens verksamhet planeras skall hänsyn tas till att det finns ett verkskydd.

Enligt den nuvarande bestämmelsen i 7 § civilförsvarslagen skall verkskydd organiseras vid anläggningar och företag som har stor betydelse för totalförsvaret och kan antas bli särskilt utsatta vid stridshandlingar. En motsvarighet till denna regel har förts över till den nya lagen.

I paragrafens *första stycke* har det lagts på regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att besluta om vid vilka anläggningar det skall finnas verkskydd. Att det inte längre anges att verkskydd skall finnas vid företag innebär inte någon förändring i sak. Begreppet anläggning får nämligen anses omfatta även företag. I förtydligande syfte har också angivits att det är anläggningens belägenhet och verksamhetens art som är avgörande vid bedömningen av om det skall organiseras ett verkskydd.

Enligt *andra stycket* skall den som bedriver verksamhet vid anläggningen, och inte som enligt nuvarande lagstiftning anläggningens eller byggnadens ägare, föreläggas att vidta de åtgärder som behövs för verkskyddets verksamhet. Här hänvisas till vad som anförts i avsnitt 12.

I lagrådsremissen föreslogs att det av *andra stycket* 4 skulle framgå att föreläggandet även kunde avse "att personalen regelbundet övas". *Lagrådet* påpekade att det då blev oklart om detta avsåg någon annan typ av övning än sådan som kan förekomma i anslutning till utbildning enligt 3 §. För att undanröja denna otydlighet har tillägget "att personalen regelbundet övas" utgått ur propositionens lagtext. Enligt regeringens uppfattning ingår övning av verkskyddet som ett naturligt moment i utbildningen. Självfallet kan övning och annan utbildning av verkskyddet äga rum vid flera tillfällen. I övrigt har *andra stycket* utformats i enlighet med Lagrådets förslag.

I *tredje stycket* öppnas en möjlighet att rikta ett föreläggande enligt *andra stycket* mot ägaren av anläggningen. Det möter inget hinder att föreläggandet delas på så sätt att ägaren av anläggningen föreläggs att vidta vissa åtgärder – företrädesvis sådana som kräver ingrepp i dennes egendom – medan den som bedriver verksamheten föreläggs att vidta övriga åtgärder.

3 §

I paragrafens *första stycke* föreskrivs att utbildning av verkskyddets personal skall genomföras av den myndighet som regeringen bestämmer. Motsvarande bestämmelse finns i dag i 47 § *andra stycket* civilförsvarslagen, som dock anger att utbildningen skall genomföras av en civilförsvarsmyndighet. Den nya bestämmelsen innehåller också ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att efter överenskommelse överlåta utbildningen till den kommun där anläggningen är belägen. Avgörande för om ansvaret för utbildningen kan överlåtas till kommunen bör vara de resurser och den kompetens som finns tillgänglig inom kommunen.

I *andra stycket* ges den myndighet som utpekats enligt *första stycket* möjlighet att anförtro utbildningen till den som har att organisera verkskyddet. Även denna bestämmelse har sin motsvarighet i 47 § *andra*

stycket civilförsvarslagen. Det bör då åligga myndigheten att försäkra sig om att utbildningen kommer att genomföras på ett tillfredsställande sätt.

Prop. 1994/95:7

Lagtexten har utformats i enlighet *Lagrådets* förslag.

4 §

Paragrafen, som närmast motsvaras av 8 § civilförsvarslagen, ger räddningsledaren möjlighet att under höjd beredskap disponera verkskydd för räddningstjänstuppgifter utanför den anläggning där verkskyddet organiserats. Vid konflikt mellan olika räddningsbehov ankommer det på räddningsledaren att göra nödvändiga prioriteringar.

5 §

Bestämmelsen har överförs från 47 § e) civilförsvarslagen. Med hänsyn till de ändrade ledningsförhållanden som den nya lagen innebär, har den myndighet som regeringen bestämmer samt kommunen getts befogenhet att fordra in upplysningar. I övrigt har endast redaktionella ändringar skett.

6 §

Bestämmelsen har, med endast språkliga och redaktionella ändringar förts över från 47 § d) civilförsvarslagen till den del den avser kostnader för utbildning.

7 §

Paragrafen, som reglerar ersättningsfrågan när verkskydd använts för uppgifter utanför den egna anläggningen, har med endast redaktionella ändringar förts över från 51 § civilförsvarslagen. *Första stycket* har formulerats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

6 kap. Skyddsrum och skyddade utrymmen

Inledande bestämmelser

1 §

Paragrafens *första stycke* ger uttryck för den nya inriktningen vad avser byggandet av skyddsrum och skyddade utrymmen. Denna har närmare behandlats i avsnitt 13.

I *andra stycket* ges en definition av begreppet skyddsrum. I definitionen klargörs att skyddsrum byggs och utrustas redan i fred och att de skall skydda mot de stridsmedel som kan antas komma till användning i krig. Innebörden av detta är att skyddsrummen inte skall konstrueras för att motstå de kraftigaste tänkbara vapen utan för att motstå de vapen en motståndare kan antas förfoga över och komma att använda. Detta innefattar också skydd mot indirekta verkningar av stridsmedel såsom att den byggnad där skyddsrummet är beläget rasar samman ovanpå skyddsrummet. Bestämmelsen har närmast sin motsvarighet i 30 § civilförsvarslagen.

I tredje stycket ges en definition av begreppet skyddat utrymme. Av definitionen framgår att ett skyddat utrymme skall ge skäligt skydd mot radioaktiv strålning och splitter samt inom särskilt utsatta områden också mot byggnadsras. Med skäligt skydd avses en skyddsnivå som är lägre än den som gäller för skyddsrum. Det skyddade utrymmet behöver vidare inte skydda mot andra effekter av stridsmedel än de uppräknade. Av bestämmelsen framgår också att skyddade utrymmen ställs i ordning först under höjd beredskap, om inte regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer i visst fall beslutar annorlunda. Bestämmelsen motsvarar 57 § d) civilförsvarslagen. I lagrådsremissen föreslogs att det i lagtexten skulle föreskrivas att ett skyddat utrymme skulle ske ge ett "bra" skydd. Efter påpekande från *Lagrådet* har det i propositionens text i stället uttryckts så att det skyddade utrymmet skall ge ett "skäligt" skydd. Härigenom beskrivs den avsedda skyddsnivån på ett bättre sätt.

2 §

Av denna bestämmelse framgår att det är kommunen som bestämmer i vilka delar av kommunen skyddsrum och skyddade utrymmen skall finnas. Kommunen skall dock fatta beslutet i samråd med länsstyrelsen. Härmed avses att det skall råda enighet mellan kommunen och länsstyrelsen. Om enighet inte kan nås, skall kommunen hänskjuta frågan till regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. Beslut enligt denna bestämmelse grundas på de riskanalyser m.m. som gäller för området. I dag gäller enligt 1 § skyddsrumsförordningen (1979:90) att det är länsstyrelsen som efter hörande av kommunen beslutar inom vilka områden som skyddsrum skall byggas.

3 §

Paragrafen klargör att det är kommunen som beslutar om i vilka byggnader etc., inom de enligt 2 § beslutade områdena, som skyddsrum och skyddade utrymmen skall byggas samt att det åligger kommunen att kontrollera att befintliga skyddsrum har tillfredsställande skyddsförmåga. Närmare regler om vem som bär ansvaret för att skyddsrummen byggs och underhålls finns i 11 – 16 §§.

Lagrådet anser i sitt yttrande att det av texten i förevarande paragraf skall framgå att kommunen i sitt beslut bl.a. närmare skall ange var skyddsrummen skall vara lokaliserade. Enligt regeringens uppfattning är det obehövligt att även i 3 § ta in en bestämmelse härom. Frågan om byggande av skyddsrum aktualiseras nämligen alltid i ett konkret byggnadsärendet. Den närmare lokaliseringen av skyddsrummen framgår då av kommunens besked enligt 8 § och beslut enligt 13 §. Av avsnitt 13 framgår att bestämmelsen i 8 § utformats mot bakgrund av den nyligen beslutade ändringen av plan- och bygglagen (1987:10), prop. 1993/94:178, bet. 1993/94:BoU18, rskr. 1993/94:372, SFS 1994:852.

Av kommunens skyldigheter enligt 2 och 3 §§ följer också en skyldighet att planera skyddsrum byggandet inom kommunen så att bästa möjliga effekt uppnås från såväl skyddssynpunkt som ekonomisk synpunkt.

Regler om skyldighet för kommunen att föra register över skyddsrummen finns för närvarande i skyddsrumsförordningen. Bestämmelsen har nu tagits in i lagen. Samtidigt utvidgas den till att gälla även de skyddade utrymmen som planlagts.

Placering och utformning

5 §

Paragrafen innehåller föreskrifter för skyddsrummens placering och utformning. Bestämmelsen har med endast språkliga ändringar förts över från 28 § civilförsvarslagen. Lagtexten har utformats med beaktande av *Lagrådets* förslag.

6 §

Bestämmelsen har i huvudsak samma innehåll som 29 § civilförsvarslagen. Syftet med bestämmelsen är att hålla kostnaderna för skyddsrummen nere genom att de i fred används för andra ändamål. Anpassningen till fredsanvändningen får dock inte drivas längre än att utrymmet skyndsamt kan ställas i ordning för användning som skyddsrum.

7 §

Paragrafen innehåller ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att närmare föreskriva hur skyddsrum och skyddade utrymmen skall utformas och utrustas. Möjlighet öppnas också för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att besluta hur ett visst skyddsrum eller skyddat utrymme skall utformas och utrustas. Syftet med detta är, som närmare behandlats i avsnitt 13, att ge möjlighet att skapa särskilda lösningar för vissa udda skyddsrumprojekt. Bestämmelsen har, till den del den avser meddelande av föreskrifter, i dag sin motsvarighet i 30 § sista meningen civilförsvarslagen.

Anmälningsskyldighet för byggnadsåtgärder

Bestämmelserna behandlas även i avsnitt 13.

8 §

Bestämmelsen har för närvarande sin motsvarighet i 32 § civilförsvarslagen, som föreskriver skyldighet att anmäla om man planerar att bygga eller bygga om en byggnad eller anläggning. Vidare skall ett besked från kommunen huruvida skyddsrum skall byggas gälla under två år. Om bygganmälan har gjorts skall beskedet gälla två år från dagen för bygganmälan.

9 §

Bestämmelsen har förts över från 33 § civilförsvarslagen i dess lydelse fr.o.m. den 1 januari 1995 (prop. 1993/94:178, bet. 1993/94:BoU18, rskr. 1993/94:372, SFS 1994:848). Första stycket i det lagrummet har

dock, i enlighet med *Lagrådets* påpekande, utgått ur förevarande paragraf. Prop. 1994/95:7

10 §

Paragrafen ålägger staten och landstinget att till kommunen anmäla sådana byggnadsåtgärder som inte kräver bygganmälan. Bestämmelsen kan beträffande landstinget sägas delvis motsvara nuvarande 33 § andra stycket civilförsvarslagen men saknar i övrigt motsvarighet i nuvarande lagstiftning.

Ansaret för att bygga, utrusta och underhålla skyddsrum och skyddade utrymmen

11 §

Paragrafens *första stycke* slår fast att det är den som vidtar åtgärder som kräver bygganmälan enligt 8 § som ansvarar för att ett skyddsrum byggs och utrustas på det sätt kommunen beslutat samt i enlighet med vad som sägs i 6 § och föreskrivits med stöd av 7 §. Bestämmelsens motsvarighet finns i dag i 53 § 1 mom. första stycket civilförsvarslagen. Lagtexten har formulerats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

I *andra stycket* föreskrivs motsvarande skyldighet för ägaren till en byggnad eller anläggning där kommunen beslutat att ett skyddat utrymme skall finnas. Motsvarande bestämmelse finns i dag i 57 § d) civilförsvarslagen.

12 §

Bestämmelsen i *första stycket* har med endast språkliga och redaktionella ändringar förts över från 53 § 1 mom. tredje stycket civilförsvarslagen.

Andra stycket innehåller en bestämmelse om att kommunen, som enligt 3 § har att kontrollera skyddsrummens skyddsförmåga, skall förelägga den som eftersatt underhållet av ett skyddsrum att fullgöra sina skyldigheter. Av 10 kap. 4 § följer att ett sådant föreläggande kan förenas med vite och att kommunen, om rättelse inte nås, kan låta ombesörja underhållet även om ägaren motsätter sig detta.

13 §

Bestämmelsen har överförts från 40 § 1 mom. c) och d) civilförsvarslagen med endast språkliga och redaktionella ändringar.

14 §

Bestämmelsen skapar möjlighet för länsstyrelsen att förelägga ägaren eller nyttjanderättshavaren till mark, byggnader eller andra anläggningar att fullgöra vad som enligt 13 § åligger kommunen. För ett sådant föreläggande fordras särskilda skäl. Ett sådant skäl kan vara att ägaren avser att vidta byggnadsåtgärder som i och för sig inte är sådana att ansvaret för byggande av skyddsrummet enligt 13 § andra stycket åvilar honom, men där man kan uppnå samordningsvinster genom att han

bygger skyddsrummet. Av 22 § följer att den som enligt denna paragraf föreläggs att vidta åtgärder har rätt till ersättning av staten. Bestämmelsen i denna paragraf saknar motsvarighet i den nuvarande regleringen. I 54 § andra stycket civilförsvarslagen finns emellertid en bestämmelse som ger länsstyrelsen rätt att medge ägaren att vidta åtgärderna i stället för kommunen.

Prop. 1994/95:7

15 §

Bestämmelsen har överförs från 53 § 2 mom. civilförsvarslagen.

16 §

Bestämmelsen har sin motsvarighet i 53 § 1 mom. andra stycket civilförsvarslagen där dock endast inrättande av skyddsrum nämns. Den nya bestämmelsen omfattar också andra åtgärder enligt 6 kap., exempelvis byggande av skyddat utrymme eller underhåll av befintligt skyddsrum.

Skyldighet att bereda plats

17 §

Bestämmelsen har förts över från 57 § första stycket e) civilförsvarslagen med språkliga och redaktionella ändringar.

Skyltning

18 §

Bestämmelsen i *första stycket*, som saknar motsvarighet i nuvarande lagstiftning, har behandlats i avsnitt 13.

Av *andra stycket* följer att kommunen skall utöva tillsyn över att ägaren fullgör sina skyldigheter. Om ägaren inte gör detta, skall kommunen förelägga honom att vidta åtgärden. Ett sådant föreläggande kan förenas med vite enligt 10 kap. 4 §.

Avveckling av skyddsrum

19 §

Utgångspunkten för denna bestämmelse, som är ny, är att ett skyddsrum normalt skall fortsätta att vara skyddsrum även om det inte ligger inom ett sådant område där skyddsrum skall finnas. I paragrafen öppnas en möjlighet för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att besluta att ett visst utrymme inte längre skall vara skyddsrum. Skäl för ett sådant beslut kan exempelvis vara att stora förändringar i det aktuella området medfört att det framstår som onödigt att underhålla skyddsrummet eller att byggnadens eller anläggningens ägare har stort behov av att kunna disponera utrymmet på annat sätt. Ett sådant beslut innebär att alla skyldigheter kopplade till skyddsrummet upphör och att det skall tas bort ur det register som kommunen för enligt 4 §. De

fastighetsägare som berörs av ett beslut enligt denna bestämmelse skall givetvis underrättas om beslutet. Prop. 1994/95:7

Ersättning för att bygga och underhålla skyddsrum och skyddade utrymmen

20 §

Bestämmelsen i *första stycket* har med endast språkliga och redaktionella ändringar förts över från 53 § 1 mom. fjärde stycket civilförsvarslagen.

För närvarande finns i 55 § första – femte styckena civilförsvarslagen detaljerade bestämmelser om hur ersättningen till den som byggt ett skyddsrum skall beräknas. Dessa regler förs inte över till den nya lagen eftersom regeringen kan reglera detta genom verkställighetsföreskrifter. I *andra stycket* förskrivs att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer beslutar om ersättningen.

21 §

Bestämmelsen har med endast redaktionella ändringar förts över från 55 § sjätte stycket civilförsvarslagen.

22 §

I *första stycket* föreskrivs rätt till ersättning av staten för den som skall bygga ett skyddat utrymme, underhålla ett skyddsrum eller skyddat utrymme eller vidta åtgärder enligt 14 §. Såvitt gäller byggande av skyddat utrymme och underhåll av skyddsrum finns motsvarande bestämmelser i dag i 57 § tredje stycket respektive 55 § första stycket civilförsvarslagen. I övrigt saknar bestämmelsen motsvarighet i nuvarande lagstiftning. Lagtexten har utformats i enlighet med *Lagrådets* påpekande om att avsikten är att full kostnadsersättning skall utbetalas. Kostnaden måste dock, som i alla ersättningsfall, vara skälig för att rätt till full ersättning skall föreligga.

Bestämmelsen i *andra stycket* har överförts från 55 a § första stycket civilförsvarslagen.

I *tredje stycket* föreskrivs att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer beslutar om ersättningen.

Ersättning till kommunen för vissa kostnader

23 §

Bestämmelsen i *första stycket* har med endast språkliga och redaktionella ändringar först över från 42 § första stycket civilförsvarslagen. Det nämnda lagrummet innehåller även bestämmelser om ersättning för andra åtgärder, vilka dock inte är aktuella här samt den i 42 § fjärde stycket civilförsvarslagen föreskrivna rätten för en kommun att erhålla förskott. Förskott skall dock endast utgå om särskilda skäl föreligger. Med särskilda skäl avses bl.a. att en kommun har likviditetsproblem. Lagtexten har formulerats i enlighet med *Lagrådets* påpekande.

Av *andra stycket* framgår att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer beslutar om ersättning och förskott till kommunen.

Prop. 1994/95:7

7 kap. Särskilda skyldigheter för ägare och andra innehavare av egendom m.m.

Bestämmelserna om särskilda skyldigheter för ägare och andra innehavare av egendom m.m. behandlas även i avsnitt 14.

Varning och mörkläggnings

1 §

I paragrafens *första stycke* ges regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer rätt att föreskriva vissa skyldigheter för ägare till byggnader och andra anläggningar. Föreskrifterna kan rikta sig mot ägare till alla typer av byggnader och anläggningar, från mindre bostadshus till stora industrianläggningar.

För det första kan ägaren åläggas att anskaffa utrustning och vidta andra förberedelser för att varna dem som vistas i eller vid byggnaden eller anläggningen. Varning av befolkningen sker normalt genom de allmänna varningssystem som finns i tätorterna. Ålägganden enligt denna bestämmelse blir därför i normalfallet aktuella endast vid industrianläggningar och liknande. Bestämmelsen har i dag sin motsvarighet i 57 § första stycket a) civilförsvarslagen.

För det andra kan ägaren åläggas att tåla att utrustning för varning av befolkningen installeras på byggnaden eller anläggningen. Det är kommunen som svarar för sådana installationer. Bestämmelsen saknar motsvarighet i nuvarande lagstiftning.

För det tredje kan ägaren åläggas att anskaffa utrustning och i övrigt vidta förberedelser för mörkläggnings. Bestämmelsen motsvaras av 57 § första stycket b) civilförsvarslagen.

I *andra stycket* ges regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer befogenhet att i ett konkret fall förelägga en ägare till en byggnad eller annan anläggning att vidta eller tåla de åtgärder som avses i första stycket.

I *tredje stycket* föreskrivs en skyldighet för den som disponerar en byggnad eller anläggning helt eller delvis att ta hand om mörkläggningsmateriel som överlämnas till honom av ägaren.

2 §

I paragrafen bemyndigas regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om varning och mörkläggnings under höjd beredskap. Med stöd av denna bestämmelse har regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bl.a. möjlighet att föreskriva att den som helt eller delvis disponerar en byggnad eller annan anläggning skall verkställa mörkläggnings och hur detta skall gå till. I förhållande till lagrådsremissens förslag har lagtexten – efter

påpekande från *Lagrådet* – ändrats så att det nu framgår att bemyndigandet även avser möjlighet att se till att mörkläggning genomförs.

Prop. 1994/95:7

Besiktning

3 §

I paragrafens *första stycke* föreskrivs en skyldighet för ägare eller innehavare av en byggnad eller anläggning att bereda länsstyrelsen eller kommunen tillträde för att besiktiga eller kontrollera byggnaden eller anläggningen. Besiktningen eller kontrollen skall ha samband med någon av bestämmelserna i lagen. Syftet kan således vara att undersöka förutsättningarna för att bygga skyddsrum, för att installera anordningar för varning, för att ta utrymme i anspråk för inkvartering m.m. Bestämmelsen motsvaras av 65 § civilförsvarslagen.

I *andra stycket* ges möjlighet att förelägga en tredskande ägare eller innehavare att hålla byggnaden eller anläggningen tillgänglig. Med anledning av *Lagrådets* påpekande vid 10 kap. 4 § föreskrivs i förevarande paragraf att kommunen eller länsstyrelsen även har möjlighet att begära handräckning för att få tillträde till byggnaden eller anläggningen.

Skyldigheter för nyttjanderättshavare m.fl.

4 §

I paragrafen, som överförts från 67 § civilförsvarslagen med endast redaktionella ändringar, klargörs att de skyldigheter som enligt lagen läggs på ägaren till en viss egendom också skall gälla den som innehar egendomen med vissa särskilt starka former av nyttjanderätt, såsom fri förfoganderätt och fideikommissrätt.

5 §

Paragrafen reglerar i vad mån nyttjanderättshavare är skyldiga att bidra till kostnader som ägaren av en byggnad eller annan anläggning åsamlats på grund av skyldigheter som åvilar honom enligt denna lag. I likhet med vad som i dag gäller enligt 63 § civilförsvarslagen föreligger en sådan skyldighet endast om minst två år återstår av nyttjanderätten och om det kan anses uppenbart oskäligt att ägaren skall svara för hela kostnaden. Som närmare kommenterats i avsnitt 14 har som ett nytt kriterium tillagts att ägaren, när nyttjanderättsavtalet träffades eller senast kunde sagts upp, inte skall ha känt till att de åtgärder som orsakat kostnaderna skulle vidtas.

6 §

Paragrafen har med endast redaktionella och språkliga ändringar förts över från 64 § civilförsvarslagen.

7 §

Paragrafen syftar till att förhindra att många människor samlas i lokaler där det inte finns tillräcklig skyddsrumskapacitet. Bestämmelsen har med vissa ändringar överförts från 39 § tredje stycket civilförsvarslagen. Ändringarna innebär att även kommunen får rätt att meddela förbud, att kretsen av lokaler görs något vidare samt att bestämmelsen även är tillämplig under skärpt beredskap.

Skyldighet att förmedla meddelanden m.m.

8 §

Paragrafens första stycke föreskriver skyldighet för ägare eller nyttjanderättshavare till en byggnad eller annan anläggning eller den som företräder honom att förmedla myndigheternas – varmed avses såväl statliga som kommunala myndigheter – beslut och meddelanden och att medverka vid åtgärder som föranleds av ransonering. Bestämmelsen har med språkliga och redaktionella ändringar förts över från 52 § civilförsvarslagen. Den nuvarande skyldigheten att tillhandagå civilförsvarsmyndighet med upplysningar om dem som bor eller är verksamma inom byggnaden eller anläggningen har emellertid, som närmare kommenterats i avsnitt 14 utgått.

I andra stycket föreskrivs att samma skyldighet som enligt första stycket åligger bl.a. en fastighetsägare föreligger även för en arbetsgivare gentemot de anställda.

9 §

Bestämmelsen har med endast språkliga ändringar förts över från 66 § första stycket civilförsvarslagen.

8 kap. Utrymning och inkvartering m.m.

Bestämmelserna om utrymning och inkvartering m.m. behandlas även i avsnitt 15.

Utrymning

1 §

Paragrafen, som har sin motsvarighet i 34 § civilförsvarslagen, ger regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer rätt att besluta om utrymning när höjd beredskap råder. Som ytterligare förutsättning för ett sådant beslut gäller att utrymningen skall vara nödvändig för att skydda befolkningen från stridshandlingar eller att det behöver vidtas militära åtgärder av väsentlig betydelse och befolkningens närvaro allvarligt skulle försvåra dessa. Utrymning är en för den enskilde

mycket ingripande åtgärd som inte bör tillgripas annat än när det är absolut nödvändigt. Detta har, när det gäller utrymning för att underlätta militära åtgärder, kommit till uttryck genom kravet att åtgärden skall vara av väsentlig betydelse och att den allvarligt skulle försvåras om civilbefolkningen fanns kvar i området. Ett beslut om utrymning kan omfatta alla civilpersoner inom ett område eller bara vissa grupper. Sedan huvuddelen av befolkningen inom ett område utrymmts kan nya utrymningsbeslut fattas av innebörd att den kvarvarande befolkningen flyttas mellan olika delar av det i övrigt utrymda området. Syftet med en sådan åtgärd kan vara att samla kvarvarande personer till områden där tillgången på skyddsrum är god. Denna form av utrymning motsvarar omflyttning som i dag regleras i 34 § andra stycket civilförsvarslagen. Ett beslut om utrymning innebär inte bara en skyldighet för dem som omfattas av beslutet att lämna området utan även ett förbud för dem att återvända dit så länge beslutet om utrymning gäller. Finns det behov av att förhindra att människor som inte omfattas av utrymningsbeslutet flyttar in i ett område måste inflyttningsförbud enligt 4 § tillgripas.

2 §

Ett beslut om utrymning enligt 1 § innebär ett åläggande för de berörda att lämna det angivna området. De utrymmande måste emellertid ofta styras till vissa platser för att man skall kunna fördela befolkningen så att belastningen på mottagningsområdena blir jämn och för att undvika att befolkningen samlas till platser där man kan förutse kommande militära operationer e.d. När många människor på detta sätt koncentreras till ett område kan det också bli nödvändigt att meddela föreskrifter för deras vistelse där. I paragrafens *första stycke* ges regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer behörighet att ålägga den som omfattas av ett utrymningsbeslut att vistas på viss plats och att meddela föreskrifter för vistelsen där. I 59 § första stycket civilförsvarslagen finns för närvarande en bestämmelse som ålägger den som omfattas av ett beslut om utrymning eller omflyttning att följa de särskilda föreskrifter som utfärdats med anledning av beslutet.

I *andra stycket* slås fast att ett beslut som fattas med stöd av första stycket inte får utformas så att det inskränker den enskildes frihet mer än vad som är nödvändigt med hänsyn till syftet med utrymningen och till de förhållanden som råder på den plats där den utrymde ålagts att vistas.

Utflyttningsförbud

3 §

Bestämmelserna om utflyttningsförbud gör det möjligt att hindra att befolkningen spontant lämnar ett område och därigenom skapar problem för totalförsvaret eller utsätter sig för fara. Paragrafen innehåller ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att förbjuda den som uppehåller sig inom ett visst område att

lämna detta. Förutsättningarna för ett sådant beslut är dels att det råder höjd beredskap, dels att en utflyttning skulle allvarligt försvåra åtgärder av väsentlig betydelse för totalförsvaret eller att en utflyttning är förenad med uppenbar livsfara. I förhållande till vad som gäller i dag (37 § första stycket och 38 § första stycket civilförsvarslagen) innebär bestämmelsen – som närmare behandlats i avsnitt 15 – dels att begreppet bortflyttning ersätts av utflyttning, dels att utflyttningsförbud kan tillgripas något tidigare än enligt nuvarande bestämmelser eftersom höjd beredskap anges som förutsättning i stället för krig och krigsfara. Av kravet att vissa förutsättningar skall vara uppfyllda för att beslut om utflyttningsförbud skall få meddelas följer att ett sådant beslut skall upphävas så snart förutsättningarna inte längre är för handen.

Inflyttningsförbud

4 §

Bestämmelsen om inflyttningsförbud gör det möjligt att hindra att befolkningen spontant flyttar till ett visst område och därigenom skapar problem för totalförsvaret. Det kan t.ex. vara frågan om att en koncentration av människor skulle försvåra militära operationer i området eller att försörjningsläget i ett visst område inte tillåter att större mängder människor samlas där. Paragrafen – som motsvarar 37 § tredje stycket och 38 § andra stycket civilförsvarslagen – ger regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer rätt att förbjuda den som inte är bosatt inom ett område att annat än tillfälligt uppehålla sig där. Som förutsättningar för ett sådant beslut gäller att det skall råda höjd beredskap och att en inflyttning till området skulle allvarligt försvåra åtgärder av väsentlig betydelse för totalförsvaret. I förhållande till den nuvarande regleringen innebär bestämmelsen att inflyttningsförbud kan tillgripas i något tidigare skede än vad som nu är fallet, eftersom höjd beredskap anges som förutsättning i stället för krig och krigsfara. Vidare har den nu gällande förutsättningen att inflyttningen skall vara förenad med uppenbar livsfara inte förts över till den nya bestämmelsen. Detta har kommenterats närmare i avsnitt 15. Ett inflyttningsförbud gäller inte tillfällig vistelse inom området. Vad som skall förstås med tillfällig vistelse kan inte anges med något bestämt tidsmätt. Vistelsen bör under de förhållanden som förutsätts råda emellertid inte få vara längre än några dagar. Av kravet att vissa förutsättningar skall vara uppfyllda för att beslut om inflyttningsförbud skall få meddelas följer att ett sådant beslut skall upphävas så snart förutsättningarna inte längre är för handen.

Skyldighet att upplåta inkvarteringsbostad

5 §

Paragrafens första stycke ålägger innehavaren av en byggnad eller en bostadslägenhet (inkvarteringsvärd) att, efter föreläggande av kommunen, upplåta bostad (inkvarteringsbostad) åt den som behöver en bostad på grund av att han tvingats lämna sin ordinarie bostad till följd av ett

beslut om utrymning eller på grund av krigshändelser. Bestämmelser om inkvartering finns i dag i lagen om skyldighet att upplåta inkvarteringsbostad i krig m.m. Den nya bestämmelsen innebär att skyldigheten att upplåta inkvarteringsbostad vidgas något. För närvarande gäller att behovet av bostad skall ha uppkommit på grund av utrymning eller krigsskada. I första stycket anges förutsättningen på så sätt att den som behöver en bostad skall ha tvingats lämna sin ordinarie bostad på grund av beslut om utrymning eller på grund av krigshändelser. Det fordras således – i de fall då beslut om utrymning inte föreligger – inte längre att den ordinarie bostaden skall ha skadats. Det är exempelvis tillräckligt att den inte kan användas på grund av att strider pågår i dess närhet eller på grund av att krigshändelserna medfört att försörjningsläget där den ordinarie bostaden är belägen gör det omöjligt att stanna kvar. Skyldigheten att upplåta inkvarteringsbostad gäller gentemot såväl dem som flyttar inom landet, som den som flytt från utlandet.

Den som fått en inkvarteringsbostad anvisad måste kunna sköta matlagning, hygien och dylikt. I skyldigheten att upplåta inkvarteringsbostad ingår därför också en skyldighet för inkvarteringsvärden att låta de inkvarterade använda utrustning för matlagning, hygien och dylikt. Detta har uttryckligen föreskrivits i lagtexten efter påpekande från *Lagrådet*.

I *andra stycket* ges ytterligare förutsättningar för att kommunen skall få förelägga någon att upplåta inkvarteringsbostad. För det första får föreläggande meddelas endast om behovet av en bostad inte kan tillgodoses på annat sätt, t.ex. genom utnyttjande av hotell, kursgårdar etc. För det andra får föreläggandet inte avse utrymmen som är nödvändiga för inkvarteringsvärden och hans närstående. Detta innebär inte annat än att inkvarteringsvärden och hans närstående måste finna sig i att få sin bekvämlighet inskränkt men de skall förbehållas utrymmen som är nödvändiga för ett drägligt boende. Inkvarteringsvärden får inte heller i andra avseenden utsättas för större olägenhet än vad som är nödvändigt. Med närstående får i detta sammanhang förstås, förutom make eller sambo och barn, släktingar till inkvarteringsvärden eller dennes make eller sambo, om de bor tillsammans med inkvarteringsvärden. Med hänsyn till att det kan förekomma att släktingar som annars bor på skilda håll väljer att tillfälligt bo tillsammans i orostider bör det inte uppställas något krav på att de personer som bor tillsammans med inkvarteringsvärden skall ha bott där under någon viss tid för att beaktas i detta sammanhang. Dessa bestämmelser har utan någon ändring i sak förts över från lagen om skyldighet att upplåta inkvarteringsbostad i krig m.m. Kommunens rätt att förelägga innehavaren av en byggnad eller en bostadslägenhet att upplåta inkvarteringsbostad innebär också en rätt och skyldighet för kommunen att på eget initiativ upphäva föreläggandet om förutsättningarna inte längre föreligger.

6 §

Paragrafen ålägger polismyndigheten att, i det fall inkvarteringsvärden vägrar att upplåta inkvarteringsbostad, lämna kommunen den handräckning som behövs för att bereda den inkvarterade tillträde. I 10 kap. 1 §

3 finns bestämmelser om straff för den som vägrar upplåta inkvarteringsbostad.

Prop. 1994/95:7

Ersättning

7-9 §§

I 7-9 §§ finns bestämmelser om inkvarteringsvärdens rätt till ersättning för upplåtelsen. I dag gäller – enligt 4-6 §§ lagen om skyldighet att upplåta inkvarteringsbostad i krig m.m. – att ersättning för upplåtelsen skall betalas av den inkvarterade medan ersättning för eventuella skador på bostaden eller dess utrustning skall betalas av statsmedel. Enligt de nya bestämmelserna skall ersättning av båda slagen betalas av kommunen. Ersättningen bestäms, liksom nu är fallet, på det sätt som föreskrivs i förfogandelagen. Lagtexten i 7 § har formulerats med beaktande av påpekande från *Lagrådet*.

10 §

Paragrafens *första stycke* innehåller bestämmelser om rätt för kommunen att av den inkvarterade återkräva vad som utbetalats för inkvartering och som ersättning för skador på inkvarteringsbostaden eller dess utrustning.

Om det skulle vara oskäligt att ålägga den inkvarterade återbetalnings-skyldighet, skall han enligt *andra stycket* befrias från skyldigheten. Som exempel på en situation när ett krav på återbetalning kan vara oskäligt kan nämnas att den inkvarterade har kostnader för en fungerande ordinarie bostad som han på grund av beslut om utrymning inte får bo i.

I nuvarande reglering är det den inkvarterade som skall betala ersättning till inkvarteringsvärderna. Det finns därför i dag ingen motsvarighet till bestämmelserna i denna paragraf.

Skyldighet att ta hand om utrymmande och utläningar som söker skydd i Sverige.

11 §

Paragrafen innebär att den kyrkliga kommunen åläggs att bedriva verksamhet för alla som vistas inom dess område, oberoende av om de normalt bor där eller inte. Att motsvarande skyldighet gäller för kommuner och landsting följer – som närmare berörts i avsnitt 15 – av andra författningar.

Skyldighet att hjälpa andra kommuner och landsting

12 §

Paragrafen har med i huvudsak endast språkliga och redaktionella ändringar förts över från 5 § första stycket lagen om kommunal beredskap. Som närmare kommenterats i avsnitt 15 har emellertid i den nya paragrafen inte intagits någon bestämmelse om vad hjälpen skall bestå av.

Bestämmelsen innebär att de resurser, t.ex. materiel och personal, som finns i en kommun eller ett landsting skall följa med befolkningen när den, på grund av utrymningsbeslut eller andra exceptionella förhållanden, flyttas till en ny kommun eller ett nytt landsting. Det är således en skyldighet för den kommun och det landsting som befolkningen kommer i fråga om att se till att kommunens och landstingets resurser, i den mån de frigörs, följer med till den eller de nya kommuner och landsting som i större omfattning får ta emot befolkningen. Om den kommun och det landsting varifrån befolkningen kommer, har fullgjort sin skyldighet och den mottagande kommunen och landstinget alltjämt är i behov av hjälp har de sistnämnda rätt till hjälp från andra kommuner och landsting enligt bestämmelsen i 3 kap. 5 §. Vid utformningen av texten i paragrafen har regeringen beaktat *Lagrådets* förslag.

9 kap. Säkerhetsskydd

Inledande bestämmelse

1 §

I fråga om bestämmelserna i denna paragraf, som ålägger kommuner, landsting och kyrkliga kommuner att se till att det finns ett tillfredsställande säkerhetsskydd inom respektive verksamhetsområde, hänvisas till vad som anförts i avsnitt 16.

Krav på svenskt medborgarskap m.m.

2 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om att vissa befattningar hos kommuner och landsting endast får innehas av svenska medborgare. Bestämmelsen har inte någon motsvarighet i nuvarande lagstiftning. Frågan om svenskt medborgarskap som krav för tillträde till vissa befattningar har kommenterats ytterligare i avsnitt 16. Lagtexten har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Tystnadsplikt

3 §

Bestämmelsen har med endast språkliga ändringar förts över från 82 § civilförsvarslagen. Den som bryter mot tystnadsplikten kan straffas enligt 20 kap. 3 § brottsbalken eller enligt bestämmelserna om brott mot rikets säkerhet i 19 kap. samma balk.

Påföljder

1 §

I paragrafen föreskrivs straff för ett antal olika brott mot bestämmelser i den nya lagen.

Enligt *första punkten* kan den som bedriver verksamhet vid eller äger en anläggning där det kan bli aktuellt att organisera verkskydd straffas om han uppsåtligen eller av grov oaktsamhet lämnar oriktiga uppgifter när han fullgör sin uppgiftsskyldighet enligt 5 kap. 5 §. En motsvarande bestämmelse finns i 79 § 4 mom. 1 civilförsvarslagen.

I *andra punkten* föreskrivs att den som uppsåtligen eller av oaktsamhet inte bereder plats i skyddsrum eller skyddat utrymme under höjd beredskap åt dem som behöver skydd kan straffas.

Enligt *tredje punkten* kan den straffas som uppsåtligen eller av oaktsamhet som inte är ringa underlåter att fullgöra vad som åligger honom enligt 7 kap. 8 eller 9 §. Bestämmelsen har sin motsvarighet i dels 79 § 4 mom. 2, dels 81 § första stycket 7 civilförsvarslagen. I klarläggande syfte har i punkten, i enlighet med *Lagrådets* förslag, även straffbelagts avlämnande av oriktiga uppgifter.

Fjärde punkten föreskriver straff för den som inte lyder ett åläggande eller ett förbud som meddelats enligt 8 kap. Det kan här t.ex. vara fråga om brott mot beslut om utrymning, mot ut- eller inflyttningsförbud eller vägran att upplåta inkvarteringsbostad. I fråga om ut- och inflyttningsförbud finns i dag motsvarande bestämmelse i 81 § första stycket 4 civilförsvarslagen. Brott mot beslut om utrymning och föreskrifter som meddelats i samband därmed straffas enligt det allmänna straffstadgandet i 81 § första stycket 9 civilförsvarslagen. Vägran att upplåta inkvarteringsbostad är i dag inte straffbelagd. Skälen för en ändring härvidlag har utvecklats i avsnitt 17.

Femte punkten har med språkliga och redaktionella ändringar överförts från 81 § första stycket 5 civilförsvarslagen. I enlighet med påpekande från *Lagrådet* har dock från det straffbara området undantagits oaktsamhet som är ringa.

2 §

Paragrafen föreskriver strängare straff för brott enligt 1 § än vad som annars gäller, om brottet begåtts under höjd beredskap och det har medfört särskilt men för totalförsvaret eller annars är att anse som grovt. En förutsättning för att en gärning skall bedömas som grovt brott är alltså att den har begåtts under höjd beredskap. Motsvarande regel finns i dag i 81 § första stycket civilförsvarslagen. Som närmare har utvecklats i avsnitt 17 innebär den nya bestämmelsen att minimistraffet höjs från fängelse till fängelse lägst sex månader och att maximistraffet höjs från fängelse två år till fängelse fyra år. Som exempel på när ett brott kan bedömas som grovt kan nämnas att en person genom att lämna oriktiga uppgifter bryter mot skyldigheten enligt 7 kap. 9 § att på förfrågan ange om han har egendom som kan behöva tas i anspråk och den aktuella egendomen är av stor betydelse för totalförsvaret.

Paragrafen innehåller bestämmelser om straff för den som inte följer bestämmelser eller beslut som meddelats med stöd av 6 kap. 7 § om hur skyddsrum och skyddade utrymmen skall se ut och vara utrustade. Paragrafen innehåller även en bestämmelse om att den som bryter mot förbud att använda samlinglokaler och skolor m.m. enligt 7 kap. 7 § kan straffas.

Vite m.m.

4 §

Paragrafen, som har sin motsvarighet i 78 § civilförsvarslagen har till syfte att skapa möjlighet att tvinga fram fullgörande av vissa skyldigheter enligt denna lag. Det föreskrivs att förelägganden enligt de uppräknade lagrummen får förenas med vite. Det är den myndighet som har att utfärda föreläggandet som också har rätt att sätta ut vite. På viten som föreläggs med stöd av denna paragraf är reglerna i viteslagen (1985:206) tillämpliga. Till skillnad mot vad som gällde enligt lagtexten i lagrådsremissen kan, i enlighet med *Lagrådets* förslag, förelägganden enligt 7 kap. 3 § inte förenas med vite. Här har i stället öppnats en möjlighet att begära handräckning (se vidare 7 kap. 3 §).

För att undvika den oklarhet som *Lagrådet* påpekar beträffande vilka förelägganden som avsågs i lagrådsremissens förslag till ett andra stycke i paragrafen, har bestämmelsen i detta stycke omarbetats och förts över till en ny 5 §.

5 §

Paragrafen öppnar möjlighet för den som förelagt någon något enligt denna lag att, om mottagaren av föreläggandet tredskas, låta vidta åtgärden på hans bekostnad. Lagtexten har utformats med beaktande av påpekande från *Lagrådet*.

11 kap. Överklagande av beslut

Bestämmelserna i 11 kap. behandlas även i avsnitt 18.

1 §

I paragrafen slås fast att beslut som en kommun har fattat med stöd av lagen om civilt försvar eller föreskrift som utfärdats med stöd av denna lag kan överklagas till länsstyrelsen. Av bestämmelsen framgår även att undantag från denna regel finns.

2 §

I denna paragraf stadgas att beslut som länsstyrelsen fattat med stöd av lagen om civilt försvar eller föreskrift som utfärdats med stöd av denna lag som regel kan överklagas till den myndighet som regeringen bestämmer. Detta gäller oavsett om länsstyrelsen har prövat ärendet såsom

första eller andra instans. Av bestämmelsen framgår även att det finns undantag från denna regel. Prop. 1994/95:7

3 §

Paragrafens *första stycke* tar upp vissa särskilda beslut som fattas av en kommun eller en myndighet och som skall överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Det är bl.a. fråga om beslut rörande skyddsrum och skyddade utrymmen och beslut om föreläggande av vite. I enlighet med den nu gällande huvudregeln på de allmänna förvaltningsdomstolarnas sida, skall första domstolsinstansen vara länsrätt. Denna ordning är i enlighet med den nyligen beslutade ändringen av 14 § lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar (prop. 1993/94:133, bet. 1993/94:JuU24, rskr. 1993/94:319). Uppräkningen av beslut som får överklagas till länsrätt är uttömmande. I enlighet med *Lagrådets* förslag har i uppräkningsdelen även tagits med 6 kap. 20 och 22 §§. Första stycket har också i övrigt formulerats med beaktande av vad som påpekats av rådet.

Av *andra stycket* framgår att det krävs prövningstillstånd för att få ett beslut av länsrätten prövat av kammarrätten.

4 §

Paragrafen har överförs från 9 § lagen om skyldighet att upplåta inkvarteringsbostad i krig m.m. i den del den rör överklagande av ersättningsbeslut. Enligt *första stycket* kan den som inte är nöjd med en kommuns beslut om ersättning för inkvartering överklaga beslutet till den lokala värderingsnämnden. En inskränkning i förhållande till den nu gällande bestämmelsen är att beslut som den lokala värderingsnämnden fattat i ett överklagat ärende inte får överklagas.

I fall där den lokala värderingsnämnden är första instans vid bestämmandet av ersättning för inkvartering, får beslutet enligt *andra stycket* överklagas till Riksvärderingsnämnden. Riksvärderingsnämndens beslut får enligt *tredje stycket* inte överklagas.

5 §

Första stycket föreskriver förbud mot att överklaga beslut som fattats av en central myndighet i ett överklagat ärende.

I *andra stycket* föreskrivs att beslut fattade av en central myndighet såsom första instans får överklagas till regeringen.

6 §

Av paragrafen framgår att en central myndighet får överlämna sin prövning i ett överklagat ärende till regeringen i vissa fall. Det skall då vara fråga om ärende som myndigheten bedömer vara av särskild vikt, t.ex. beslut där politisk styrning behövs eller där det kan bli fråga om att ändra en tidigare framvuxen praxis.

Av paragrafen framgår att beslut som en kommun eller en statlig myndighet fattar med stöd av lagen om civilt försvar under skärpt eller högsta beredskap är direkt verkställbart om inte annat särskilt anges i beslutet. Så som *Lagrådet* påpekar skall detta även gälla beslut av allmän förvaltningsdomstol.

8 §

Paragrafen innehåller en uttömmande uppräkningslista av beslut, fattade av en kommun eller en myndighet, som över huvud taget inte får överklagas. Lagtexten har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Ikraftträdande

Tillämpningen av den nya lagen fordrar ett omfattande förberedelsearbete, varför den inte bör träda i kraft förrän den 1 juli 1995.

21.2 Förslaget till lag om ändring i brottsbalken

Genom hänvisningen till lagen om skydd för vissa internationella sjukvårdsbeteckningar m.m. uppnås att begreppet civilförsvar tas bort ur lagtexten. Skälet till detta har behandlats i avsnitt 8.

21.3 Förslaget till lag om ändring i räddningstjänstlagen (1986:1102)

21 §

Tillägget till paragrafen har gjorts för att förtydliga att räddningstjänstlagen är en heltäckande lag för räddningstjänstens verksamhet under såväl fred som krig. Av lagens övergångsbestämmelse framgår att kommunerna har två år på sig att komplettera sin räddningstjänstplan.

63 §

Paragrafen ger regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer rätt att besluta att enskilda, företag, organisationer eller andra sammanslutningar skall medverka vid övningar som har betydelse för befolkningsskyddet eller den räddningstjänst som skall bedrivas under höjd beredskap. Det handlar här om insatser av tillfällig karaktär. Det kan exempelvis vara fråga om att man inom en stadsdel eller ett kvarter avser att bedriva en övning som kräver medverkan av dem som bor där. Bestämmelsen har i dag sin motsvarighet i 39 § andra stycket civilförsvarslagen.

64 §

I 13 och 14 §§ anges vilka som ingår i den i fred verksamma räddningskåren. I denna paragraf klargörs att även den totalförsvarspliktiga

personal som inskrivits för civilplikt och som inkallats till krigstjänstgöring ingår i denna.

Prop. 1994/95:7

65 §

I 7 § anges vad den kommunala räddningstjänsten omfattar. I denna paragrafs *första stycke* anges de uppgifter som räddningskåren därutöver skall ansvara för under höjd beredskap.

I *andra stycket* ges räddningskåren vidare uppgift att delta i åtgärder för första hjälp åt och transport av skadade samt för befolkningsskyddet. I dessa fall vilar huvudansvaret på andra organ.

I *tredje stycket* föreskrivs att vad som gäller vid kommunal räddningstjänst skall gälla även när räddningstjänsten utför uppgifter enligt första och andra styckena i denna paragraf.

66 §

Paragrafen motsvarar den nuvarande 64 §. Förutom vissa språkliga ändringar har i bestämmelsen, med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen, införts en möjlighet för regeringen att delegera sin rätt att meddela föreskrifter som avviker från lagen.

67 §

Bestämmelsen ger regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer möjlighet att under höjd beredskap i det särskilda fallet besluta om omfördelning av räddningsresurserna genom att en räddningskår tas i anspråk för uppgifter utanför den egna kommunen. Bestämmelsen innehåller också regler om ersättning när en räddningskår tagits i anspråk enligt denna paragraf.

68 §

Paragrafen anger att beslut som fattats med stöd av 67 § första stycket inte får överklagas. Lagtexten har formulerats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

21.4 Förslaget till lag om ändring i lagen (1953:771) om skydd för vissa internationella sjukvårdsbeteckningar och för civilförsvarets internationella kännetecken

Ändringen i 4 § föranleds av strävan att ta bort begreppet civilförsvaret ur lagstiftningen. Skälen för detta har närmare redovisats i avsnitt 8. I den nya lydelsen används ordet civilförsvaret som en översättning av begreppet civil defence i konventionstexten.

21.5 Förslaget till lag om ändring i förfogandelagen (1978:262)

Ändringen innebär – förutom vissa språkliga justeringar – att regeringen får möjlighet att delegera sin beslutanderätt även till kommuner och landsting. Enligt den nuvarande lydelsen kan delegering ske endast till en statlig myndighet.

21.6 Förslaget till lag om ändring i lagen (1982:1004) om skyldighet för näringsidkare, arbetsmarknadsorganisationer m.fl. att delta i totalförsvarsplaneringen

1 §

Ändringen innebär – förutom viss språkliga justeringar – att undantaget i andra stycket vidgas till att gälla även kommuner och landsting. Ändringen föranleds av att kommunernas och landstingens skyldighet att delta i totalförsvarsplanering i fortsättningen framgår av den nya lagen om civilt försvar.

2 §

Ändringen innebär att ordet myndighet i första stycket tas bort. Myndigheternas åliggande bör inte regleras i lag.

21.7 Förslaget till lag om ändring i lagen (1981:691) om socialavgifter

Sjunde punkten upphävs med hänsyn till att personalen vid en anläggning där verkskydd skall finnas inte kommer att vara tjänstgöringsskyldig till följd av civilplikt. Personalens tjänstgöringsskyldighet under höjd beredskap följer i stället av den allmänna tjänsteplikten, för vilken dagpenning inte utgår.

21.8 Förslaget till lag om ändring i lagen (1990:217) om skydd för samhällsviktiga anläggningar m.m.

4 §

Ändringen innebär en utvidgning av anläggningar och områden som får förklaras som skyddsobjekt. Utvidgningen har kommit till med hänsyn till att kommunernas ansvar för att leda det civila försvaret inom kommunens verksamhetsområde under höjd beredskap har lagfästs, jfr 3 kap. 1 § lagen om civilt försvar. Ledningen för det civila försvaret bör således ha samma skydd som ledningen för det militära försvaret.

21.9 Förslaget till lag om ändring i lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl.

Prop. 1994/95:7

25 §

Paragrafen ger regeringen möjlighet att i vissa fall meddela avvikande bestämmelser från lagen. Bestämmelsen behandlas närmare i avsnitt 15.

21.10 Övriga förslag till lagändringar

Övriga ändringsförslag är av två slag.

För det första görs ändringar som innebär att ordet civilförsvar i olika sammansättningar och böjningsformer tas bort och ersätts med orden befolkningsskydd och/eller räddningstjänst.

För det andra ändras hänvisningar till de lagar som upphävs genom de nu aktuella lagförslagen. Hänvisningarna ersätts i flertalet fall av hänvisningar till någon av de nu föreslagna lagarna. I några fall har hänvisningarna blivit inaktuella och tas därför bort utan att ersättas av något annat.

Vid sidan av de nu uppräknade ändringarna görs också ändringar av språklig och redaktionell art. Efter påpekande från *Lagrådet* föreslås att hänvisningen i 1 § 1 mom. d) lagen (1923:116) om hundskatt till den upphävda lagen (1944:219) om djurskydd i stället skall avse djurskyddslagen (1988:534). I propositionen beaktas också *Lagrådets* förslag beträffande utformningen av ändringarna i lagen (1971:309) om behörighet för allmän förvaltningsdomstol att pröva vissa mål och i lagen (1981:691) om socialavgifter.

Det avsnitt som berör förslaget till lag om beredskapshöjningar m.m. och avsnittet om tjänstepliktens omfattning i förslaget till lag om civilt försvar har här uteslutits.

Vårt uppdrag

Regeringen beslutade den 17 januari 1985 om direktiv till en särskild utredare att se över civilförsvarslagstiftningen.

Försvarsbeslutet under våren 1982 innebar att kommunerna skulle överta ledningen av civilförsvarsverksamheten på lokal nivå i krig och ha ansvaret för planläggningen i fred. Mot den bakgrunden genomfördes omfattande ändringar i civilförsvarslagen (1960:74) och i lagen (1964:63) om kommunal beredskap i december 1984 (prop. 1984/85:49, FöU5, rskr. 93). I propositionen anfördes bl.a. att det var nödvändigt med en genomgripande översyn av de författningar som berördes av förslagen.

Vi skulle, enligt direktiven, överväga om kommunernas verksamhet i totalförsvaret skall samlas i en författning eller i flera författningar samt skapa ett regelsystem som bättre än det nuvarande hänger ihop systematiskt och begreppsmässigt.

Enligt direktiven skulle vi också klarlägga frågan om krav på svenskt medborgarskap för vissa tjänstemän i kommuner och landsting samt sträva efter att förenkla regelsystemen, exempelvis i fråga om kommunernas ersättning av statsmedel för deras medverkan i totalförsvaret.

Mot bakgrund av bl.a. organisationsförändringar på central myndighetsnivå från den 1 juli 1986, tillkomsten av förordningen (1986:294) om ledning och samordning inom totalförsvarets civila del, som trädde i kraft vid samma tidpunkt, och vad som sades om beredskapslagstiftningen i 1987 års försvarsbeslut fick vi tilläggsdirektiv den 20 augusti 1987.

Genom tilläggsdirektiven skulle vi överväga en ny terminologi inom vad som idag benämns civilförsvaret, se över lagen (1960:513) om beredskapstillstånd och de andra författningar som berörs därav samt överväga behovet av ytterligare lednings- och samordningsbestämmelser för totalförsvarets civila del.

Betänkandets uppläggning

Betänkandet består av två delar. I del I redovisar vi våra överväganden. I del II lämnar vi förslag till författningstext.

Som beslutat av vårt arbete föreslår vi flera nya författningar. Motiven i del I behandlar framför allt lagen om beredskapshöjningar, ändringar i 13 kap. regeringsformen och lagen om civilt försvar. Vi lägger också

fram förslag till en förordning om civilt försvar och en förordning om beredskapshöjningar, som också behandlas i motiven (avsnitt 3.8). Dessutom föreslår vi följdändringar i vissa centrala lagar såsom kommunallagen och plan- och bygglagen samt följdändringar i vissa beredskapsförfattningar för att åskådliggöra hur våra lagförslag får genomslag i sådana författningar.

Totalförsvarstanken – dess innebörd och konsekvenser

Ett krig drabbar hela samhället. Kriget är totalt och civila och militära resurser måste därför samverka för att stå emot och lindra krigets verkningar. Härifrån kommer principen om totalförsvaret. Fredssamhället, dvs. det som skall värnas, utgör samtidigt basen för alla försvarsresurser. Vår beredskap grundas med andra ord på samhällets inneboende förmåga att möta kriser och krig.

Vårt totalförsvar skall också värna civilbefolkningen mot verkningarna av krigshandlingar genom att bereda skydd, ombesörja vård och trygga en livsnödvändig försörjning. Dessutom skall icke-militära påfrestningar och hot om sådana kunna mötas exempelvis i samband med en ekonomisk handelspolitisk kris.

De civila beredskapsförberedelserna omfattar alla de åtgärder som är nödvändiga för att förbereda landet mot yttre hot och för att klara samhällets omställning till kris- eller krigsförhållanden. Dessa beredskapsförberedelser berör såväl statliga myndigheter som kommuner, landsting och kyrkokommunala myndigheter. Förberedelserna betyder också mycket för enskilda personer och för sådana företag som behövs för att trygga befolkningens överlevnad, upprätthålla viktiga samhällsfunktioner och stödja försvarsmakten.

Totalförsvarstanken innebär således att beredskapsfrågorna är en angelägenhet för hela samhället. I vårt förslag till lag om civilt försvar kommer detta till uttryck genom att där sägs att såväl statliga myndigheter, kommuner och landsting som organisationer, företag och enskilda skall samverka mot en gemensam hotbild både i fredstid och under krigsförhållanden. Bl.a. lägger vi fast en ledningsstruktur för det civila försvaret och en skyldighet att genomgå totalförsvarsutbildning och att medverka i olika slag av övningsverksamhet samt att vidta andra beredskapsförberedelser som att bygga skyddsrum och att planlägga verksamheten för krigsförhållanden.

Totalförsvarstanken kommer också till uttryck genom vårt förslag till lag om beredskapshöjningar, där regeringen får en möjlighet att, flexibelt och utan att det råder krigsfara i Sverige, höja beredskapen såväl för statliga myndigheter som för kommuner, landsting och enskilda. Fördelen med detta är att vi får mera tid på oss att genomföra de kompletterande åtgärder som behövs för att ställa om samhället för krigsförhållanden än vad vi har i dag.

Den nya lagen om civilt försvar innehåller bestämmelser från civilförsvarslagen (1960:74), omtryckt 1984:1026), lagen (1964:63, omtryckt 1984:1027) om kommunal beredskap, lagen (1964:64) om skyldighet att upplåta inkvarteringsbostad i kirg m.m., lagen (1973:861) om lokal kristidsförvaltning samt lagen (1981:1216) om kyrklig beredskap. Lagen innehåller också helt nya bestämmelser, t.ex. bestämmelserna om ledning av det civila försvaret och om säkerhetsskydd i kommuner och landsting.

Vi har valt att kalla lagen för lag om civilt försvar därför att den har ett vidare innehåll än civilförsvarslagen. Den återspeglar de förändringar som skett under senare år i fråga om ledningsstrukturen för det civila försvaret och kommunernas ökade ansvar. Den återspeglar också den syn som vuxit fram om totalförsvaret som en hela folkets angelägenhet.

Även om vi kallar den nya lagen för lag om civilt försvar, anser vi det inte meningsfullt och inte heller möjligt att integrera olika specialförfattningar som reglerar verksamheter som också ingår i det civila försvaret i vårt lagförslag. Exempel på sådana författningar är räddningstjänstlagen, socialtjänstlagen och hälso- och sjukvårdslagen. Detta ingår inte heller i vårt uppdrag. Sådana stora verksamhetsområden som hälso- och sjukvården och socialtjänsten ligger därför utanför vårt förslag till lag om civilt försvar, utom när det gäller frågor om ledning och samordning samt skyldighet att vidta beredskapsförberedelser. Den nya lagen innehåller i stället den verksamhet som nu regleras i de lagar som vi nämnde inledningsvis men omfattar också sådant som inte har reglerats tidigare. I stora drag har lagen fått följande innehåll:

- det civila försvarets lednings- och organisation, dvs. de ledningsuppgifter som bl.a. Överstyrelsen för civil beredskap, civilbefälvärnarna, länsstyrelserna och kommunstyrelserna skall ha,
- vilka beredskapsförberedelser som kommunerna, landstingen och de kyrkliga kommunerna skall vidta,
- civilpliktens omfattning,
- åtgärder som skall vidtas inom funktionen befolkningsskydd och räddningstjänst, t.ex. åtgärder som gäller skyddsrum, varning, utrymning och verkskydd,
- skyldigheten för enskilda att upplåta inkvarteringsbostad
- skyldigheten för kommunerna att svara för den lokala kristidsförvaltningen,
- bestämmelser om att det skall finnas ett tillfredsställande säkerhetsskydd i kommuner och landsting,
- påföljder vid brott mot vissa bestämmelser i lagen,
- möjligheten att överklaga beslut.

Definitioner m.m. (1 kap.)

I lagens första kapitel har vi placerat den s.k. ansvarsprincipen. Ansvarsprincipen innebär att den som har ansvar för en viss verksamhet i fred också skall behålla detta ansvar i krig, om verksamheten skall upprätthållas då. Det avgörande är om verksamheten är av betydelse för totalförsvaret, dvs. om den behövs för att säkerställa civilbefolkningens överlevnad, upprätthålla viktiga samhällsfunktioner och främja försvarsanstängningarna.

I det första kapitlet definierar vi också några grundläggande begrepp som är viktiga för förståelsen av vårt lagförslag.

Ett sådant begrepp är totalförsvar, som vi definierar som "all den verksamhet som är nödvändig för att förbereda landet inför yttre hot och för att ställa om samhället till krigsförhållanden. Under krigsförhållanden omfattar totalförsvaret hela det omställda samhällets verksamhet." Vi har i kapitel 2 utvecklat våra motiv för definitionen.

Ett annat begrepp som vi definierar är befolkningsskydd och räddningstjänst. Med befolkningsskydd och räddningstjänst avser vi verksamheter som behövs för att under krigsförhållanden skydda och rädda civilbefolkningen samt enskild egendom och civil allmän egendom. Uttrycket är således ämnat att ersätta det nuvarande uttrycket civilförsvarsverksamhet.

Begreppet civilförsvar utmönstras ur lagstiftningen. Därmed försvinner samtidigt benämningar som civilförsvarsorganisation och civilförsvarschef. Eftersom kommunens räddningschef redan i dag i de allra flesta fall också har befattningen som civilförsvarschef, kan det vara en naturlig förändring att tala om räddningschef såväl i fred som i krig, låt vara att räddningschefen i krig leder en större organisation, som också har mer omfattande uppgifter än den fredstida räddningskåren.

Då man inte längre kan tala om lokal civilförsvarsorganisation, anser vi att det är lämpligt att tala om räddningskåren även under krig. Räddningskårens resurser och uppgifter under krig kommer således att motsvara dem som nu gäller för den lokala civilförsvarsorganisationen.

Kommunerna får i fortsättningen ett större ansvar för och inflytande på uppbyggnaden av de resurser som krävs för verksamheten i krig. I de flesta fall bör kommunernas fredstida räddningstjänstorganisation kunna ligga till grund för den organisation som man behöver ha för verksamheten i krig. Räddningskåren måste dock i flertalet kommuner byggas ut personellt och materiellt för att kunna lösa sina krigstida uppgifter. Kommunerna har själva goda förutsättningar för att inom de av staten givna ramarna bygga upp denna organisation.

I fortsättningen bör räddningskårens krigsorganisation därför byggas upp så att staten ställer personal – som tas ut med plikt – och materiel till kommunernas förfogande som kompletterar och förstärker den fredstida räddningskåren.

När det gäller den personal som är anställd vid kommunernas räddningskårar anser vi således att den skall ingå i kommunernas krigsorga-

nisation i stället för att som i dag skrivs in med civilförsvarspunkt i civilförsvarsorganisationen.

Prop. 1994/95:7
Bilaga 1

Sammanfattningsvis anlägger vi det synsättet att det är den fredstida räddningskåren som i krig skall utökas med sådan personal som tas ut med plikt och med egendom som staten ställer till kommunernas förfogande för att uppgifterna inom befolkningsskyddet och räddningstjänsten skall kunna lösas.

Organisation och ledning m.m. (2 kap.)

I lagens andra kapitel lägger vi fast det ansvar som Överstyrelsen för civil beredskap (ÖCB) har i frågor om ledning och samordning av de civila beredskapsförberedelserna. Dessutom preciserar vi det ansvar som civilbefälhavaren och länsstyrelsen samt kommunen, landstinget och den kyrkliga kommunen har för att nödvändiga beredskapsförberedelser genomförs. För kommunen blir nu kommunstyrelsens samlade ansvar i dess frågor författningsreglerat.

I kapitlet finns också vissa bestämmelser om övergången till krigsorganisation och om ledningen av det civila försvaret då beslut om beredskapshöjning har meddelats samt bestämmelser om mobilisering av räddningskåren och hemskyddsorganisationen.

Slutligen finns i kapitlet vissa bemyndiganden som under skärpt och högsta beredskap ger civilbefälhavaren och länsstyrelsen rätt att meddela de föreskrifter som behövs för ledningen och samordningen av det civila försvaret.

Planläggning, utbildning och andra beredskapsförberedelser (3 kap.)

I lagens tredje kapitel har vi samlat bestämmelser om skyldigheterna att vidta beredskapsförberedelser. Bestämmelserna innebär i huvudsak att

- civilbefälhavarens och länsstyrelsens planläggningsansvar regleras,
- länsstyrelsens organisationsplan för civilförsvarsverksamheten ersätts av att länsstyrelsen fördelar och förtecknar de statliga resurser som ställs till kommunernas förfogande,
- kommunerna åläggs att utreda konsekvenser av bedömda hot och risker som underlag för planläggningen,
- st vissa kommunala planer lagregleras,
- ansvaret för den mobiliseringsplan som länsstyrelsen för närvarande skall upprätta för varje kommun överförs till kommunen,
- utbildnings- och övningsverksamheten lagregleras,
- kommunernas skyldighet att hålla med reservanordningar skärps,
- skyldigheten att hålla med reservanordningar skall, utöver anordningar för elektricitet, gas och vatten, avse även anordningar för värme och avlopp,
- kommunernas och landstingens skyldighet att hålla en reparationsberedskap skärps,

- skyldigheten att hålla med reservanordningar för landstingens del i första hand skall gälla skyldigheten att trygga försörjningen med elektricitet.

Prop. 1994/95:7
Bilaga 1

Hemskydd (5 kap.)

I lagens femte kapitel för vi in nya bestämmelser om hemskydd.

De nya bestämmelserna innebär att hittills tillämpade grunder för hemskyddet blir lagreglerade.

Verkskydd (6 kap.)

Till lagens sjätte kapitel för vi efter en språklig och författningsteknisk översyn över civilförsvarslagens regler om verkskydd.

I några sakfrågor gör vi följande preciseringar och anpassningar till rådande förhållanden.

- Verkskydd skall organiseras vid företag och anläggningar som har stor betydelse för totalförsvaret, om företagen eller anläggningarna med hänsyn till sin belägenhet eller

verksamhetens art kan antas bli särskilt utsatta vid stridshandlingar.

- I normalfallet är det den som bedriver en viss verksamhet som skall organisera ett verkskydd, inte som i dag ägaren av en viss byggnad eller anläggning.

- Resurser för räddningsinsatser finns i fred vid många företag. Dessa resurser skall som regel också ingå i verkskydden.

Dessutom föreslår vi att utbildning och övning av verkskyddspersonalen förutom av statlig myndighet också skall kunna genomföras av kommunen eller av den som skall organisera verkskyddet.

Skyddsrum och skyddade utrymmen (7 kap.)

Vi föreslår att alla bestämmelser om skyddsrum och skyddade utrymmen samlas i det sjunde kapitlet. I stort motsvarar bestämmelserna dem som gäller i dag. Förslaget innehåller dock en del nyheter.

Vi föreslår att benämningen skyddsrumsorter tas bort. I stället skall skyddsrum och skyddade utrymmen byggas i områden som i krig kan antas bli särskilt utsatta av verkningarna av stridsmedel.

Kommunen skall bestämma dessa områden i samråd med länsstyrelsen.

Kommunen skall alltiämt bygga skydd i befintliga anläggningar m.m. En nyhet som vi föreslår här är att länsstyrelsen, om det finns särskilda skäl, får ålägga ägaren av anläggningen att i stället för kommunen vidta nödvändiga åtgärder.

Bland övriga nyheter kan nämnas att det alltid skall föreligga skyldighet att vårda och underhålla skyddsrum, även om det i området där skyddsrummet finns inte längre skall byggas skyddsrum. Länsstyrelsen

får dock en möjlighet att besluta om att en sådan skyldighet inte längre skall gälla. Detta får avse skyddsrum som finns i områden där det skall byggas skyddsrum.

Prop. 1994/95:7
Bilaga 1

I lagen läggs också fast en skyldighet för fastighetsägaren att genom skyltning ge anvisning om var skyddsrum finns.

Särskilda skyldigheter för ägare och andra innehavare av egendom m.m (8 kap.)

I lagens åttonde kapitel samlas vissa bestämmelser om skyldigheter för ägare och andra innehavare av egendom, utöver vad som följer av bestämmelserna om verkskydd, skyddsrum och skyddade utrymmen.

De nu gällande bestämmelserna om dessa skyldigheter har förts över från civilförsvarslagen, även en översyn från författningstekniska och språkliga utgångspunkter.

Nuvarande bestämmelser om möjlighet att låta ägare eller nyttjare av en byggnad eller annan anläggning anordna ledningscentral eller annan skyddad uppehållsplats för civilförsvarsorganisationen bortfaller.

Utrymning samt ut- och inflyttningsförbud (9 kap.)

I lagens nionde kapitel har vi placerat viss bemyndiganden för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att under skärpt och högsta beredskap besluta

- om utrymning och uppehållsplats för dem som omfattas av utrymningen,
- om utflyttnings- och inflyttningsförbud.

Vidare föreslås att kommunerna får rätt att i samråd med länsstyrelsen besluta om utrymning inom den egna kommunen och att i det sammanhanget meddela bestämmelser för vistelsen på uppehållsplatsen.

Vi föreslår också att termen omflyttning inte längre används och att termen bortflyttningsförbud ersätts av utflyttningsförbud. Dessutom kvarstår bestämmelserna om förbud mot inflyttning till ett område under vissa förhållanden.

Skyldigheter för kommuner, landsting och kyrkliga kommuner i samband med utrymning och flyktingmottagning m.m. (10 kap.)

I lagens tionde kapitel behandlas kommunernas, landstingens och de kyrkliga kommunernas skyldighet att under skärpt och högsta beredskap ta hand om utrymmande och flyktingar liksom också skyldigheter för kommunerna och landstingen att hjälpa varandra.

Kommunerna, landstingen och de kyrkliga kommunerna skall vara skyldiga att ta hand om dem som kommer till kommunerna på grund av beslut om utrymning eller till följd av andra mycket allvarliga förhållanden. Förslaget har anpassats till bestämmelserna i socialtjänstlagen (1980:620). Detta innebär bl.a. att kommunernas och landstingens

ansvar för den befolkning som kommer till respektive kommun vidgas i förhållanden till vad som nu gäller och att det inte längre finns behov av de bestämmelser om särskilt bistånd som nu finns i 2 § lagen om kommunal beredskap.

Prop. 1994/95:7
Bilaga 1

Bestämmelserna i lagen om kommunal beredskap reglerar inte kommunernas skyldighet i fråga om flyktingar som kommer till kommunen. Vi föreslår att nya bestämmelser införs om kommunernas ansvar för ankommande flyktingar. Detta gäller också landstingen och de kyrkliga kommunerna.

De nuvarande bestämmelserna i lagen om kommunal beredskap om möjlighet för en kommun eller ett landsting att få hjälp av andra kommuner eller landsting vid större flyktingströmmar och andra exceptionella förhållande bör i sak finnas kvar. Vi föreslår dock att biståndsskyldigheten vidgas något.

Vi föreslår vidare att de bestämmelser om skyldighet för en kommun att fullgöra uppgifter för folkförsörjningen i bl.a. krig och krigsfara som nu finns i lagen om lokal kristidsförvaltning förs samman med bestämmelserna för kommunens medverkan i totalförsvaret i övrigt.

Skyldighet för enskilda att upplåta inkvarteringsbostad (11 kap.)

I det elfte kapitlet regleras skyldigheten för ägare eller innehavare av en byggnad eller bostadslägenhet att upplåta bostad och nödvändig utrustning för den som på grund av utrymning, krigsskada eller annan därmed jämförlig händelse behöver en bostad (inkvarteringsbostad).

Det är kommunen som anvisar inkvarteringsbostad och inkvarteringsvärden har rätt till skälig ersättning för upplåtelsen. Om bostaden eller dess utrustning skadas i samband med inkvarteringen, betalar kommunen skälig ersättning.

I kapitlet finns också bestämmelser om vägran att upplåta inkvarteringsbostad och upphävande av beslut.

Säkerhetsskyddet i kommuner och landsting (12 kap.)

I lagens tolfte kapitel finns helt nya bestämmelser om säkerhetsskydd i kommuner och landsting. Bestämmelserna har i stort följande innehåll.

- I kommuner och landsting skall det finnas ett tillfredsställande säkerhetsskydd i frågor av betydelse för totalförsvaret eller Sveriges säkerhet i övrigt.

- Tjänstemän och uppdragstagare i kommuner och landsting som i inte ringa omfattning får del av sekretessbelagda uppgifter av betydelse för totalförsvaret eller Sveriges säkerhet i övrigt skall vara svenska medborgare.

- Personalkontroll bör få företas i fråga om vissa befattningshavare i kommuner och landsting på samma sätt som gäller för statliga myndigheter.

- Förtroendevalda i kommuner och landsting som delar i handläggningen av ärenden, som i inte ringa omfattning innehåller sekretessbelagda uppgifter av betydelse för totalförsvaret eller Sveriges säkerhet i övrigt, skall vara svenska medborgare.

Prop. 1994/95:7
Bilaga 1

Förfoganderätt och andra särskilda bestämmelser (13 kap.)

Vi föreslår att de förfogandebestämmelser som nu finns i civilförsvarslagen tas bort.

I stället bör bestämmelserna i förfogandelagen (1978:262) kunna tillämpas på kommunerna och landstingen genom en ändring i förfogandelagen som ger regeringen möjlighet att bemyndiga kommuner och landsting att besluta om förfogande.

För den förfoganderätt som kan behövas under fredstid föreslår vi att expropriationslagens nuvarande bestämmelser tillämpas.

I 13 kap. tar vi därför in en hänvisning till förfogandelagen och expropriationslagen.

I kapitlet har vi också samlat vissa andra särskilda bestämmelser. Bl.a. görs vissa hänvisningar till andra lagar som har betydelse för totalförsvaret, såsom lagen om undanförsel och förstörelse samt näringsidkares och andras medverkan i totalförsvaret.

Vi föreslår också att bestämmelserna om veterinärverksamheten som nu finns i lagen (1981:292) om tjänsteplikt för hälso- och sjukvårdspersonal samt veterinärpersonal m.m. förs över till detta kapitel.

Regeringens bemyndigande att utfärda föreskrifter om varning och mörkläggning som nu finns i civilförsvarslagen har också förts hit, liksom vissa undantagsföreskrifter.

Påföljder m.m. (14 kap.)

I lagens fjortonde kapitel har vi samlat bestämmelser om påföljder, vite, förverkande och hämtning. Nyheterna är att

- lagens straffbestämmelser blir mera lättöverskådliga än de nuvarande ansvarsbestämmelserna i civilförsvarslagen,
- straffskalan för grova brott enligt denna lag anpassas närmare till de bestämmelser som gäller för grova brott som begås av krigsmän,
- påföljderna för vissa brott som begås mot denna lag i fredstid mildras,
- högsta beloppet för penningböter höjs till ettusen kronor.

Överklagande av beslut (15 kap.)

I lagens femtonde kapitel finns bestämmelser om hur beslut får överklagas. Vårt förslag innebär att

- överklagandebestämmelserna blir mer enhetliga än de nuvarande bestämmelserna i civilförsvarslagen,
- möjligheten att kunna överklaga begränsas i förhållande till vad som för närvarande är fallet,

- huvudregeln är att ett kommunalt beslut skall kunna överklagas till länsstyrelsen och att länsstyrelsens beslut skall kunna överklagas till den centrala myndighet som regeringen bestämmer,
- beslut av en kommun eller en länsstyrelse som rör frågor om skyddsrum och förelägganden av vite skall kunna överklagas till kammarrätten,
- regeringen inte längre skall pröva överklaganden av beslut utom i vissa undagtagsfall, där regeringens prövning kan sägas vara av särskild vikt eller där ett politiskt ställningstagande från regeringen framstår som nödvändigt.

Ekonomisk ersättning till kommuner och landsting

I förslaget till lag om civilt försvar har vi placerat ersättningsbestämmelserna i de kapitel där sakfrågan behandlas. I stället för att kommentera principerna för ersättningen i motiven till vart och ett av dessa kapitel har vi valt att i betänkandets femte kapitel ge en samlad bild av bakgrunden och skälen till våra ställningstaganden.

Vi föreslår att staten och kommunerna respektive landstingen delar på kostnaderna för kommunernas respektive landstingens medverkan i totalförsvaret. Kommunerna och landstingen får således en ersättning med hälften av sina kostnader för sin medverkan i totalförsvaret enligt beslut av statliga myndigheter. Detta skall gälla såväl planläggning som utbildnings- och övningsverksamheten, bl.a. de lokala övningarna av räddningskåren i kommunerna. Denna ersättningsprincip skall också tillämpas på investeringar för reservanordningar och ledningsplatser. En förutsättning är dock att den aktuella kommunen gjort en riskanalys och att reservanordningen behövs.

De åtgärder som kommunerna och landstingen vidtar har i regel betydelse både för verksamheten i kris och krig. I de fall då kostnaden för en beredskapsinvestering till största delen avser antingen frestida störningar eller kriser och krig utgår ersättning enligt andra grunder.

Utgångspunkten för vårt förslag är att åstadkomma en förenkling av det ersättningssystem som för närvarande tillämpas. Fördelningen av kostnader mellan staten samt landstingen och kommunerna bör få en långsiktig och varaktig lösning.

Vårt förslag kan inte ses som en slutgiltig lösning av de problem som finns inom detta område. Det gäller t.ex. frågan om hur man på bästa och enklaste sätt begränsar och beräknar de kostnader som sedan skall fördelas. Vi anser att denna fråga närmare bör övervägas i ett annat sammanhang.

De lagförslag som berör förslaget till lag om beredskapshöjningar m.m. och lag om civilt försvar i fråga om civilplikt samt därtill hörande föreslagna följdändringar har här utesluts.

1 Förslag till lag om civilt försvar

Härigenom föreskrivs följande.

1 kap. Inledande bestämmelser

Lagens innehåll

1 § I denna lag finns vissa bestämmelser om det civila försvaret. De behandlar

1. definitioner m.m. (1 kap.),
2. organisation och ledning m.m. (2 kap.),
3. planläggning, utbildning och övning samt andra beredskapsförberedelser (3 kap.),
4. civilplikt, förmåner m.m. (4 kap.),
5. hemskydd (5 kap.),
6. verkskydd (6 kap.),
7. skyddsrum och skyddade utrymmen (7 kap.),
8. särskilda skyldigheter för ägare och andra innehavare av egendom m.m. (8 kap.),
9. utrymning samt ut- och inflyttningsförbud (9 kap.),
10. skyldigheter för kommuner, landsting och kyrkliga kommuner i samband med utrymning och flyktmottagning m.m. (10 kap.),
11. skyldighet för enskilda att upplåta inkvarteringsbostad (11 kap.),
12. säkerhetsskydd i kommuner och landsting (12 kap.),
13. förfoganderätt och andra särskilda bestämmelser (13 kap.),
14. påföljder m.m. (14 kap.),
15. överklagande av beslut (15 kap.).

Definitioner m. m.

2 § Med *totalförsvar* avses i denna lag all den verksamhet som är nödvändig för att förbereda landet inför yttre hot och för att ställa om samhället till krigsförhållanden. Under krigsförhållanden omfattar totalförsvaret hela det omställda samhällets verksamhet.

Totalförsvaret omfattar militärt försvar och civilt försvar.

3 § Med *befolkningsskydd och räddningstjänst* avses i denna lag verksamheter för att under krigsförhållanden skydda och rädda civilbefolkningen samt enskild egendom och civil allmänegendom.

Dessa verksamheter är kommunal räddningstjänst enligt räddningstjänstlagen (1986:1102) samt, i den utsträckning verksamheten inte är hänförlig till räddningstjänst, även

Prop. 1994/95:7
Bilaga 2

1. varning,
2. utrymning och inkvartering,
3. tillhandahållande och iordningställande av skyddsrum och skyddade utrymmen,
4. mörkläggning,
5. upptäckande, utmärkning och röjning av farliga områden,
6. indikering, sanering, tillhandahållande av andningsskydd och andra åtgärder för skydd mot kärnvapen och kemiska stridsmedel,
7. information om åtgärder för självskydd,
8. första hjälp åt skadade och transporter av skadade,
9. kompletterande åtgärder som är nödvändiga för att verksamhet enligt denna paragraf skall kunna fullgöras.

4 § Bestämmelser om vad som avses med *skärpt och högsta beredskap* finns i lagen (1992:000) om beredskapshöjningar.

5 § Med *kyrklig kommun* avses i denna lag detsamma som anges i 1 kap. 1 § församlingslagen (1988:180).

6 § Vad som i denna lag föreskrivs om landsting skall också tillämpas på kommuner som inte tillhör något landsting.

Räddningskåren

7 § Under skärpt och högsta beredskap skall kommunens fredstida räddningskår utökas med personal som kallats in till tjänstgöring med civilplikt enligt 4 kap.

Med *räddningskår* avses i denna lag den enligt första stycket utökade räddningskåren.

Räddningskåren skall fullgöra uppgifter inom befolkningsskydd och räddningstjänst enligt 3 §.

8 § Under skärpt och högsta beredskap får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer besluta att räddningskåren får tas i anspråk för uppgifter som inte rör den egna kommunen.

Om räddningskåren har tagits i anspråk för uppgifter som inte rör den egna kommunen, har kommunen rätt till ersättning av staten för skäligen kostnader.

Ersättningen bestäms och betalas ut av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

9 § Under skärpt och högsta beredskap får regeringen meddela undantag från bestämmelserna i räddningstjänstlagen (1986:1102), om det är av stor betydelse för totalförsvaret.

Ansvarsprincipen

10 § Om inte annat särskilt har föreskrivits, skall den som har ansvar för en viss verksamhet i fred behålla detta ansvar under skärpt och högsta beredskap, om verksamheten skall upprätthållas då.

Andra bestämmelser om det civila försvaret

11 § I lagen (1988:97) om förfarandet hos kommunerna, förvaltningsmyndigheterna och domstolarna under skärpt och högsta beredskap finns bestämmelser om de offentliga organens verksamhet under sådan beredskap.

2 kap. Organisation och ledning m.m.

Inledande bestämmelse

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om krigsorganisationen i kommuner, landsting och kyrkliga kommuner samt om ledningen av det civila försvaret. Kapitlet innehåller också bestämmelser om ledningen av beredskapsförberedelserna. Bestämmelser om beredskapsförberedelser i form av planläggning, utbildning och övning m.m. finns i 3 kap.

Krigsorganisation

2 § Under skärpt och högsta beredskap skall kommuner, landsting och kyrkliga kommuner vara krigsorganiserade enligt 4 §, om inte regeringen meddelat sådant beslut som avses i 3 §.

3 § Regeringen får besluta att kommuner, landsting och kyrkliga kommuner under skärpt beredskap själva får bestämma tidpunkten för att gå över till krigsorganisation eller återgå till fredsorganisation.

När sådan tidpunkt har bestämts skall

1. kommunen omedelbart underrätta länsstyrelsen,
2. landstinget omedelbart underrätta civilbefälhavaren och länsstyrelsen,
3. stiftssamfälligheten omedelbart underrätta berörda civilbefälhavare och länsstyrelser,
4. de övriga kyrkliga kommunerna omedelbart underrätta stiftsstyrelsen och berörda kommuner.

4 § I kommunens, landstingets och den kyrkliga kommunens krigsorganisation skall förutom kommunstyrelsen, landstingsstyrelsen, stiftsstyrelsen och kyrkorådet ingå de övriga nämnder och organ som behövs för att sköta nöd vändiga uppgifter.

5 § När regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer beslutat om inkallelse av civilpliktig personal för tjänstgöring i räddningskåren skall kommunen genomföra mobiliseringen av räddningskåren.

Detsamma gäller mobiliseringen av hemskyddsorganisationen.

Ledningsuppgifter under skärpt och högsta beredskap

Centrala myndigheter

6 § Regeringen får meddela föreskrifter om vilka uppgifter som överstyrelsen för civil beredskap och övriga centrala myndigheter skall ha under skärpt och högsta beredskap.

Civilbefälhavaren och länsstyrelsen

7 § Civilbefälhavaren och länsstyrelsen skall under skärpt och högsta beredskap leda och samordna det civila försvaret inom civilområdet respektive länet i samverkan med försvarsmakten så att största möjliga försvarseffekt uppnås.

Kommunen

8 § Kommunstyrelsen skall under skärpt och högsta beredskap leda det civila försvaret inom kommunens verksamhetsområde.

Kommunstyrelsen skall även se till att den verksamhet som bedrivs i kommunen av statliga myndigheter, landstinget, kyrkliga kommuner samt organisationer och företag samordnas så att största möjliga försvarseffekt uppnås.

Landstinget

9 § Landstingsstyrelsen skall under skärpt och högsta beredskap leda den civila hälso- och sjukvården inom landstinget och den övriga verksamhet som landstinget skall bedriva.

Samordning

10 § Kommunerna och landstingen skall ta tillvara möjligheten att samordna det civila försvaret mellan sig.

11 § Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, civilbefälsmyndigheten får meddela landstingen de föreskrifter som behövs för ledningen och samordningen enligt 7 § i fråga om den civila hälso- och sjukvården inom civilområdet.

12 § Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, länsstyrelsen får meddela landstinget och kommunerna de föreskrifter som behövs för ledningen och samordningen enligt 7 § av det civila försvaret inom länet.

13 § Efter övergång till krigsorganisation får kommunstyrelsen, landstingsstyrelsen, stiftsstyrelsen och kyrkorådet meddela den egna krigsorganisationens nämnder och organ de föreskrifter som behövs för verksamhetens inriktning och bedrivande. Sådana föreskrifter får dock inte avse kommunfullmäktige, landstingsfullmäktige, stiftsfullmäktige, kyrkofullmäktige, kyrkostämma eller församlingsdelegerade.

Rätt att omfördela personal och utrustning

14 § Efter övergång till krigsorganisation får kommunstyrelsen, landstingsstyrelsen, stiftsstyrelsen och kyrkorådet, var och en inom sitt verksamhetsområde, omfördela personal och utrustning mellan de nämnder och organ som ingår i krigsorganisationen, om förhållandena kräver detta.

Närvarorätt vid sammanträden

15 § Företrädare för kommunstyrelsen, landstingsstyrelsen, stiftsstyrelsen och kyrkorådet har rätt att närvara vid sammanträde med en nämnd eller ett organ som ingår i den egna krigsorganisationen. De får där delta i överläggningarna men inte i besluten.

Ledningen av beredskapsförberedelserna

Centrala myndigheter

16 § Regeringen får meddela föreskrifter om centrala myndigheters beredskapsförberedelser.

Överstyrelsen för civil beredskap är under regeringen central myndighet i frågor om ledning och samordning av de civila beredskapsförberedelserna.

17 § Civilbefälhavaren och länsstyrelsen skall inom civilområdet respektive länet leda och samordna de civila beredskapsförberedelserna. Civilbefälhavaren och länsstyrelsen skall se till att dessa förberedelser med hänsyn till bedömda hot och risker får en enhetlig inriktning, genomförs på ett ändamålsenligt sätt och samordnas med försvarsmaktens beredskapsförberedelser.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, civilbefälhavaren och länsstyrelsen får meddela landstingen respektive kommunerna de föreskrifter som behövs för uppgifterna enligt första stycket.

Kommunen

18 § Kommunstyrelsen har ansvaret för att de kommunala beredskapsförberedelserna får en enhetlig inriktning och genomförs på ett ändamålsenligt sätt. Förberedelserna skall genomföras i samverkan med berörda statliga myndigheter och landstinget.

Kommunstyrelsen skall se till att beredskapsförberedelserna för den verksamhet som bedrivs i kommunen av statliga myndigheter, landstinget, kyrkliga kommuner samt organisationer och företag får en enhetlig inriktning och att samverkan kommer till stånd dem emellan.

Landstinget

19 § Landstingsstyrelsen har ansvaret för att landstingets beredskapsförberedelser får en enhetlig inriktning och genomförs på ett ändamålsenligt sätt. Förberedelserna skall genomföras i samverkan med berörda statliga myndigheter och kommuner.

Den kyrkliga kommunen

20 § Stiftsstyrelsen och kyrkorådet har ansvaret för att beredskapsförberedelserna i den kyrkliga kommunen genomförs på ett ändamålsenligt sätt och med en enhetlig inriktning. Beredskapsförberedelserna skall genomföras i samverkan med berörda länsstyrelser och kommuner, andra berörda kyrkliga kommuner samt övriga trossamfund.

21 § Stiftsstyrelsen skall inom stiftet se till att de övriga kyrkliga kommunernas beredskapsförberedelser genomförs på ett ändamålsenligt sätt och med en enhetlig inriktning. Stiftsstyrelsen skall därvid samråda med domkapitlet.

Planläggning

Civilområdet

1 § Civilbefälhavaren skall med utgångspunkt i bedömda hot och risker inom civilområdet upprätta de civilområdesplaner som föreskrivs av regeringen eller den myndighet som regeringen utser.

Länet

2 § Länsstyrelsen skall med utgångspunkt i centrala myndigheters och civilbefälhavarens inriktning upprätta och anta de planer som med hänsyn till bedömda hot och risker i länet behövs för att verksamheten under skärpt och högsta beredskap skall kunna upprätthållas inom länet.

Länsstyrelsen skall med utgångspunkt i tillgängliga resurser och kommunernas behov fördela och förteckna de statliga resurser i form av personal och materiel som ställs till kommunernas förfogande för verksamheten under skärpt och högsta beredskap.

Kommunen

3 § Kommunen skall utreda hur bedömda hot och risker kan påverka verksamheten i kommunen under skärpt och högsta beredskap. Utredningen skall ge underlag för beslut om åtgärder för att skydda befolkningen och för att upprätthålla nödvändig verksamhet. Utredningen skall också utgöra underlag för kommunens planläggning.

4 § Kommunen skall upprätta och anta

1. ledningsplan,
2. informationsplan,
3. mobiliseringsplan,
4. skyddsplan,
5. plan för kristidsförvaltningen.

Kommunen skall dessutom upprätta och anta de planer som i övrigt behövs för dess verksamhet under skärpt och högsta beredskap.

Beslut om att anta planerna i första stycket och väsentliga ändringar av dem fattas av kommunfullmäktige.

5 § Ledningsplanen skall innehålla uppgifter om kommunens övergång till krigsorganisation, personalförteckning, besluts- och delegationsregler, samverkansbehov, uppehållsplatser och samband.

6 § Informationsplanen skall innehålla uppgifter om resurser och samverkansformer för informationen till befolkningen.

7 § Mobiliseringsplanen skall innehålla uppgifter om tillförda statliga resurser mobilisering och inordning i räddningskåren under skärpt och högsta beredskap.

Prop. 1994/95:7
Bilaga 2

Planen skall också innehålla uppgifter om hemskyddsorganisationens mobilisering.

8 § Skyddsplanen skall innehålla uppgifter om

1. indelningen i hemskyddsområden och gränserna för de områden där skyddsrum skall byggas,

2. behovet av och tillgången på skydd och deras belägenhet,

3. de åtgärder som behövs för att ställa i ordning skyddsrum enligt 7 kap. 7 §, byggande av skyddade utrymmen och branddammar samt för utrymning, för inkvartering och utdelning av andningsskydd.

9 § Planen för kristidsförvaltningen skall innehålla uppgifter om behovet av resurser för att fylla befolkningens eller produktionens behov av viktiga förnödenheter eller för att tillgodose annat ändamål av betydelse för försörjningen. Planen skall också innehålla uppgifter om resurser för kommunens medverkan i allmän prisreglering.

10 § Kommunen skall hålla upprättade planer aktuella.

Landstinget

11 § Landstinget skall upprätta och anta ledningsplan, informationsplan och plan för hälso- och sjukvård.

Landstinget skall dessutom upprätta och anta de planer som i övrigt behövs för dess verksamhet under skärpt och högsta beredskap.

Beslut om att anta planerna i första stycket och väsentliga ändringar av dem fattas av landstingsfullmäktige.

12 § Ledningsplanen skall innehålla uppgifter om landstingets övergång till krigsorganisation, personalförteckning, besluts- och delegationsregler, samverkansbehov, uppehållsplatser och samband.

13 § Landstinget skall hålla upprättade planer aktuella.

Den kyrkliga kommunen

14 § Den kyrkliga kommunen skall upprätta och anta de planer som behövs för dess verksamhet under skärpt och högsta beredskap.

Om en samfällighet har bildats, skall samfälligheten upprätta och anta planer som omfattar de kyrkliga kommuner som ingår i samfälligheten.

15 § Planerna skall hållas aktuella.

16 § Kommunen skall för verksamheten under skärpt och högsta beredskap

1. genomföra utbildning och övning av kommunens förtroendevalda och anställda,
2. genomföra övningar med räddningskåren,
3. genomföra andra övningar som behövs för kommunens beredskap,
4. medverka i ledningsövningar,
5. medverka i utbildning och övningar som genomförs av landstinget eller statliga myndigheter och som berör kommunen.

17 § Landstinget skall för verksamheten under skärpt och högsta beredskap

1. genomföra sådana övningar som behövs för landstingets beredskap,
2. medverka i ledningsövningar,
3. medverka i övningar som genomförs av statliga myndigheter eller kommuner och som berör landstinget.

18 § Den kyrkliga kommunen skall medverka i övningar som genomförs av statliga myndigheter eller kommuner och som berör den kyrkliga kommunen.

19 § Förtroendevalda och anställda i kommunens krigsorganisation utom räddningskåren samt i landstingets och den kyrkliga kommunens krigsorganisation skall under högst tolv dagar inom en följd av fyra år genomgå utbildning och övning.

Om det finns särskilda skäl, får regeringen besluta om utbildning och övning i ytterligare fem dagar.

Anställda i räddningskåren skall under högst tjugo dagar, eller i fråga om befäl högst fyrtio dagar, inom en följd av fyra år genomgå utbildning och övning.

Övriga förberedelser

Skyldighet att anordna ledningsplatser, branddammar m.m.

20 § Kommunen skall efter beslut av länsstyrelsen och i enlighet med den planläggning som gäller för länet

1. anordna ledningsplatser och andra skyddade uppehållsplatser,
2. anordna branddammar för räddningskårens försörjning med vatten,
3. utföra andra byggnadsanordningar som behövs för det civila försvaret.

Kommunen skall svara för drift och underhåll av anordningarna enligt första stycket.

21 § Varje kommun skall vidta åtgärder för att förebygga avbrott i försörjningen med elektricitet, gas, värme, vatten och avlopp under skärpt och högsta beredskap. Samverkan skall ske med leverantörer, de abonnenter som i första hand kan komma i fråga för leveranser inom kommunen och med länsstyrelsen.

Varje landsting skall vidta åtgärder för att trygga sin egen försörjning med elektricitet, gas, värme, vatten och avlopp under skärpt och högsta beredskap. Samverkan skall ske med berörda leverantörer, kommuner och statliga myndigheter.

Reparationsberedskap

22 § Kommuner och landsting som ansvarar för

1. distribution av elektricitet, värme, vatten och gas,
2. avlopp och renhållning,
3. transporter och samfärdsleder, samt
4. annan därmed jämförlig verksamhet

är skyldiga att hålla med personal och utrustning för att under skärpt och högsta beredskap kunna avhjälpa skador och avbrott så att nödvändig verksamhet kan återupptas.

Skyldighet att tillhandahålla lokaler, materiel m.m.

23 § Kommunen skall tillhandahålla statliga myndigheter lämpliga lokaler för förvaring av materiel eller om det i övrigt behövs för myndighetens medverkan i den kommunala verksamheten för totalförsvaret.

24 § Kommunen är skyldig att för utbildning och övning ställa kommunens materiel och andra resurser till förfogande.

Ersättningsskyldighet för staten

25 § För arbetet med översyn och ändringar av de planer som anges i 4, 11 och 14 §§ samt för utbildning och övning enligt 16 – 18 §§ skall staten betala ersättning till kommunen, landstinget och den kyrkliga kommunen med hälften av kostnaden i den mån kostnaden kan anses skälig.

För kostnader som uppkommer för åtgärder enligt 20 § andra stycket samt 22 – 24 §§ lämnas ingen ersättning.

26 § För åtgärder enligt 20 § första stycket 1 och 3 skall staten betala ersättning till kommunen med hälften av kostnaden i den mån kostnaden kan anses skälig.

För åtgärder enligt 20 § första stycket 2 skall staten betala ersättning till kommunen i den mån kostnaden kan anses skälig.

27 § För åtgärder enligt 21 § skall staten betala ersättning till kommuner och landsting i den mån kostnaden kan anses skälig. Vid beräkning av ersättningen skall skälig hänsyn tas till det värde som åtgärderna kan ha för behoven i fred enligt grunder som bestäms av regeringen eller den myndighet som regeringen utser.

28 § Om det finns särskilda skäl, får regeringen besluta om högre ersättning än vad som anges i 25 och 26 §§.

29 § Ersättningarna enligt 25 – 27 §§ bestäms och betalas ut av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

5 kap. Hemskydd

1 § I varje kommun skall det under skärpt och högsta beredskap finnas en hemskyddsorganisation.

Hemskyddsorganisationen skall bestå av personal som tagits ut med civilplikt och av frivilliga.

Av 4 kap. 9 § andra stycket framgår att civilpliktiga får kallas in till tjänstgöring även då det inte råder skärpt eller högsta beredskap.

2 § Hemskyddsorganisationen skall delta i verksamhet som syftar till att

1. förmedla information mellan kommunala myndigheter och civilbefolkningen,

2. skydda och rädda civilbefolkningen i samband med stridshandlingar,

3. trygga sådan försörjning som är nödvändig för civilbefolkningens överlevnad.

3 § Den myndighet eller organisation som medverkar i rekrytering av frivilliga till hemskyddsorganisationen skall lämna kommunen underlag för dess mobilisering av hemskyddsorganisationen.

6 kap. Verkskydd

Verkskyddens uppgifter

1 § Verkskydden skall under skärpt och högsta beredskap medverka i befolkningsskyddet och räddningstjänsten vid de företag och anläggningar där de finns organiserade.

Om inte regeringen föreskriver annat, får kommunen under skärpt och högsta beredskap ta verkskydden i anspråk för räddningstjänstuppgifter som inte rör det egna företaget eller den egna anläggningen.

2 § Verkskydd skall, efter beslut av länsstyrelsen, organiseras vid företag och anläggningar som har stor betydelse för totalförsvaret, om företagen och anläggningarna med hänsyn till sin belägenhet eller verksamhetens art kan antas bli särskilt utsatta vid stridshandlingar.

Länsstyrelsen skall för varje särskilt fall besluta om verkskyddets omfattning.

3 § Länsstyrelsen skall samråda med kommunen innan beslut fattas enligt 2 §.

Resurser för räddningstjänsten i fred

4 § Om det vid ett företag eller en anläggning finns särskilda resurser för räddningsinsatser i fredstid, skall dessa ingå i verkskyddet i den utsträckning som krävs, om inte särskilda skäl hindrar detta.

Ansvar för att organisera verkskyddet

5 § Ägaren av ett företag eller en anläggning där det skall finnas verkskydd, är skyldig att organisera verkskyddet. Han skall planlägga verkskyddets verksamhet samt hålla det med materiel, utrustning och andra förnödenheter. Han är också skyldig att vidta de övriga åtgärder som behövs för verkskyddets verksamhet.

Vid planläggningen skall ägaren samråda med kommunen.

Skyldighet att anordna ledningsplats m.m.

6 § Om det finns särskilda skäl, skall den som skall organisera ett verkskydd också anordna och underhålla en ledningsplats och andra uppehållsplatser för verkskyddspersonalen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får besluta om skyldighet enligt första stycket.

7 § Om skyldigheten enligt 6 § kräver ingrepp i egendom som inte ägs av den som skall organisera verkskyddet, skall ägaren av den berörda egendomen i stället fullgöra skyldigheten. Detta gäller emellertid inte om ingreppet endast är ringa.

Länsstyrelsen får i fall som avses i första stycket godkänna en överenskommelse mellan ägaren av egendomen och den som skall organisera verkskyddet om vem som skall fullgöra skyldigheten.

Skyldighet att lämna upplysningar m.m.

8 § På begäran av länsstyrelsen skall ägaren av ett företag eller en anläggning lämna de upplysningar och tillhandahålla de handlingar om

anläggningen och verksamheten som behövs för länsstyrelsens befattning med verkskydden.

Skyldigheten enligt första stycket skall också gälla i förhållande till kommunen.

Prop. 1994/95:7
Bilaga 2

Utbildning av verkskyddspersonalen

9 § Utbildning och övning av verkskyddspersonalen skall genomföras av den statliga myndighet som regeringen bestämmer. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får överlåta åt kommunen att genomföra utbildning och övningar i stället för den statliga myndigheten. Detta får ske endast efter överenskommelse med kommunen.

10 § Den myndighet som skall genomföra en utbildning eller en övning får medge att ägaren av företaget eller anläggningen själv genomför utbildningen eller övningen.

Kostnaderna för verkskyddet

11 § Ägaren av företaget eller anläggningen skall betala de kostnader för verkskyddet som uppkommer på grund av åtgärder enligt 5 och 6 §§ samt 9 och 10 §§.

Ägaren av företaget eller anläggningen skall också betala ersättning för tjänstgöring i verkskyddet till dem som är anställda hos honom.

Regeringen får meddela närmare föreskrifter om beräkningen av de kostnader som ägaren skall betala för sådan utbildning och övning som genomförs av en myndighet.

Ersättningsskyldighet för staten

12 § Om ett verkskydd har tagits i anspråk för uppgifter som inte rör det egna företaget eller den egna anläggningen, har ägaren av företaget eller anläggningen rätt till skälig ersättning av staten dels för de kostnader för verkskyddspersonalen som betalats ut, dels för skada på materiel och annan egendom, om skadan inte är ringa.

Anspråk på ersättning prövas på det sätt som föreskrivs i förfogandelagen (1978:262).

7 kap. Skyddsrum och skyddade utrymmen

Inledande bestämmelser

1 § För att skydda befolkningen mot verkningarna av stridsmedel i de områden som kan antas bli särskilt utsatta i krig skall det finnas skyddsrum och skyddade utrymmen.

Kommunen skall i samråd med länsstyrelsen besluta inom vilka områden i kommunen det skall finnas skyddsrum och skyddade utrymmen.

Kan enighet inte nås, skall frågan hänskjutas till regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Prop. 1994/95:7
Bilaga 2

Av 3 kap. 8 § framgår att skyddsplanen skall innehålla uppgifter om skyddsrum och skyddade utrymmen.

Skyddsrum

Beslut

2 § Kommunen beslutar om att skyddsrum skall byggas med ledning av skyddsplanen.

Skyddsrum skall byggas i den omfattning som kan ske med hänsyn till tillgängliga medel och övriga omständigheter.

Register

3 § Kommunen skall föra register över samtliga skyddsrum i kommunen. Registret skall innehålla uppgifter om skyddsrummens belägenhet, typ, storlek och tillstånd. Är skyddsrummen avsedda för särskilda ändamål, skall även detta anges.

Allmänna förutsättningar för skyddsrum

4 § Skyddsrummen skall placeras och utformas så att befolkningen efter varning har möjlighet att hinna fram till skyddsrummen i tid och att uppehålla sig där under den tid som behövs.

5 § Skyddsrummen skall företrädesvis byggas i utrymmen som under fredstid är avsedda att användas för andra ändamål. Om detta inte kan ske, skall skyddsrummen byggas så att de under fredstid kan användas för andra ändamål.

Skyddsrum som används för andra ändamål skall skyndsamt kunna ställas i ordning.

6 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer skall meddela ytterligare föreskrifter eller i särskilda fall besluta om skyddsrummens utformning och utrustning.

Förberedelser för ytterligare skyddsrum

7 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva att förberedelser skall vidtas inom områden där skyddsrum skall byggas, så att lämpliga utrymmen skyndsamt kan ställas i ordning till skyddsrum under skärpt och högsta beredskap.

8 § Den som inom en kommun där skyddsrum skall byggas avser att utföra sådana byggnadsåtgärder som kräver bygglov enligt 8 kap. 1 § första stycket 1 – 4 plan- och bygglagen (1987:10) skall anmäla detta till kommunen. Kommunen skall lämna besked om skyddsrum skall byggas till den som gjort anmälan, och om så är fallet, lämna uppgift om det antal personer som skall beredas plats i skyddsrummet.

Besked som kommunen lämnat enligt första stycket gäller i två år eller, om bygglov eller tillstånd enligt 8 kap. 34 § plan- och bygglagen (1987:10) har meddelats, under samma tid som bygglovet eller tillståndet gäller. Kommunen får ändra beskedet endast om den som gjort anmälan godtar ändringen.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, kommunen får meddela föreskrifter om undantag från anmälningsskyldigheten enligt första stycket.

9 § Bygglov eller tillstånd enligt 8 kap. 34 § plan- och bygglagen (1987:10) får inte lämnas förrän kommunen har lämnat besked enligt 8 § första stycket. Detta gäller dock inte om regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, kommunen beviljat undantag från anmälningsskyldigheten enligt 8 § tredje stycket.

10 § Staten och landstinget skall, även i de fall då skyldighet att ansöka om bygglov inte föreligger enligt 8 kap. 1 § andra stycket plan- och bygglagen (1987:10), anmäla de avsedda byggnadsåtgärderna till kommunen.

11 § Vid prövningen av ansökan om bygglov skall kommunen se till att byggnadsåtgärderna stämmer överens med det besked som har lämnats enligt 8 § första stycket och med bestämmelserna i 4 och 5 §§ samt med föreskrifter eller beslut som har meddelats med stöd av 6 §.

Ansvaret för att bygga, utrusta och underhålla skyddsrum

12 § Den som avser att utföra sådana byggnadsåtgärder som anges i 8 § skall bygga och utrusta sådant skyddsrum som enligt kommunens beslut skall finnas i byggnaden eller anläggningen, om inte annat föreskrivs i 14 och 15 §§.

13 § Ägaren av en byggnad eller annan anläggning där skyddsrum har byggts är skyldig att vårda och underhålla skyddsrummet och dess utrustning.

Vad som anges i första stycket gäller också sådana byggda skyddsrum där bidrag betalats ut av staten enligt 27 §.

14 § Om kommunen beslutar att skyddsrum skall finnas i befintliga byggnader eller andra anläggningar, skall kommunen bygga, utrusta, vårda och underhålla skyddsrummen om det inte är fråga om sådana

byggnadsåtgärder som anges i 8 § första stycket. Detsamma gäller för skyddsrum som skall byggas på mark som är avsedd för gata, torg, park eller annan allmän plats.

Prop. 1994/95:7
Bilaga 2

Kommunen skall också, efter beslut av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer, under skärpt och högsta beredskap ställa i ordning de utrymmen som förberetts för skyddsrum.

15 § Om det finns särskilda skäl, får länsstyrelsen besluta att ägaren eller nyttjanderättshavaren till mark, byggnader eller andra anläggningar i stället för kommunen skall vidta de åtgärder som anges i 14 §.

16 § Ägaren till en byggnad eller annan anläggning där skyddsrum finns är skyldig att efter anmodan av kommunen vidta de åtgärder som behövs för att skyddsrummet skall få en tillfredsställande skyddsförmåga.

17 § Den som innehar en byggnad eller annan anläggning eller del därav med nyttjanderätt får inte hindra ägaren att inrätta skyddsrum eller företa andra åtgärder enligt detta kapitel.

Skyldighet att bereda plats i skyddsrum

18 § Ägaren eller innehavaren av en nyttjanderätt till en byggnad eller annan anläggning där det finns skyddsrum är skyldig att under skärpt och högsta beredskap bereda plats åt civilbefolkningen i skyddsrummet.

Skyltning

19 § Ägaren av en byggnad eller annan anläggning där det finns skyddsrum skall genom skyltning av byggnaden eller anläggningen ge anvisning om var skyddsrummet finns. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om skyltningen.

Avveckling av skyddsrum

20 § Om det finns särskilda skäl, får regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, länsstyrelsen i fråga om redan byggda skyddsrum besluta att skyldigheten enligt 13, 18 och 19 §§ inte längre skall gälla.

Berörda fastighetsägare och kommunen skall underrättas om beslut som avses i första stycket. Kommunen skall avföra skyddsrum som berörs av beslutet från det register som avses i 3 §.

Ersättning för att bygga, vårda och underhålla skyddsrum

21 § Den som skall bygga ett skyddsrum enligt 12 § får ersättning av staten enligt 22 – 24 §§ för de merkostnader som uppkommer för att bygga och utrusta samt vårda och underhålla skyddsrummet. Ersätt-

ningen bestäms och betalas ut av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Prop. 1994/95:7
Bilaga 2

22 § Ersättningen från staten består av ett grundbelopp och ett tillägg till grundbeloppet. Storleken av grundbeloppet och tilläggsbeloppet fastställs av regeringen.

23 § Om ersättningen enligt 21 § blir oskäligt låg, får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer besluta om högre ersättning.

24 § Om den som är berättigad till ersättning enligt 21 – 23 §§ inte är redovisningsskyldig enligt lagen (1968:439) om mervärdesskatt, skall ersättningsbeloppet räknas upp med sex tiondelar av den skattesats som enligt 13 § den lagen gällde vid tidpunkten för slutbesiktningen.

25 § Den som skall vidta åtgärder enligt 15 § har rätt till ersättning av staten för skäligen kostnader.

Den som efter anmodan av kommunen vidtagit åtgärder som anges i 16 § är berättigad till ersättning av staten för de skäligen kostnader som åtgärden föranlett. Ersättning lämnas dock inte för åtgärder som har föranletts av att ägaren eftersatt vården och underhållet av skyddsrummet, gjort otillåtna ingrepp i det eller på annat sätt varit försumlig.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om grunderna för ersättningen. Ersättningen bestäms och betalas ut av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Kommunen skall kontrollera skyddsrummen

26 § Kommunen skall regelbundet kontrollera att skyddsrummen i kommunen har en tillfredsställande skyddsförmåga och se till att fel och brister åtgärdas av ägaren till byggnaden eller anläggningen eller i fall som avses i 14 § av kommunen.

Ersättning till kommunen för vissa kostnader

27 § Kommunen har rätt till ersättning för kostnader som uppkommer för kommunen på grund av åtgärder enligt 14 § och 26 § i den mån kostnaderna kan anses skäligen. Vid bestämmandet av ersättningen skall skälig hänsyn tas till det värde som vidtagna åtgärder kan ha för byggnadens eller anläggningens användning i fred.

Kommunen har rätt till förskott på ersättningen enligt de föreskrifter som regeringen meddelar.

Ersättningen bestäms och betalas ut av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

28 § Var och en som vill bygga ett skyddsrum utan att vara skyldig att göra det kan få bidrag av staten, om kommunen i förväg godkänner att skyddsrummet byggs och medel till bidrag finns tillgängliga.

Bidraget bestäms och betalas ut av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Skyddade utrymmen

Allmänna förutsättningar för skyddade utrymmen

29 § Skyddade utrymmen skall byggas under skärpt och högsta beredskap. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får dock besluta att en byggnad eller anläggning redan dessförinnan skall förses med ett skyddat utrymme.

Av den skyddsplan som anges i 3 kap. 8 § 3 framgår behovet av skyddade utrymmen i kommunen.

30 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om skyddade utrymmens utformning och utrustning.

Kommunens ansvar för skyddade utrymmen

31 § Kommunen skall genom inventering, planläggning och andra åtgärder förbereda byggandet av skyddade utrymmen. Kommunen skall också bistå ägaren till en byggnad eller annan anläggning med att förse byggnaden eller anläggningen med skyddade utrymmen.

Kommunen skall dessutom föra register över de byggnader där skyddade utrymmen planlagts och vilka förberedelser som vidtagits.

Ägarens ansvar för skyddade utrymmen

32 § Ägaren till en byggnad eller annan anläggning är skyldig att bygga ett skyddat utrymme där sådant utrymme skall finnas. Ägaren är också skyldig att vårda och underhålla det skyddade utrymmet.

Ersättningsskyldighet för staten

33 § Ägaren till en byggnad eller annan anläggning har rätt till ersättning av staten för skäligen kostnader för att bygga ett skyddat utrymme. Ersättningen bestäms och betalas ut av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

34 § Kommunen har rätt till ersättning av staten för skäligen kostnader på grund av åtgärder enligt 31 §. Ersättningen bestäms och betalas ut av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Prop. 1994/95:7
Bilaga 2

Skyldighet att bereda plats m.m.

35 § Vad som anges i 19 § skall också tillämpas på skyddade utrymmen.

8 kap. Särskilda skyldigheter för ägare och andra innehavare av egendom m.m.

Varning och mörkläggning

1 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får ålägga ägaren av en byggnad eller annan anläggning att

1. hålla med utrustning och vidta de övriga förberedelser som behövs för varning av dem som vistas i eller vid byggnaden eller anläggningen,

2. tåla att utrustning för varning av befolkningen installeras på byggnaden eller anläggningen,

3. hålla med utrustning och vidta de övriga förberedelser som behövs för mörkläggning av byggnaden eller anläggningen,

4. om det meddelas beslut om mörkläggning, se till att mörkläggningen genomförs.

Är byggnaden eller anläggningen helt eller delvis upplåten med nyttjanderätt, åligger det nyttjanderättshavaren att ha hand om utrustningen för mörkläggning och, om det meddelas beslut om mörkläggning, se till att mörkläggningen genomförs.

Besiktning

2 § Den som äger eller på annat sätt innehar en byggnad eller annan anläggning är skyldig att låta länsstyrelsen eller kommunen besikta eller regelbundet kontrollera byggnaden eller anläggningen för ändamål som har samband med tillämpningen av denna lag eller föreskrifter som har meddelats med stöd av denna lag.

Andra åtgärder

3 § Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, länsstyrelsen eller kommunen får under skärpt och högsta beredskap ålägga ägaren eller innehavaren av viss egendom att tåla eller vidta annan åtgärd beträffande egendomen än som förut sagts i denna lag, om åtgärden är av mycket stor betydelse för det civila försvaret.

4 § De skyldigheter som ägaren av en viss egendom har enligt denna lag skall också gälla för den som innehar egendomen med fri förfoganderätt, fideikommissrätt eller annan därmed jämförlig rätt.

5 § Kostnader för ägaren av en byggnad på grund av åliggande enligt denna lag skall betalas av bostadsrättshavarna om byggnaden tillhör en bostadsrättsförening. Detta gäller oavsett vad som föreskrivs i bostadsrättsföreningens stadgar.

6 § En nyttjanderättshavare är skyldig att på begäran av ägaren till en byggnad eller annan anläggning betala ett skäligt bidrag till kostnader som ägaren får på grund av åliggande enligt denna lag. Detta gäller dock endast om

1. ägaren inte kände till att åtgärderna skulle vidtas då nyttjanderättsavtalet träffades eller senast kunde sägas upp och minst två år återstod av nyttjanderätten då skyldigheten att vidta åtgärderna blev kända för ägaren, och

2. det kan anses uppenbart oskäligt att ägaren skall svara för hela kostnaden.

Förbud mot att använda samlingslokaler och skolor m.m.

7 § Länsstyrelsen och kommunen får meddela förbud mot att använda samlingslokal, skola, förskola eller annan lokal för motsvarande ändamål under skärpt och högsta beredskap, om inte skyddsrum finns för de personer som kan komma att vistas i lokalen.

Skyldighet att lämna upplysningar m.m.

8 § Innehavaren av en byggnad eller annan anläggning samt den som i fråga om förvaltning och skötsel företräder honom är skyldig att i frågor som rör verksamhet enligt denna lag

1. lämna upplysningar till statliga och kommunala myndigheter om dem som bor eller bedriver verksamhet i byggnaden eller anläggningen,

2. förmedla myndigheternas beslut och meddelanden till dem som anges i 1,

3. medverka vid åtgärder som föranleds av ransonering.

Samma skyldighet gäller också för arbetsgivare och deras företrädare när det gäller de anställda.

9 § Var och en är skyldig att på förfrågan av statlig eller kommunal myndighet upplysa om huruvida och i vilken mängd han har egendom som kan behöva tas i anspråk för verksamhet enligt denna lag.

10 § Den som med stöd av 3 § ålagts att tåla eller vidta en viss åtgärd har rätt till skälig ersättning av staten för den kostna eller skada som han åsamkats. När ersättningen bestäms, skall hänsyn tas till den nytta som åtgärden kan medföra för honom. Är kostnaden eller skadan ringa, betalas ingen ersättning.

Anspråk på ersättning prövas på det sätt som föreskrivs i förfogandelagen (1978:263).

9 kap. Utrymning samt ut- och inflyttningsförbud

Utrymning

1 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får under skärpt och högsta beredskap ålägga invånarna inom ett område att utrymma området och under en bestämd tid uppehålla sig utanför detta

1. om området blivit eller kan antas bli utsatt för stridshandlingar och utrymningen är nödvändig för att skydda befolkningen, eller

2. om det i området behöver vidtas militära åtgärder av synnerlig betydelse för totalförsvaret.

Även kommunen får, i samråd med länsstyrelsen, besluta om utrymning, om denna skall ske inom kommunen.

Föreskrifter om utrymning i samband med räddningsinsatser finns i 45 § räddningstjänstlagen (1986:1102).

2 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får anvisa uppehållsplats för dem som omfattas av utrymningsbeslutet och meddela föreskrifter för vistelsen på uppehållsplatsen.

Om kommunen fattat beslut om utrymning, får kommunen anvisa uppehållsplats och meddela föreskrifter för vistelsen där.

3 § Bestämmelser om rätt för dem som omfattas av ett utrymningsbeslut att få bistånd, inkvarteringsbostad m.m. finns i 10 och 11 kap.

Utflyttningsförbud

4 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får under skärpt och högsta beredskap meddela förbud för dem som uppehåller sig inom ett visst område att lämna detta (utflyttningsförbud).

Om det har meddelats beslut om utrymning av ett visst område, får den myndighet som meddelat beslutet också besluta om utflyttningsförbud för dem som finns inom området men inte omfattas av utrymningsbeslutet.

5 § Utflyttningsförbud får meddelas endast om en utflyttning väsentligt skulle försvåra åtgärder av synnerlig betydelse för totalförsvaret inom området eller om den är förenad med uppenbar livsfara.

6 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får under skärpt och högsta beredskap meddela förbud för dem som inte bor inom ett visst område att annat än tillfälligt uppehålla sig inom området (inflyttningsförbud).

7 § Inflyttningsförbud får meddelas endast om det föreligger sådana förhållanden som anges i 5 §.

10 kap. Skyldigheter för kommuner, landsting och kyrkliga kommuner i samband med utrymning och flyktingmottagning m.m.

Skyldighet att ta hand om utrymmande och flyktingar

1 § Under skärpt och högsta beredskap är kommunen och landstinget skyldiga att hjälpa, vårda och på annat sätt ta hand om invånare från andra kommuner och landsting samt flyktingar, på samma sätt som gäller för de egna medlemmarna av kommunen och landstinget.

Inskränkningar i skyldigheterna enligt första stycket kan gälla på grund av att vistelsen i kommunen eller landstinget upphör när det inte längre råder skärpt eller högsta beredskap eller på grund av särskilda föreskrifter i lag eller annan författning.

2 § Under skärpt och högsta beredskap är den kyrkliga kommunen skyldig att utöva verksamhet för invånare från andra kyrkliga kommuner samt flyktingar på samma sätt som gäller för dem som bor inom den kyrkliga kommunen.

Lokal kristidsförvaltning

3 § Kommunen skall under skärpt och högsta beredskap eller när ransoneringslagen (1978:268) i annat fall skall tillämpas, i den omfattning som regeringen bestämmer,

1. vidta nödvändiga åtgärder för att befolkningen och produktionen skall få de viktiga varor som behövs,
2. medverka vid allmän prisreglering och ransonering,
3. medverka vid genomförandet av åtgärder i övrigt som är viktiga för folkförsörjningen.

Skyldighet att hjälpa andra kommuner och landsting

4 § Kommuner och landsting som i större omfattning får ta emot befolkning från andra kommuner och landsting på grund av beslut om utrymning eller av mycket allvarliga förhållanden som orsakats av krig eller krigsfara har rätt till hjälp i skälig omfattning från den ankommande befolkningens hemortskommuner och landsting. Hjälpens skall främst bestå av personal och utrustning.

Kan kommunerna eller landstingen inte enas om hjälpen, får länsstyrelsen i det län varifrån befolkningen kommer besluta om hjälpens storlek.

Prop. 1994/95:7
Bilaga 2

5 § Om en för försvarsansträngningarna viktig uppgift, som det åligger kommunen eller landstinget att utföra, blir oskäligt betungande till följd av krigsskada eller andra mycket allvarliga förhållanden som orsakats av krig eller krigsfara, är andra kommuner och landsting skyldiga att lämna hjälp i den omfattning som bestäms av regeringen eller den myndighet som regeringen utser.

11 kap. Skyldighet för enskilda att upplåta inkvarteringsbostad

Skyldighet att upplåta bostad

1 § Under skärpt och högsta beredskap är ägaren eller innehavaren av en byggnad eller bostadslägenhet (inkvarteringsvärd) skyldig att efter beslut av kommunen upplåta bostad för den som på grund av utrymning, krigsskada eller annan därmed jämförlig händelse behöver en bostad (inkvarteringsbostad).

Inkvarteringsvärden är skyldig att låta de inkvarterade använda den utrustning som finns i bostaden och som är nödvändig för att tillgodse de inkvarterades dagliga behov.

Kommunen beslutar om inkvarteringsbostad

2 § Beslut enligt 1 § skall meddelas av den kommun där bostaden finns.

Ett sådant beslut får meddelas endast om behovet av bostad inte kan tillgodoses på annat lämpligt sätt. Beslutet får inte medföra större olägenhet för inkvarteringsvärden än som är nödvändigt och får inte avse utrymmen som är absolut nödvändiga för inkvarteringsvärden och hans familj eller någon närstående till honom.

Inkvarteringsersättning och ersättning för skada

3 § Inkvarteringsvärden har rätt till skälig ersättning av kommunen för inkvarteringsbostaden.

4 § Om bostaden eller dess utrustning skadas i samband med att den används som inkvarteringsbostad, är den skadelidande berättigad till skälig ersättning av kommunen. Är skadan ringa, betalas ingen ersättning.

5 § Ersättningen fastställs enligt de grunder som anges i förfogandelagen (1978:262).

Kommunen bestämmer ersättningen, om denna skall fastställas enligt taxa. I annat fall bestäms ersättningen av den lokala värderingsnämnden.

6 § Om ägaren eller innehavaren av en byggnad eller bostadslägenhet vägrar att upplåta inkvarteringsbostad, får kommunen förelägga ägaren eller innehavaren att upplåta bostaden. Föreläggandet får förenas med vite.

Följs inte föreläggandet, får kommunen begära handräckning hos polismyndigheten för att få tillträde till inkvarteringsbostaden.

Upphävande av beslut

7 § Om inkvarteringsvärden begär det, skall kommunen upphäva ett beslut om inkvarteringsbostad, om beslutet inte längre behövs eller om det medför särskild olägenhet för inkvarteringsvärden.

12 kap. Säkerhetsskydd i kommuner och landsting

Inledande bestämmelse

1 § Kommunen skall se till att det inom dess verksamhetsområde finns ett tillfredsställande säkerhetsskydd i frågor av betydelse för totalförsvaret eller Sveriges säkerhet i övrigt.

Vad som föreskrivs om kommunen i 1 – 4 §§ gäller också landstinget och den kyrkliga kommunen.

Krav på svenskt medborgarskap m.m.

2 § En kommunal tjänst vars befattningshavare i inte ringa omfattning får del av sekretessbelagda uppgifter av betydelse för totalförsvaret eller Sveriges säkerhet i övrigt, får endast innehas av den som är svensk medborgare och pålitlig från säkerhetssynpunkt.

Med tjänst avses också uppdrag hos kommunen.

Föreskrifter om krav på svenskt medborgarskap för förtroendevaldas deltagande i handläggningen av vissa ärenden finns i 2 kap. 13 a § och 3 kap. 9 a § kommunallagen (1977:179).

Personalkontroll

3 § Kommunen får, enligt de bestämmelser som meddelas i personalkontrollagen (199x:xxx), inhämta de upplysningar som krävs för att bedöma om en person är pålitlig från säkerhetssynpunkt.

Bemyndigande

4 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer skall, efter samråd med kommunen, meddela närmare föreskrifter om vilka tjänster som avses i 2 §.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela de ytterligare föreskrifter som behövs för säkerhetsskyddet.

Prop. 1994/95:7
Bilaga 2

Tystnadsplikt

5 § Den som på grund av någon bestämmelse i denna lag har fått kännedom om en persons eller ett företags affärs- eller driftförhållanden eller förhållanden av betydelse för folkförsörjningen eller för Sveriges säkerhet får inte obehörigen röja eller utnyttja vad han fått kännedom om.

I fråga om tystnadsplikt i det allmännas verksamhet gäller sekretesslagen (1980:100).

13 kap. Förfoganderätt och andra särskilda bestämmelser

Näringsidkares och andras medverkan i totalförsvaret

1 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får besluta om att allmänheten, företag, organisationer eller andra samman slutningar skall medverka vid övningar av betydelse för totalförsvaret.

2 § Om näringsidkares och andras medverkan i totalförsvaret finns närmare bestämmelser i lagen (1982:1004) om skyldighet för näringsidkare, arbetsmarknadsorganisationer m.fl. att delta i totalförsvarsplaneringen.

Föreskrifter om varning och om mörkläggning

3 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om varning och om mörkläggning under skärpt och högsta beredskap.

Veterinärverksamhet

4 § Regeringen får meddela föreskrifter om den civila veterinärverksamhetens organisation under skärpt och högsta beredskap.

Staten skall vara huvudman för den omorganiserade civila veterinärverksamheten.

Med civil veterinärverksamhet avses den veterinärverksamhet som står under lantbruksstyrelsens eller statens livsmedelsverks inseende.

Förfoganderätt i totalförsvaret

5 § I förfogandelagen (1978:262) och expropriationslagen (1972:719) finns bestämmelser om rätt att genom förfogande ta i anspråk egendom som skall användas i totalförsvaret.

6 § Bestämmelser om undanförsel och förstörelse finns i lagen (1961:655) om undanförsel och förstörelse.

Undantag från denna lag

7 § Vad som föreskrivs i denna lag skall inte tillämpas om motsvarande förhållanden regleras i lagen (1942:335) om särskilda skyddsåtgärder för vissa kraftanläggningar m.m.

Om förhållanden som avses i denna lag får regeringen meddela särskilda föreskrifter i fråga om byggnader eller andra anläggningar som är avsedda för försvarsmaktens behov.

14 kap. Påföljder m.m.

Påföljder

1 § Till böter högst ettusen kronor skall den dömas som är civilpliktig och

1. utan giltigt skäl uteblir från uttagningsförrättning som han har kallats till,

2. med giltigt skäl uteblir från sådan förrättning men inte anmäler detta enligt 4 kap. 17 § första stycket,

3. inte lämnar sådana upplysningar som anges i 4 kap. 16 §.

2 § Till böter eller fängelse i högst ett år skall den dömas som

1. är civilpliktig eller frivilligt uttagen till tjänstgöring och uppsåtligen av oaktsamhet inte inställer sig till tjänstgöringen eller håller sig undan från den,

2. under civilpliktstjänstgöring inte lyder en förmans order,

3. under civilpliktstjänstgöring är så påverkad av alkoholhaltiga drycker eller annat berusningsmedel, att hans förmåga att fullgöra tjänsten måste anses vara nedsatt,

4. under civilpliktstjänstgöringen på annat sätt inte fullgör sina skyldigheter enligt denna lag eller enligt föreskrifter som meddelats med stöd av lagen,

5. uppsåtligen eller av oaktsamhet som inte är ringa ej fullgör vad som åligger honom enligt 8 kap. 3, 8 eller 9 § eller som vägrar att upplåta inkvarteringsbostad enligt 11 kap. 1 §,

6. uppsåtligen eller av grov oaktsamhet lämnar oriktiga uppgifter om förhållanden som han är skyldig att lämna uppgift om enligt denna lag,

7. uppsåtligen eller av oaktsamhet vanvårdar egendom som han har tagit emot av en myndighet för totalförsvarets räkning.

3 § Om ett brott enligt 2 § är att anse som grovt, döms till fängelse lägst sex månader och högst fyra år.

Vid bedömningen av om brottet är grovt skall särskilt beaktas om brottet har begåtts under tid då det råder högsta beredskap eller annars

under sådana förhållanden att brottet medfört särskilt men för Sveriges försvar.

Prop. 1994/95:7
Bilaga 2

4 § Till böter döms den som uppsåtligen eller av oaktsamhet i andra fall än som anges i detta kapitel inte fullgör sina skyldigheter enligt denna lag eller enligt föreskrifter som meddelats med stöd av lagen.

Hämning

5 § Den som utan giltigt skäl uteblir från civilpliktstjänstgöring som han har kallats till eller som avviker från sådan tjänstgöring, får på begäran av länsstyrelsen eller kommunen genom polismyndighetens försorg hämtas på egen bekostnad.

Vite

6 § Kommunen eller länsstyrelsen får i angelägenheter, som den skall besluta om enligt denna lag, förelägga lämpligt vite när någon inte fullgör sina skyldigheter enligt denna lag.

Förverkande

7 § Egendom som varit föremål för brott enligt denna lag skall förklaras förverkad, om det inte är uppenbart oskäligt. I stället för egendomen kan dess värde förklaras förverkat. Även utbyte av ett sådant brott skall förklaras förverkat, om det inte är uppenbart oskäligt.

15 kap. Överklagande av beslut

1 § Beslut som kommunen har meddelat enligt denna lag eller enligt föreskrifter som utfärdats med stöd av denna lag får överklagas hos länsstyrelsen, om inte annat föreskrivs i 3 – 5 eller 9 §.

2 § Beslut som länsstyrelsen har meddelat enligt denna lag eller enligt föreskrifter som utfärdats med stöd av denna lag får, om inte annat föreskrivs i 3, 4 eller 9 §, överklagas till den myndighet som regeringen bestämmer.

3 § Beslut om uttagning till civilpliktstjänstgöring får överklagas hos totalförsvarets tjänstepliktsnämnd.

Tjänstepliktsnämndens beslut får inte överklagas.

4 § Beslut av kommunen om föreläggande av vite får överklagas hos kammarrätten.

Länsstyrelsens beslut i fråga om skyddsrum och skyddade utrymmen och om föreläggande av vite får överklagas hos kammarrätten.

5 § Beslut av kommunen enligt 11 kap. 5 § andra stycket får överklagas hos den lokala värderingsnämnden. Värderingsnämndens beslut i ett överklagat ärende får inte överklagas.

Den lokala värderingsnämndens beslut i andra fall enligt 11 kap. 5 § andra stycket får överklagas hos riksvärderingsnämnden.

Riksvärderingsnämndens beslut får inte överklagas.

6 § Beslut som meddelats av en central myndighet i ett överklagat ärende får inte överklagas.

Andra beslut av central myndighet får överklagas hos regeringen, om inte annat föreskrivs i 9 §.

7 § En central myndighet får till regeringen överlämna sin prövning av ett överklagat ärende, om myndigheten bedömer att ärendet är av särskild vikt.

8 § Under skärpt och högsta beredskap skall ett beslut som en kommun eller en statlig myndighet meddelat enligt denna lag gälla omedelbart, om inte annat bestäms i beslutet.

9 § Beslut som meddelats med stöd av följande bestämmelser får inte överklagas, nämligen 1 kap. 8 §, 6 kap. 1 § andra stycket, 8 kap. 7 §, 9 kap. och 10 kap. 5 §.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1992.

2. Genom lagen upphävs

- civilförsvarslagen (1960:74),
- lagen (1964:47) om krigshjälp,
- lagen (1964:63) om kommunal beredskap,
- lagen (1964:64) om skyldighet att upplåta inkvarteringsbostad i krig m.m.,
- lagen (1973:861) om lokal kristidsförvaltning,
- lagen (1981:292) om tjänsteplikt för hälso- och sjukvårdspersonal samt veterinärpersonal m.m.,
- lagen (1981:1216) om kyrklig beredskap,
- lagen (1984:272) om skyldighet för civilförsvarspliktiga att tjänstgöra utanför civilförsvaret.

3. Den som har fullgjort utbildning eller övning med civilförsvarsplikt enligt civilförsvarslagen (1960:74) eller lagen (1984:272) om skyldighet för civilförsvarspliktiga att tjänstgöra utanför civilförsvaret eller med tjänsteplikt enligt lagen (1981:292) om tjänsteplikt för hälso- och sjukvårdspersonal samt veterinärpersonal m.m. får tillgodoräkna sig nämnda tjänstgöring vid beräkningen av tid för tjänstgöring enligt de nya bestämmelserna.

Prop. 1994/95:7
Bilaga 2

4. För det arbete med planläggning och andra beredskapsförberedelser som kommuner, landsting, kyrkliga kommuner och enskilda har fullgjort före lagens ikraftträdande gäller äldre ersättningsbestämmelser.

Prop. 1994/95:7
Bilaga 2

5. På beslut som lämnats om byggande av skyddsrum enligt 32 § civilförsvarslagen (1960:74) skall de nya bestämmelserna gälla.

6. Om någon har begått brott enligt någon av de upphävda lagarna, skall straffet utdömas enligt äldre lag om inte straffet är lindrigare enligt den nya lagen.

7. Äldre bestämmelser gäller i fråga om överklagande av beslut som meddelats före lagens ikraftträdande.

8. Om det i lag eller annan författning hänvisas till någon av de gamla lagarna eller till en föreskrift i dessa som har ersatts med en föreskrift i den nya lagen, tillämpas i stället den nya lagen eller den nya föreskriften.

2 Förslag till

Lag om överföring av vissa uppgifter till kontraktsprosterna under skärpt och högsta beredskap

Prop. 1994/95:7

Bilaga 2

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Om förbindelserna under skärpt och högsta beredskap inte kan upprätthållas mellan stiftsstyrelsen eller domkapitlet och pastoraten i ett kontrakt inom stiftet, får kontraktsprosten från stiftsstyrelsen eller domkapitlet överta uppgifterna att

1. ändra eller upphäva tjänstgöringsföreskrifter som stiftsstyrelsen eller domkapitlet har meddelat för prästerna i ett pastorat inom kontraktet eller för någon annan präst som tjänstgör inom kontraktet,

2. bevilja en präst i kontraktet befrielse från skyldigheten att bo i en anvisad tjänstebostad under de förutsättningar som anges i 49 § tredje stycket prästanställningslagen (1988:184),

3. förordna icke prästvigda tjänstebiträden åt präster inom kontraktet,

4. förordna vikarie för präster inom kontraktet,

5. entlediga präster inom kontraktet.

När förbindelserna till stiftsstyrelsen och domkapitlet åter kan upprättas skall kontraktsprosten omedelbart anmäla de beslut som har fattats med stöd av första stycket till stiftsstyrelsen och domkapitlet.

2 § Vid förhinder för kontraktsprosten skall vad som sägs om denne i 1 § i stället gälla den till levnadsåldern äldste i tjänst varande kyrkoherden inom kontraktet.

3 § Även om förbindelserna till stiftsstyrelsen respektive domkapitlet under skärpt och högsta beredskap kan upprätthållas, får stiftsmyndigheten till en kontraktsprost helt eller delvis föra över de uppgifter som anges i 1 §, om det föreligger risk att förbindelserna med pastoraten kan komma att brytas.

4 § Ett beslut som en kontraktsprost eller en kyrkoherde har meddelat med stöd av 1 § första stycket 1 – 3 och 5 får överklagas på det sätt som föreskrivs om överklagande av beslut av domkapitlet i frågan. Ett beslut om förordnande av vikarie enligt 1 § 4 får inte överklagas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1992.

3 Förslag till Lag om ändring i brottsbalken

Prop. 1994/95:7
Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att 21 kap. 1 §, 22 kap. 6 och 10 §§ brottsbalken skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

21 kap.

1 §²

Detta kapitel träder i tillämpning när riket kommer i krig.

Om riket är i krigsfara eller om det råder sådana utomordentliga förhållanden som är föranledda av krig eller av krigsfara som riket har befunnit sig i, får regeringen föreskriva att kapitlet skall tillämpas.

Detta kapitel skall tillämpas under högsta beredskap.

Om förutsättningarna för beslut om skärpt beredskap föreligger, får regeringen föreskriva att kapitlet skall tillämpas.

22 kap.

6 §³

Den som gör sig skyldig till en svår överträdelse av något sådant avtal med främmande makt eller någon sådan allmänt erkänd grundsats, som rör den internationella humanitära rätten i väpnade konflikter, skall dömas för folkrättsbrott till fängelse i högst fyra år. Sådana svåra överträdelser är bland andra

1. att använda stridsmedel som är förbjudna enligt folkrätten,

2. att missbruka kännetecknet röda korset, Förenta Nationernas kännetecken, civilförsvarets internationella kännetecken, parlamentära flaggor eller att med hjälp av förrädiskt förfarande av något annat slag döda eller skada en motståndare,

2. att missbruka Förenta Nationernas kännetecken, kännetecken som avses i lagen (1953:771) om skydd för vissa internationella kännetecken, parlamentära flaggor eller andra internationellt erkända kännetecken eller att med hjälp av förrädiskt förfarande av något annat slag döda eller skada en motståndare,

3. att anfälla civilpersoner eller den som är försatt ur stridbart skick,

² Senaste lydelse 1986:645.

³ Senaste lydelse 1986:645.

4. att inleda ett urskillningslöst anfall med vetskap om att anfalllet kommer att förorsaka synnerligen svåra förluster eller skador på civilpersoner eller civil egendom,

5. att inleda anfall mot anläggningar eller installationer som åtnjuter särskilt folkrättsligt skydd,

6. att tillfoga av folkrätten särskilt skyddade personer allvarligt lidande, att tvinga krigsfångar eller civilpersoner att tjänstgöra hos deras motparts väpnade styrkor eller att i strid mot folkrätten beröva civilpersoner friheten,

7. att, i andra fall än som anges i 1 – 6, godtyckligt och i stor omfattning förstöra eller tillägna sig egendom som åtnjuter ett särskilt folkrättsligt skydd.

Är brottet grovt, skall dömas till fängelse i högst tio år eller på livstid. Vid bedömmande om brottet är grovt skall särskilt beaktas, om det har förövats genom ett stort antal skilda handlingar eller om många människor dödats eller skadats eller omfattande egendomsförlust uppkommit på grund av brottet.

Om ett folkrättsbrott har begåtts av den som är krigsman, skall också hans förman dömas i den mån denne haft möjlighet att förutse brottet men inte gjort vad som ankommit på honom för att förhindra detta.

10 §¹

Om riket är i krigsfara eller om det råder sådana utomordentliga förhållanden som är föranledda av krig eller av krigsfara som riket har befunnit sig i, får regeringen föreskriva att vad som sägs i 19 kap. och detta kapitel för den händelse att riket är i krig skall tillämpas. Föreskriften skall av regeringen upphävas, när sådana förhållanden inte längre föreligger.

Under skärpt och högsta beredskap får regeringen föreskriva att vad som sägs i 19 kap. och detta kapitel för den händelse att riket är i krig skall tillämpas. Föreskriften skall av regeringen upphävas, när sådana förhållanden inte längre föreligger.

Om riket skulle komma att vara helt eller delvis ockuperat av främmande makt utan att militärt motstånd förekommer, skall vad som i de nämnda kapitlen samt i 21 kap. sägs om rikets försvar tillämpas på motståndsverksamheten och vad som sägs om fienden tillämpas på ockupationsmakten.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1992.

¹ Senaste lydelse 1986:645.

4 Förslag till
Lag om ändring i plan- och bygglagen (1987:10)

Prop. 1994/95:7
Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 4 § plan- och bygglagen (1987:10) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.
4 §

Inom områden med sammanhållen bebyggelse skall bebyggelsemiljön utformas med hänsyn till behovet av

1. skydd mot uppkomst och spridning av brand samt mot trafikolyckor och andra olyckshändelser,

2. skyddsåtgärder för civilförsvaret, 2. åtgärder för att skydda befolkningen mot och begränsa verkningarna av stridshandlingar,

3. hushållning med energi och vatten samt goda klimatiska och hygieniska förhållanden,

4. trafikförsörjning och god trafikmiljö,

5. möjligheter för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga att använda området,

6. förändringar och kompletteringar.

Inom eller i nära anslutning till områden med sammanhållen bebyggelse skall det finnas lämpliga platser för lek, motion och annan utevistelse samt möjlighet att anordna en rimlig samhällsservice och kommersiell service.

Denna lag träder i kraft 1 januari 1992.

5 Förslag till
Lag om ändring i räddningstjänstlagen (1986:1102)

Prop. 1994/95:7
Bilaga 2

Härigenom föreskrivs i fråga om räddningstjänstlagen (1986:1102)
dels att 64 § skall upphöra att gälla,
dels att 63 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

63 §

Under krig och när det annars råder civilförsvarsberedskap skall räddningsnämndens uppgifter övertas av kommunstyrelsen och räddningskårens uppgifter övertas av civilförsvarsorganisationen i kommunen.

För verksamheten enligt denna lag under skärpt och högsta beredskap finns ytterligare bestämmelser i lagen (1992:00) om civilt försvar.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1992.

6 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1982:1004) om skyldighet för näringsidkare, arbetsmarknadsorganisationer m.fl. att delta i totalförsvarsplaneringen

Prop. 1994/95:7

Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att 1 och 2 §§ lagen (1982:1004) om skyldighet för näringsidkare, arbetsmarknadsorganisationer m.fl. att delta i totalförsvarsplaneringen skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

Ägare eller innehavare av industriella anläggningar, andra näringsidkare, *myndigheter* samt arbetsgivarorganisationer och arbetstagarorganisationer som avses i lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet, är skyldiga att på begäran av den myndighet som regeringen *förordnar* (totalförsvarsmyndighet), delta i totalförsvarsplaneringen enligt bestämmelserna i denna lag.

Lagen gäller inte statliga myndigheter och inte heller den som i stället omfattas av särskilda föreskrifter för totalförsvaret.

Ägare eller innehavare av industriella anläggningar, andra näringsidkare samt *sådana* arbetsgivarorganisationer och arbetstagarorganisationer som avses i 6 § lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet, är skyldiga att på begäran av den myndighet som regeringen *bestämmer* (totalförsvarsmyndighet), delta i totalförsvarsplaneringen enligt bestämmelserna i denna lag.

Lagen gäller inte statliga, *kommunala och landstingskommunala* myndigheter och inte heller den som i stället omfattas av särskilda föreskrifter för totalförsvaret.

2 §

Ägare eller innehavare av industriella anläggningar och andra näringsidkare *samt myndigheter* skall lämna de upplysningar om personal, lokaler, maskiner och annan utrustning, produktion, förbrukning av energi, råvaror och andra förnödenheter, lagerhållning, inköp, leveranser och annat dylikt som totalförsvarsmyndigheterna behöver för sitt planeringsarbete samt, om det behövs, i övrigt medverka vid planeringen av de egna uppgifterna inom totalförsvaret.

Ägare eller innehavare av industriella anläggningar och andra näringsidkare skall lämna de upplysningar om personal, lokaler, maskiner och annan utrustning, produktion, förbrukning av energi, råvaror och andra förnödenheter, lagerhållning, inköp, leveranser och annat dylikt som totalförsvarsmyndigheterna behöver för sitt planeringsarbete samt, om det behövs, i övrigt medverka vid planeringen av de egna uppgifterna inom totalförsvaret.

Den som på grund av bestämmelserna i första stycket har fått utföra arbete som har medfört betydande kostnader, kan få ersättning för detta av allmänna medel. Kan överenskommelse om ersättningen inte träffas med den myndighet som har begärt arbetet, skall frågan hänskjutas till avgörande av skiljemän enligt lagen (1929:145) om skiljemän. Skiljemännen avgör om ersättning skall utgå och bestämmer i så fall ersättningens storlek.

Prop. 1994/95:7
Bilaga 2

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1992.

Härigenom föreskrivs att 1, 2 och 7 §§ förfogandelagen (1978:262) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

Kommer riket i krig, träder 4 – 6 §§ i tillämpning.

Under högsta beredskap skall bestämmelserna i 4 – 6 §§ tillämpas.

2 §

Regeringen får föreskriva att 4 – 6 §§ helt eller delvis skall tillämpas från den tidpunkt som regeringen bestämmer,

1. om riket är i krigsfara,

1. om förutsättningarna för beslut om skärpt beredskap föreligger,

2. om det råder sådana förhållanden som är föranledda av krig eller av krigsfara vari riket har befunnit sig och om det till följd av dessa förhållanden föreligger knapphet eller betydande fara för knapphet inom riket på egendom av vikt för totalförsvaret eller folkförsörjningen, om det befinnes nödvändigt att med hänsyn till försvarsberedskapen inkalla värnpliktiga till tjänstgöring med stöd av 27 § 2 mom. eller 28 § 1 mom. värnpliktslagen (1941:967).

2. om det är nödvändigt att med hänsyn till försvarsberedskapen inkalla värnpliktiga till tjänstgöring med stöd av 27 § 2 mom. eller 28 § 1 mom. värnpliktslagen (1941:967).

Föreskrift enligt första stycket skall underställas riksdagens prövning inom en månad från det den utfärdades eller, om riksmöte ej pågår, från början av närmast följande riksmöte. Sker ej underställning eller godkänner riksdagen ej föreskriften inom två månader från det underställning skedde, upphör föreskriften att gälla.

7 §

Om förfogande beslutar regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer. Förfogande över egendom skall riktas mot bestämd ägare eller innehavare av egendom. I fall som avses i 1 § eller 2 § första stycket 1 eller 2

Om förfogande beslutar regeringen eller efter regeringens bemyndigande, kommuner, landsting eller statliga myndigheter. Förfogande över egendom skall riktas mot en bestämd ägare eller innehavare av egendomen. I fall

får dock regeringen föreskriva om förfogande som avser alla eller viss krets av ägare och innehavare av egendom av det slag som förfogandet gäller.

som avses i 1 § eller 2 § första stycket 1 eller 2 får dock regeringen föreskriva om förfogande som avser alla eller *en* viss krets av ägare och innehavare av egendom av det slag som förfogandet gäller.

Prop. 1994/95:7
Bilaga 2

Dispositionsförbud och förlängning av tiden för sådant förbud beslutas av den myndighet som har rätt att besluta om förfogandet.

Om förfogande göres för annans räkning än statens, gäller vad som i denna lag sägs om staten i tillämpliga delar den för vars räkning förfogandet sker.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1992.

8 Förslag till
Lag om ändring i lagen (1977:265) om statligt personska-
deskydd

Prop. 1994/95:7
Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1977:265) om statligt person-
skadeskydd skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Denna lag gäller ersättning av staten vid personskada och tillämpas på

1. den som fullgör tjänstgöring eller genomgår utbildning eller inskrivningsprövning enligt värnpliktslagen (1941:967), lagen (1966:413) om vapenfri tjänst, civilförsvarslagen (1960:74), 6 § lagen (1981:292) om tjänsteplikt för hälso- och sjukvårdpersonal samt veterinärpersonal m.m. eller lagen (1984:272) om skyldighet för civilförsvarspliktiga att tjänstgöra utanför civilförsvaret,

2. den som medverkar i räddningstjänst eller i övning med räddningskår enligt räddningstjänstlagen (1986:1102) eller i räddningstjänst enligt 11 kap. 1 § andra stycket luftfartslagen (1957:297),

3. den som är intagen för vård i kriminalvårdsanstalt, i ett hem som avses i 12 § lagen (1980:621) med särskilda bestämmelser om vård av unga, i ett hem som avses i 11 § lagen (1981:1243) om vård av missbrukare i vissa fall samt den som är häktad eller anhållen eller i annat fall intagen eller tagen i förvar i kriminalvårdsanstalt, häkte eller polis-arrest.

Regeringen får föreskriva att lagen skall tillämpas även på den som frivilligt deltagit i verksamhet inom totalförsvaret eller i annat fall än som avses i första stycket deltagit i verksamhet för att avvärja eller begränsa skada på människor eller egendom eller i miljön.

1. den som fullgör tjänstgöring eller genomgår utbildning eller inskrivningsprövning enligt värnpliktslagen (1941:967), lagen (1966:413) om vapenfri tjänst, lagen (1992:00) om civilt försvar eller lagen (1992:00) om skyldighet att tjänstgöra med ordnings- och bevakningsuppgifter,

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1992.

¹ Senaste lydelse 1986:1106.

9 Förslag till
Lag om ändring i kommunallagen (1977:179)

Prop. 1994/95:7
Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att det i kommunallagen (1977:179) skall införas två nya paragrafer, 2 kap. 13 a § och 3 kap. 9 a §, av följande lydelse.

2 kap.

13 a § Endast sådan ledamot i fullmäktige som är svensk medborgare får delta i handläggningen av ärenden som i inte ringa omfattning innehåller sekretessbelagda uppgifter av betydelse för totalförsvaret eller Sveriges säkerhet i övrigt.

3 kap.

9 a § Endast sådan ledamot i styrelsen eller annan nämnd som är svensk medborgare får delta i handläggningen av ärenden som i inte ringa omfattning innehåller sekretessbelagda uppgifter av betydelse för totalförsvaret eller Sveriges säkerhet i övrigt.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1992.

Härigenom föreskrivs i fråga om vapenlagen (1973:1176)¹
dels att 46 § skall upphöra att gälla,
dels att 45 § skall ha följande lydelse,

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

45 §

Bestämmelserna i 5 § gäller ej innehav av skjutvapen som överlämnats från staten till

1. statlig tjänsteman eller person som tillhör försvars-, *civilförsvars-* eller polisväsendet om denne är skyldig att inneha vapen för tjänsten,

1. *en* statlig tjänsteman eller person som tillhör försvars- eller polisväsendet om denne är skyldig att inneha vapen för tjänsten,

2. sammanslutning, beträffande vilken regeringen förordnat därom,

3. den som för statens räkning tillverkar krigsmateriel.

Utan hinder av 5 och 6 §§ får skjutvapen vidare överlämnas för verkskyddsändamål till den som är krigsplacerad i verkskyddets ordnings- och bevakningstjänst med skyldighet enligt gällande specialplan att vara utrustad med skjutvapen. Den till vilken vapen överlämnats med stöd av första eller andra stycket är även berättigad att utan tillstånd från staten förvärva behövlig ammunition till vapnet.

Den till vilken vapen överlämnats med stöd av första stycket är även berättigad att utan tillstånd från staten förvärva behövlig ammunition till vapnet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1992.

¹ Lagen omtryckt 1981:1360.

11 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1953:771) om skydd för vissa internationella sjukvårdsbeteckningar och för civilförsvarets internationella kännetecken

Prop. 1994/95:7

Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att rubriken till lagen (1953:771) om skydd för vissa internationella sjukvårdsbeteckningar och för civilförsvarets internationella kännetecken¹ samt 4 § i lagen skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Lag om skydd för vissa internationella sjukvårdsbeteckningar och för civilförsvarets internationella kännetecken.

Föreslagen lydelse

Lag om skydd för vissa internationella kännetecken.

4 §²

Civilförsvarets internationella kännetecken, bestående av en liksidig blå triangel mot orange-färgad bakgrund, må icke offentlig brukas utan medgivande av regeringen eller myndighet, som regeringen bestämmer.

Det internationella kännetecken för civilförsvaret som avses i artikel 66 i tilläggsprotokoll I till Genèvekonventionerna den 12 augusti 1949 rörande skydd för offren i internationella väpnade konflikter, bestående av en liksidig blå triangel mot orange-färgad bakgrund, får inte användas offentligt utan medgivande av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1992.

¹ Senaste lydelse av lagens rubrik 1979:74.

² Senaste lydelse 1979:74.

12 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1942:335) om särskilda skyddsåtgärder för vissa kraftanläggningar m. m.

Prop. 1994/95:7

Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att i 4, 15 och 16 §§ lagen (1942:335) om särskilda skyddsåtgärder för vissa kraftanläggningar m.m.¹ ordet "civilförsvaret" skall bytas ut mot "befolkningsskyddet och räddningstjänsten".

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1992.

¹ Lagen omtryckt 1978:163.

Senaste lydelse av

15 § 1982:488.

16 § 1982:488.

Justitiekanslern, Hovrätten för nedre Norrland, Kammarrätten i Jönköping, Kommerskollegium, Överbefälhavaren, Försvarets civilförvaltning, Fortifikationsförvaltningen, Värnpliktsverket, Försvarets sjukvårdsstyrelse, Överstyrelsen för civil beredskap, Statens räddningsverk, Styrelsen för psykologiskt försvar, Försvarets forskningsanstalt, Civilbefälhavaren i Södra civilområdet, Civilbefälhavaren i Östra civilområdet, Civilbefälhavaren i övre Norrlands civilområde, Kustbevakningen, Socialstyrelsen, Riksförsäkringsverket, Televerket, Transportrådet, Statens järnvägar, Luftfartsverket, Sjöfartsverket, Byggnadsstyrelsen, Statens pris- och konkurrensverk, Göteborgs universitet, Skolöverstyrelsen, Lantbruksstyrelsen, Statens livsmedelsverk, Statens jordbruksnämnd, Arbetsmarknadsstyrelsen, Länsarbetsnämnden i Kalmar län, Statens invandrarverk, Plan- och bostadsverket, Statens lantmäteriverk, Statens industriverk, Statskontoret, Riksrevisionsverket, Rikspolisstyrelsen, Länsstyrelsen i Stockholm län, Länsstyrelsen i Östergötlands län, Länsstyrelsen i Gotlands län, Länsstyrelsen i Malmöhuslän, Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län, Länsstyrelsen i Skaraborgs län, Länsstyrelsen i Värmlands län, Länsstyrelsen i Väster-norrlands län, Länsstyrelsen i Jämtlands län, Länsstyrelsen i Norrbottens län, Svenska kyrkans centralstyrelse, Statens energiverk, Statens vattenfallsverk, Justitieombudsmannen, Diskrimineringsombudsmannen, Uppsala läns landsting, Södermanlands läns landsting, Östergötlands läns landsting, Skaraborgs läns landsting, Malmöhus läns landsting, Jämtlands läns landsting, Västerbottens läns landsting, Norrbottens läns landsting, Stockholms kommun, Sollentuna kommun, Täby kommun, Södertälje kommun, Uppsala kommun, Nyköpings kommun, Norrköpings kommun, Jönköpings kommun, Växjö kommun, Oskarshamns kommun, Gotlands kommun, Karlskrona kommun, Karlshamns kommun, Kristianstads kommun, Malmö kommun, Helsingborgs kommun, Halmstads kommun, Göteborgs kommun, Borås kommun, Mariestads kommun, Filipstads kommun, Årjängs kommun, Örebro kommun, Hallsbergs kommun, Västerås kommun, Borlänge kommun, Gävle kommun, Sundsvalls kommun, Timrå kommun, Härjedalens kommun, Skellefteå kommun, Haparanda kommun, Kalix kommun, Svenska kommunförbundet, Landstingsförbundet, Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund, Sveriges frikyrkoråd, Centralförbundet Folk och Försvar, Frivilligorganisationernas samarbetskommitté, Tjänstemännens Centralorganisation, Centralorganisationen SACO/SR, Landsorganisationen i Sverige, Svenska Arbetsgivarföreningen, Svenska Brandförsvarsföreningen, Sveriges Civilförsvarsförbund och Svenska röda korset.

Regeringen har följande förslag till lagtext.

Förslag till lag om civilt försvar

Härigenom föreskrivs följande.

1 kap. Inledande bestämmelser

1 § I denna lag ges bestämmelser om kommunernas, landstingens och de kyrkliga kommunernas ansvar inom det civila försvaret. Lagen innehåller också bestämmelser om hemskydd, verkskydd och befolkningsskydd.

2 § Med befolkningsskydd avses åtgärder för att skydda befolkningen och civil egendom från krigets verkningar. Sådana åtgärder är

1. utrymning och inkvartering,
2. tillhandahållande och iordningställande av skyddsrum och skyddade utrymmen,
3. tillhandahållande av andningsskydd,
4. mörkläggnings,
5. information om självskydd,
6. kompletterande åtgärder som är nödvändiga för att verksamhet enligt denna paragraf skall kunna bedrivas.

3 § Bestämmelserna i 5 - 8 kap. skall inte tillämpas på militär verksamhet eller på anläggningar som är avsedda för sådan verksamhet. Detsamma gäller anläggningar som är avsedda för ledningen av rikets försvar.

4 § Vad som föreskrivs i denna lag skall inte tillämpas om annat sägs i lagen (1942:335) om särskilda skyddsåtgärder för vissa kraftanläggningar m.m.

5 § Vad som föreskrivs i denna lag om landsting skall också tillämpas på kommuner som inte tillhör något landsting.

2 kap. Beredskapsförberedelser

Ansvar för beredskapsförberedelser m.m.

1 § Kommunerna, landstingen och de kyrkliga kommunerna skall vidta de beredskapsförberedelser som behövs för den kommunala verksamheten under höjd beredskap.

Kommunstyrelsen och landstingsstyrelsen ansvarar inom kommunen respektive landstinget för att beredskapsförberedelserna får en enhetlig

inriktning och genomförs på ett ändamålsenligt sätt. Inom den kyrkliga kommunen ligger detta ansvar på kyrkorådet eller motsvarande organ.

Prop. 1994/95:7
Bilaga 4

Beredskapsförberedelserna skall genomföras i samverkan med berörda statliga myndigheter, kommuner, landsting och kyrkliga kommuner. Den kyrkliga kommunen skall också samverka med övriga trossamfund inom den kyrkliga kommunen.

2 § Kommunen skall verka för att beredskapsförberedelserna för den civila verksamhet som bedrivs i kommunen av statliga myndigheter, landstinget, kyrkliga kommuner samt organisationer och företag får en enhetlig inriktning och för att samverkan kommer till stånd mellan dem. Detta gäller dock endast i fråga om sådan verksamhet som är av betydelse för kommunen.

3 § Stiftsstyrelsen skall inom stiftssamfälligheten verka för att de kyrkliga kommunernas beredskapsförberedelser genomförs på ett ändamålsenligt sätt och med en enhetlig inriktning. Stiftsstyrelsen skall samråda med domkapitlet.

4 § Varje kommun, landsting och kyrklig kommun skall medverka i sådan utbildning som utgör ett led i beredskapsförberedelserna och som genomförs av något annat sådant organ eller av en statlig myndighet och som berör kommunen, landstinget eller den kyrkliga kommunen.

5 § Kommunen skall hålla den myndighet som regeringen bestämmer underrättad om de beredskapsförberedelser som vidtagits och om de övriga förhållanden som har betydelse för det civila försvaret i kommunen.

Ersättningsskyldighet för staten

6 § Staten skall ersätta kommunerna för kostnaderna för beredskapsförberedelserna enligt detta kapitel. Ersättningen skall bestämmas med utgångspunkt i varje kommuns utsatthet och risker i krig.

Staten skall ersätta landstingen för kostnaderna för sådan utbildning som utgör ett led i beredskapsförberedelserna.

Ersättningen bestäms och betalas ut av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

3 kap. Verksamhet under höjd beredskap

1 § Under höjd beredskap ansvarar kommunstyrelsen för ledningen av den del av det civila försvaret som ankommer på kommunen.

Kommunstyrelsen skall under höjd beredskap också verka för att sådan verksamhet som sägs i 2 kap. 2 § får en enhetlig inriktning och för att samverkan kommer till stånd mellan dem som bedriver verksamheten.

2 § Under höjd beredskap ansvarar landstingsstyrelsen för ledningen av den civila hälso- och sjukvården samt den övriga verksamhet som landstinget skall bedriva.

Prop. 1994/95:7
Bilaga 4

3 § Under höjd beredskap ansvarar kyrkorådet eller motsvarande organ för ledningen av den kyrkliga kommunens verksamhet.

4 § Kommunen skall under höjd beredskap eller när ransoneringslagen (1978:268) i annat fall tillämpas, i den omfattning som regeringen bestämmer,

1. vidta de åtgärder som behövs för försörjningen med nödvändiga varor,
2. medverka vid allmän prisreglering och ransonerings,
3. medverka i övrigt vid genomförandet av åtgärder som är viktiga för landets försörjning.

5 § Om en kommun eller ett landsting har en för totalförsvaret viktig uppgift och denna blir oskäligt betungande till följd av krigsskada eller andra utomordentliga förhållanden som orsakats av krig eller krigsfara, är andra kommuner och landsting skyldiga att lämna hjälp.

Omfattningen av hjälpen bestäms av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

6 § Kommunen skall under höjd beredskap hålla den myndighet som regeringen bestämmer underrättad om beredskapsläget och de övriga förhållanden som har betydelse för det civila försvaret i kommunen.

4 kap. Hemskydd

1 § I varje kommun skall det finnas ett hemskydd.

2 § Hemskyddet är en beredskapsorganisation som under höjd beredskap har till uppgift att

1. förmedla information mellan kommunen och befolkningen,
2. verka för att skydda, rädda och i övrigt hjälpa befolkningen i samband med stridshandlingar,
3. verka för att trygga sådan försörjning som är nödvändig för befolkningens överlevnad.

3 § Hemskyddet består av totalförsvarspliktiga som skrivits in för civilplikt och av frivilliga.

5 kap. Verkskydd

1 § Verkskyddet är en beredskapsorganisation som under höjd beredskap har till uppgift att, vid den anläggning där det organiserats, medverka vid skydd av verksamheten och personalen samt i räddningstjänst.

2 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får besluta att det vid en anläggning skall finnas verkskydd, om det vid anläggningen bedrivs verksamhet som har stor betydelse för totalförsvaret, och om anläggningen med hänsyn till sin belägenhet eller verksamhetens art kan antas bli särskilt utsatt vid stridshandlingar.

Ett sådant beslut skall innehålla ett föreläggande för den som bedriver verksamhet vid anläggningen att organisera verkskyddet, planlägga dess verksamhet, hålla det med materiel och förnödenheter, se till att personalen får den utbildning som avses i 3 § och att personalen regelbundet övas samt att även i övrigt vidta de åtgärder som behövs för verkskyddets verksamhet.

Föreläggandet får också riktas mot ägaren till den anläggning där verksamheten bedrivs.

3 § Utbildning av verkskyddets personal skall genomföras av den myndighet som regeringen bestämmer. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får komma överens med en kommun att denna skall genomföra utbildningen.

Den som enligt första stycket skall genomföra utbildning får komma överens med den som skall organisera verkskyddet att denne i stället genomför utbildningen.

4 § En räddningsledare får under höjd beredskap ta verkskydd inom kommunen i anspråk för räddningstjänstuppgifter som rör annat än den anläggning där verkskyddet organiserats.

5 § Den myndighet som regeringen bestämmer eller kommunen får förelägga den som bedriver verksamhet vid eller äger en anläggning som avses i 2 § första stycket att lämna de upplysningar och tillhandahålla de handlingar om anläggningen och verksamheten som behövs för myndighetens eller kommunens befattning med verkskyddet.

6 § Den som enligt 2 § är skyldig att organisera verkskydd skall betala kostnader för sådan utbildning som genomförs av en myndighet eller av kommunen.

7 § Om ett verkskydd har tagits i anspråk för uppgifter som inte rör den egna anläggningen, har den som organiserat verkskyddet rätt till skälig ersättning av staten dels för kostnaderna för verkskyddets personal, dels för skador som inte är obetydliga på materiel och annan egendom.

Anspråk på ersättning prövas på det sätt som föreskrivs i förfogandelagen (1978:262).

Inledande bestämmelser

1 § För att under krig skydda befolkningen skall det i de områden som kan antas bli särskilt utsatta för verkningar av stridsmedel finnas skyddsrum och skyddade utrymmen. Skyddade utrymmen skall också finnas i andra utsatta områden.

Med skyddsrum avses ett utrymme som redan under fred utformas och utrustas så att det ger skydd mot de stridsmedel som kan antas komma till användning i krig.

Med skyddat utrymme avses ett utrymme som utformas och utrustas så att det ger ett bra skydd mot radioaktiv strålning och splitter samt i särskilt utsatta områden mot byggnadsras. Skyddade utrymmen anordnas först under höjd beredskap. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får dock besluta att ett skyddat utrymme skall anordnas redan dessförinnan.

2 § Kommunen skall i samråd med länsstyrelsen besluta inom vilka områden det skall finnas skyddsrum och skyddade utrymmen. Om enighet inte kan nås, skall kommunen överlämna frågan till regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

3 § Kommunen skall besluta om att skyddsrum skall byggas samt, i den omfattning staten ställer medel till förfogande, kontrollera att skyddsrummen har en tillfredsställande skyddsförmåga.

Kommunen skall också besluta om att skyddade utrymmen skall byggas.

4 § Kommunen skall föra register över samtliga skyddsrum i kommunen och över de skyddade utrymmen som planlagts.

Placering och utformning

5 § Skyddsrummen skall placeras och utformas så att befolkningen efter varning har möjlighet att hinna fram till dem i tid och att uppehålla sig där under den tid som behövs.

6 § Skyddsrummen skall utformas så att de under fredstid kan användas för andra ändamål. De skall dock skyndsamt kunna ställas i ordning.

7 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter eller i särskilda fall besluta om hur skyddsrum och skyddade utrymmen skall utformas och utrustas.

Anmälningsskyldighet för byggnadsåtgärder

8 § Den som inom ett område där skyddsrum skall byggas avser att utföra sådana byggnadsåtgärder som anges i 9 kap. 2 § 1 och 3 plan-

och bygglagen (1987:10) och som kräver bygganmälan skall underrätta kommunen om sin avsikt. Kommunen skall till den som lämnat sådan underrättelse lämna besked om skyddsrum skall byggas i byggnaden eller anläggningen och, om så är fallet, lämna uppgift om det antal personer som skall kunna få plats i skyddsrummet. Kommunen skall förelägga den som lämnat underrättelsen att vidta åtgärder i enlighet med beskedet.

Besked som kommunen lämnat enligt första stycket gäller i två år eller, om bygganmälan enligt 9 kap. 2 § plan- och bygglagen har gjorts, under två år från dagen för bygganmälan. Kommunen får ändra beskedet endast om den som lämnat underrättelsen godtar ändringen.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, kommunen får meddela föreskrifter om undantag från underrättelseskyldigheten enligt första stycket.

9 § Byggherren skall se till att ett byggnadsföretag inom ett område där skyddsrum skall byggas stämmer överens med besked enligt 8 § samt med vad som sägs i 6 § och vad som bestämts med stöd av 7 §.

Vid byggsamråd enligt 9 kap. 7 § plan- och bygglagen (1987:10) skall en genomgång göras av de åtgärder för besiktning, tillsyn och övrig kontroll som är nödvändiga för att ett skyddsrum skall kunna antas komma att uppfylla de krav som ställs i 6 § och med stöd av 7 §.

Bestämmelserna i 9 kap. 9 och 10 §§ plan- och bygglagen om kontroll m.m. och om slutbevis skall tillämpas på arbetet med att utföra skyddsrummet.

10 § Staten och landstinget skall, även i de fall då skyldighet att göra bygganmälan inte föreligger enligt 9 kap. 3 § 4 plan- och bygglagen (1987:10), anmäla sådana byggnadsåtgärder som avses i 9 kap. 2 § 3 plan- och bygglagen till kommunen.

Ansaret för att bygga, utrusta och underhålla skyddsrum och skyddade utrymmen

11 § Den som utför sådana byggnadsåtgärder som anges i 8 § skall bygga och utrusta sådant skyddsrum som enligt föreläggande av kommunen skall finnas i byggnaden eller anläggningen.

Ägaren till en byggnad eller annan anläggning är skyldig att bygga och utrusta ett skyddat utrymme där sådant utrymme enligt föreläggande av kommunen skall finnas.

12 § Ägaren till en byggnad eller annan anläggning där skyddsrum eller skyddat utrymme har byggts är skyldig att underhålla skyddsrummet eller det skyddade utrymmet och dess utrustning.

Om någon åsidosätter sina skyldigheter enligt första stycket, skall kommunen förelägga honom att fullgöra dem.

13 § Om kommunen beslutar att skyddsrum skall finnas i befintliga byggnader eller andra anläggningar, skall kommunen bygga, utrusta och underhålla skyddsrummet.

Prop. 1994/95:7
Bilaga 4

Första stycket gäller dock inte om frågan uppkommer i samband med sådana byggnadsåtgärder som avses i 8 § första stycket.

Kommunen skall även bygga, utrusta och underhålla skyddsrum som är belägna på mark som är avsedd för gata, torg, park eller annan allmän plats.

14 § Om det finns särskilda skäl, får länsstyrelsen förelägga ägaren eller nyttjanderättshavaren till mark, byggnader eller andra anläggningar att i stället för kommunen vidta de åtgärder som anges i 13 §.

15 § Ägaren till en byggnad eller annan anläggning där det finns skyddsrum är skyldig att, efter föreläggande av kommunen, vidta de åtgärder som behövs för att skyddsrummet skall ha en bra skyddsförmåga.

16 § Den som innehar en byggnad eller annan anläggning med nyttjanderätt får inte hindra ägaren att inrätta skyddsrum eller företa andra åtgärder enligt detta kapitel.

Skyldighet att bereda plats

17 § Ägaren eller nyttjanderättshavaren till en byggnad eller annan anläggning där det finns ett skyddsrum eller skyddat utrymme är skyldig att under höjd beredskap bereda plats i skyddsrummet eller det skyddade utrymmet åt dem som behöver skydd.

Skyltning

18 § Ägaren till en byggnad eller annan anläggning där det finns ett skyddsrum skall genom skyltning på byggnaden eller anläggningen ge anvisning om var skyddsrummet finns.

Kommunen skall se till att skyldigheten fullgörs. Om ägaren inte fullgör sin skyldighet, skall kommunen förelägga honom att göra det.

Avveckling av skyddsrum

19 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får besluta att ett utrymme inte längre skall vara skyddsrum.

20 § Den som skall bygga och utrusta ett skyddsrum enligt 11 § första stycket har rätt till ersättning av staten för de merkostnader som uppkommer för att bygga och utrusta skyddsrummet.

Ersättningen beslutas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

21 § Om den som är berättigad till ersättning enligt 20 § inte är redovisningsskyldig enligt mervärdesskattelagen (1994:200), skall ersättningsbeloppet räknas upp med den skattesats som enligt 7 kap. 1 § den lagen gällde vid tidpunkten för slutbesiktning av skyddsrummet.

22 § Den som skall bygga och utrusta ett skyddat utrymme enligt 11 § andra stycket, underhålla ett skyddsrum eller ett skyddat utrymme enligt 12 § eller vidta åtgärder enligt 14 § har rätt till skälig ersättning av staten för sina kostnader.

Den som vidtagit åtgärder som anges i 15 § har rätt till skälig ersättning av staten för de kostnader som åtgärden föranlett. Ersättning lämnas dock inte för åtgärder som har föranletts av att ägaren eftersatt underhållet av skyddsrummet, gjort oödlåtna ingrepp i det eller på annat sätt varit försumlig.

Ersättningen beslutas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Ersättning till kommunen för vissa kostnader

23 § Kommunen har rätt till skälig ersättning av staten för kostnader som uppkommer för kommunen på grund av åtgärder enligt 13 §. När ersättningen bestäms, skall skälig hänsyn tas till det värde som de vidtagna åtgärderna kan ha för byggnadens eller anläggningens användning i fred. Kommunen har rätt till förskott på ersättningen, om det finns särskilda skäl för det.

Ersättning och förskott beslutas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

7 kap. Särskilda skyldigheter för ägare och andra innehavare av egendom m.m.

Varning och mörkläggnings

1 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva att ägare av byggnader eller andra anläggningar skall

1. hålla med utrustning och vidta de övriga förberedelser som behövs för varning av dem som vistas i eller vid byggnaden eller anläggningen,

2. tåla att utrustning för varning av befolkningen installeras på byggnaden eller anläggningen,

3. hålla med utrustning och vidta de övriga förberedelser som behövs för mörkläggning av byggnaden eller anläggningen.

Prop. 1994/95:7
Bilaga 4

I särskilda fall får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer förelägga ägaren av en byggnad eller annan anläggning att vidta eller tåla de åtgärder som anges i första stycket.

Den som disponerar en byggnad eller anläggning helt eller delvis är skyldig att ha hand om utrustning för mörkläggning.

2 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om hur varning och mörkläggning skall ske under höjd beredskap.

Besiktning

3 § Ägaren eller nyttjanderättshavaren till en byggnad eller annan anläggning är skyldig att låta länsstyrelsen eller kommunen besiktiga eller regelbundet kontrollera byggnaden eller anläggningen för ändamål som har samband med tillämpningen av denna lag eller föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen.

Om någon inte fullgör sina skyldigheter enligt första stycket, får den kommun eller länsstyrelse som har att genomföra besiktningen eller kontrollen förelägga honom att hålla byggnaden eller anläggningen tillgänglig.

Skyldigheter för nyttjanderättshavare m.fl.

4 § De skyldigheter som ägaren av en viss egendom har enligt denna lag skall också gälla för den som innehar egendomen med fri förfoganderätt, fideikommissrätt eller annan därmed jämförlig rätt.

5 § En nyttjanderättshavare är skyldig att på begäran av ägaren till en byggnad eller annan anläggning betala ett skäligt bidrag till kostnader som ägaren får på grund av skyldigheter enligt denna lag. Detta gäller dock endast om

1. ägaren inte kände till att åtgärderna skulle vidtas då nyttjanderättsavtalet träffades eller senast kunde sägas upp och minst två år återstod av nyttjanderätten då skyldigheten att vidta åtgärderna blev kända för ägaren, och

2. det kan anses uppenbart oskäligt att ägaren skall svara för hela kostnaden.

6 § Om en byggnad tillhör en bostadsrättsförening, skall bostadsrätts-havarna ersätta föreningen för kostnader som denna haft på grund av skyldigheter enligt denna lag. Detta gäller oavsett vad som föreskrivs i bostadsrättsföreningens stadgar.

7 § Länsstyrelsen eller kommunen får förbjuda att samlingslokaler, skolor, förskolor eller andra lokaler för motsvarande ändamål används under höjd beredskap, om inte skyddsrum finns för de personer som kan komma att vistas i lokalen.

Skyldighet att förmedla meddelanden m.m.

8 § Ägaren eller nyttjanderättshavaren till en byggnad eller annan anläggning eller den som i fråga om förvaltning och skötsel företräder honom är skyldig att

1. förmedla myndigheternas beslut och meddelanden i frågor som rör verksamhet enligt denna lag till dem som bor eller bedriver verksamhet i byggnaden eller anläggningen,

2. medverka vid åtgärder som föranleds av ransonering.

Samma skyldighet gäller också för arbetsgivare när det gäller de anställda.

9 § Var och en är skyldig att på fråga av en statlig eller kommunal myndighet ange om han har egendom som kan behöva tas i anspråk för verksamhet enligt denna lag.

8 kap. Utrymning och inkvartering m.m.

Utrymning

1 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får under höjd beredskap besluta att de som uppehåller sig inom ett område skall utrymma området om

1. området blivit eller kan antas bli utsatt för stridshandlingar och utrymningen är nödvändig för att skydda befolkningen, eller

2. det i området behöver vidtas militära åtgärder av väsentlig betydelse och åtgärderna allvarligt försvåras om inte utrymning sker.

2 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får besluta att de som omfattas av ett utrymningsbeslut skall vistas på en viss plats och meddela föreskrifter för vistelsen.

Beslutet får inte utformas så att det inskränker den enskildes frihet mer än vad som är nödvändigt med hänsyn till syftet med utrymningen och förhållandena på vistelseplatsen.

Utflyttningsförbud

3 § Regeringen eller den myndigheten som regeringen bestämmer får under höjd beredskap meddela förbud för dem som uppehåller sig inom ett visst område att lämna detta om

1. en utflyttning allvarligt försvårar åtgärder av väsentlig

Inflyttningsförbud

4 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får under höjd beredskap meddela förbud för dem som inte är bosatta inom ett visst område att annat än tillfälligt uppehålla sig inom området, om en inflyttning allvarligt försvårar åtgärder av väsentlig betydelse för totalförsvaret.

Skyldighet att upplåta inkvarteringsbostad

5 § En kommun får förelägga innehavaren av en byggnad eller bostadslägenhet (inkvarteringsvärd) att under höjd beredskap upplåta bostad åt den som behöver en bostad (inkvarteringsbostad) på grund av beslut om utrymning eller på grund av att denne till följd av krigshändelser tvingats lämna sin ordinarie bostad.

Ett sådant föreläggande får meddelas endast om behovet av bostad inte kan tillgodoses på annat lämpligt sätt. Beslutet får inte medföra större olägenhet för inkvarteringsvärden än vad som är nödvändigt och får inte avse utrymmen som behövs för inkvarteringsvärden och hans familj eller någon dem närstående.

6 § Om inkvarteringsvärden inte följer föreläggandet enligt 5 §, får kommunen hos polismyndigheten begära den handräckning som behövs för att den som skall inkvarteras skall få tillträde till inkvarteringsbostaden.

Ersättning

7 § Inkvarteringsvärden har rätt till ersättning av kommunen för inkvarteringsbostaden.

8 § Om bostaden eller dess utrustning skadas när den används som inkvarteringsbostad, är den skadelidande berättigad till ersättning av kommunen. Är skadan obetydlig, betalas dock ingen ersättning.

9 § Ersättningen enligt 7 och 8 §§ prövas på det sätt som anges i förfogandelagen (1978:262).

Om taxa enligt 33 § förfogandelagen har fastställts, bestämmer kommunen ersättningen. I annat fall bestäms ersättningen av den lokala värderingsnämnden.

10 § Den som disponerat en inkvarteringsbostad enligt 5 § skall till kommunen betala tillbaka vad kommunen betalat till inkvarteringsvärden enligt 7 och 8 §§.

Om det med hänsyn till den inkvarterades ekonomiska förhållanden eller annars är oskäligt, skall kommunen helt eller delvis befria den inkvarterade från återbetalningsskyldigheten.

Prop. 1994/95:7
Bilaga 4

Skyldighet att ta hand om utrymmande och utlänningar som söker skydd i Sverige

11 § Kommuner och landstings skyldighet att ta hand om utrymmande och utlänningar som söker skydd i Sverige regleras i socialtjänstlagen (1980:620), hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) och lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl.

Under höjd beredskap är varje kyrklig kommun skyldig att bedriva verksamhet för invånare från andra kyrkliga kommuner och för utlänningar som söker skydd i Sverige, på samma sätt som gäller för dem som bor inom den egna kyrkliga kommunen.

Skyldighet att hjälpa andra kommuner och landsting

12 § Kommuner och landsting, som befolkningen lämnar på grund av beslut om utrymning eller på grund av utomordentliga förhållanden som orsakats av krig eller krigsfara, är skyldiga att i skäligen omfattning lämna hjälp till de kommuner och landsting som i större omfattning får ta emot befolkningen.

9 kap. Säkerhetsskydd

Inledande bestämmelse

1 § Varje kommun, landsting och kyrklig kommun skall se till att det inom dess verksamhetsområde finns ett tillfredsställande säkerhetsskydd för uppgifter och förhållanden av betydelse för totalförsvaret eller rikets säkerhet i övrigt.

Säkerhetsskyddet skall omfatta

1. skydd mot att obehöriga får kännedom om uppgifter som är av betydelse för totalförsvaret eller rikets säkerhet i övrigt och som enligt sekretesslagen (1980:100) omfattas av sekretess (sekretessskydd),
2. skydd mot att obehöriga får tillträde till anläggningar, områden och andra ställen där de kan få kännedom om uppgifter som avses i punkt 1 eller där verksamhet som har betydelse för totalförsvaret eller rikets säkerhet i övrigt bedrivs (tillträdesskydd),
3. skydd mot att någon som inte är pålitlig från säkerhetssynpunkt får sådan tjänst eller sådant vikariat eller uppdrag som är av betydelse för totalförsvaret eller rikets säkerhet i övrigt (infiltrationsskydd),
4. information till berörda arbets- och uppdragstagare om sekretess-, tillträdes- och infiltrationsskyddet i kommunen, landstinget respektive den kyrkliga kommunen,
5. kontroll av sekretess-, tillträdes- och infiltrationsskyddet i

kommunen, landstinget respektive den kyrkliga kommunen och av information om detta skydd.

Prop. 1994/95:7
Bilaga 4

Krav på svenskt medborgarskap m.m.

2 § En befattning hos en kommun eller ett landsting vars innehavare i inte obetydlig omfattning får del av uppgifter som omfattas av sekretess av betydelse för totalförsvaret eller rikets säkerhet i övrigt, får innehas endast av den som är svensk medborgare och pålitlig från säkerhets-synpunkt.

Tystnadsplikt

3 § Den som på grund av någon bestämmelse i denna lag har fått kännedom om en enskild persons ekonomiska förhållanden, ett företags affärs- eller driftförhållanden eller förhållanden av betydelse för totalförsvaret eller rikets säkerhet i övrigt får inte obehörigen röja eller utnyttja vad han fått kännedom om.

I fråga om tystnadsplikt i det allmännas verksamhet gäller sekretess-lagen (1980:100).

10 kap. Straff m.m.

Påföljder

1 § Till böter eller fängelse i högst ett år döms den som

1. uppsåtligen eller av grov oaktsamhet lämnar oriktiga uppgifter om förhållanden som han enligt 5 kap. 5 § är skyldig att lämna uppgift om,

2. uppsåtligen eller av oaktsamhet inte fullgör sin skyldighet enligt 6 kap. 17 §,

3. uppsåtligen eller av oaktsamhet som inte är ringa inte fullgör sina skyldigheter enligt 7 kap. 8 eller 9 §,

4. inte följer ett åläggande eller förbud som meddelats enligt 8 kap., eller

5. uppsåtligen eller av oaktsamhet vanvårdar egendom som han har tagit emot av en myndighet för totalförvarsändamål.

2 § Om ett brott enligt 1 § begås under höjd beredskap döms, om brottet medför avsevärt men för totalförsvaret eller annars är att anse som grovt, till fängelse lägst sex månader och högst fyra år.

3 § Till böter döms den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot någon bestämmelse som meddelats med stöd av 6 kap. 7 § eller inte iakttar förbud enligt 7 kap. 7 §.

4 § Ett föreläggande som sägs i 5 kap. 2 § andra eller tredje stycket eller 5 §, 6 kap. 11, 12, 14, 15 eller 18 § eller 7 kap. 1 § andra stycket eller 3 § får förenas med vite.

Om ett föreläggande inte följs, får åtgärden vidtas av den som meddelat föreläggandet. En sådan åtgärd vidtas på den försumliges bekostnad, om han inte på grund av bestämmelse i denna lag är berättigad till ersättning för åtgärden om den vidtas frivilligt.

11 kap. Överklagande av beslut

1 § Beslut av en kommun som har meddelats enligt denna lag eller enligt föreskrifter som utfärdats med stöd av denna lag får överklagas till länsstyrelsen, om inte annat föreskrivs i 3, 4 eller 8 §.

2 § Beslut av en länsstyrelse som har meddelats enligt denna lag eller enligt föreskrifter som utfärdats med stöd av denna lag får överklagas till den myndighet som regeringen bestämmer, om inte annat föreskrivs i 3 eller 8 §.

3 § Beslut av en kommun eller en myndighet i frågor som avses i följande bestämmelser i denna lag får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol:

5 kap. 2 och 5 §§ om verkskydd,

6 kap. 3, 11, 12, 14, 15 och 18 §§ om skyddsrum och skyddade utrymmen,

7 kap. 1 § andra stycket och 3 § om varning, mörkläggnings och besiktning,

8 kap. 5 § andra stycket och 10 § om inkvarteringsbostad,

10 kap. 4 § om vite.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

4 § Beslut av en kommun enligt 8 kap. 9 § andra stycket får överklagas till den lokala värderingsnämnden. Värderingsnämndens beslut i ett överklagat ärende får inte överklagas.

Den lokala värderingsnämndens beslut i andra fall enligt 8 kap. 9 § andra stycket får överklagas till Riksvärderingsnämnden.

Riksvärderingsnämndens beslut får inte överklagas.

5 § Beslut av en central myndighet i ett överklagat ärende får inte överklagas.

Andra beslut av en central myndighet får överklagas till regeringen, om inte annat föreskrivs i 8 §.

6 § En central myndighet får till regeringen överlämna prövningen av ett överklagat ärende, om myndigheten bedömer att ärendet är av särskild vikt.

7 § Ett beslut som en kommun eller en statlig myndighet under höjd beredskap meddelar enligt denna lag eller enligt föreskrift som utfärdats med stöd av lagen skall gälla omedelbart, om inte annat bestäms i beslutet. Detsamma gäller beträffande beslut av en allmän förvaltningsdomstol i fråga om skyldighet att upplåta inkvarteringsbostad.

Prop. 1994/95:7
Bilaga 4

8 § Beslut som meddelats i frågor som avses i följande bestämmelser i denna lag får inte överklagas:

- 3 kap. 4 § om vissa åligganden för kommuner under höjd beredskap,
- 5 kap. 4 § om i anspråktagande av verkskydd,
- 6 kap. 2 § om i vilka områden skyddsrum och skyddade utrymmen skall byggas,
- 7 kap. 7 § om förbud att använda samlingslokaler,
- 8 kap. 1 – 4 §§ om utrymning samt in- och utflyttningsförbud.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995.

2. Genom lagen upphävs

- civilförsvarslagen (1960:74),
- lagen (1964:47) om krigshjälp,
- lagen (1964:63) om kommunal beredskap,
- lagen (1964:64) om skyldighet att upplåta inkvarteringsbostad i krig m.m.,
- lagen (1973:861) om lokal kristidsförvaltning,
- lagen (1976:276) med provisoriska bestämmelser om statsbidrag till kommuner för vissa civilförsvarskostnader,
- lagen (1981:1216) om kyrklig beredskap.

3. För det arbete med planläggning och andra beredskapsförberedelser som kommuner, landsting, kyrkliga kommuner och enskilda har fullgjort före lagens ikraftträdande gäller äldre bestämmelser.

4. Den som fått ett besked om att skyddsrum skall byggas enligt 32 § civilförsvarslagen (1960:74) skall anses ha fått sådant besked enligt 6 kap. 8 § den nya lagen.

5. Äldre bestämmelser gäller i fråga om överklagande av beslut som meddelats före lagens ikraftträdande.

6. Om det i lag eller annan författning hänvisas till någon av de gamla lagarna eller till en föreskrift i dessa som har ersatts med en föreskrift i den nya lagen, skall hänvisningen i stället avse den nya lagen eller den nya föreskriften.

Härigenom föreskrivs att 22 kap. 6 § brottsbalken skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

22 kap.

6 §²

Den som gör sig skyldig till en svår överträdelse av något sådant avtal med främmande makt eller någon sådan allmänt erkänd grundsats, som rör den internationella humanitära rätten i väpnade konflikter, skall dömas för folkrättsbrott till fängelse i högst fyra år. Sådana svåra överträdelser är bland andra

1. att använda stridsmedel som är förbjudna enligt folkrätten,
2. att missbruka *kännetecknet röda korset*, Förenta Nationernas kännetecken, *civilförsvarets internationella kännetecken*, parlamentära flaggor eller andra internationellt erkända kännetecken eller att med hjälp av förrädiskt förfarande av något annat slag döda eller skada en motståndare,
2. att missbruka Förenta Nationernas kännetecken, *kännetecken som avses i lagen (1953:771) om skydd för vissa internationella sjukvårdsbeteckningar m.m.*, parlamentära flaggor eller andra internationellt erkända kännetecken eller att med hjälp av förrädiskt förfarande av något slag döda eller skada en motståndare,
3. att anfalla civilpersoner eller den som är försatt ur stridbart skick,
4. att inleda ett urskillningslöst anfall med vetskap om att anfalllet kommer att förorsaka synnerligen svåra förluster eller skador på civilpersoner eller civil egendom,
5. att inleda anfall mot anläggningar eller installationer som åtnjuter särskilt folkrättsligt skydd,
6. att tillfoga av folkrätten särskilt skyddade personer allvarligt lidande, att tvinga krigsfångar eller civilpersoner att tjänstgöra hos deras motparts väpnade styrkor eller att i strid mot folkrätten beröva civilpersoner friheten,
7. att, i andra fall än som anges i 1 – 6, godtyckligt och i stor omfattning förstöra eller tillägna sig egendom som åtnjuter ett särskilt folkrättsligt skydd.

Är brottet grovt, skall dömas till fängelse i högst tio år eller på livstid. Vid bedömande om brottet är grovt skall särskilt beaktas, om det har förövats genom ett stort antal skilda handlingar eller om många människor dödats eller skadats eller omfattande egendoms förlust uppkommit på grund av brottet.

² Senaste lydelse 1986:645.

Om ett folkrättsbrott har begåtts av den som är krigsman, skall också hans förman dömas i den mån denne haft möjlighet att förutse brottet men inte gjort vad som ankommit på honom för att förhindra detta.

Prop. 1994/95:7
Bilaga 4

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995.

Härigenom föreskrivs i fråga om räddningstjänstlagen (1986:1102)¹

dels att 63 § skall upphöra att gälla,
dels att nuvarande 64 § skall betecknas 66 § och nuvarande 65 – 68 §§
skall betecknas 69 – 72 §§,
dels att 21 § och den nya 66 § skall ha följande lydelse,
dels att det i lagen skall införas fem nya paragrafer, 63 – 65, 67 och
68 §§, av följande lydelse,
dels att rubrikerna närmast före nuvarande 63 och 65 §§ skall sättas
närmast för de nya 64 respektive 69 §.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

21 §²

För varje kommun skall det finnas en räddningstjänstplan. Planen skall innehålla uppgifter om

1. räddningskårens organisation i stora drag,
2. vattenreservoarer, brandposter, varningssystem och andra anordningar för räddningstjänsten och hur de skall underhållas,
- 3 insatstider till kommunens olika delar,
4. det lägsta antal befäl och övrig personal som ständigt skall finnas för första utryckning i styrkorna inom räddningskårens och tiden från alarmering av personalen till dess räddningsstyrkans första fordon kan utgå (anspänningstid),
5. den kompetens som krävs för att vara befäl i räddningskåren,
6. det minsta antal övningar som skall hållas med personalen i räddningskåren,
7. hur allmänheten skall varnas och informeras vid allvarliga olyckshändelser,

*8. de kompletterande åtgärder
som behövs för räddningstjänsten
under höjd beredskap.*

I förekommande fall skall planen också innehålla uppgifter om

1. anläggningar som avses i 43 § samt vattentäkter och andra områden där en olyckshändelse kan medföra allvarliga skador i miljön,
2. hamnar och deras gränser i vattnet,
3. avtal om samverkan inom kommunalförbund och räddningsregion.

¹ Lagen omtryckt 1992:948.

² Senaste lydelse 1992:11.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får besluta om att enskilda, företag, organisationer eller andra sammanslutningar skall medverka vid övningar av betydelse för befolkningsskyddet eller den räddningstjänst som skall bedrivas under höjd beredskap.

64 §

När den totalförsvarspliktiga personal som är inskriven för civilplikt vid räddningskåren inkallats för tjänstgöring enligt 4 kap. 7 § lagen (1994:000) om totalförsvarsplikt ingår även denna personal i räddningskåren.

65 §

I syfte att skydda och rädda befolkningen och civil egendom från krigets verkningar skall räddningskåren under höjd beredskap, utöver vad som i övrigt framgår av denna lag, ansvara för

- 1. upptäckande, utmärkning och röjning av farliga områden,*
- 2. indikering, sanering och andra åtgärder för skydd mot kärnvapen och kemiska stridsmedel,*
- 3. kompletterande åtgärder som är nödvändiga för att verksamhet enligt denna paragraf skall kunna fullgöras.*

Räddningskåren skall under samma tid vidare delta i åtgärder för första hjälp åt och transport av skadade samt för befolkningskydd.

Vad som gäller vid kommunal räddningstjänst skall gälla även när räddningskåren utför uppgifter enligt första och andra styckena.

66 §¹

Är riket i krig eller krigsfara eller råder sådana utomordentliga förhållanden som är föranledda av krig eller av krigsfara vari riket har befunnit sig, får regeringen meddela sådana från denna lag avvikande föreskrifter som är av betydelse för totalförsvaret eller som behövs för att nödvändig räddningstjänst i övrigt eller sanering efter utsläpp av radioaktiva ämnen skall kunna genomföras.

Är Sverige i krig eller krigsfara eller råder det sådana utomordentliga förhållanden som är föranledda av att det är krig utanför Sveriges gränser eller av att Sverige har varit i krig eller krigsfara, får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela sådana från denna lag avvikande föreskrifter som är av betydelse för totalförsvaret eller som behövs för att nödvändig räddningstjänst i övrigt eller sanering efter utsläpp av radioaktiva ämnen skall kunna genomföras.

67 §

Under höjd beredskap får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer besluta att räddningskåren får tas i anspråk för uppgifter som inte rör den egna kommunen.

Om räddningskåren tagits i anspråk enligt första stycket, har kommunen rätt till ersättning av staten för skäliga kostnader.

68 §

Beslut som meddelats med stöd av 67 § får inte överklagas.

Övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995.
2. Kommunerna skall senast den 1 juli 1997 ha kompletterat sina räddningstjänstplaner med uppgifter om de åtgärder som behövs för räddningstjänsten under höjd beredskap.

¹ Senaste lydelse 1991:1586.

4 Förslag till lag om ändring i lagen (1953:771) om skydd för vissa internationella sjukvårdsbeteckningar och för civilförsvarets internationella kännetecken

Prop. 1994/95:7
Bilaga 4

Häriigenom föreskrivs att rubriken till lagen (1953:771) om skydd för vissa internationella sjukvårdsbeteckningar och för civilförsvarets internationella kännetecken¹ samt 4 § lagen skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Lag om skydd för vissa internationella sjukvårdsbeteckningar och för civilförsvarets internationella kännetecken

Lag om skydd för vissa internationella sjukvårdsbeteckningar m.m.

4 §²

Civilförsvarets internationella kännetecken, bestående av en liksidig blå triangel mot orange-färgad bakgrund, må icke offentligen brukas utan medgivande av regeringen eller myndighet, som regeringen bestämmer.

Det internationella kännetecknet för civilförsvaret, bestående av en liksidig blå triangel mot orange-färgad bakgrund, får inte användas offentligt utan medgivande av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995.

¹ Senaste lydelse av lagens rubrik 1979:744.

² Senaste lydelse 1979:744.

Härigenom föreskrivs att 7 § förfogandelagen (1978:262) skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

7 §

Om förfogande beslutar regeringen eller *myndighet som regeringen bestämmer*. Förfogande över egendom skall riktas mot bestämd ägare eller innehavare av *egendom*. I fall som avses i 1 § eller 2 § första stycket 1 eller 2 får dock regeringen föreskriva om förfogande som avser alla eller viss krets av ägare och innehavare av egendom av det slag som förfogandet gäller.

Om förfogande beslutar regeringen eller, *efter regeringens bemyndigande, kommuner, lands-ting eller statliga myndigheter*. Förfogande över egendom skall riktas mot *en* bestämd ägare eller innehavare av *egendomen*. I fall som avses i 1 § eller 2 § första stycket 1 eller 2 får dock regeringen föreskriva om förfogande som avser alla eller en viss krets av ägare och innehavare av egendom av det slag som förfogandet gäller.

Dispositionsförbud och förlängning av tiden för sådant förbud beslutas av den myndighet som har rätt att besluta om förfogandet.

Om förfogande göres för annans räkning än statens, gäller vad som i denna lag sägs om staten i tillämpliga delar den för vars räkning förfogande sker.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995.

6 Förslag till lag om ändring i lagen (1982:1004) om skyldighet för näringsidkare, arbetsmarknadsorganisationer m.fl. att delta i totalförsvarsplaneringen

Prop. 1994/95:7
Bilaga 4

Häriigenom föreskrivs att 1 och 2 §§ lagen (1982:1004) om skyldighet för näringsidkare, arbetsmarknadsorganisationer m.fl. att delta i totalförsvarsplaneringen skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

Ägare eller innehavare av industriella anläggningar, andra näringsidkare, *myndigheter* samt arbetsgivarorganisationer och arbetstagarorganisationer som avses i 6 § lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet, är skyldiga att på begäran av den myndighet som regeringen *förordnar* (totalförsvarsmyndighet), delta i totalförsvarsplaneringen enligt bestämmelserna i denna lag.

Lagen gäller inte statliga myndigheter och inte heller den som i stället omfattas av särskilda föreskrifter för totalförsvaret.

Ägare eller innehavare av industriella anläggningar, andra näringsidkare samt *sådana* arbetsgivarorganisationer och arbetstagarorganisationer som avses i 6 § lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet, är skyldiga att på begäran av den myndighet som regeringen *bestämmer* (totalförsvarsmyndighet), delta i totalförsvarsplaneringen enligt bestämmelserna i denna lag.

Lagen gäller inte statliga myndigheter, *kommunala myndigheter eller landstingsmyndigheter* och inte heller den som i stället omfattas av särskilda föreskrifter för totalförsvaret.

2 §

Ägare eller innehavare av industriella anläggningar och andra näringsidkare *samt myndigheter* skall lämna de upplysningar om personal, lokaler, maskiner och annan utrustning, produktion, förbrukning av energi, råvaror och andra förnödenheter, lagerhållning, inköp, leveranser och annat dylikt som totalförsvarsmyndigheterna behöver för sitt planeringsarbete samt, om det behövs, i övrigt medverka vid planeringen av de egna uppgifterna inom totalförsvaret.

Ägare eller innehavare av industriella anläggningar och andra näringsidkare skall lämna de upplysningar om personal, lokaler, maskiner och annan utrustning, produktion, förbrukning av energi, råvaror och andra förnödenheter, lagerhållning, inköp, leveranser och annat dylikt som totalförsvarsmyndigheterna behöver för sitt planeringsarbete samt, om det behövs, i övrigt medverka vid planeringen av de egna uppgifterna inom totalförsvaret.

Den som på grund av bestämmelserna i första stycket har fått utföra arbete som har medfört betydande kostnader, kan få ersättning för detta av allmänna medel. Kan överenskommelse om ersättningen inte träffas med den myndighet som har begärt arbetet, skall frågan hänskjutas till avgörande av skiljemän enligt lagen (1929:145) om skiljemän. Skiljemännen avgör om ersättning skall utgå och bestämmer i så fall ersättningens storlek.

Prop. 1994/95:7
Bilaga 4

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995.

Härigenom föreskrivs att 1 § 1 mom. lagen (1923:116) om hundskatt¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

1 mom.² För varje hund skall hundskatt årligen erläggas till kommunen. Skatteplikt föreligger dock inte för en hund

- a) som inte uppnått en ålder av tre månader,
- b) som av samerna används för renskötseln,
- c) som tillhör staten och används inom försvarsmakten, civilförsvaret, polisväsendet eller tullverket eller som tillhör en enskild person så länge hunden, efter godkänd tjänstedressyr, på grund av särskild förbindelse skall hållas till försvarsmaktens, civilförsvarets, polisväsendets eller tullverkets förfogande,
- c) som tillhör staten och används inom Försvarsmakten, räddningstjänsten, polisväsendet eller tullverket eller som tillhör en enskild person så länge hunden, efter godkänd tjänstedressyr, på grund av särskild förbindelse skall hållas till Försvarsmaktens, räddningstjänstens, polisväsendets eller tullverkets förfogande,
- d) som enligt 12 § lagen (1944:219) om djurskydd används för vetenskapligt eller därmed jämförligt ändamål,
- e) som är en utbildad ledarhund, avsedd att betjäna den som är synskadad,
- f) som tillhör tjänsteman vid främmande makts härvarande beskickning eller lönade konsulat.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995.

¹ Lagen omtryckt och senaste lydelse av lagens rubrik 1980:516.

² Senaste lydelse 1985:254.

8 Förslag till lag om ändring i lagen (1942:335) om särskilda skyddsåtgärder för vissa kraftanläggningar m.m.

Prop. 1994/95:7
Bilaga 4

Härigenom föreskrivs att i 4, 15 och 16 §§ lagen (1942:335) om särskilda skyddsåtgärder för vissa kraftanläggningar m.m.¹ ordet "civilförsvaret" skall bytas ut mot "befolkningsskyddet och räddningstjänsten".

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995.

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1971:309) om behörighet för allmän förvaltningsdomstol att pröva vissa mål skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Om besvär mot beslut, vilket meddelats med stöd av lag eller annan författning som utfärdats före den 1 januari 1972, enligt vad hittills gällt skall anföras hos Konungen, skall besvären, i den mån ej annat föreskrives i 2 §, i stället anföras hos kammarrätt i följande mål:

1. mål om val till befattning eller uppdrag, mål om val för upprättande av förslag till befattning eller uppdrag,
2. har upphävts genom lag (1987:440).
3. har upphävts genom lag (1987:440).
4. mål om annan ersättning som enligt författning utgår av statsmedel, såvida ej författningen hänvisar den som gör anspråk på ersättning att vid tvist anhängiggöra talan hos allmän domstol eller expropriationsdomstol eller ersättning enligt författningen utgår till kommun eller annan kommunal förvaltningsenhet eller fråga är om ersättning eller hittelön enligt lagen (1942:350) om fornminnen eller om ersättning enligt naturvårdslagen (1964:822),
5. mål om beslut av tullmyndighet i samband med in- eller utförsel av vara med undantag dock för sådant beslut om befrielse från eller nedsättning eller återbetalning av tull, skatt eller annan avgift som meddelats med stöd av regeringens bemyndigande, mål om tillstånd att hålla provianteringsfrilager,
6. mål om beslut rörande statens, kommunens eller annan kommunal förvaltningsenhets uttagande enligt gällande föreskrift av skatt eller annan avgift, såvida ej beslutet avser nedsättning eller befrielse och meddelats med stöd av regeringens bemyndigande eller fråga är om oljeavgift eller avgift, vars uttagande genom utmätning förutsätter beslut av allmän domstol,
7. mål om beslut rörande återbetalning av utskylder, böter eller andra allmänna medel, såvida ej beslutet meddelats med stöd av regeringens bemyndigande eller avser avgift vars uttagande genom utmätning förutsätter beslut av allmän domstol,
8. anmärknings- och avkortningsmål, mål om tillsyn över stiftelser,
9. mål om beslut som enligt författning eller föreskrift rörande den allmänna hälsovården, rörande förebyggande eller bekämpande av djur- eller växtsjukdomar eller rörande djurs vård eller behandling i särskilt fall meddelats angående förbud, föreläggande, föreskrift, tillstånd eller godkännande eller angående omhändertagande, smittrening, oskadlig-

¹ Senaste lydelse 1987:440.

görande eller liknande åtgärd, såvida ej fråga är om skyldighet, som enligt författning åvilar kommun eller annan kommunal förvaltningsenhet, eller om beslut enligt arbetarskyddslagen (1949:1) eller med stöd därav meddelade föreskrifter, allmänna ordningsstadgan (1956:617), lagen (1956:618) om allmänna sammankomster eller strålskyddslagen (1958:110) eller i ärende som avses i skogsförädlingslagen (1963:246),

Prop. 1994/95:7
Bilaga 4

10. har upphävts genom lag (1987:440).

11. mål om föreläggande vid vite, såvida ej fråga är om skyldighet, som enligt författning åvilar kommun eller annan kommunal förvaltningsenhet, eller om föreläggande enligt lagen (1919:240) om fond kommissionsrörelse och fondbörsversamhet, *lagen (1940:358) med vissa bestämmelser till skydd för försvaret m.m.*, lagen (1942:335) om särskilda skyddsåtgärder för vissa kraftanläggningar, lagen (1948:433) om försäkringsrörelse, lagen (1950:272) om rätt för utländsk försäkringsanstalt att driva försäkringsrörelse här i riket, lagen (1950:596) om rätt till fiske, lagen (1955:183) om bankrörelse, lagen (1955:416) om sparbanker, lagen (1956:216) om jordbrukskassörörelsen, lagen (1959:73) med vissa bestämmelser om inländsk försäkringsrörelse vid krig m.m., lagen (1959:118) om krigsansvarighet för liv- och invaliditetsförsäkring, *civilförsvarslagen (1960:74)*, lagen (1963:76) om kreditaktiebolag, jordförvärvslagen (1965:290), förordningen (1968:576) om Konungariket Sveriges stadshypoteks kassa och om stadshypoteksföreningar, miljöskyddslagen (1969:387), jordhävdslagen (1969:698), lagen (1970:65) om Sveriges allmänna hypoteksbank och om landshypoteksföreningar, lagen (1970:596) om förenklad aktiehantering eller lagen (1971:827) om registrering av aktieinnehav,

11. mål om föreläggande vid vite, såvida ej fråga är om skyldighet, som enligt författning åvilar kommun eller annan kommunal förvaltningsenhet, eller om föreläggande enligt lagen (1919:240) om fond kommissionsrörelse och fondbörsversamhet, lagen (1942:335) om särskilda skyddsåtgärder för vissa kraftanläggningar, lagen (1948:433) om försäkringsrörelse, lagen (1950:272) om rätt för utländsk försäkringsanstalt att driva försäkringsrörelse här i riket, lagen (1950:596) om rätt till fiske, lagen (1955:183) om bankrörelse, lagen (1955:416) om sparbanker, lagen (1956:216) om jordbrukskassörörelsen, lagen (1959:73) med vissa bestämmelser om inländsk försäkringsrörelse vid krig m.m., lagen (1959:118) om krigsansvarighet för liv- och invaliditetsförsäkring, lagen (1963:76) om kreditaktiebolag, jordförvärvslagen (1965:290), förordningen (1968:576) om Konungariket Sveriges stadshypoteks kassa och om stadshypoteksföreningar, miljöskyddslagen (1969:387), jordhävdslagen (1969:698), lagen (1970:65) om Sveriges allmänna hypoteksbank och om landshypoteksföreningar, lagen (1970:596) om förenklad aktiehantering eller lagen (1971:827) om registrering av aktieinnehav,

- 12. mål om utdömande av vite,
 - 13. mål om beslut som i särskilt fall meddelats angående
behandlingen av häktad eller den som anhållits eller gripits för brott
eller som eljest hålles i förvar tillfälligt eller angående verkställighet av
straff eller annan brottspåföljd eller av intagning i arbetsanstalt,
 - 14. mål om handräckning.
-

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995.

Härigenom föreskrivs att 9 § lagen (1972:435) om överlastavgift skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 §¹

Bestämmelserna i 3 § andra stycket och tredje stycket första meningen, 9 §, 10 § andra stycket, 45 § första stycket, 56, 61 – 63, 66 och 85 §§ fordonsskattelagen (1988:327) äger motsvarande tillämpning på överlastavgift. Vad där sägs om beskattningsmyndighet gäller då länsstyrelsen. Allmänt ombud för överlastavgift är den som förordnats som ombud med stöd av 3 § fjärde stycket fordonsskattelagen.

Denna lag gäller ej i fråga om fordon som är registrerat i militära fordonsregistret, brukas av Försvarsmakten enligt skriftligt avtal med denna eller är taget i anspråk med nyttjanderätt enligt förfogandelagen (1978:262) eller civilförsvarslagen (1960:74).

Denna lag gäller ej i fråga om fordon som är registrerat i militära fordonsregistret, brukas av Försvarsmakten enligt skriftligt avtal med denna eller är taget i anspråk med nyttjanderätt enligt förfogandelagen (1978:262).

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995.

¹ Senaste lydelse 1993:1604.

Härigenom föreskrivs att 45 § vapenlagen (1973:1176)¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

45 §

Bestämmelserna i 5 § gäller inte innehav av skjutvapen som överlämnats från staten till

1. statlig tjänsteman eller person som tillhör försvars-, civilförsvars- eller polisväsendet om denne är skyldig att inneha vapnet för tjänsten,	1. statlig tjänsteman eller person som tillhör <i>det militära försvaret, räddningstjänsten</i> eller polisväsendet om denne är skyldig att inneha vapnet för tjänsten,
---	--

2. den som för statens räkning tillverkar krigsmateriel.

Regeringen bemyndigas att föreskriva om undantag från 5 § även för innehav av skjutvapen som överlämnats från staten till sammanslutningar.

Den till vilken vapen överlämnats med stöd av första eller andra stycket är även berättigad att utan tillstånd inneha behövlig ammunition till vapnet.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995.

¹ Lagen omtryckt 1991:1181.

Härigenom föreskrivs att 3 § trafikskadelagen (1975:1410)¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §

Staten är ej skyldig att hålla trafikförsäkring. Sådan skyldighet åvilar ej heller annan beträffande

1. motordrivet fordon under tid då fordonet är taget i anspråk med nyttjanderätt enligt förfogandelagen (1978:262) eller civilförsvarslagen (1960:74) eller då fordonet brukas för att avlämnas enligt någon av dessa lagar eller hemföras efter rekvisition eller förfogande eller då det brukas i samband med besiktning för uttagning för totalförsvarets behov,

1. motordrivet fordon under tid då fordonet är taget i anspråk med nyttjanderätt enligt förfogandelagen (1978:262) eller då fordonet brukas för att avlämnas enligt *den lagen* eller hemföras efter förfogande eller då det brukas i samband med besiktning för uttagning för totalförsvarets behov,

2. motordrivet fordon under tid då fordonet innehas av Försvarsmakten enligt skriftligt avtal som har träffats av myndigheten eller då fordonet brukas för att avlämnas eller hemföras enligt sådant avtal.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995.

¹ Lagen omtryckt 1992:43.

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 4 § lagen (1981:691) om social-
avgifter¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

4 §²

Vid bestämmande av avgiftsunderlaget skall bortses från

1. ersättning till en och samme arbetstagare om den under året inte
uppgått till 1 000 kronor,

2. ersättning till arbetstagare som vid årets ingång fyllt 65 år,

3. ersättning till arbetstagare vid sjukdom eller ledighet för vård av
barn eller med anledning av barns födelse, till den del ersättningen
motsvarar sjukpenning, föräldrapenning eller rehabiliteringspenning som
arbetsgivare får uppbära enligt 3 kap. 16 §, 4 kap. 18 § eller 22 kap.
12 § lagen (1962:381) om allmän försäkring,

4. ersättning för vilken skall betalas särskild inkomstskatt enligt lagen
(1991:591) om särskild inkomstskatt för utomlands bosatta artister
m.fl.,

5. ersättning som en arbetsgivare utgett till barn för arbete som ut-
förs

i hans förvärvsverksamhet i de fall avdrag för ersättningen inte får
göras vid inkomsttaxeringen,

6. ersättning till den del denna motsvarar kostnader i arbetet som
arbetstagare haft att täcka med ersättningen,

7. ersättning för tjänstgöring i 7. har upphävts genom lag
verkskydd enligt 47 § tredje styck- (1994:000).
et civilförsvarslagen (1960:74), i
den mån ersättningen utgör eller
motsvarar dagpenning,

8. ersättning för arbete som har utförts utomlands, till den del denna
inte räknas som lön enligt 11 kap. 2 § första stycket lagen om allmän
försäkring,

9. ersättning för skiljemannauppdrag i fall där parterna i
skiljeförfarandet är av utländsk nationalitet,

10. ersättning som på grund av bestämmelserna i 5 § lagen
(1984:947)

om beskattning av utländska forskare vid tillfälligt arbete i Sverige inte
utgör skattepliktig intäkt,

11. ersättning som avses i 3 kap. 2 a § lagen om allmän försäkring,

12. intäkt som avses i 32 § 1 mom. första stycket h och i
kommunalskattelagen (1928:370),

¹ Lagen omtryckt 1989:633.

² Lydelse enligt prop. 1993/94:220.

13. sådan ersättning som enligt 1 § första stycket 2 – 6 lagen (1990:659) om särskild löneskatt på vissa förvärvsinkomster utgör underlag för nämnda skatt,

14. ersättning till en och samme idrottsutövare från en sådan ideell förening som avses i 7 § 5 mom. lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt och som har till huvudsakligt syfte att främja idrottslig verksamhet, om ersättningen från föreningen under året inte uppgått till ett halvt basbelopp enligt lagen om allmän försäkring,

15. före utgången av år 1992 utbetalade ersättningar från en vinstandelsstiftelse, som avses i 3 kap. 2 § andra stycket lagen om allmän försäkring, till den del de inte utgör ersättning för arbete för stiftelsens räkning,

16. sådan ersättning från en vinstandelsstiftelse från vilken enligt de fyra sista meningarna i 3 kap. 2 § andra stycket lagen om allmän försäkring skall bortses vid beräkning av sjukpenninggrundande inkomst,

17. ersättning för arbetsskada som inträffat före utgången av juni 1993 om ersättningen avser tid därefter och utgår på grund av ansvarighetsförsäkring vilken åtnjuts enligt grunder som fastställts i kollektivavtal mellan arbetsmarknadens huvudorganisationer,

18. ersättning för arbetsskada som inträffat före utgången av år 1992 om skadan anmälts till allmän försäkringskassa efter utgången av juni 1993 och ersättningen utgår på grund av sådan ansvarighetsförsäkring som anges i 17.

Bestämmelsen i första stycket 6 är tillämpligt endast om kostnaderna kan beräknas uppgå till minst 10 procent av arbetstagarens ersättning från arbetsgivaren under utgiftsåret. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får fastställa schablon för beräkning av arbetstagares kostnader i viss verksamhet. Schablonen skall avse bestämda yrkesgrupper och grundas på de genomsnittliga kostnaderna inom respektive grupp.

Bestämmelserna i första stycket 17 och 18 gäller endast ersättning som inte avser de första 180 dagarna efter skadetillfället och som för en och samme arbetstagare beräknas på lönedelar som inte överstiger sju och en halv gånger basbeloppet enligt lagen om allmän försäkring.

I fråga om inkomst från fåmansföretag och fåmansägt handelsbolag skall föreskrifterna i punkt 13 av anvisningarna till 32 § kommunalskattelagen (1928:370) tillämpas vid bestämmande av avgiftsunderlaget.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995.

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 4 § och 9 kap. 12 § plan- och bygglagen (1987:10)¹² skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

4 §

Inom områden med sammanhållen bebyggelse skall bebyggelsemiljön utformas med hänsyn till behovet av

1. skydd mot uppkomst och spridning av brand samt mot trafikolyckor och andra olyckshändelser,

2. skyddsåtgärder för civilförsvaret, 2. att skydda befolkningen mot och begränsa verkningarna av stridshandlingar,

3. hushållning med energi och vatten samt goda klimatiska och hygieniska förhållanden,

4. trafikförsörjning och god trafikmiljö,

5. möjligheter för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga att använda området,

6. förändringar och kompletteringar.

Inom eller i nära anslutning till områden med sammanhållen bebyggelse skall det finnas lämpliga platser för lek, motion och annan utevistelse samt möjlighet att anordna en rimlig samhällsservice och kommersiell service.

9 kap.

12 §²

Om en sådan försäkring för byggnadsarbeten behövs som avses i lagen (1993:320) om byggförsäkring, får byggnadsarbetena inte påbörjas förrän bevis om försäkringen företetts för byggnadsnämnden. Detsamma gäller om ett besked om skyddsrum krävs enligt 32 § civilförsvarslagen (1960:64).

Om en sådan försäkring för byggnadsarbeten behövs som avses i lagen (1993:320) om byggförsäkring, får byggnadsarbetena inte påbörjas förrän bevis om försäkringen företetts för byggnadsnämnden. Detsamma gäller om besked om skyddsrum krävs enligt 6 kap. 8 § lagen (1994:000) om civilt försvar.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995.

¹ Lagen omtryckt 1992:1769.

² Lydelse enligt prop. 1993/94:178.

15 Förslag till lag om ändring i polislagen (1984:387)

Prop. 1994/95:7

Bilaga 4

Härigenom föreskrivs att femte punkten i övergångsbestämmelserna till polislagen (1984:387) skall upphöra att gälla den 1 juli 1995.

16 Förslag till lag om ändring i lagen (1990:217) om skydd för samhällsviktiga anläggningar m.m.

Prop. 1994/95:7
Bilaga 4

Härigenom föreskrivs att 4 § lagen (1990:217) om skydd för samhällsviktiga anläggningar m.m. skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §¹

Som skyddsobjekt får förklaras

1. statliga förvaltningsbyggnader samt statschefens residens och statsministerns bostad,

2. anläggningar och områden till vilka staten har äganderätt eller nyttjanderätt och som disponeras av Försvarsmakten, Försvarets materielverk eller Försvarets radioanstalt samt militära fartyg och luftfartyg,

3. anläggningar eller områden som används eller är avsedda för ledning av *civilförsvarsverksamhet*, för energiförsörjning, vattenförsörjning, rundradioförsörjning, radio- och telekommunikationer, transporter eller försvarsindustriella ändamål,

3. anläggningar eller områden som används eller är avsedda för ledning av *befolkningsskyddet och räddningstjänsten eller det civila försvaret i övrigt*, för energiförsörjning, vattenförsörjning, rundradioförsörjning, radio- och telekommunikationer, transporter eller försvarsindustriella ändamål,

4. områden där Försvarsmakten, Försvarets materielverk eller Försvarets radioanstalt tillfälligt bedriver övningar, prov eller försök och

5. områden där Försvarsmakten har satts in för att möta ett väpnat angrepp mot Sverige eller för att hindra en kränkning av Sveriges territorium.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995.

¹ Senaste lydelse 1993:1611.

17 Förslag till lag om ändring i lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl.

Prop. 1994/95:7
Bilaga 4

Härigenom föreskrivs att det i lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. skall införas en ny paragraf, 25 §, samt närmast före 25 § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Krig och krigsfara m.m.

25 §

Regeringen får meddela särskilda föreskrifter som avviker från denna lag, om Sverige är i krig eller krigsfara eller det råder sådana utomordentliga förhållanden som är föranledda av att det är krig utanför Sveriges gränser eller av att Sverige har varit i krig eller krigsfara.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995.

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 1994-06-07

Närvarande: justitierådet Per Jermsten, justitierådet Lars Å. Beckman, regeringsrådet Sigvard Holstad.

Enligt en lagrådsremiss den 21 april 1994 (Försvarsdepartementet) har regeringen beslutat att inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om civilt försvar
2. lag om ändring i brottsbalken,
3. lag om ändring i räddningstjänstlagen (1986:1102),
4. lag om ändring i lagen (1953:771) om skydd för vissa internationella sjukvårdsbeteckningar och för civilförsvarets internationella kännetecken,
5. lag om ändring i förfogandelagen (1978:262),
6. lag om ändring i lagen (1982:1004) om skyldighet för näringsidkare, arbetsmarknadsorganisationer m.fl. att delta i totalförsvarsplaneringen,
7. lag om ändring i lagen (1923:116) om hundskatt,
8. lag (1942:335) om särskilda skyddsåtgärder för vissa kraftanläggningar m.m.,
9. lag om ändring i lagen (1971:309) om behörighet för allmän förvaltningsdomstol att pröva vissa mål,
10. lag om ändring i lagen (1972:435) om överlastavgift,
11. lag om ändring i vapenlagen (1973:1176),
12. lag om ändring i trafikskadelagen (1975:1410),
13. lag om ändring i lagen (1981:691) om socialavgifter,
14. lag om ändring i plan- och bygglagen (1987:10),
15. lag om ändring i polislagen (1984:387),
16. lag om ändring i lagen (1990:217) om skydd för samhällsviktiga anläggningar m.m.,
17. lag om ändring i lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl.

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av hovrättsassessorn Maria Hedegård.

Förslagen föranleder följande yttrande av *Lagrådet*:

Förslaget till lag om civilt försvar

2 kap.

6 §

I paragrafens första stycket föreskrivs, att staten skall ersätta kommunerna för kostnaderna för beredskapsförberedelserna enligt detta kapitel. Vidare sägs att ersättningen skall bestämmas med utgångspunkt i varje kommuns utsatthet och risker i krig.

Enligt andra stycket skall staten ersätta landstingen för kostnaderna för sådan utbildning som utgör ett led i beredskapsförberedelserna.

I tredje stycket föreskrivs att ersättningen bestäms och betalas ut av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Angående det avsedda ersättningssystemet enligt första stycket sägs i den allmänna motiveringen bl.a. följande. Kommunernas ersättning kommer att bestå av ett grundbelopp, som är lika stort för alla kommuner, och ett tilläggsbelopp. Det senare bestäms av respektive kommuns utsatthet och risker i krig. Nuvarande ordning för bidrag till investeringar i ledningsplatser, reservanordningar, skyddsrum m.m. bibehålls. Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer bör bemyndigas att utforma och administrera det nya ersättningssystemet.

De nu redovisade grunddragen i det avsedda bidragssystemet kan inte utläsas av den föreslagna bestämmelsen i första stycket. Lagrådet förordar därför att bestämmelsen omarbetas. Med utgångspunkt i de återgivna motivuttalandena kan första stycket ges förslagsvis följande lydelse:

" Staten skall betala ersättning till kommunerna som bidrag till deras kostnader för beredskapsförberedelser enligt detta kapitel. Ersättningen skall bestå av ett grundbelopp, som är lika stort för varje kommun, samt av ett tilläggsbelopp, som bestäms med hänsyn till varje kommuns utsatthet och risker i krig. Vid sidan härav skall staten betala skälig ersättning till kommunerna för deras kostnader för att anskaffa ledningsplatser och andra särskilda anläggningar som behövs för det civila försvaret."

3 kap.

2 och 3 §§

I paragraferna slås fast att ansvaret under höjd beredskap för ledningen av landstingets verksamhet (2 §) respektive den kyrkliga kommunens verksamhet (3 §) åvilar landstingsstyrelsen respektive kyrkorådet eller motsvarande organ. Som bestämmelserna utformats omfattar de all verksamhet som under höjd beredskap bedrivs av landstinget och den kyrkliga kommunen. Motsvarande bestämmelse i 1 § beträffande kommunstyrelsens ansvar är mer inskränkt och avser endast den del av det civila försvaret som ankommer på kommunen.

Vid lagrådsföredragningen har upplysts att den begränsning som gjorts i 1 § avsetts gälla även beträffande landstingets respektive den kyrkliga kommunens verksamhet.

Mot bakgrund av det anförda förordar Lagrådet att 2 och 3 §§ ges följande lydelse:

"2 §

Under höjd beredskap ansvarar landstingsstyrelsen för ledningen av den civila hälso- och sjukvården samt den övriga verksamhet för det civila försvaret som landstinget skall bedriva.

3 §

Under höjd beredskap ansvarar kyrkorådet eller motsvarande organ för ledningen av den del av det civila försvaret som ankommer på den kyrkliga kommunen."

5 kap.

2 §

I denna paragrafs andra stycke ges bestämmelser om vad ett beslut om verkskydd skall innehålla i form av förelägganden för den som bedriver verksamheten vid den aktuella anläggningen.

Enligt Lagrådets mening skulle bestämmelserna bli betydligt mer lättfattliga och överskådliga om ifrågavarande skyldigheter delas upp i skilda punkter.

Stycket kan i så fall lämpligen ges följande lydelse:

"Ett sådant beslut skall innehålla ett föreläggande för den som bedriver verksamheten vid anläggningen att

1. organisera verkskyddet,
2. planlägga dess verksamhet,
3. hålla det med material och förnödenheter,
4. se till att personalen får den utbildning som avses i 3 § och att personalen regelbundet övas, samt
5. även i övrigt vidta de åtgärder som behövs för verkskyddets verksamhet."

3 och 5 §§

I förstnämnda paragraf finns bestämmelser om vem som skall genomföra utbildning av verkskyddets personal. Av 6 § följer sedan att den som enligt 2 § är skyldig att organisera verkskyddet skall betala kostnader för sådan utbildning som genomförs av en myndighet eller av kommunen.

Vid en jämförelse med de skyldigheter som enligt Lagrådets förslag under 2 § återfinns i andra stycket 4 kan tvekan uppkomma angående vad som i förevarande sammanhang gäller beträffande övning av verkskyddets personal.

Under föredragningen inför Lagrådet har upplysts att det i sådan utbildning som avses i 3 § även kan ingå vissa övningar.

Enligt Lagrådets mening bör under det fortsatta lagstiftningsarbetet klargöras huruvida vad som sägs i 2 § andra stycket 4 om "att personalen regelbundet övas" avser något mer än den typ som kan förekomma i anslutning till utbildning enligt 3 §. För den händelse sådana övningar skall omfattas av det i 6 § angivna kostnadsansvaret bör detta komma till uttryck i lagtexten.

Av bl.a. redaktionella skäl förordar Lagrådet i övrigt att 3 § ges följande lydelse:

" Utbildning av verkskyddets personal skall genomföras av den myndighet som regeringen bestämmer. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får efter överenskommelse med en kommun besluta att denna skall genomföra utbildningen.

Den som enligt första stycket skall genomföra utbildning får efter överenskommelse med den som skall organisera verkskyddet besluta att denne i stället skall genomföra utbildningen."

Enligt Lagrådets mening skulle tankegångarna bakom de föreslagna bestämmelserna i denna paragrafs första stycke komma till tydligare uttryck om stycket ges följande lydelse:

"Om ett verkskydd har tagits i anspråk enligt 4 § har den som svarar för verkskyddet rätt till skälig ersättning av staten dels för kostnaderna för verkskyddets personal, dels för skador som inte är ringa på materiel och annan egendom."

6 kap.

1 §

I paragrafens tredje stycke anges vad som avses med skyddat utrymme. Därmed avses ett utrymme som utformas och utrustas så att det ger ett "bra" skydd mot radioaktiv strålning och splitter samt i särskilt utsatta områden mot byggnadsras. I författningskommentaren utvecklas närmare vilken skyddsnivå som är avsedd. Där talas dock inte om "bra" skydd utan i stället om "skäligt" skydd.

Enligt författningskommentaren torde orden "skäligt skydd" bättre beskriva den avsedda skyddsnivån än vad "bra skydd" gör. Lagrådet förordar därför att ordet "bra" i tredje stycket byts ut mot ordet "skäligt".

3 §

I första styckets första led anges att "kommunen skall besluta om att skyddsrum skall byggas". Andra stycket innehåller en motsvarande föreskrift angående skyddade utrymmen.

I författningskommentaren sägs att paragrafen klargör att det är kommunen som beslutar om "i vilka byggnader etc", inom de enligt 2 § beslutade områdena, som skyddsrum och skyddade utrymmen skall byggas. Att ifrågavarande beslut således avses innebära ett ställningstagande både till att visst skyddsrum respektive skyddat utrymme skall byggas och dess närmare lokalisering på en angiven fastighet, eller i en viss byggnad på den, framgår inte av den föreslagna lagtexten.

Mot bakgrund bl.a. av vad som nu anförts förordar Lagrådet att paragrafen ges följande lydelse:

"Kommunen skall besluta om skyddsrum skall byggas och var dessa skall vara lokaliserade. I den omfattning staten ställer medel till förfogande skall kommunen även kontrollera att inrättade skyddsrum har en tillfredsställande skyddsförmåga.

Kommunen skall också besluta om skyddade utrymmen skall byggas och var dessa skall vara lokaliserade."

5 §

I paragrafen anges att skyddsrummen skall placeras och utformas så att befolkningen efter varning har möjlighet att hinna fram till dem i tid och att uppehålla sig där under den tid som behövs. Bestämmelsen har med språkliga justeringar förts över från 28 § civilförsvarslagen. I sin nya avfattning kan bestämmelsen läsas så att hela befolkningen skall ha möjlighet att uppsöka skyddsrum vilket uppenbarligen inte har varit

avsikten. Lagtexten bör därför utformas i närmare anslutning till nu gällande lydelse.

Prop. 1994/95:7
Bilaga 5

Förslagsvis kan paragrafen ges följande lydelse:

"Skyddsrummen skall placeras och utformas med hänsyn till befolkningens möjligheter att efter varning hinna fram till dem i tid och att uppehålla sig där under den tid som behövs."

9 och 11 §§

Enligt 9 § första stycket skall byggherren se till att ett byggnadsföretag inom ett område där skyddsrum skall byggas stämmer överens med besked enligt 8 § samt med vad som sägs i 6 § och vad som bestämts med stöd av 7 §. En bestämmelse som delvis upprepar vad som sägs i 9 § första stycket finns i 11 § första stycket. Där föreskrivs nämligen att den som utför sådana byggnadsåtgärder som anges i 8 § skall bygga och utrusta sådant skyddsrum som enligt föreläggande av kommunen skall finnas i byggnaden eller anläggningen.

Enligt Lagrådets mening bör erforderliga bestämmelser av det slag som avses i 9 § första stycket och 11 § första stycket tas in enbart i 11 §. Det föreslagna första stycket i 9 § bör alltså utgå. I fråga om det föreslagna första stycket i 11 § har Lagrådet i och för sig ingen erinran. Det bör emellertid kompletteras med en andra mening som motsvarar en del av innehållet i 9 § första stycket enligt förslaget.

Denna andra mening bör ges följande lydelse:

"Han skall därvid se till att skyddsrummet stämmer överens med föreläggandet enligt 8 § samt med vad som sägs i 6 § och vad som bestämts med stöd av 7 §."

22 och 23 §§

Lagrådet har vid granskningen av lagförslaget noterat att det i bestämmelserna om rätt till ersättning ibland används uttrycket "skäligen ersättning" och ibland enbart "ersättning". Lagrådet förordrar att uttrycket "ersättning" används endast när avsikten är att i princip full ersättning skall utgå. Är syftet med ersättningsbestämmelsen att ersättning skall utgå efter en skälighetsbedömning bör i lagtexten anges "skäligen ersättning".

Av förevarande paragrafer framgår att staten är skyldig att utge skäligen ersättning för kostnader som föranletts av vissa angivna åtgärder. Enligt vad som upplysts vid lagrådsföredragningen är syftet med bestämmelserna att den som drabbats av kostnaderna skall få full ersättning.

Mot bakgrund av det anförda förordrar Lagrådet att i 22 § första stycket och andra styckena samt i 23 § första stycket ordet "skäligen" får utgå.

7 kap.

2 §

Denna paragraf innehåller ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om "hur varning och mörkläggning skall ske under höjd beredskap."

I författningskommentaren anges att bestämmelsen ger regeringen eller vederbörande myndighet möjlighet att bl.a. ålägga den som helt eller delvis disponerar en byggnad eller annan anläggning "att verkställa mörkläggning."

Lagrådet ifrågasätter om ett sådant åläggande har stöd i lagtexten. Bemyndigandet bör därför lämpligen, på sätt kommittén föreslog, även omfatta att "se till att mörkläggning genomförs."

8 kap.

5 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om möjlighet för kommun att under höjd beredskap förelägga innehavaren av en byggnad eller bostadslägenhet att upplåta inkvarteringsbostad åt någon som på grund av bl.a. beslut om utrymning tvingats lämna sin ordinarie bostad.

I 8 § finns vissa bestämmelser om rätt till ersättning i fall då bostaden "eller dess utrustning" skadats när den använts som inkvarteringsbostad.

Lagrådet ifrågasätter på grund av det anförda om inte det remitterade förslaget lämpligen bör kompletteras med en motsvarighet till 11 kap. 1 § andra stycket i CFL-utredningens förslag.

7 §

I paragrafen anges att inkvarteringsvärden har rätt till ersättning av kommunen för inkvarteringskostnaden. Enligt 1964 års lag om skyldighet att upplåta inkvarteringsbostad i krig m.m. är inkvarteringsvärden berättigad till skälig ersättning för upplåtelsen. Av författningskommentaren framgår att någon ändring beträffande ersättningsgrunden inte varit avsedd. Med hänvisning till vad Lagrådet anfört i anslutning till 6 kap. 22 och 23 §§ förordar Lagrådet att mellan orden "till" och "ersättning" skjuts in ordet "skälig".

12 §

Kommuner och landsting, som befolkningen lämnar på grund av beslut om utrymning eller på grund av utomordentliga förhållanden som orsakats av krig eller krigsfara, är enligt denna paragraf skyldiga att i skälig omfattning lämna hjälp till de kommuner och landsting som i större omfattning får ta emot befolkningen. Bestämmelsen motsvaras i gällande lag av 5 § första stycket lagen om kommunal beredskap. Såvitt framgår av författningskommentaren är det – med visst angivet undantag – inte avsett att den nya bestämmelsen skall medföra någon saklig ändring.

På några punkter innebär den föreslagna avfattningen vissa ändringar i gällande ordning. Eftersom dessa ändringar inte synes avsedda förordar Lagrådet att avfattningen ändras.

Paragrafen kan lämpligen ges följande lydelse:

"Kommuner och landsting, som befolkningen lämnar på grund av utrymning, är under höjd beredskap skyldiga att i skälig omfattning lämna hjälp till de kommuner och landsting som i större omfattning får ta emot befolkningen."

I paragrafen fastslås ett krav på svenskt medborgarskap när det gäller befattningshavare som i inte obetydlig omfattning får del av sekretessbelagda uppgifter av betydelse för totalförsvaret eller rikets säkerhet. Bestämmelsen har ingen motsvarighet i gällande lagstiftning. Vad som avses med den angivna sekretessen är sådan sekretess som nämns i 2 kap. 2 § sekretesslagen. För undvikande av missförstånd bör i förevarande paragraf därför i stället göra en direkt hänvisning till det nämnda lagrummet. Lagrådet förordar att orden "av betydelse för totalförsvaret och rikets säkerhet i övrigt" får utgå och ersättas av orden "enligt 2 kap. 2 § sekretesslagen (1980:100).

Denna paragraf innehåller vissa straffbestämmelser.

Enligt Lagrådets mening bör punkt 3 kompletteras för fall då någon visserligen fullgör angivna skyldigheter men därvid lämnar oriktiga uppgifter. En sådan ordning kan lämpligen åstadkommas genom att till punkten fogas följande beskrivning: "eller vid fullgörande därav lämnar oriktiga uppgifter."

Vad beträffar punkt 5 ifrågasätter Lagrådet om inte det straffbara området enligt förslaget däremot blir onödigt omfattande. Tänkbara alternativ för att åstadkomma en något mindre långtgående kriminalisering kan vara att antingen, efter mönster från punkt 3, kräva en oaktsamhet "som inte är ringa" eller att generellt undanta "ringa fall" från det straffbara området.

Paragrafen innehåller bestämmelser om vite.

I första styckets uppräknning av de lagrum angående förelägganden som skall kunna förenas med vite ingår 7 kap. 3 §. Den paragrafen avser ett föreläggande att hålla viss byggnad eller anläggning tillgänglig för besiktning eller kontroll.

Förevarande paragrafs andra stycke anger att i fall då ett föreläggande inte följs den aktuella åtgärden får vidtas på den försumliges bekostnad.

Det är till en början inte helt klart vilka förelägganden som andra stycket avser. Med tanke på bestämmelsens placering ligger det således närmast till hands anta att reglerna bara avser förelägganden som enligt första stycket har förenats med ett vite. Författningskommentaren ger emellertid det beskedet att stycket gäller föreläggande "enligt denna lag."

Med tanke på respektive föreläggandes innehåll kan vidare ifrågasättas om den föreslagna befogenheten, nämligen att vidta viss åtgärd på den försumliges bekostnad, alltid är den adekvata. Lagrådet kan här hänvisa till den tidigare nämnda föreskriften i 7 kap. 3 §, vilken snarast borde kunna aktualisera någon handräckningsåtgärd.

11 kap.

3 §

Enligt paragrafens första stycke får beslut i frågor som avses i vissa bestämmelser i lagen överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. De aktuella bestämmelserna anges genom en uppräkningsvårighet. I anslutning till varje paragraf eller grupp av paragrafer anges mycket kortfattat vad bestämmelserna där avser.

Lagrådet har vid genomgången av uppräkningsvårigheterna konstaterat att beskrivningarna av paragrafernas ämnesområden i flera fall är oprecisa eller otillräckliga. Som de är utformade kan de vålla tillämpningsvårigheter. Lagrådet förordar mot denna bakgrund att samtliga beskrivningar i anslutning till uppräkningsvårigheterna får utgå.

Bland de paragrafer som tas upp i uppräkningsvårigheterna finns inte 6 kap. 20 och 22 §§. Det synes emellertid vara avsett att beslut enligt dessa paragrafer skall kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Uppräkningsvårigheterna bör därför kompletteras med de båda nämnda paragraferna.

7 §

Av paragrafen framgår ett beslut som en kommun eller myndighet under höjd beredskap meddelar med stöd av lagen skall verkställas omedelbart om inte annat bestämts i beslutet. Detsamma anges gälla beträffande beslut av allmän förvaltningsdomstol i fråga om skyldighet att upplåta inkvarteringsbostad.

Som paragrafen utformats omfattar den inte beslut som allmän förvaltningsdomstol under höjd beredskap fattar sedan kommuns eller myndighets beslut överklagats. Samma behov av omedelbar verkställighet synes emellertid föreligga i dessa fall. Paragrafen bör därför kompletteras så att omedelbar verkställighet kan ske i fråga om alla beslut av allmän förvaltningsdomstol.

Lagrådet förordar att paragrafen ges följande lydelse:

"Ett beslut som en kommun, en statlig myndighet eller en allmän förvaltningsdomstol under höjd beredskap meddelar enligt denna lag eller enligt föreskrift som utfärdats med stöd av lagen skall gälla omedelbart om inte annat bestäms i beslutet."

8 §

Enligt denna paragraf får beslut i frågor som avses i vissa uppräkningsvårigheter inte överklagas. Liksom i 3 § anges i anslutning till de uppräknade paragraferna vad bestämmelserna avser. Även här är beskrivningarna av paragrafernas ämnesområden sådana att tillämpningsvårigheter kan uppstå.

Lagrådet förordar därför att beskrivningarna får utgå.

68 §

Denna paragraf anger att beslut som meddelats med stöd av föregående paragraf inte får överklagas. 67 § är uppdelad på två stycken som berör olika typer av beslut.

Med hänvisning till att det under föredragningen inför Lagrådet upplysts att fullföljdsförbudet inte avsetts gälla för sådan ersättningsbeslut som andra stycket kan aktualisera, förordar Lagrådet att det i förvarande paragraf anges att det är fråga om beslut enligt 67 § första stycket.

Övergångsbestämmelser

Lagrådet föreslår att punkt 2 ges följande avfattning:

"De kompletteringar av kommuners räddningstjänstplaner som behövs enligt 21 § i dess nya lydelse skall ha genomförts senast den 1 juli 1997."

Förslaget till lag om ändring i lagen (1923:116) om hundskatt

1 §

I fråga om förslaget till ändring i 1 mom. c) har Lagrådet ingen erinran.

Enligt 1 mom. d) föreligger inte skatteplikt för en hund som enligt 12 § lagen (1944:219) om djurskydd används för vetenskapligt eller därmed jämförligt ändamål. I remissen föreslås ingen ändring i 1 mom. d). Med hänsyn till att 1994 års lag numera ersatts av djurskyddslagen (1988:534) föreslår emellertid Lagrådet att hänvisningen i 1 mom. d) till 1944 års lag ersätts med en hänvisning till den nya lagen.

Förslaget till lag om ändring i lagen (1971:309) om behörighet för allmän förvaltningsdomstol att pröva vissa mål.

Förslaget föranleder ingen erinran i sak. Vid granskning av den remitterade lagtexten har Lagrådet emellertid noterat att en tidigare lagändring redovisats på ett sätt som avviker från det normala. Det gäller punkterna 2,3 och 10 i den berörda paragrafen. Där sägs efter respektive punkt "har upphävts genom lag (1987:440)." Ifrågavarande punkter har emellertid genom den angivna lagändringen inte getts nämnda lydelse. Ändringen innebar i dessa delar endast att punkterna upphävdes, dvs. uteslöts ut paragrafen.

Mot bakgrund av det anförda förordar Lagrådet att nämnda punkter får utgå ur den föreslagna lagtexten.

Den föreslagna ändringen i 2 kap. 4 § avses innebära att punkt 7 i paragrafen skall upphävas.

Med hänvisning till vad Lagrådet anfört i anslutning till förslaget till lag om ändring i lagen (1971:309) om behörighet för allmän förvaltningsdomstol att pröva vissa mål förordar Lagrådet att förevarande förslag ges den utformning som normalt används i liknade sammanhang, dvs. ersätts med enkel föreskrift om att punkt 7 i paragrafen upphävs.

Övriga lagförslag

Lagrådet lämnar förslagen utan erinran.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 16 juni 1994

Närvarande: statsministern Bildt, ordförande, och statsråden
B. Westerberg, Laurén, Hörnlund, Olsson, Svensson, Dinkelspiel,
Thurdin, Hellsvik, Björck, Davidson, Odell, Lundgren, Unckel,
P. Westerberg, Ask

Föredragande: statsrådet Björck

Regeringen beslutar proposition 1994/95:7 Lag om civilt försvar

Rättsdatablad

Författningsrubrik	Bestämmelser som inför, ändrar, upp- häver eller upprepar ett normgivnings- bemyndigande	Celexnummer för bakomliggande EG- regler
Lag om civilt försvar	6 kap. 7 § 7 kap. 2 §	
Räddningstjänstlagen	66 §	

